This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

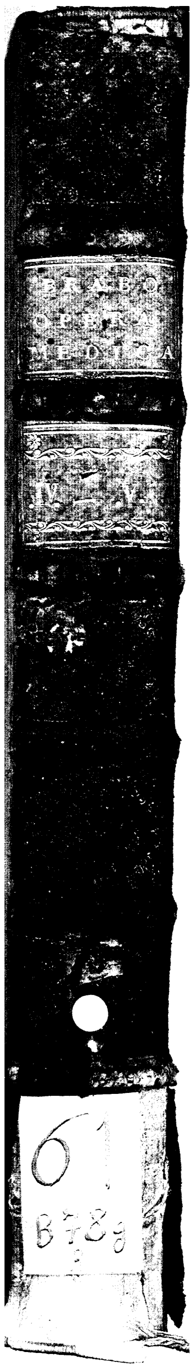
+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at http://books.google.com/

OPERA
MEDICA
IV — V
61
B78g

DOCTORIS MEDICI
D. GASP. BRAVO
DE SOBREMONTE
RAMIREZ,

MAGNORUM PHILIPPI IV. ET CAROLI II.
Potentiſſimorum Hiſpaniarum, & Indiarum
Regum Archiatri,
SVPREMI SENATVS S. INQVISITIONIS MINISTRI,
ET MEDICI PRIMARII;
OLIM IN ARCHIGYMNASIO VALLISOLETANO
Artium Cathedræ, Chirurgicæ, Methodicæ Veſpertinæ, Primariæ Hippocratis,
& Primariæ Avicennæ Moderatoris:

OPERUM MEDICINALIUM
TOMUS QUINTUS,
DE RESOLUTIONIBUS MEDICIS,

Practicis pro curandis Febribus neceſſariis in Schola Dogmaticorum, in quibus diſſentiunt: quibus acceſſere Diſputatio Medica Dogmatica, contra Sectatores qui opponuntur veræ Medicinæ; ac Promptuarium Practicum de morbis humano corpori turpitudinem inducentibus.

NUNC PRIMUM IN LUCEM PRODIT.

LUGDUNI,
Sumptibus PETRI BORDE, JOANNIS, & PETRI ARNAUD.
M. DC. LXXXXIV.
CUM PRIVILEGIO REGIS.

BIBLIOPOLA LECTORI.

NOTUM eſt toti Europæ, quantum Opera illuſtriſſimi Doctoris Medici GASPARIS BRAVO de Sobremonte Ramirez, Hiſpaniarum, necnon Indiarum Regis Archiatri, & Protomedici, diligenter, & ſtudiosè exquiſita fuerint, ubi in lucem edita apparuerunt. Tomus primus de Reſolutionibus Medicis agit. Secundus continet diſputationem Apologeticam pro Dogmaticæ Medicinæ præſtantiâ, omnium Scientiarum, & Artium dignitate. Tomus tertius complectitur varios Tractatus de Theoriâ, de Praxi, de Criſibus, de Lotio, de Miſcellaneis. Quartus in tres dividitur Diſputationes, de Vitâ, & Morte, de Mixtorum proprietatibus, de Coctione, de Fermentatione, Putredine, & Miſcellaneis. Hæ Maximi momenti elucubrationes latiſſimè de illius ampliſſimis laudibus loquuntur, ac abundè de ejus ſumma eruditione perſonant, quin inutili elogio tot edita Volumina exornare nobis perſuaſum habuerimus; tantam enim ab omnibus eruditis ipſi collegerunt famam, ut à familiaribus, à notis, & ignotis vehementer fuerit impulſus hunc ultimum Tomum, de Reſolutionibus Medicis ſcribere; cùm vix ullum ipſi ſupereſſet otium ex aſſiduis curis, quibus invigilare debebat ſanitati Regiæ, ipſi meritò concreditæ. Tandem tot adductus precibus, ſe vinci paſſus eſt, huicque poſthumo Tractatui ſua horis ſucciſivis dedit ſtudia, ne minùs adeſſet Regi, & ſuo præſtantiſſimo muneri ſerviret. Et dum ultimam manum huic adhibebat Paralipomeno, lethali decubuit affectu: & quamvis ſe ad mortis confinia prolabentem, viribus jam reſolutis intelligeret, non ab opere ceſſavit, donec adhuc

currente calamo fatum ſuæ vitæ curriculo finem impoſuiſſet. Illius nihilominus libri non abſoluti, non perfecti, & ad ſuum complementum non perducti, ab eruditis impatienter expetiti, & ardenter deſiderati, illuſtrationem Typis noſtris publico commendare multùm incubuimus, AMICE LECTOR, *ut quæ tuo palato arriſit admodum eruditio, & ſumma doctrina, in aliis Operibus ſuſpecta, tibi pariter novam afferat voluptatem, ſicque vir ille magnificus, hic theſaurus infiniti pretii, immortali gloriâ circumfluens, nobis quondam ab optimo Deo conceſſus, nunc cœlo reſtitutus æternùm vivat. Vale.*

ELOIGUM

ELOGIUM FUNEBRE AUTHORIS.

CECIDIT, heu cecidit GASPARUS BRAVO de Sobremonte Ramirez! Magnorum Philippi Quarti, & Caroli Secundi, Hiſpaniarum, & Indiarum Regum Archiater digniſſimus, meritiſſimuſque. Erga illum Parca nimiùm ſurda, ferrea, & miſerationis expers, ſtamen quod in vivis fovebat caput omnibus amantiſſimum, chariſſimum, & eruditiſſimum, diſrupit. Fato igitur functus eſt, proh dolor! vir ille ampliſſimus, nobiliſſimus, omni ſcientiarum genere clariſſimus, Potentiſſimo Hiſpaniarum Regi gratioſiſſimus, & dilectiſſimus: hic primarius inauguratus eſt Medicus, qui ſemper primus extitit, dignuſque ita excelſo munere, antequam gereret. In eo honores mores non mutavere: omnibus amicus erat, & nemini ingratum ſe præbuit, cæteris impar ob pietatem erga Deum, benignitatem, & beneficentiam erga homines, & præſertim pauperes. Nullus mente complecti, & verbis comprehendere poteſt beneficiorum, & eruditionum multitudinem, quibus tot Volumina ad rei Medicæ illuſtrationem exornavit; huic etiam Patroni litterarii nomen acquiſierunt, quia antiquitatis errores emendavit, coævos & poſteros erudivit. Hujus magnifici Doctoris animus, quem tibi depingo, Viator, magnitudine conſilii, tolerantiâ rerum humanarum, contemptu fortunæ, virtutibus denique omnibus, ut mœnibus ſeptus, vinci, & expugnari non potuit. Eum amor non impellebat, non abducebat odium, non extollebat audacia, non lætitia efferebat, non mœror conficiebat, non libido cruciabat, non furor inflammabat, non frangebat voluptas, non moleſtiâ tabeſcebat, non facili alacritate geſtiebat: undique ad labores impigrum ſe præſtabat, inter diſſidia negotiator optimus, ad pericula fortiſſimus, & peritiſſimus ad doctrinam. Cernebatur ejus animi magnitudo in capeſſendis rebus arduis, in gerendis acre conſilium, in rimandis ſolertia, in perveſtigandis ſumma ſagacitas, in proſequendis, ex-

plicandiſque intricatiſſimis difficultatibus mira conſtantia ; atque etiam perſpicacia. Non priùs deſiit ſcribere quàm mori ; nam fatum è manibus calamum, ſimul & animum eripuit. Denique mors illius extinxit vitam, non gloriam : mortuus eſt tempori, non illuſtri memoriæ, ultimoque puncto vitam omni laudum genere ornatiſſimam clauſit jam beatus.

ABI VIATOR.

MORS NEC MEDICO, NEC MEDICATO PARCIT.

Honoris, & amoris ergò, piis manibus
moerens hæc poſuit,

J. B. PANTHOT, Doctor Medicus
Monſpelienſis, & in Collegio Lugdunenſi Aggregatus Profeſſor.

SERIES

SERIES
SECTIONUM, RESOLUTIONUM, ET PARAGRAPHORUM,
Quæ in hoc Tomo Quinto continentur.

PROLOGOMENON. pag. 1

SECTIO PRIMA.

De Febrium curatione in communi. *ibid.*

RESOL. I. *VTRUM pro febrium curatione eadem ſint communia remedia in omni Secta & tempore.* *pag.* 2

§. j. *Quàm latiſſima ſit Medicinæ acceptio.* *ibid.*

ij. *Variant Medicinæ ſectatores in febrium remediis aſſignandis.* *ibid.*

iij. *Dogmatici pro febribus curandis variis remediis uſi fuere.* *ibid.*

iv. *Solvitur dubitandi propoſita ratio.* 4

RESOL. II. *Vtrum unicum febrifugium, ſeu remedium ſpecificum, valeat ſufficere pro omnibus febribus curandis.* *ibid.*

§. j. *Ratio dubitandi proponitur: Pars affirmativa fulcitur.* *ibid.*

ij. *Negatur univerſale febrifugium pro omnibus febribus.* 5

iij. *Solvuntur fundamenta Agyrtarum.* 6

RESOL. III. *Vtrum liceat Dogmaticis uti amuletis pro febribus curandis.* *ibid.*

§. j. *Quales viri amuletis adhibuerunt fidem.* *ibid.*

ij. *Proponitur quanta virtus ſit agendi in verbis & characteribus, ex plurium opinione.* 7

iij. *Non licet Dogmaticis Medicis uti amuletis, nec verbis vanè prolatis pro febribus curandis.* *ibid.*

iv. *Qualia verba tenetur Dogmaticus admittere pro febrium curatione.* 8

v. *Quid dicendum de recepto uſu amuletorum.* 9

RESOL. IV. *Vtrum in longis febribus conferant febrifugia particularia empirica.* *ibid.*

§. j. *Proponitur ratio dubitandi, & pars negativa.* *ibid.*

ij. *Ex Empiricis aliqua à dogmaticis ſumuntur ſpecifica febrifugia.* *ibid.*

iij. *Quid dicendum de propoſita dubitandi ratione.* 11

RESOL. V. *Vtrum anima mundi ſit, à qua curantur febres.* *ibid.*

§. j. *Ratio dubitandi proponitur, & pars affirmativa.* *ibid.*

ij. *Nulla mundo tribuitur anima, præter illam quâ vivunt particularia viventia.* 12

iij. *Ad argumenta pro anima mundi reſpondetur.* *ibid.*

RESOL. VI. *Vtrum omnes febres petant curari per ſua contraria.* *ibid.*

§. j. *Ammonii & Chymicorum proponitur aſſenſus.* *ibid.*

ij. *Commune axioma recipiendum à Dogmaticis.* 13

iij. *Quid dicendum pro argumentis Paracelſi & Severini.* 14

iv. *Quid dicendum pro Dogmaticorum apparentibus contradictionibus.* *ibid.*

RESOL. VII. *Vtrum à ſolo intenſo calore indicentur remedia per ſe pro febrium curatione.* 14

§. j. *Proponitur dubitandi ratio ex communi opinantium diverſitate.* *ibid.*

ij. *Calor febrilis ex intenſione per ſe indicat contrarium.* 15

iij. *Calor ſine ſuperaddita intenſione fit febrilis ſola modificatione.* *ibid.*

iv. *Solvuntur modi philoſophandi primò adducti.* *ibid.*

RESOL. VIII. *Vtrum ſit unica generica methodus pro diagnoſi, & curatione omnium febrium.* 15

§. j.

Series Sectionum,

§. j. *Qualis Dogmatica methodus demonſtret febrem in communi.* ibid.
ij. *Qualis ſit methodus cognoſcendi febres ortas ex modificatione.* 16
iij. *Aperitur communis methodus curandi febres putridas.* ibid.
iv. *Pars curatrix febrium, à quibus ſumit materiam pro indicatis.* 17
Resol. IX. *Vtrum poſſit dari aliqua methodus pro febribus præcavendis.* ibid.
§. j. *Quales febrium cauſæ attendendæ pro illis præcavendis.* ibid.
ij. *Ex parte diſpoſitionis ad febres, aliquo modo poſſunt febres præcaveri.* 18
iij. *Aliqualis traditur præcautio pro febribus ortis ex cauſis morbi calidi.* ibid.

SECTIO SECVNDA.

De remediis quæ ſumuntur ex corporibus ſimplicibus pro febrium curatione. p.19

Resol. I. *UTrum aliqui influxus cælorum, aut aſtrorum poſſint eſſe ex uſu pro febrium curatione.* ibid.
§. j. *Proponitur opinio firmans, non dari influxus cæleſtes in hac inferiora.* ibid.
ij. *Cœli vires & influxus in hac inferiora admittuntur.* 19
iij. *Admittimus in aſtris aliquam vim pro febrium curatione.* 10
iv. *Pro primò poſitis fundamentis quid dicendum.* 21
Resol. II. *Vtrum ab elemento ignis ſumatur aliquod medicamentum pro febrium curatione.* 22
§. j. *Quid ignis, & de illius partibus medicamentoſis, & an proſit in febribus.* ibid.
ij. *Ab igne pro febribus curandis ſumitur aliquod remedium.* ibid.
iij. *Reſpondetur fundamentis in contrarium traditis.* 23
Resol. III. *Vtrum aër præſtet remedium pro febrium curatione.* ibid.
§. j. *Proponitur aëris neceſſitas, & pars negativa pro febribus.* ibid.
ij. *Sancitur aëris neceſſitas, tanquam remedium pro febribus.* 24
iij. *Reſpnodetur pro rationibus oppugnantibus.* ibid.
Resol. IV. *Vtrum aër poſſit febres cauſare.* 25.
§ j. *Proponitur ratio dubitandi.* ibid.
ij. *Aër poteſt eſſe cauſa pro omni febre.* ibid.
iij. *Solvuntur dubitandi rationes primò poſitæ.* 26
Resol. V. *Vtrum aqua ſit utilis pro febribus curandis.* ibid.
§. j. *Quid aqua, & de variis ejus differentiis.* ibid.
ij. *Proponitar diſſenſus opinantium, & renuentium frigidam aquam.* ibid.
iij. *Aquæ ſtillatitiæ frigidæ fiunt utiles pro febribus curandis.* ibid.
iv. *Potus aquæ frigidæ intra ſanitatem quibus conferat.* ibid.
v. *Potus aquæ frigidæ confert in aliquibus morbis.* 28.
vj. *De cura regulari potus aquæ frigidæ in febribus quando utilis.* ibid.
vij. *Potus aquæ frigidæ in tempore non opportuno valet nocere.* ibid.
viij. *De cura coacta non expectanda eſt coctio pro frigidæ potione in febribus.* 29
ix. *Solvuntur argumenta primò poſita.* ibid.
Resol. VI. *Vtrum balneum aquæ dulcis, ſeu potabilis, conferat pro febrium curatione.* 30.
§. j. *Balneum deſcribitur, & illius differentiæ.* ibid.
ij. *Proponitur pars negans uſum balneorum pro febribus.* ibid.
iij. *Balneum aquæ dulcis cum præmeditatione quando utilis.* 31
iv. *Solvuntur rationes dubitandi primò poſitæ.* ibid.
Resol. VII. *Vtrum balnea aquarum thermalium calidarmm ſint ex uſu pro febribus curandis.* 32.
§. j. *Aquæ thermales quæ ſint, & variæ earum differentiæ.* ibid.
ij. *Proponitur opinio affirmantium, & fulcitur.* ibid.
iij. *Sumpta indicatione à febribus, repugnant balnea aquarum thermalium pro earum curatione.* ibid.
iv. *Ab indicatione per accidens ſumpta à cauſa febris, non datur ſufficiens ratio cogens ad balnei aquarum thermalium uſum.* ibid.
v. *Solvuntur fundamenta primò poſita.* 33
Resol. VIII. *Vtrum terræ elementum præſtet aliquod remedium pro febrium curatione.* ibid.
§. j. *Quid ſit terra, & aliquæ ejus differentiæ.* ibid.
ij. *Terra pro curandis febribus ſuas præſtat vires.* ibid.
iij. *Proponitur ſolutio pro ratione dubitandi.* ibid.

SECTIO TERTIA.

De Remediis quæ pro febribus ſumuntur ex rebus non naturalibus. p.34

Resol. I. *UTrum vini potus ſit utilis in febribus.* ibid.
§. j. *Quid vinum, ejus differentiæ, & variæ opiniones.* ibid.
ij. *Ratione virium in omni febre accidit, poſſe indicari vinum.* 35

iij. *Vini*

iij. *Vini exhibitionem contraindicat febris ardens, & nimia vini caliditas.* 36.
iv. *Pro debiliori quovis vino, ſeu oligophoro non impeditur uſus in debiliori febre.* ibid.
v. *Solvuntur rationes contradicentium.* 37.
RESOL. II. *Vtrum bira ſeu cerviſia ſit potus utilis pro febrium curatione.* 38
§.j. *Varia potuum differentia, quid bira, & ſuadetur pars negativa.* ibid.
ij. *Præfertur pars affirmativa.* ibid.
iij. *Solvuntur fundamenta contrariè opinantium.* 39
RESOL. III. *Vtrum potus ptiſanæ ſit remedium pro febrium curatione.* ibid.
§.j. *Quid ptiſana, quotuplex, modus faciendi.* ibid.
ij. *Pars negativa à junioribus proponitur, & fulcitur.* 40
iij. *Admittitur ptiſanæ uſus pro curandis febribus.* ibid.
iv. *Solvuntur fundamenta poſita ex Manardo.* 41
RESOL. IV. *Vtrum repletio ſit pro febrium curatione utilis.* 42
§.j. *Quid repletio, & variæ ejus differentiæ.* ibid.
ij. *Repletionem poſſe eſſe utilem pro febribus curandis apparet.* ibid.
iij. *Denegatur repletioni quod ſit utilis pro febribus curandis.* ibid.
iv. *Solvuntur oppoſita fundamenta primò adducta.* 43
RESOL. V. *Vtrum inanitio poſſit eſſe utilis pro febribus curandis.* ibid.
§.j. *Quid inanitio, aliquæ ejus differentiæ.* ibid.
ij. *Ratio comprobans utilitatem inanitionis proponitur.* ibid.
iij. *Nulla inanitio confert pro curatione febrium.* ibid.
iv. *Solvitur dubitandi ratio primò poſita.* 44.
RESOL. VI. *Vtrum vigilia ſit remedium pro febrium curatione.* ibid.
§.j. *Quid ſit vigilia? Suadetur pars negativa.* ibid.
ij. *Moderata vigilia confert pro febrium curatione.* 45
iij. *Quid dicendum pro oppoſitis fundamentis.* ibid.
RESOL. VII. *Vtrum ſomnus poſſit prodeſſe pro febrium curatione.* 45
§.j. *Quid ſomnus, quotuplex: & pars negativa proponitur.* ibid.
ij. *Confert ſomnus moderatus pro febribus curandis.* 46
iij. *Reſpondeour pro primò adductis rationibus.* ibid.
RESOL. VIII. *Vtrum aliqua exercitii differentia ſit utilis pro febribus curandis.* 46
§.j. *Quid exercitatio, ſeu motus, & quotuplex.* ibid.
ij. *Vtrum non ſit utilis aliqua exercitatio pro curatione febrium.* 47
iij. *Quæ utilitates accidant ſanis ex motu, ſeu exercitatione.* ibid.
iv. *In febribus quale admittatur exercitium, ſeu motio, ut remedium.* ibid.
v. *Solvuntur fundamenta oppoſita primò adducta.* 48
RESOL. IX. *Vtrum aliqua quies ſit utilis pro curatione febrium.* ibid.
§.j. *Opinantium variæ ſortes: pars negativa ſuadetur.* ibid.
ij. *Moderata quies utilis eſt & neceſſaria pro febrium curatione.* ibid.
iij. *Traditur ſolutio pro oppoſitis rationibus.* ibid.
RESOL. X. *Vtrum quæ excernuntur, & retinentur, ſint ex uſu pro febrium curatione.* 49
§.j. *Proponuntur excrementorum differentiæ aliquæ: ſuadetur pars affirmativa.* ibid.
ij. *Retenta & excreta, quæ accedunt in modo & tempore, nocent in febribus.* ibid.
iij. *Proponuntur ſolutiones argumentorum.* 50
RESOL. XI. *Vtrum animi paſſiones poſſint conducere ad febrium curationem.* ibid.
§.j. *Proponitur ratio dubitandi pro illis.* ibid.
ij. *Quid ſentiendum pro propoſita dubitatione.* ibid.
iij. *Solvitur ratio dubitandi primò adducta.* 51

SECTIO QVARTA.

De Remediis pro febribus, deſumptis ex Diætetica Medicinæ parte. p. 51

RESOL. I. *Vtrum aliqua diæta, uſuſve ciborum, ſit præſcribendus pro febribus curandis.* 52

 ĉ §.j. Ra

Series Sectionum,

§.j. *Ratio dubitandi proponitur, & pars negativa.* ibid.

ij. *Pars affirmativa proponitur, ſancitur, & fulcitur.* ibid.

iij. *Reſpondetur pro rationibus primò traditis.* 53

RESOL. II. *Vtrum in febribus eligenda hora cibandi, pro illarum curatione.* ibidem.

§.j. *Pars negativa proponitur, & fulcitur.* ibid.

ij. *Non expedit in quovis morbi tempore exhibere cibum.* 54

iij. *In acceſſionibus de cura regulari abſtinendum à cibo.* ibid.

iv. *Sanitatis conſuetudo ſervanda, ſi non impediant acceſſiones.* ibid.

v. *Solvuntur rationes dubitandi primò adductæ.* 55

RESOL. III. *Vtrum victus tenui ſit utilis pro febrium curatione.* ibid.

§ j. *Quotuplex ſit victus: ſuadetur pars negativa.* ibid.

ij. *Victus tenuis qualiter utilis pro omni febre.* 56

iij. *Solvuntur rationes primò propoſitæ.* ibid.

RESOL. IV. *Vtrum aqua ſtillatitia carnium ſit utilis pro febrium curatione.* ibid.

§.j. *Proponitur ratio dubitandi: fulcitur pars negativa.* ibid.

ij. *Aqua inſtillatitia carnis, utilis admittitur pro febrium victu tenui,& curatione.* 58.

iij. *Solvuntur fundamenta primò propoſita.* ibid.

RESOL. V. *Vtrum jus attemperans ſit victus tenuis aptus pro febribus curandis.* 58

§.j. *Quid jus, quotuplex medicamentoſum: proponitur pars affirmativa.* ibid.

ij. *Ius carnis cum attemperantibus eſt utilis victus febrientibus, & pro aliis morbis.* 59.

iij. *Solvuntur inſomnia imaginaria Vanhelmontii.* 60

RESOL. VI. *Vtrum ova ſint victus tenuis, aptus pro febrium curatione.* ibid.

§.j. *Quid ova, eorum partes, & differentiæ. Suadetur pars affirmativa.* ibid.

ij. *Proponitur ovorum utilitas pro febribus.* 61.

iij. *Solvuntur rationes dubitandi primò propoſitæ.* ibid.

RESOL. VII. *Vtrum pro febrium curatione utiliora ſint alimenta aſſa, quàm elixa.* 61.

§.j. *Aperitur ratio dubitandi: proponitur Ariſtotelis aſſenſus.* ibid.

ij. *Medicorum aſſenſus elixa humidiora admittit.* 62

iij. *Quid dicendum pro Ariſtotelis authoritate.* ibid.

RESOL. VIII. *Vtrum panis ſit victus utilis pro curatione febrium.* 63

§.j. *Inter cerealia quid panis, quid triticum, & variæ farinæ referuntur.* ibid.

ij. *Panis non apparet victus utilis pro febribus.* ibid.

iij. *Panis tritici, ſiligineus & ſecundarius admittuntur pro febrium curatione.* ibid.

iv. *Solvuntur rationes primò propoſitæ.* 64

RESOL. IX. *Vtrum à tellure ex herbis, & fructibus aliqua alimenta proſint in febribus.* ibid.

§ j. *Quales à tellure fiant herbæ & fructus apti nutrire.* ibid.

ij. *Quæ ex terra prodeunt alimenta, majori ex parte, præter triticum, malum præſtant ſuccum.* ibid.

iij. *Ex deſumptis fructibus terræ aliqua, licèt pauca, minùs nocent.* ibid.

iv. *Pro victu tenui in febribus non conveniunt fructus horarii.* 65

RESOL. X. *Vtrum aliqui piſces ſint utilis victus pro febribus.* ibid.

§.j. *Proponuntur febrium differentiæ, & uſus pro nutritione.* ibid.

ij. *Qualiter piſces ſint victus utilis pro febribus.* 66

iij. *Solvuntur contrariorum poſita fundamenta.* ibid.

RESOL. XI. *Vtrum carnes quadrupedum, & volatilium ſint ex uſu pro febrium curatione.* 66

§ j. *Carnium differentiæ proponuntur, & uſus.* ibid.

ij. *Ex Plutarcho apparet ſuaderi partem negativam.* 67

iij. *Carnes præferuntur pro hominum alimento, & pro victu febricitantium.* ibid.

iv. *Primò adducta fundamenta diſſolvuntur.* 68

RESOL. XII. *Vtrum lac pro admodum extenuatis in febribus ſit utile alimentum, & neceſſarium.* ibid.

§.j. *Quid lac: quas præſtet ſubſtantias pro ſanis.* ibid.

ij. *Apparet lac in febrientibus & admodum extenuatis non eſſe ex uſu.* ibid.

iij. *Proponitur pars affirmativa in admodum extenuatis.* 69

iv. *Solvuntur rationes primò poſitæ.* ibid.

RESOL. XIII. *Vtrum ſerum lactis ſit utile remedium pro febribus curandis.* 69

§.j. *Quid*

§.j. *Quid ſerum, & quotuplex? Proponitur pars negativa.* ibid.
ij. *Serum adaptatur ut remedium pro aliquibus febribus.* 70
iij. *Solvuntur rationes primò propoſitæ.* 71

SECTIO QVINTA.

De Remediis Chirurgicis, quibus utuntur Dogmatici pro febrium curatione. p.71

RESOL. I. *Vtrum venæ ſectio ſit commune remedium pro omni febre humorali.* ibid.
§.j. *Proponitur ratio dubitandi ex Helmontio & Paracelſiſtis.* ibid.
ij. *Pro febribus humoralibus venæ ſectio præſtantiſſimum remedium eſt.* 72
iij. *In febribus & aliis morbis varii eliguntur rami venarum pro ſanguine mittendo.* ibid.
iv. *Solvuntur fundamenta pro Vanhelmontio.* 73
RESOL. II. *Quid ſit ſanguinis miſſio, & quid illius indicans in febribus.* ibid.
§.j. *Proponitur diffinitio ſanguinis miſſionis.* ibid.
ij. *Aperitur quale ſit indicans venæ ſectionis.* ibid.
iij. *In omni febre putrida indicatur ſanguinis miſſio, & quare.* 74
RESOL. III. *Vtrum ſanguinis miſſio poſſit intendere putredinem, & febrem.* 75
§.j. *Proponitur pars negatiua, & fulcitur.* ibid.
ij. *Viribus eſſentialiter collapſis, ſanguinis miſſio intendit putredinem, & febrem.* ibid.
iij. *Solvitur ratio dubitandi primò poſita.* 76
RESOL. IV. *Vtrum ab intenſiori febrili calore contraindicetur ſanguinis miſſio.* ibid.
§.j. *Aperitur ratio dubitandi: fulcitur pars negativa.* ibid.
ij. *Si febris intenditur uſtione, aut putredine, quid dicendum.* ibid.
iij. *Ratione febrilis intenſi caloris à fermentatione poteſt contraindicari ſanguinis miſſio.* 77
iv. *Solvuntur rationes dubitandi primò propoſita.* 78
RESOL. V. *Vtrum ex determinata vena mittendus ſanguis pro febribus.* ibid.
§.j. *Quæ venæ aperiendæ, & quot attendantur in corpore aptæ pro venæ ſectione.* ibid.
ij. *In omni venæ ſectione poteſt deponi plenitudo.* ibid.
iij. *Si locus putredinis ſit in ſecunda corporis regione, ſanguinis miſſio petit fieri ex brachio.* 79
iv. *Ratione foci putredinis variatur mittendi ſanguinem in febribus locus.* ibid.
v. *Si ex vena cava aſcendente fovetur morbus cauſans febrem, evacuandum ex brachio.* ibid.
vi. *Quæcunque febris, aut intemperies, quæ in capite fovetur ex ventre, ab internis venis petit venæ ſectionem.* 80
RESOL. VI. *Vtrum venæ ſectio in prægnantibus pro febrium curatione debeat exerceri.* ibid.
§.j. *Proponitur ratio dubitandi, & pars negativa fulcitur.* ibid.
ij. *Sanguinis miſſio ſine omni febre valet fieri in prægnantibus.* 81
iij. *Sanguinis miſſio ex brachio communis eſt pro prægnantibus febrientibus.* ibid.
iv. *Sanguinis miſſio etiam ex talo poteſt aliquando exerceri in prægnantibus febrientibus.* 82
v. *Solvuntur argumenta primò propoſita.* 83
RESOL. VII. *Vtrum in venæ ſectione pro febribus, melius ſit infrà ſubſiſtere, quàm exquiſitiſſimè evacuare.* 84
§. UNICVS. *Sancitur quid timendum pro dubio iſto.* ibid.
RESOL. VIII. *Quid obſervandum in ſanguine mittendo.* 85
§.j. *Proponuntur obſervanda pro venæ ſectione.* ibid.
RESOL. IX. *Vtrum cucurbitulæ ſcarificatæ ſint vicariæ venæ ſectionis.* 86
§.j. *Aliquæ proponuntur opiniones.* ibid.
ij. *Avicennæ ratio non probat ſuam aſſertionem.* ibid.
iij. *Pro deponenda plenitudine ſcarificationes cucurbitularum non ſunt vicariæ phlebotomiæ.* ibid.
iv. *Quando cucurbitulæ ſcarificatæ ſubſtituantur pro venæ ſectione.* 87
v. *De uſu ſcarificationum in cucurbitulis.* ibid.
RESOL. X. *Vtrum venæ ſectio per hirudines ſit utilis in febribus.* 87
§.j. *De inſtrumentis venæ aperiendæ, & de venis pro hirudinibus aptis.* ibid.
ij. *Per hirudines fit utilis venæ ſectio in febribus.* 88
iij. *Proponuntur aliqua obſervanda in applicatione hirudinum.* ibid.
RESOL. XI. *Vtrum ſcarificationes ſint remedium utile pro febribus curandis.* 89
§.j. *Proponitur propria acceptio ſcarificationis, & propria differentia.* ibid.
ij. *Admittitur profunda ſcarificatio in febribus.* 90
iij. *Scarificationum uſus receſſit ab Europæis.* ibid.
RESOL. XII. *Vtrum ſenſibiliter evacuantia alios humores à ſanguine, ſint admitten-*

da pro febribus curandis. 90

§.j. *Proponitur ratio totius difficultatis.* ibid.

ij. *De uſu veſſicantium in febribus proponitur pars negativa.* 91

iij. *In febre vehementi veſſicantia debent vitari.* 92

iv. *In febribus non urentibus, malignis, aut peſtilentibus, qualiter indicentur veſſicantia.* ibid.

v. *Solvuntur rationes contrariè opinantium.* 93

RESOL. XIII. *Vtrum cucurbitulæ ſint ex uſu pro curandis febribus.* ibid.

§. j. *Quale inſtrumentum curationis ſunt cucurbitulæ.* ibid.

ij. *Pro febrium curatione apparet cucurbitulas nullum uſum præſtare.* 94

iij. *Vſum cucurbitularum admittimus in febrium curatione.* ibid.

iv. *Cucurbitulæ, licèt rarò, poſſunt tamen aliquando in febribus applicari ante venæ ſectionem.* 95

v. *Proponuntur ſolutiones pro rationibus dubitandi.* ibid.

RESOL. XIV. *Vtrum picationes ſint ex uſu pro febrium curatione.* 95

§. j. *Dropacis quidditas & differentiæ proponuntur.* ibid.

ij. *Qualiter picationes ſint ex uſu in febribus.* ibid.

RESOL. XV. *Vtrum frictiones præſtent utilitatem pro febribus curandis.* 96

§.j. *Quid ſint frictiones, & earum differentiæ.* ibid.

ij. *Qualiter in febribus indicentur frictiones.* ibid.

RESOL. XVI. *Vtrum lotiones ſint ex uſu pro febrium curatione.* 97

§. j. *Proponuntur lotiones, de quibus agimus.* ibid.

ij. *Pars affirmativa ſancitur, & fulcitur.* ibid.

RESOL. XVII. *Vtrum inſenſilis perſpiratio à natura ſit utilis pro febrium curatione.* 97

§. j. *Proponitur quanta, & qualis ſit inſenſilis tranſpiratio humani corporis.* ibid.

ij. *Pars negativa proponitur & fulcitur.* 99

iij. *Perſpiratio pro febrium curatione eſt remedium.* ibid.

iv. *Solvuntur rationes dubitandi, quæ propoſitæ fuerunt.* ibid.

SECTIO SEXTA.

De Remediis pro febribus, deſumptis ex Pharmaceutica. p. 100

RESOL. I. *Vtrum purgatio propriè ſumpta, ſit utilis pro febrium curatione.* ibid.

§. j. *Proponuntur variæ purgationis acceptiones, & diſſentientium ſortes.* ibid.

ij. *Purgatio admittitur utilis pro curatione febrium, humoralium præcipuè.* 101

iij. *Solvuntur objectiones primò propoſitæ.* 102

RESOL. II. *Vtrum ante omnem purgationem prærequiratur præparatio humorum.* ibid.

§.j. *Qualis ſit coctio, quâ præparantur humores ante purgationem.* ibid.

ij. *Variæ opinantium proponuntur placita.* 103.

iij. *Qualis præparatio requiratur in febribus putridis pro humorum purgatione.* ibid.

iv. *Præparatio humorum ſeparatorum à commixtione ſanguinis, qualis ſit.* 104

v. *Solvuntur rationes primò propoſitæ.* ibid.

RESOL. III. *Quid ſit purgatio, quotuplex, & à quo indicetur.* 105

§. j. *Deſcribitur purgatio; partitur primò.* ibid.

ij. *Purgatio magis propria definitur, & dividitur.* ibid.

iij. *Definitur purgatio ſumpta in ſua propria acceptione.* ibid.

iv. *Dividitur purgatio propriiſſimè accepta.* ibid.

v. *Proponitur proprium indicans purgationis in febribus.* ibid.

RESOL. IV. *Vtrum in omni cacochymia competat purgatio.* 105

§. j. *Ratio dubitandi proponitur & fulcitur.* ibid.

ij. *Qualia coindicare, aut contraindicare valeant purgationem.* 106

iij. *Solvitur ratio dubitandi primò adducta.* 107.

RESOL. V. *Vtrum dum timetur recidiva in febrium ſolutione, ſit utilis purgatio.* ibid.

§.j. *Proponitur, & fulcitur ratio dubitandi.* ibid.

ij. *Quid tenendum, reſolvitur ex loco citato.* ibid.

iij. *Ad dubitandi rationes reſpondetur.* 108

RESOL. VI. *Vtrum purgatio per vomitum ſit utilis pro febrium curatione.* ibid.

§. j. *Quid ſit vomitus, & de variis ejus differentiis.* ibid.

ij. *Proponitur ratio dubitandi, & vomitoriorum varius uſus.* ibid.

iij. *Pars negativa proponitur & fulcitur.* 109.

iv. *Pas affirmativa fulcitur, & ſancitur.* ibid.

v. *Solvuntur rationes primò oppugnantes.* 110

RESOL. VII. *Vtrum clyſteres ſint ex uſu pro febrium curatione.* ibid.

§. j. *Proponuntur ventrem moventia per infernam alvum.* ibid.

ij. *Quid ſit clyſter, & quotuplex, ratione finis.* 111

iij. *Pars*

iij. *Pars negativa proponitur à Vanbelmontio.* 112

iv. *Communis doctrina præfertur & fulcitur.* ibid.

v. *Figmenta Vanbelmontii rejiciuntur.* 113

RESOL. VIII. *Vtrum lenientia per os ſumpta ſint in febribus utilia.* ibid.

§.j. *Quæ ſint lenientia propriè accepta, & & quot eorum differentiæ.* ibid.

ij. *Pars negativa proponitur & fulcitur.* ibid.

iij. *Lenientia per os ſumpta proſunt in febribus.* 114

iv. *Solvuntur rationes ſuprà propoſitæ.* 115

RESOL. IX. *Vtrum ſelectiva purgatio inter Dogmaticos admittenda.* ibid.

§. j. *Proponitur ratio dubitandi, & fundamentum aliquorum.* ibid.

ij. *Communis opinio recipitur, & fulcitur.* ibid.

iij. *Reſolvuntur fundamenta contraria.* 116

RESOL. X. *Vtrum in omnibus temporibus febris putridæ poſſint eſſe ex uſu ſelectivè purgantia, ſaltem ob urgentiam.* ibid.

§.j. *Proponitur ſtatus difficultatis, & pars negativa.* ibid.

ij. *In febribus putridis quando expectanda declinatio pro purgatione ſelectiva.* 117

iij. *Admittitur purgatio ſelectiva regularis in aliis temporibus.* 118

iv. *Solvuntur communes dubitandi rationes.* 119

RESOL. XI. *Vtrum ſaltem de cura coacta humor putreſcens ſanguini commixtus, nondum cacochymus, poſſit purgari ſelectivo pharmaco.* ibid.

§.j. *Proponitur pars negativa, & ſuadetur.* ibid.

ij. *Pars affirmativa ſancitur, & demonſtratur.* 120

iij. *Solvuntur fundamenta contrariè opinantium.* 121

RESOL. XII. *Vtrum alexipharmaca ſint ex uſu pro aliquarum febrium curatione.* ibid.

§ j. *Proponitur ſtatus hujus difficultatis.* ibid.

ij. *Apparet quod alexipharmaca non ſunt ex uſu pro febribus.* 122

iij. *Admittimus communem uſum alexipharmacorum.* ibid.

iv. *Solvuntur rationes pro parte negativa propoſitæ.* 124

RESOL. XIII. *Vtrum alexipharmaca pro Gallicis, & aliis novis morbis deleteria vi præditis, ſint ex uſu in febribus complicatis cum illis.* ibid.

§.j. *Proponitur difficultas, fulcitur pars negativa.* ibid.

ji. *De omnibus complicatis deleteriis viribus cum febre, quid ſentiendum.* 126

iij. *Solvuntur argumenta primò propoſita.* 127

RESOL. XIV. *Vtrum conferant diuretica in febribus.* ibid.

§.j. *Proponuntur variæ diureticorum ſortes.* ibid.

ij. *Proponitur pars negativa, & fulcitur.* 128

iij. *Pars affirmativa ſancitur, & fulcitur.* ibid.

iv. *Solvuntur fundamenta partis negativæ.* 129

RESOL. XV. *Vtrum pro febribus curandis ſint ex uſu ſudorifica.* ibid.

§.j. *Variæ ſudorificorum proponuntur differentiæ.* ibid.

ij. *Proponitur pars negativa, & fulcitur.* ibid.

iij. *Sudorifica pro febrium aliquarum curatione admittuntur.* 130

iv. *Solvuntur rationes dubitandi primò adductæ.* ibid.

RESOL. XVI. *Vtrum prægnans correpta febre, ſi urgeat periculum ob cacochymiam, quolibet menſe poſſit purgari.* 131

§.j. *Pars negativa proponitur, aliquaque fundamenta pro illa proponuntur.* ibid.

ij. *Pars affirmativa ſancitur & fulcitur.* ibid.

iij. *Solvuntur argumenta primò propoſita.* 132

RESOL. XVII. *Vtrum pro febre lethali curanda in puerperio, debeat exerceri indicata purgatio.* ibid.

§.j. *Proponitur ratio dubitandi.* ibid.

ij. *Pars negativa proponitur, & ſuadetur.* ibid.

iij. *Traditur occaſio purgandi, fluentibus lochiis.* 133

iv. *Solvuntur argumenta primò propoſita.* ibid.

SECTIO SEPTIMA.

De Remediis pro accidentibus febrium humoralium. p. 134

RESOL. I. *Vtrum in febrientibus poſſint dari aliqui morbi, aut accidentia ſupervenientia à cauſis ſupra naturam, aut extra naturam.* ibid.

§.j. *Proponitur ratio dubitandi, & afferuntur opiniones negantium.* ibid.

ij. *Cauſa ſupra naturam, per ſe, aut per ſuos Angelos valet morbos communicare.* 135

iij. *Cauſæ extra naturam varios valent cauſare morbos, variaque ſuperaddere accidentia in hominibus, & illorum morbis.* ibid.

iv. *Per aliqua ſigna inveſtigantur morbi, & accidentia à dæmone ſuperaddita.* 136

Series Sectionum,

v. *Qualia pro iis poſſint prodeſſe remedia.* ibid.

vj. *Solvuntur fundamenta primò propoſita.* 137.

Resol. II. *Vtrum in capitis dolore, vigiliis, & deliriis in febribus ortis à calidis humoribus, conferant in ſuturis repellentia, aut oxyrrhodina.* ibid.

§. j. *Proponitur horum curatio, & repellentium uſus.* ibid.

ij. *Communis opinio fulcitur Galeni authoritate.* 138

iij. *Qualis poſſit eſſe utilitas oxyrrhodini pro morbis capitis.* ibid.

iv. *In cerebri intemperie cum affluxu materiæ obſtat uſus oxyrrhodini in ſuturis.* ibid.

v. *Solvuntur argumenta primò propoſita.* 139

Resol. III. *Vtrum omnes ſanguinis, aut humorum tranſmiſſiones intra corpus ſint ſymptomaticæ.* 140

§. j. *Quid ſit ſanguinis tranſmiſſio in corpore, & quotuplex.* ibid.

ij. *Apparet quod omnis ſanguinis tranſmiſſio ſit utilis.* ibid.

iij. *Artificioſa ſanguinis transfuſio inutile eſt figmentum.* 141

iv. *Transfuſio naturalis ſanguinis omninò inevitabilis, & utilis.* ibid.

v. *Transfuſio humorum in febribus eſt ſymptomatica.* 142

vj. *Reſpondetur pro argumentis primò poſitis.* 143

Resol. IV. *Vtrum in febrium convulſionibus, & elevatis vaporibus in caput, conferant pulli columbini pedibus applicati.* ibid.

§. j. *Proponitur difficultas, & pars negativa.* ibid.

ij. *Pars affirmativæ proponitur, & fulcitur.* 144

iij. *Proponitur ſolutio pro ratione poſitæ dubitandi.* ibid.

Resol. V. *Vtrum ſi in febribus accidat præternaturalis ſomnus, conferant veſſicatoria pro ejus curatione.* 144

§. j. *Quid & quotuplex ſit ſomnus præternaturalis, & quæ ſint veſſicantia.* ibid.

ij. *Proponitur pars negativa, & fulcitur.* 145.

iij. *Ratione urgentiæ pro accidentibus in febribus conferunt veſſicantia ad revellendum, nec impediuntur à febre.* ibid.

iv. *Solutio adhibetur fundamentis Maſſariæ.* 146

Resol. VI. *Vtrum intenſior ſitis ſit in febre ardente, quàm in diabete & hydrope.* 147

§. j. *Sitis deſcribitur, & morboſæ curatio proponitur.* ibid.

ij. *Sitis ardentium febrium minùs periculoſa apparet.* ibid.

iij. *Sitis in cauſone ratione cauſæ intenſior apparet.* 148

iv. *Solvuntur rationes dubitandi propoſitæ.* ibid.

Resol. VII. *Vtrum pro lumborum dolore in febribus vena ſecanda ex brachio.* 148

§. j. *Proponitur ſtatus difficultatis: pars altera fulcitur.* ibid.

ij. *Quando ex brachio utilior venæ ſectio.* 149

iij. *Ceſſante plenitudine, in cava aſcendente, à venis inferioribus mittendus ſanguis.* ibid.

iv. *Solvuntur rationes primò propoſitæ.* 150

Resol. VIII. *Vtrum omnis anorexia, ſeu cibi inappetentia, indigeat curatione in febribus.* ibid.

§. j. *Proponitur ratio dubitandi ex ſuis fundamentis.* ibid.

ij. *Inappetentiæ extra febres ſæpe paucis indigent auxiliis.* 151

iij. *Inappetentiæ in febribus quàm maximè indigent auxiliis.* ibid.

Resol. IX. *Quænam ſit cauſa ſingultus.* 152

§. j. *Quid ſit ſingultus, & quæ ſint ejus cauſæ.* ibid.

ij. *Proponuntur proximæ cauſæ ſingultus.* ibid.

iij. *A cauſis mediatis varia ſumitur prognoſis, & multiplex indicatio curativa ſingultus.* 153

Resol. X. *Vtrum in fluxu ventris ſymptomatico ſit purgandum.* ibid.

§. j. *Proponitur ratio ſtatus, & ratio difficultatis.* ibid.

ij. *Pars negativa proponitur & ſuadetur.* 154.

iij. *Qualiter in febrium diarrhœa purgandum.* ibid.

iv. *Pro dyſenteria ſiſtenda confert purgans pharmacum.* 155

v. *Purgantia in dyſenteria debent eſſe torrefacta.* ibid.

vj. *Poſt purgationem fit ſecurior tranſitus ad fortiora adſtringentia.* 156

vij. *Solvuntur fundamenta negantium purgationem.* ibid.

Resol. XI. *Vtrum ſudor poſſit dari in febre uſtiva & ardente ſymptomaticus.* 156

§. j. *Quid ſudor, & variæ ejus differentiæ.* ibid.

ij. *Pars negativa proponitur & probatur.* 157

iij. *Pars affirmativa proponitur, & ſuadetur.* ibid.

iv. *Pro retinendo ſudore ſymptomatico plura proſunt.* 158

v. *Ra*

v. *Rationes primò propoſitæ ſolvuntur.* ibid.

Resol. XII. *Vtrum frigiditas in febribus poſſit eſſe utilis.* 158

§. j. *Frigoris diverſitas in corpore proponitur.* ibid.

ij. *Pars negativa proponitur pro utroque eventu.* 159

iij. *Pro operationibus noſtri corporis qualiter juvet frigus ad operandum.* ibid.

iv. *Symptomaticum frigus, ſive in toto, ſive in extremitatibus lethale.* 160

v. *Aliqua afferuntur auxilia pro frigore partium.* ibid.

Resol. XIII. *Vtrum ſymptomata in febribus acutis ſint certa ſigna pro earum eventu.* 160

§. j. *Proponuntur aliqua utilia pro hac diſſolvenda Reſolutione.* ibid.

ij. *Proponitur pars negativa, & comprobatur.* 161

iij. *Qualiter in ſymptomatibus febrium, prognoſis earum deſumatur.* ibid.

iv. *Pro fundamentis primò poſitis reſpondetur.* 162

SECTIO OCTAVA.

De infrequentium febrium differentiis. pag. 162

Resol. I. *Vtrum typus in febribus ſit uniformis.* 163

§. j. *Febrium humoralium ponuntur differentiæ.* ibid.

ij. *Pars affirmativa proponitur, & fulcitur.* ibid.

iij. *Pars negativa præfertur, & firmatur.* ibid.

iv. *Aliqua proponuntur pro curatione.* 164

v. *Solvuntur argumenta pro parte negativa ſuprà poſita.* ibid.

Resol. II. *Quid ſit febris rheumatica, & per quid fiat talis.* 165

§. j. *Quid rheuma, ſeu catarrhus, & de ejus origine.* ibid.

ij. *Vera ratio febris rheumaticæ proponitur.* ibid.

iij. *Proponitur curatio aſtrictior febris catarrhalis.* 166

Resol. III. *Vtrum nulla febris complicata cum interna inflammatione indicet ſui curationem.* 167

§. j. *Pars affirmativa proponitur, & fulcitur.* ibid.

ij. *Proponitur qualis indicatio curativa ſumatur à febre; quæ eſt ſymptoma.* ibid.

iij. *Non omnis febris complicata cum inflammatione, petit per accidens curari per illius ablationem.* 168

iv. *In febre non ſymptomatica plura remedia, & ipſi, & inflammationi proſunt ſimul.* ibid.

Resol. IV. *Vtrum ex chyli & ſanguinis excrementis poſſit ſupervenire obſtructio, ex qua ſequatur febris lenta.* 168

§. j. *Quid, & quotuplex ſit febris lenta.* ibid.

ij. *Proponitur pars negativa, & ejus fundamenta.* 170

iij. *Ex retentis excrementitiis humoribus, aut aliis pravis ſuccis intra viſcera ventris inferioris ſit febris lenta.* 171

iv. *A partium conformatione ſit etiam lenta febris.* ibid.

v. *Quid dicendum pro ratione dubitandi.* ibid.

Resol. V. *Vtrum in febre ſyncopali conferat ſanguinis miſſio.* 172

§. j. *Quid ſit febris ſyncopalis, de qua agimus.* ibid.

ij. *Tralliani cum Galeno apparens contradictio proponitur.* ibid.

iij. *In febre ſyncopali humoroſa quando mittendus ſanguis.* ibid.

Resol. VI. *Vtrum in putrida lumbricorum febre ſit ſanguis mittendus.* 174

§. j. *Qualia extranea valeant in homine generari.* ibid.

ij. *Pars affirmativa proponitur & ſuadetur.* ibid.

iij. *Febres ex putredine humorum cum lumbricis extra ſecundam regionem renuunt phlebotomiam.* ibid.

iv. *Solvitur ratio dubitandi primò poſita.* 175.

DISPUTATIO MEDICA DOGMATICA.

Contra Sectatores qui opponuntur veræ Medicinæ.

Propoſitio Diſputationis. p. 176

Resol. I. *Vtrum Medicina Dogmatica ſit aliis Sectis præſtantior.* ibid.

§. j. *Pars affirmativa ſancitur & demonſtratur.* ibid.

Resol. II. *Vtrum ex Paracelſiſtica ſecta aliqua admittenda ſint pro auxiliis Dogmaticorum.* 178

§. j. *De Bombaſto Paracelſo, & illius Secta.* ibid.

ij. *Impietates Paracelſi, quas ſeminavit, ut dæmoni mancipatus, rejiciendæ à Dogmaticis.* 179

Resol. III. *Vtrum Spagyrica remedia ſint præſtantiora remediis Dogmaticorum.* 180

§. j. *Proponuntur artifices, & eorum præparationes.* ibid.

Series Sectionum, &c.

ij. *Sancitur qualis cuivis medicamento ſit. ſua præſtantia præ reliquis.* 181
iij. *Solvuntur diſcordes opinantium ſortes.* ibid.
RESOL. IV. *Utrum à materiali rerum cauſa fiant ſympathicæ curationes.* ibid.
§. j. *Hujus & ſequentium Reſolutionum proponitur dubitandi ratio.* ibid.
ij. *Varia proponuntur principiorum placita pro ente naturali.* ibid.
iij. *Abolita atomorum opinio rejicitur, & quæ intenduntur deduci ex ipſa.* 183
iv. *Solvitur communis atomorum ratio propoſita.* 184
RESOL. V. *Vtrum ſympathicæ operationes proveniant ab anima cœli.* ibid.
§. j. *Proponitur ratio recurrendi ad animam cœli à Paracelſiſtis.* ibid.
ij. *Quæ ſuadeant mundum eſſe præditum animâ.* 185
iij. *Quicumque ab ethnicis, & maleficis deviant, coguntur deviare ab anima mundi admittenda.* ibid.
iv. *Solvuntur rationes foventes mundi animam.* 186
RESOL. VI. *Vtrum in unguento armario aliqua ſit virtus ſympathica, aut magnetica ad vulnera curanda diſtantia.* ibid.
§. j. *Proponitur quid ſit unguentum armarium, & miraculoſæ virtutes illi adaptata.* ibid.
ij. *Denegatur unguento armario magnetica vis curandi vulnera.* 188
iij. *Solvuntur fundamenta primò poſita.* 190
RESOL. VII. *Utrum aliqua aqua vitæ, aliudve medicamentum poſſit eſſe remedium univerſale pro omnibus curandis morbis.* 191
§. j. *Quid aqua, quales ejus differentiæ.* ibid.
ij. *Aqua aſtralis qualis dici debet.* 192
iij. *Impoſturæ agyrtarum proponuntur.* ibid.

PROMPTUARIUM PRACTICUM.

De morbis humano corpori turpitudinem inducentibus, pro Tyronibus. pag. 197
Propoſitio Operis. ibid.

SECTIO PRIMA.

De affectionibus capillis supervenientibus. pag. 198
CAP. I. *De uſu magnorum auxiliorum pro omni corporis affectione.* ibid.
II. *De Calvitie.* 201
III. *De de pilorum defluvio.* ibid.
IV. *De Area, Alopecia, & Ophiaſi.* 202
V. *De Plica Polonica, ſeu pilorum inviſcatione.* 204
VI. *De capillorum tinea.* 205
VII. *De pilorum intricatione, fiſſura, & criſpitudine.* ibid.
VIII. *De hirſutie capillorum.* 206
IX. *De pilorum defectu in barba & aliis partibus, ac turpitudine.* 207
X. *De canitie & pilorum tincturis.* 208
XI. *De porrigine ſeu furfuribus capitis.* 211
XII. *De Phthiriaſi, ſeu pediculis.* 212
XIII. *De cruſta lactea, achoribus & favis.* 214
XIV. *De tinea.* 216
XV. *De Pſydriacis, helcydriis, ſycoſi, & exanthematis.* 218
XVI. *De Hydrocephalo.* 219

SECTIO SECUNDA.

De turpitudine proveniente ex dentium vitiis. 221
CAP. UNIC. *De dentium dolore.* ibid.

SUMMA PRIVILEGII REGIS CHRISTIANISSIMI.

SUPREMA Chriſtianiſſimi Galliarum ac Navarræ Regis authoritate cautum eſt, ne quis per univerſa Regni, ditioniſve ſuæ loca librum inſcriptum *Doctoris* GASPARIS BRAVO, *Regis Catholici Medici Archiatri Opera omnia Medica*, abſque PETRI BORDE, Bibliopolæ Lugdunenſis conſenſu imprimat aut divendat, imprimendumve, aut divendendum curet intra decennium à die finitæ hujus editionis computandum; ſecus facientibus mulctâ indictâ, aliiſque pœnis infligi ſolitis, prout ampliùs in Diplomate Regio continetur. Dat. Pariſiis, 16. Octobris 1671.

De mandato Regis,

Signatum CADET.

Deſiit hujus editionis prælum 17. *Decembris* 1683.

DOCT.

DOCT. MED.

D. GASP. BRAVO DE SOBREMONTE RAMIREZ,

RESOLUTIONES MEDICÆ,

Practicis pro curandis Febribus, in Schola Dogmaticorum neceſſariæ.

PROLOGOMENON.

RATIONALIS, ſeu Dogmatica Medicina proſequitur Febrium curationes per varia auxilia. Eſt enim febris, ut inquit Moxius *lib.* 1. *cap.*17. infeſtiſſimus, diligens, irrequietus, audax, & temerarius morbus, variis artibus depopulans omnem ætatem, omne calidum: aggreditur temperamentum æquo pede, utrumque invadit ſexum, omni tempore gliſcit, per univerſum graſſatur orbem, ſæviens ferociter, neminem parcit, etiam abdita clauſtra penetrat, fœtum in uteri ergaſtulo obſidet. Ideo Iſaac Iſraëlita protulit, nequiſſimum eſſe omnium morborum: ob quod, ut tenet Valerius *lib.*2.*cap.*5. terrore coacti Romani ad illam placandam tria illi erexerunt templa Romæ. Proſequitur cujuſvis febris ſævitiem Zacutus, dicens: Diaria premit laſſitudine, putrida fatigat excrementorum fœtore, acuta ſymptomatum ſævitie oppugnat, bilioſa ri- A gore concuſſivo lancinat, pituitoſa horrore ferit, melancholica oſſium confractione dilacerat, erratica diverſimodè deprimit, elodes ſuperfluo ſudore corpus colliquat, horrorifica perpetuo horrore cutem fatigat, maligna meris ſymptomatibus ſtipata totum perdit, peſtifera illorum pernicie inſoleſcens viſcera labefactat, & extinguit labe dira. Nullaque tandem eſt, quæ à ſe, vel accerſitis aliis, vitæ periculum non minetur. Ideo Schola Dogmaticorum varia pro febrium curatione proponit, & proſequitur remedia; variique opinantes pro eorum uſu in varias dilabuntur controverſias, quarum B aliquas ſub hoc certamine dirimere conabimur, poſſibili brevitati adhærentes, Plinii conſilio 2. *epiſtol.* 5. ubi ſic: *Vt ſi opus diſpliceat, illud commendet brevitas.*

SECTIO PRIMA.

De febrium curatione in communi.

DE Febrium Theoria, Prognoſi, & Praxi plura propoſuimus *tom.*1. *Reſolut.Medic. p.*3. *diſputatione de febribus.*

De intermittentibus febribus lethalibus egimus *in tom. 3. Reſolut. Medicar.* Sub hac prima Sectione Tomi quinti, in quo diſputamus de remediis in Schola Dogmaticorum receptis in uſu, proponemus quæ apud ipſos ſunt magis propria, & ab aliis Sectis relicta.

Resolutio Prima.

Utrum pro Febrium curatione eadem ſint communia remedia in omni Secta, & tempore?

§. I.

Quàm latiſſima ſit Medicinæ acceptio.

MEdicina à *medendo* dicta, æquivocè dicitur de qualibet arte valente mederi formas quaſlibet in quoſvis uſus fabricatas, quæ receſſerunt à debito ſtatu: qualia ſunt entia artificialia. Magis propriè medicari dicuntur mixta non viventia, dum perficiuntur ab arte: propriùs mederi dicuntur vegetabilia, & reliqua viventia, dum reducuntur ad amiſſam ſanitatem, ut arbores, & plantæ ab agricolis; & bruta à ſuis paſtoribus, & equi à veterinariis. Sed cùm analogum ſtet pro famoſiori ſignificato, dum Medicina abſolutè nominatur, pro ea arte ſumitur, quæ verſatur circa humanam ſalutem conſervandam, aut inſtaurandam: & hæc aut eſt vera Medicina, ut Dogmatica, ſive Rationalis; aut eſt hæreſis diſcedens ab illa, ut ſecta Empirica, Methodica, Paracelſiſtica, ſeu Imaginaria Vanhelmonis. Sub Dogmatica alia eſt Medicina Architectonica, aliæ ſunt artes illi deſervientes, ut Chirurgia, Pharmaceutica, & aliæ miniſtrantes, quæ veræ Medicinæ ſunt miniſtræ.

Præter hos Medicinæ Profeſſores, ſunt quidam homines illiterati, & impoſtores, deperditique, qui per impoſturas aliquorum remediorum ſe ingerunt ad curandas febres. De iis inquit Hippocrates *lib. de Arte*, quod cùm Medici non ſint, tanquam Tragœdi, perſonam Medici repræſentant. Hi ſunt fumivenduli, nebulones dicti, ſeu ſcurræ, qui uno aut altero febrifugio confricto, aut à dæmone adepto, ad febrium curationem ſe intromittunt.

Medicina Architectonica Dogmatica, ſive Rationalis, eſt vera Medicina, & ſcientia à Deo Adamo infuſa, cum reliquis ſcientiis hominibus condonata in ſubſidium ſalutis humanæ, & de qua docet ſacra Pagina, quod *creavit Deus Medicinam de terra, & vir prudens non abhorrebit illam.* De hac Medicina vera, & de reliquis hæreſibus quæ ab illa deviant, inquirimus utrum omnes per eadem remedia intendant febrium curationem.

Videtur quod omnes Medicinæ Profeſſores eiſdem debent uti remediis pro febribus curandis. Nam omnes reliquæ Sectæ conveniunt cum Medicina Dogmatica in hoc, quod habeant pro fine acquirere ſanitatem, & febres curare, ægrumque immunem ab illis reddere. Sed una, eademque remedia ſunt media quæ conducunt in hunc finem: Ergo omnes ii Sectatores eiſdem debent uti remediis pro illo conſequendo.

§. II.

Variant Medicinæ Sectatores in febrium remediis aſſignandis.

REſolvendum *Primò*, quod Medicinæ ſectatores ſunt diſcordes in proponendis remediis pro febribus curandis.

Probatur. Tum *primò* de nebulonibus, qui omnium renuunt Dogmaticorum remedia, dum quilibet eorum ſuum febrifugium occultum laudat, & extollit. Et licèt plerique horum ſuadeant febrem non eſſe morbum; ita tamen infatuant vulgares, ut pro ipſa curanda, ſua cogant emere febrifugia. Tum *ſecundò*, Empiricorum ſecta reliquis vetuſtior, ſpretis indicationibus, cauſis, & accidentibus, & nullâ attentâ methodo, pro febribus curandis utitur remediis, quæ obſervata ſunt profuiſſe pro aliis febricitantibus, ſe extendens ad proſequenda etiam inventa ab aliis circulatoribus, ſive naturalia, ſive dæmoniaca, ut videre eſt apud Quintum Serenum & alios, ex vetulis, & impoſtoribus plures amplectentes impoſturas pro febrium curationibus. Tum *tertiò*, Methodici, præcipuè pro curandis febribus humoralibus, quas tenent eſſe morbos in adſtrictione, per ſuam methodum curandi utuntur remediis laxantibus, ut tenet Alpinus *lib. 5. de Medicina Methodica.* Inſiſtunt in laxanda adſtricta cute, in aperiendo meatus, ſive à frigore occluſos, ſive à ſanguinis copia, ſive à craſſitie, ſive à ſiccitate, ſive à lentore, ut patet ex Celſo *lib. 3. cap. 6. §. Nam ſi adſtrictum eſt, ducenda alvus eſt, removenda urina, eliciendus omnimodè ſudor: in*

hoc

hoc genere morborum quoque miſiſſe ſanguinem, concuſſiſſe vehementibus geſticulationibus, corpus in lumine habuiſſe, imperaſſe famem, ſitim, vigiliam, prodeſt: utile etiam ducere in balneum, priùs demittere in Solem: tum ungere, multa aqua fovere inguina, interim etiam oleum in ſolio cum aqua miſcere, uti cibo rariùs, & ſeriùs, tenui, ſimplici, molli, calido, exiguo. Ex quibus patet proponi pro Methodicis uſum omnium laxantium. Tum *quartò:* Paracelſiſtæ febres vocant ſulphureos morbos, eſſeque ſulphuris ardores. Paracelſus præcipuè tenet, putridas febres eſſe morbum generalem, *in Fragmento de Tartaro*, & paroxyſmalem ex opilatione totius corporis; & *lib. Paramori*, tenet quod febris eſt morbus nitri, & ſulphuris incenſi. Severinus cum illo tenet, quod curatio febris & morborum eſt, *Morborum, radicum, ſeminumque impuritatum balſamo humano adhærentium abolitio, & ablatio.* Ii adaptant pro febribus curandis quaſdam febriles purgationes, & febrilia diuretica, ac diaphoretica, quæ inveniuntur in conſonantia proprietatum nitroſarum, ſulphurearumque in mineralibus. Adaptatque Paracelſus tanquam unicum remedium pro omni febre, & tanquam arcanum, præcipitatum diaphoreticum. Tum *quintò*, Vanhelmon, poſtquam diſceſſit à vera & Rationali Medicina, transfuga in ſectam Paracelſiſticam, nullibi acquieſcens, gradum fecit ad ſuas chimæricas imaginationes. Morbos conſtituit in deturpatione Archei, *tract. de Febribus, cap.* 13. & ſupponens quod nulla definitio debet dari per genus, & differentiam, ſed per cauſam materialem, dicit: Quod febris eſt *pars materialis, indignatione deturpati Archei*; ſive, *Archei indignatio.* In qua ponit febris rationem, unam ejus admittit differentiam. Per plura capita impugnat omnia remedia Dogmaticorum, & febris curationem reſtringit ad ſuum ſpecificum remedium, cum quo promittit febris curationem. Et cùm poſt tot promiſſa illud non invenerit, fumivendulus terminat promiſſum, dicens: *Quærite, & invenietis; nam ſi vobis intentio eſt, miſericordia, & charitas obviabit vobis in itinere, veritas, & lux à Patre luminum deſcendens, cui ſit honoris attributio in æternum.* Protegit ſuas impoſturas iſte innovator, petens miracula à Dei miſericordia, ut ſubterfugiat chimæricum promiſſum febrifugium. Ergo in reliquis hæreſibus, & ſectis, extra Dogmaticam Medicinam, varia tentantur remedia pro febribus curandis.

§. III.

Dogmatici pro febribus curandis variis remediis uſi fuere.

RESolvendum *Secundò*, quod Medici Dogmatici plura invenerunt remedia pro febrium curatione, juxta varia tempora.

Probatur *primò* de veterum remediis. Erodicus, & Prodicus, referente Celſo *lib.9.cap.*3. pro febribus curandis conſulebant multam famem, frictiones, curſus, & alios plures labores, & exercitia. Petronius, ut tenet Celſus *lib.* 3. *cap.* 9. operiebat febricitantes multis veſtibus, ut calor, & ſitis excitarentur: offerebat aquæ frigidæ copioſum potum, conabaturque excitare ſudorem & vomitum. Alii conſiſtebant in corporis commotione in alium ſtatum, licèt febrem augerent; quia, ut inquit Celſus *lib.3.cap.9. Eſt circunſpecti hominis novare interdum morbum, & febres accendere; quia curationem, ubi id quod eſt, non recipit, poteſt recipere quod futurum eſt.* Et Ariſtoteles *ſect.*1. *problemat.* 2. quærit, *Cur morbi ſæpe poſſunt curari, ubi quis aliud exceſſit.* Ex quibus patet, variis fuiſſe veteres uſos curandi febres auxiliis.

Probatur *ſecundò*, præſtantiores Dogmaticos pluribus uſos fuiſſe remediis pro febribus curandis. Illa enim ſolertiori curâ quærebant per rationalem experientiam, per ratiocinium, per analogiſmum, & præcipuè per indicationes.

Primum Dogmaticorum principium eſt, quod *Contraria contrariis curantur.* Ideo, quia febris eſt calor naturæ inimicus, refrigerantibus utimur, quia calori ſunt contraria: comprobat ratio, demonſtrat curatio, comprobat ratiocinium: experientiâ etiam remedia febrium inveniuntur, quia plurima remedia experta demonſtrarunt, febres ab illis curatas fuiſſe. Analogiſmo utimur, in febribus præcipuè, pro indaganda illarum malignitate, dum communibus remediis non ſufficientibus, pertranſimus ad cardiaca auxilia, quæ in ſimilibus occultis, aut peſtilentibus morbis prodeſſe experti ſumus. Indicatio eſt inſinuatio agendorum, vel comprehenſio juvantis, ſimul cum comprehenſione nocentis, ſine diſcurſu, & ratiocinio. Per indicationem

Dogmatici majorem partem remediorum conſequuntur. Triplex indicatio admittitur, ex Galeno 10. *Methodi, cap.* 1. exemplo febrium putridarum. Alia *conſervativa*, quæ ſumitur à viribus, à quibus indicatur earum conſervatio, per debitum uſum rerum non naturalium, à quibus varia in febribus ſumuntur remedia. Alia eſt indicatio *curativa* per ſe, quæ ſumitur à febre, à qua indicatur frigiditas, quæ eſt ſuum contrarium. Alia ſumitur à cauſa, quæ in febribus putridis indicatur ab humoribus, à quibus indicatur eorum correctio, & evacuatio ab Arte, ſive per ſanguinis miſſionem, ſive per purgationem. Et ad hanc conſequendam indicationem, per illam conſequitur Ars uſum plurimorum remediorum. Ergo apud Dogmaticos varia ſunt remediorum genera pro febribus curandis, & aliis morbis, per hæc inſtrumenta conſequuta.

§. IV.

Solvitur dubitandi propoſita ratio.

AD rationem dubitandi, Reſpondetur quod licèt finis ſit unus, ſolet conſequi per varia media, ut apparet in Artibus quibuſlibet. Præterquam quod cùm in febre ſint plures indicationes deſumptæ ab illa, à cauſis, & ſæpè ab accidentibus, hæ petunt conſequi per plura media, ſeu inſtrumenta. Variant etiam remedia in variis Sectis, ob varia principia ex quibus conantur illa deducere: & inter Rationales variant penes eorum diverſitatem, in tempore, in modo, in applicatione, in ſexu, in ætate, in morbi temporibus, & aliis quæ ratione immutari petunt.

RESOLVTIO SECVNDA.

Utrum unicum febrifugium, ſeu remedium ſpecificum, valeat ſufficere pro omnibus febribus curandis.

§. I.

Ratio dubitandi proponitur: Pars affirmativa fulcitur.

LIcèt, ut patet ex dictis, pro variis ſectis Medicorum, & in unaquaque varia adaptentur remedia pro febribus curandis: Dubitatur tamen inter illos, an poſſit dari aliquod ſpecificum febrifugium, quod ſolum poſſit pro omnibus febribus eſſe ſufficiens remedium. Ra-
A tionales Medici omnes deviant ab iis impoſturis. Unus inter Dogmaticos Lazarus Riverius, præclarus licèt Dogmaticus, delapſus fuit in hanc cantilenam nebulonum: libro enim 3. *Obſervationum, in Appendice de febrifugio*, conſcius licèt, quod in Agyrtarum ſe immiſcebat imposturas, & quod nunquam fuerit comprobatum quoddam febrifugium ab ipſo excogitatum; contineri tamen non potuit, quo minus laudibus ornatum illud in lucem protulerit, dicens: *Componitur*
B *ergo pretioſum hoc medicamentum ex triplici Hercule, duodecim laboribus ad ſummam nobilitatem evecto, quibus tandem quartus athleta additur, operis complementum efficiens.* Et cùm nihil dixerit, doſes præſcribit illius pro omnibus ætatibus. Apud nebulones quælibet impoſtura extollitur: apud reliquos imminuitur debita æſtimatio.

Contendunt Spagyrici Paracelſiſtici, pro febribus curandis dari duplex genus remediorum: alterum univerſale, alia
C particularia. Tenent, quod univerſale curat generaliter omnes morbos, & omnes febres, quod Doringius avidè conatur ſuadere: & omnes hanc impoſturam amplectentes gloriantur, tale medicamentum univerſale fuiſſe repertum. Sed nec illud comprobant per experientias, nec ab iis per uſum fuit expertum: ſed ſimulant quod nolunt illud propalare; ſunt enim maximi celatores ſuarum impoſturarum, ne detegatur fallacia, in quarum exaltatione exultant maximè.
D Illud univerſale cùm eſſet, prædicant efficaciſſimum fore pro ætate prolonganda, & retrotrahenda ad prægreſſas ætates, ad vitandam mortem, ſaltemve retardandam, pro omni morbo curando, præcipuè pro omni febrium genere. Vanhelmon in his figmentis ſubſcribit circulatoribus.

Diviſi ſunt ii fumivenduli, ſeu irriſores vulgarium in ſuadendo hoc figmentum. Alii tenent, hoc univerſale remedium omnium morborum, & ſpecifi-
E cum febrifugium operari, non agendo in morbum, aut ejus cauſam, ſed tantùm confortando naturam, quæ eſt morborum curatrix, ſervando quod utile, expellendo quod inutile: ad quod tenent ſufficere quintam eſſentiam, quam vocant Sulphur vitale, & combuſtibile, Solem, vel Cœlum. Alii tenent ſuum univerſale remedium evacuare omnes cauſas morbificas; & ideo omnes morbos curare. Vanhelmon pro omnibus febribus

bus curandis proponit remedium, quod vocat Præcipitatum diaphoreticum Paracelſi, per quod diſſolvitur omnis cauſa deturpans Archeum, quæ ſine alio quovis remedio aufertur, ſi diaphoreſin, ſive ſudorem moveat. Sic ſomniavit *lib. de febribus*, *cap.* 14. Sed miraculum hoc nec apud ipſum, nec apud alios ſectatores fuit conſequutum, nec expertum. Inter recentiores impoſtores, aliqui adhærentes Riverio, licèt non conſequantur figmentum, ipſe tamen conſequutus fuit, reliquiſſe divinatores qui tempus conterunt in exponendo quid ſit illud, quod ille voluit fingere. Tanta eſt innovatorum aviditas in ſuis contegendis verſutiis.

Rationes quibus conantur aliqui probare, dari univerſale remedium febrifugum pro omnibus curandis febribus, deducit Freytagius, & proſequitur Sennertus. Tum *primò :* In rerum natura ſunt plura agentia univerſalia, quæ per omnes res univerſales valent agere. Sic ignis valet omnia comburere: antimonium omnia metalla auro commixta conſumit. Ergo poterit elyxir vitæ aut naturam roborare pro omnibus vincendis morbis ac febribus, vel agere in omnes cauſas febrium, eaſque devincere.

Secundò : Aliqua medicamenta valent curare omnes morbos alicujus partis, ut os de corde cervi omnes morbos cordis. Ergo poterit aliud univerſale remedium curare omnes febres.

Tertiò : Arſenicum, & venenum canis rabidi, & alia lædunt, & interimunt omnes corporis partes. Ergo aliud medicamentum valet ſimiliter eas curare.

Quartò : Sunt aliqua medicamenta particularia pro omnibus corporis partibus. Ergo ab illis poteſt abſtrahi aliquod univerſale medicamentum pro omnibus.

Quintò : Pro omnibus febribus curandis proponit Vanhelmon ſudorificum univerſale, quod extinguit omnes cauſas febrium. Ergo ab illo poſſunt omnes curari.

§. II.

Negatur univerſale febrifugium pro omnibus febribus.

Reſolvendum, quod nec pro omnibus morbis, nec pro omnibus febribus eſt poſſibile unum univerſale remedium. Sic tenent Dogmatici, & comprobant inter illos Sennertus, & Freytagius.

A Probatur *primò*. Implicat omnes morbos curari unico remedio: Ergo & quod detur remedium univerſale dictum pro omni morbo. Probatur antecedens: Si omnes curaret morbos, maximè ut contrarii opinantur, quia vires valet roborare pro omnibus vincendis & cauſis exſtirpandis, quæ cùm plures ſint, contrariæ, & ex omni contrariorum genere compoſitæ, nec virtutes poſſunt omnes ab uno ſolo alexipharmaco corrigi, nec adhuc viribus vigoratis, illæ ſuperſunt

B ſupra omnes cauſas morbificas, niſi per alia remedia evacuentur, ut natura ſuperior maneat ſupra reſiduum: quod adhuc nec ſemper ſufficit, ut apparet in febribus malignis, in quibus nec plura vires roborantia, nec plura auxilia evacuantia ſolent ſufficere: Ergo multò minùs unum remedium pro viribus, aut pro cauſa evacuanda applicatum.

Probatur *ſecundò* : Medicamentum univerſale debet omnes febres curare, & proſequi omnes indicationes curativas,

C quæ deſumuntur ab illis; attemperandi, pro calore; humectandi, pro ſiccitate; ſanguinis mittẽdi, pro plenitudine; purgandi pro cacochymia; venena extinguendi, pro febribus malignis, & peſtilentibus; carnem inſtaurandi, pro febribus hecticis; ſomni conciliandi, pro vigiliis, & delirantibus; dolores mitigandi, pro dolorificis affectionibus; & ſimul proſequendi quaſcumque alias indicationes, quæ cùm ſint diverſæ, contrariæ & innumeræ, nequeunt uno proſequi auxilio.

D Ergo nec unico medicamento.

Probatur *tertiò :* Medicamentum univerſale valens pro omnibus morbis, & febribus curandis, aut eſt divinum, de quo non dubitamus; aut à dæmone promiſſum, quod eſt execrabile; vel naturale, & hoc nullibi inventum, nullibi expertum, à nullo recti judicii viro excogitatum, à ſolis fumivendulis promiſſum, à ſolis mulierculis ſimplicibus creditum, à ſolis nebulonibus, & agyrtis conclamatum. Ergo fruſtra propoſitum.

E Probatur *quartò* à Freytagio. Tum *primò*, quia ſi unicum eſſet univerſale remedium potens omnes morbos curare, vitam prolongare, & mortem vitare, Paracelſus qui hujus impoſturæ fuit author; vitaſſet ſuam mortem, quam paſſus fuit ante ſenectutem. Tum poſt promiſſum hoc remedium, ab omnibus inveſtigaretur, obſervaretur, omni pretio emeretur, nullus ægrotaret, nec perveniret ad mortem, nec ad ſenectutem, quia retrotraheret

ætates. Tum quia fruſtra poſt receptu m hoc remedium Chymici illius inventores quærerent alia remedia chymica, in quibus elaborandis continuò laborant. Tum agyrtæ promittentes hoc remedium, ſi eſſet poſſibile, jam ab aliquo fuiſſet divulgatum. Ergo cùm nec illud, nec aliud apparens fuerit ab illis pro vulgaribus ſophiſticatum, nullo modo admittendum eſt.

§. III.

Solvuntur fundamenta Agyrtarum.

AD *primum* reſpondetur, quod dari inter agentia naturalia, alia quæ ſint fortioris activitatis, alia inferioris, nullum præſtat argumentum ad probandum, quod ſint aliqua medicamenta generica ad curandos omnes morbos, & ad conſequendam immortalitatem; alterum enim arguit potentias naturales diverſas, alterum arguit divinitatem, quæ in ſolo Deo experitur.

Ad *ſecundum*, Reſpondetur quod licèt detur medicamentum magis appropriatum ad morbos unius partis, quàm alterius; nullum tamen eſt quod alicujus partis curet omnes morbos: licèt enim alexipharmaca pro corde magis conferant, quàm pro aliis partibus; nequeunt tamen curare illius morbos in ſoluta unitate, nec in mala conformatione.

Ad *tertium*, Reſpondetur quod arſenicum & alia venena gaudent venenoſa qualitate, per quam ſunt mala, & lethalia: non tamen datur unum medicamentum, quod vincat omnes morbos, & acquirat ſanitatem; quia malum & mors, ex quocumque defectu poteſt provenire; ſanitas verò, quæ eſt bonum, cui opponuntur omnes morbi, nequit acquiri niſi ex integris cauſis, quæ opponuntur illis: & hæ nequeunt coadunari, niſi in ſolo Deo, qui eſt ſummum bonum.

Ad *quartum*, Reſpondetur quod ab omnibus medicamentis abſtrahitur unum genericum per intellectum; non tamen quod detur à parte rei aptum operari; actiones enim ſunt ſuppoſitorum.

Ad *quintum*, Reſpondetur quod Vanhelmon pro ſuo more tempus conterit in exprimendis ſuis imaginariis conceptibus; nequit tamen illos reducere ad actum: ſicut nec potuit Riverius, qui ut nobilis Medicinæ Profeſſor, fatetur non conſequutum fuiſſe ſui febrifugii intentum.

RESOLVTIO TERTIA.

Utrum liceat Dogmaticis uti amuletis pro febribus curandis.

§. I.

Quales viri amuletis adhibuerunt fidem.

PLures febres ſunt quæ nequeunt à Dogmaticis devinci, quia

Non ſemper eſt in manu Medici relevetur ut æger,
Sed quandoque doctâ plus valet Arte malum.

Plures ſunt aliæ chronicæ, quæ non niſi poſt longum tempus curantur. In periculo conſtituti, petunt à Medico quod poteſt, & quod non poteſt; & plures ab ejus impotentia, aut mora recurrunt ad impios veneficos, aut ſagas, qui ope dæmonum curationes promittunt per vocata ab illis febrifugia, quæ potiùs ſunt periamatica, ſeu periata; quia collo, aut aliis partibus appenduntur. Horum alia deſumunt ab aliquibus ſimplicibus, quæ minùs horribilia ſunt: illis tamen ſolent quaſdam admiſcere ſuperſtitiones. Alia quæ propriè amuleta vocantur, & fiunt ex ſolis characteribus, figuris ſcriptis, aut verbis prolatis. Hæc à Geomantiæ, aut Necromantiæ dimanarunt artibus, & communicata ſunt ſagis, & aliis hominibùs dæmoni mancipatis. Hæc nec virtute aliqua naturali conſtant, quæ morbo, cauſæ, aut ſymptomatibus opponatur; ſed imaginariis Geomantiæ, aut dæmonis promiſſis creduntur agere. Inquit enim Origenes *lib.1. in Iob: Maleficia, auguria, divinationes, idololatriæ, phylacteria, & incantationes, diaboli ſunt ſeductiones, dæmonum irriſiones, idololatriæ fæx, animarum infatuatio, atque cordium ſcandalum.*

Magia in vetuſta origine, Adamo infuſa & in filios communicata, ut verum Dei cultum colerent. Poſt corruptam naturam dæmon nefarias introduxit artes in impios. Cham ſecundogenitus ex Noë, maledictus à patre, primus à dæmone inſtructus illas profeſſus fuit, & primus illius filius Mizraim, Zoroaſtes appellatus, eas communicavit Perſis, & Babyloniis. Has artes D. Hieronymus *in Danielem*, vocat Goëciam, ſeu Theurgiam, quæ infames ſunt, incantationibus, ſuperſtitionibus, & dæmonum ſocietati immerſæ. Archimagus *lib. de vanit.*

nit. ſcientiar. in duas partes dividit magiam, in eam ſcilicet cujus cultores dæmonem adorant, & ei ſacrificant; & in aliam, in qua pactum cum dæmone habent.

Hanc magiam falſam dicuntur fuiſſe profeſſi plures Philoſophorum, inter quos annumerantur Pythagoras, Dæmocritus, Socrates, Plato, Xenophon, Heraclitus, Ariſtoteles, Mercurius, Marcellus, Trallianus, Villanovanus, Quintus Serenus: & Fernelius multùm ſe immiſcuit horum impoſturis, characteribus, & amuletis. Hebræi præcipuè in Caballiſtica Arte immerſi ſunt in iis vanitatibus, ponentes in literarum inſcriptionibus magnam vim operandi, quam ſpeculabantur in earum figura, ſimplicitate, compoſitione, tortuoſitate, defectu, abundantia, coronatione, apertione, ordine apicum, ex quibus fiunt revolutiones literarum, & punctorum; & ex iis deducebant vim agendi, vimque febrium, & aliorum morborum curandorum.

§. II.

Proponitur quanta virtus ſit agendi in verbis, & characteribus, ex plurium opinione.

ANtiqua impoſtorum, impiorumque credulitas tenuit, febres, & alios morbos poſſe curari prolatis aliquibus verbis, & amuletis, præcipuè carminibus modulatis: quod comprobari videtur ab aliquibus variis authoritatibus Authorum, quorum meminit à Reyes *quæſt.*22. Renodæus *cap. de amuletis*, Mynderetus *cap.*20. *ſuæ Threnoch.* Ficinus idem fatetur dicens: *In verbis certis vim eſſe certam, ac magnam.* Origenes *contra Celſum*, Sineſius, & Alkindus, idem fatentur, de magia diſputantes: & Zoroaſtes idem tenuit, vetans verba mutare. Jamblicus ſimiliter. Pythagoras verbis, cantibus, atque ſonis mirabilia faciebat. Tenentque quod quemadmodum ex certa herbarum, vaporumque compoſitione, confecta per artem, tum quoddam reſultat medicamentum, tum ex quadam aſtronomica forma eruitur armonia quædam ſyderum: ſic ex certis tonis. Tum Quintus Serenus pro curando hemitritæo proponit verba quædam à pluribus recepta.

Inſcribis in charta, quod dicitur Abracadabra,
Sæpiùs, & ſubter repetitis: ſed detrahe ſummam,
A *Et magis, atque magis deſint elementa figuris,*
Singula quæ ſemper rapies, & cætera figes,
Donec in anguſtum redigatur litera conum.

Tum Vendicanus, ſeu Marcellus empiricus, ſimilem tribuit verbis virtutem.

Sume igitur Medicos pro tempore, proque labore,
Ætatiſque habitu ſumma ratione paratos
B *Gramine, ſeu malis ægro præſtare medelam,*
Carmine ſeu potiùs: namque eſt res certa ſalutis
Carmen, ab occultis tribuens miracula verbis.

Tandem & invaluit hæc impia credulitas ex Caballiſtarum impoſturis, qui ex verbis varia inſcriptione, & modo poſitis, varias fingunt ineptias pro febrium curationibus. Nec minùs credulus Avicenna orationes, exorciſmos, &
C litanias appropriavit pro febrium curationibus.

§. III.

Non licet Dogmaticis Medicis uti amuletis, nec verbis vanè prolatis pro febribus curandis.

REſolvendum, quod non licet Medicis Dogmaticis Chriſtianis uti amuletis.

Probatur: Medicina Dogmatica debet
D uti virtutibus rerum naturalium, quæ opponuntur morbis; nam ex ſacra Pagina, *creavit Deus Medicinam de terra*; ideſt, operantem per virtutes rerum naturalium. Sed amuleta quæ ſunt verba prolata voce, ſive per literas ſcripta, ſive verſibus concinnata, nullam habent naturalem vim agendi: Ergo non licet illis uti. Probatur minor ex communi conſenſu omnium Authorum, Juriſconſultorum, & Medicorum, ut latè probat Torreblanca, & ex Theologis confir-
E mant D. Thomas 2.2. *quæſt.*96. *art.*4. Cajetanus, Tabien. Armill. Sylveſter, Vega, Pereyra *lib.*1. *Magiæ, cap.*4. Veracruz *lib.*2. *de anima*, Azor *tom.*1. *Moral. cap.*2. Ananias *de natura dæmonum, lib.*4. Cirvelo *de ſuperſtitione, p.*3. *cap.*3. *&* 4. Victoria *in relectione de Magia, num.*34. Martin. Delrio *lib.*1. *Mag. cap.*3. *quæſt.*4. *& lib.*3. *p.*2. *quæſt.*4. *ſect.*13. Suarez *de Religione, lib.*2. *cap.*15. *num.*26. Leſſius *lib.*2. *de juſtitia, cap.*43. *dub.*10. Sanchez

chez *lib.2.Decalogi, cap.40.num.44.* Stephanus Bubulus *de Angelis, in D. Thom. p.1.quæſt.50.art.1.quæſt.2.diſp.2.§.4.* Sonnius *de Religione, tract.3. cap.8.* Bejap. *claſſe* 24. Sequuntur ex Juris Profeſſoribus Martin. Arles *tract. de ſuperſtit. n.9. in Oceano Iuris, tom.* 10. *epiſtol.* Simanchas *de Catholicis Inſtitut. tit.* 63. Grillandus *de ſortilegiis, quæſt.6.num.*18. Navarra *in Manuali, cap.* 11. Graſſis *lib.* 2. *deciſionum, cap.*3. Zerola *in praxi Epiſcop. tom.1. quæſt.* 20. Llamas *in Methodo, cap.* 3. Majolus *tom.1. colloquio* 3. & ſequuntur ex Medicis Hippocrates *lib. de ſacro morbo*, Galenus *lib.6. & 10. ſimpl.* Fernelius *lib.2. de abditis rerum cauſis, cap.26.* Horatius Augenius *lib. 2. cap.7.* Andreas Laurentius *lib.1. de virtute Regis Galliæ, cap.5.* Cæſalpinus *de inveſtigat. dæmonum, cap.22.* Codronchus *lib.2. de morb. veneficis, cap.* 5. Foreſtus *tom.1. obſervat. lib.* 15. Vairus *lib.2. de faſcino*, Fragoſo *quæſt.* 9. Ex quibus convincitur nullam eſſe vim naturalem agendi in verbis, aut characteribus, verſibuſve prolatis, aut appenſis.

Probatur *ſecundò.* Tum quia divina lege prohibetur uti pro morbis curandis iis vocum inſtrumentis, & ne Dei amatores ſe immiſceant harum impietatum profeſſoribus, ut patet *in Deuteronomio, cap.* 18. *in Levitico, cap.* 20. *in Paralipom. cap.*33. *in Iſaia, cap.*2. Tum prohibitum eſt ex humanis legibus, ut *in l. Multi, in l. Nemo*, in XII. Tabulis, *§. qui fruges.* Ulpianus Juriſconſultus damnat libros, & incantationes, etiamſi in morborum curationes dirigantur. In Concilio Turonenſi inhibentur ligaturæ, & inſcriptiones, quæ fiunt pro morborum curatione. Fragoſus, & Renodæus referunt, Senatuſconſulto Athenienſium quandam mulierem, quæ in Achaiæ provincia verbis ſolis curabat, ſine aliis remediis, lapidibus obrutam fuiſſe. Imperator Antonius Caracalla eadem pœna juſſit puniri illos qui tertianas, & quartanas febres amuletis, aut prolatis verbis curabant. De Pericle inquit Plutarchus, quod damnavit amuleta, contemptuque rejecit. Vairus, & Azor *tom.* 1. *Moral.* Caballiſtarum damnat irriſorias vocum, & ſcripturarum prolationes, & appoſitiones; ſed magis illis adhærens Quintus Serenus, mutans ſuprà illius relatam opinionem remedii ex ipſo decantati pro febribus curandis, veritate coactus cecinit:

Multaque præterea verborum monſtra ſilebo.
Nam febrem vario depelli carmine poſſe,
Vana ſuperſtitio credidit.

Probatur *tertiò*, ratione. Verba nullam habent vim agendi: Ergo fruſtra laborant impoſtores, qui illis ſolis tentant curare febres. Patet antecedens ex communi conſenſu eorum, quos nuper citavimus. Tum quia ſolùm habent vim ſignificandi conceptus ad quos ſignificandos ſunt impoſita ab hominibus, tanquam ſigna ad placitum, quæ poſſint ab illis mutari, & alia pro illis imponi.

Dices, quod licèt verba, & amuleta nullam habeant vim agendi naturalem, tamen debent illis uti Dogmatici, quia ægri in illis confidunt, & illè plures ſanat, in quo plures confidunt.

Sed contrà ſtat *primò*, quod Medicus Dogmaticus curat per Medicinam, non per impoſturas, ſicut circulatores; & cognoſcens virtutes medicamentorum, per quæ intendit vincere morbos. Tum quia amuletis utentes ſunt magi, habentes pactum cum dæmone, & ratione pacti conantur uti virtute dæmonum: quod eſt impium & execrabile, quia ut inquit Torreblanca *lib.* 11. *Iuris ſpiritualis, cap.* 10. tanquam de fide tenendum, incantationes & carmina ad magicos effectus eſſe vana, & falſa, niſi ex pacto cum dæmone poteſtatem ſortiantur, quia nequit privatus inſtituere ceremoniam, quæ ex vi operis producat effectum, ut tenent Martin. Delrio *lib.* 3. *Magicar. diſquiſit. p.* 2. *quæſt.4. ſect.* 8. Suarez 3. *p. diſp.*15. *ſect.*3. Thomas Sanchez *lib.2. Decalog. cap.*12. Ergo nullo modo licet Medicis Dogmaticis impiis his uti remediis.

§. IV.

Qualia verba tenetur Dogmaticus admittere pro febrium curatione.

RESolvendum *ſecundò*, quod licet Medico Dogmatico admittere pro febribus curandis verba quæ ſine aliqua ſuperſtitione, & diaboli commercio proveniunt, à divina pietate expectando auxilium.

Probatur ex Spingerio *in Malleo malefic. p.2. quæſt.2. cap.6.* ex D. Thoma, qui docet conditiones per quas diſtinguuntur verba, & ſcripta, quæ licita ſunt, ab illicitis.

Prima eſt, ut prolata aut ſcripta non contineant aliquid quod pertineat ad invocandum dæmonem tacitè, aut expreſsè.

preſsè. *Secunda*, quod verba, aut carmina non contineant aliqua verba ignota, in quibus lateat aliquod ſuperſtitioſum. *Tertia*, ne contineatur in verbis aliquid falſitatis. *Quarta*, ne contineantur vana, aut characteres aliqui, præter ſignum Crucis. *Quinta*, ne ſpes habeatur in modo ſcribendi, ligandi, aut dicendi, aut aliquo alio, quod ad divinam reverentiam non pertineat; quia aliàs omnia erunt ſuperſtitioſa. *Sexta*, ut in prolatione divinorum verborum reſpectus ſolùm habeatur ad divina, aut ſacra verba, & ad Dei reverentiam & virtutem divinam, à qua expectetur effectus. *Septima*, ut divinæ voluntati committatur effectus, qui expectatur, qui ſcit an magis proſit ſanitas, aut tribulatio.

§. Ultimus.

Quid dicendum de recepto uſu amuletorum.

AD communem uſum receptum amuletorum, patet ex ſupra poſita reprobatione illorum, & dicimus cum Rhenodeo *lib.* 1. *cap.* 14. quod vulgaria amuleta, quibus aniculæ & circulatores utuntur, ludicra ſunt, ridicula, inania, falſa, & impia, & quod nihil præſtant phyſica virtute, ſed tantùm auſpiciis, & auxilio dæmonum, quorum verſutiis incauti decepti leviter credunt, libenter obſequuntur, & imprudenter magica remedia admittunt.

Resolutio Quarta.

Utrum in longis febribus conferant febrifugia particularia empirica.

§. I.

Proponitur ratio dubitandi, & pars negativa.

IN febribus, quibus chronica eſt duratio, non ſolùm ægri ad amuleta pertranſeunt, ſed per omnes Medicinæ divagantur Sectas, præcipuè ad veneficos recurrunt, & inter empiricos varia inveniunt febrifugia particularia, quæ ab illis obſervata dicuntur ſpecifica pro omni curanda febre. De iis inquirimus remediis, an poſſint uſurpari à Dogmaticis, dum remedia communia illorum nequeunt febres exſtirpare. Pars negativa videtur ſuaderi, quia hujuſmodi remedia commixtas habent impoſturas, dæmonumque commercium: Ergo debent Dogmatici deviare ab illis. Probatur antecedens ex modo componendi, aut applicandi prædicta remedia. Tum Quintus Serenus, qui tenet febres curari per hanc dictionem Abracadabra, ponit virtutem in hoc, quod inſcribatur in contractis lineis, quod nihil præſtat ad agendum. Tum Plinius *lib.* 28. *cap.* 8. tenet febres curari cum canino crocodilli dente thure repleto, febrienti applicato, ita ut per quinque dies qui applicavit non appareat ante ægrum. Tum Plinius *lib.* 32. *cap.* 10. proponit pro febre curanda lapillum applicatum ex aſello piſce, inventum in capite plenâ lunâ. Tum Xenocrates ramum pulegii applicat febrienti lanâ involutum, ante acceſſionem olfaciendum, & collocat intra illum ægrum. Tum ex eodem proponit pro tertiana Vivirivicius herbam quamcunque applicatam, collectam in fluminibus, aut rivis ante ortum ſolis, ita ut nemo viderit colligentem illam. Tum flagellis curatam fuiſſe quartanam, idem confirmat ex Plinio, & Seneca. Tum plura alia ſuperaddunt agyrtæ ſpecifica febrifugia indigna ut proferantur, quia manifeſtè ſunt ſuperſtitioſa. Ergo indignum eſt Dogmaticis uti illis.

§. II.

Ex Empiricis aliqua à Dogmaticis ſumuntur ſpecifica febrifugia.

REſolvendum, quod ſi febres nullis cedant Rationalibus auxiliis, non erit indignum Dogmaticis recurrere ad febrifugia Empiricorum, in quibus nulla ſit ſuperſtitionis ſuſpicio. Sic deducitur ex variis Dogmaticorum decretis.

Probatur *primò* ex Joanne Philippo Gieſvvein *in Hodego Medico*, *lib.* 2. *p.* 2. *tit.* 1. ubi varia concinnavit febrifugia.

Tum ex ſimplicibus alligat carpis abſinthium, acetoſam, arnicam, burſam paſtoris, card. bened, chamædryn, hypericum, & alia multa. Carpis etiam apponit cortices muſci, aranciorum, chinæchinæ, juglandium, radices, & fibras allii, ariſtoloch. rotund. aſari, centaur. major. chelidon. maj. contrayervæ, dictami, filicis, gentianæ, hellebori nigri, taraxaci, tormentillæ: & ex animalibus proponit telas aranearum, araneas, bufones, putamina cancrorum, teſtas concharum oblongarum, cuculum, lapidem repertum in felle bovis, cor piſcis lucii, & fel millepedis, oculos cancrorum, perdicum jecur, cor ranarum, tal-

pam. Tum uberiori calamo immiſcet empirica cum ſpagyricis compoſitis, inter quæ ſunt præcipua aqua antipyreton Poteri, antifebricula Timæi, benedicta Rulandi, febrifuga Mynſ. & Scrœderi febrilis ſpecifica, Hartmani formicarum profilautica, apud Sylvium aqua Ens balſami dicta; Scrœderi arcanum corallinum, Myſinc. bezoarticum Joviale, Crollii cataplaſma ex unguento populconis, cum telis aranearum, decoctum aſari, auriculæ muris, centauræ minoris, zinziberis, elyxir febrile Amyſinch. emplaſtrum febrifugum Strobeb. febrifugium Kergeri, oleum aranearum, coſtinum, myrrhæ, piperis, ſcorpionum, ſuccini, pulvis antifebriticus Timæi camphoratus, antifebrilis Scrœderi, Cornachinus febrilis Gruling. ſyrup. antifebrilis Timæi, ſpecificum febrile Crollii, & Oſualdi: tinctura antifebrilis Mynſ. Saxoniæ, Poteri, & plura alia.

Probat *ſecundò* Areyes ex variis februfugiis Empiricorum, à Dogmaticis receptis, inter quos adhæret Freytagio *in Auroræ Medicor. lib. 2. cap. 7.* Laudat pro febrifugio flores centauri minoris & foliorum decoctum, & ſuccum radicum propinatum cum hydromele: præcipuè prodeſt ſi cum decocto addatur oxymel. Laudat cum eodem camædryos decoctum, quod laudant etiam ex eodem Lacuna, & Proſperus Alpinus pro febrifugio: hic exhibet ʒ. j. ejus pulveris cum jure pulli ante acceſſionem. Laudat cum Zacuto & Sylvatico eupatorii decoctum, cum Mathiolo decoctum aſari in vino paratum cum melle: ſuperaddit Freytagius ſuccum radicis ſambuci ad ℥. j. ante paroxyſmum, in vino aut juſculo: vel cum Lacuna aquam deſtillatam gentianæ, vel ʒ.j. ſucci condenſati gentianæ: ejus aquam aliter compoſitam proponit ex Vvecchero 2. *Syntaxis, cap. de tertiana notha.* Alii utuntur ʒ. j. ex ſucco gentianæ condenſato. Fonſeca ſic parat febrifugium.

♃. Aquæ vitæ ℥. ß. olei ſulphuris gutt. iij. miſce: vel aquam infuſionis abſinth. ebullitam ad conſumptionem medietatis, ad ℥. iiij. per duas horas ante acceſſionem. Vel ex Quercetano ♃. aquam deſtillatam ex floribus camæm. ad ℥. j. per quatuor dies. Vel trochiſcos eorundem flor. ad ʒ. j. in jure pulli: vel decoctum camæmali laudatum à Manardo *lib. 19. epiſtol. 4.*

♃. Flor. camæm. p. ij. comar. abſinth. p. j. coque in ℥. xij. aquæ cichorii ad conſumptionem tertiæ partis, poſt colaturam cum ſaccharo dulcoretur: pro doſi ℥. iiij. calidè, in quartana per horam ante paroxyſmum maximè laudantur. Areyes ſimul ex camæmalo & abſynthio decoctis oxymel componit.

Probatur *tertiò*, ex eodem, longas febres exſtirpari potiùs per medicamenta purgantia & deobſtruentia ſimul, & per ſudorifica communia, ſalſam parillam, ebenum, radicem chinæ, ſaſſafras. Proponit ad purgandum medicamentum Cratonis *lib. 7. conſil. 47.* deſcriptum, & deobſtruentia per uſum chalybis, vel oxyſaccharum vomitivum ex deſcriptione Angeli, ſic.

♃. Vitri antimonii pulverizati ℥. ß. aceti vini albi odorifici ℥. viij. infunde in balneo lento per horas 15. cola, adde ſacchari albiſſimi ℥. iiij. & in patina reduc ad conſiſtentiam oxyſacchari liquidi inſtar julepi: doſis ab ℥. ß. ad ℥. j. exhibe hora una ante acceſſionem: movet vomitum, & ventrem.

Probatur *quartò*, ex dictis à nobis *tom. 2. ſect. 5. reſolut. 3. & tom. 3. tract. de febr. interm. lethal. cap. 2. §. 4.* Propoſuimus cataplaſma in carpis applicandum.

♃. pulver. pirii, pulver. ſalis communis fuſi, ana ʒ. iij. herbar abſinth. burſæ paſtoris, urticæ, rutæ, ana m. ij. telæ aranear. nucis moſchatæ, olibani electi, ana ʒ. ij. cum terebenthina fiat cataplaſma.

Plura ibidem retulimus febrifugia, ſed præſtantius judicavimus præclarum noſtra ætate receptum febrifugium pulverum de Quarango, de chinachina, ſeu quartanarum, de quo latè egimus *tom. 2. ſect. 5. reſol. 4. & tom. 3. cap. 3.* quod primò utile apparuit in morbis frigidis, poſtea in quartana expertum, poſtea in longis quibuſvis febribus, immò & à nobis expertum in acutis, & pernicioſis febribus. Communis uſus eſt à ʒ. j. ad ʒ. ij. Pulveres de chinachina infunduntur in vino albo ab ℥. iij. uſque ad ℥. vj. per horas ſex: exhibetur in principio acceſſionis poſt corporis evacuationes & materiæ morbificæ præparationem in morbis longis, in acutis tempore urgentiæ. Doncely *in Theatro Pharmaceutico*, cum Sebaſtiano Bado & aliis affirmat, per hoc febrifugium continuas etiam curari febres, ſicut intermittentes, alioſque latentes morbos. Vinum in quo infunduntur pulveres de chinachina pro illorum vehiculo, præſtantiſſimum ſit.

Sed

Sed novatores, ut aliquid videantur ſuperaddere, mutant formulam. Sunt qui miſcent pulveres chinæchinæ cum aliis purgantibus, ſine fructu, cùm provocent vomitum, & impediant propriam fermentationem. Alii cum vino reducunt in formam extracti liquidi: doſis à ʒ. j. ad ʒ. j. ß. Alii reducunt in formam extracti conſiſtentis, & pro doſi exhibent ʒ. j. in formam pilularum, ut evitetur amaritudo ſaporis. Præſtantior uſus eſt per infuſionem in vino.

§. Ultimus.

Quid dicendum de propoſita dubitandi ratione.

AD rationem dubitandi dicimus, quod ſunt aliqua febrifugia, in quibus aliquæ relucent naturales vires, quæ per cauſæ correctionem aut evacuationem poſſunt febrem curare: ſunt alia in quibus licèt non ſint nobis cognitæ vires, ſunt tamen ab aliquibus expertæ ſine ſuſpicione impietatis; & hæc apud Empiricos reperta poſſunt à nobis uſurpari. Sunt autem alia, ut propoſita febrifugia, quæ ſuperſtitioſa apparent, & iis uti prohibitum eſt Chriſtianis, & cunctis Dogmaticis Medicis, qui medicamentis debent uti, quæ propriis viribus valeant curare.

Resolutio Quinta.

Utrum Anima mundi ſit, à qua curantur febres.

§. I.

Ratio dubitandi proponitur, & pars affirmativa.

NAtura eſt morborum medicatrix: Medicus adjutor naturæ. Sic contingit in febribus, quarum cauſas avertit Medicus, natura ſanitatem deducit, animáve per ſuas naturales operationes reſtituit deperditam ſanitatem. Duplex anima admittebatur ab antiquioribus: alii animas tantùm individuorum viventium ſeparatas tenebant, prout & nos fatemur: alii cum Platone tenent totum mundum unum eſſe vivens per unam animam informatum, & ab illa provenire omnes actiones vitales omnium viventium, ex quibus mundus componitur; & juxta hanc opinionem fateri tenentur, quod anima mundi eſt una, & quod & ſanitas, & om- A nes actiones viventium proveniunt ab illa.

Probatur quod mundus ſit unum vivens per unam formam mundi informatum, & quod in febrientibus, ab illa provenit febrium curatio, & ſanitas. Ita ex Platone *in Cratillo*, & ex Epimonide. Tum *primò*, ſunt plura viventia in munde, ut plantæ, & animalia, quæ non poſſunt vivere ſine anima informante illa, quia anima ex Ariſtotele eſt per quam vivimus, ſentimus, ac intelligi- B mus: Sed eo ipſo, quod vivant aliquæ partes univerſi per animam, neceſſariò convincitur quod totus mundus vivit per animam mundi informantem totum illum: Ergo fateri tenemur, quod totus mundus vivit per animam totum illum informantem. Probatur minor. Non eſt admittendum quod aliqua pars ſit perfectior, quàm totum, cujus eſt pars: Sed ſi partes univerſi viverent, & non viveret univerſum per formam informantem totum illud, partes viventes eſſent C perfectiores toto univerſo: Ergo eſſet aliquod totum cujus partes eſſent toto illo perfectiores.

Secundò, ex cœnoſa materia producuntur animantia ſine aliquo ſemine, ex cujus virtute fiant: Ergo debet aſſignari cauſa, à qua generentur: Sed hæc ſola eſt univerſi anima, ſeu ânima mundi: Ergo mundus debet habere animam producentem illa. Probatur minor: nam viventia nequeunt à non vivente generari: Ergo cùm in mundo fiant ſine ſe- D mine, & conſequenter ſine omni alío vivente, neceſſariò petunt fieri à mundi vivente forma.

Tertiò, Boëtius *lib. 3. de conſolatione, metro 9.* tenet quod Deus adminiſtrat motus cœli per animam mundi: Ergo idem fatendum de ejus anima ad faciendos motus horum inferiorum, ſimul & ad febres exſtirpandas, & ad ſanitatem comparandam.

Probatur *quartò*, ratione magis concludente. Forma mundi eſt neceſſaria ut E exequatur peculiares operationes, quæ ſine illa nullo modo poſſent exerceri: Ergo ſimul ad conſervandam & acquirendam ſanitatem in homine, & ad expellendas illius febres. Probatur antecedens: Nam totum artificium conformationis inferiorum, præcipuè hominis membrorum delineatio ad uſum, utilitatem, & neceſſitatem, & præcipuè mortuis parentibus conſervatio, non niſi à perfectiſſima, & intelligente mundi anima

poſſet perfici. Præterea varia ſpecifica A animantium opera, antipathiæ, & ſympathiæ rerum, & alia quæ ſublunarium excedentes vires ſuperant, nequeunt niſi à ſuperiori hac anima mundi produci. Ergo nec mirandæ febrium curationes, criſes & ſanitates poſſunt ſine illa fieri in rebus.

§. II.

Nulla mundo tribuitur anima, præter illas quâ vivunt peculiaria viventia. B

RESolvendum, quod nulla eſt anima communis mundo, ſed ſanitas, & reliquæ operationes in homine, & aliis viventibus fiunt ab illorum individualibus animabus.

Probatur *primò* ex Ariſtotele *lib. 2. de anima, cap. 1.* ubi definit animam, quod ſit *Actus corporis phyſici & organici.* Sed mundus non eſt corpus phyſicum, C & organicum: Ergo nulla anima poteſt eſſe illius actus. Probatur minor. Tum quia mundus non eſt unum corpus per ſe, ſed unum aggregatum infinitorum ferè corporum. Tum quia mundus non poſſet ratione formæ mundi dici unum ens per ſe, quia anima, ſeu forma ſubſtantialis, quæ dat eſſe enti per ſe, debet eſſe actus primus materiæ: forma verò mundi peteret informare omnia illius individua, quæ per ſuas formas jam ſunt entia per ſe. Tum ſi forma mundi informaret omnia entia mundi, omnia D quæ ſunt in mundo eſſent una rerum ſpecies, vel metallica, vel vegetativa, vel ſenſitiva; cùm ab eadem forma deberent recipere idem eſſe. Tum, ſi forma mundi eſt vegetabilis, omnia mundi entia ſunt inſenſibilia; ſi rationalis, omnia ſunt rationalia, & apta beatitudini divinæ. Tum, ſi forma mundi eſſet rationalis, aut homines omnes informantur per illam ſolam, aut per alias ſibi proprias & particulares. Si per ſolam illam, ſolus mundus meretur, aut peccat, & reliqui E homines nec damnantur, nec merentur. Si reliqui ſuas alias habent formas rationales, fruſtranea eſt illis forma mundi, cùm à ſuis formis habeant eſſe rationale.

Probatur ſecunda pars. Nam ſanitas, quæ ex Galeno, eſt paſſio viventis, debet reſultare mediâ formâ vivente: Ergo cùm nequeat provenire poſt febres & alios morbos à forma mundi, quæ non eſt poſſibilis, debet provenire ab individuali forma viventis.

§. III.

Ad argumenta pro anima mundi reſpondetur.

AD *primum* reſpondetur, quod mundus non eſt totum compoſitum ex coadunatione ſuarum partium, ſed tantùm ex illarum congregatione; & ideo non inconvenit, quod aliquæ partes, quas aggregat, ſint toto illo perfectiores.

Ad *ſecundum* reſpondetur, quod animalia quæ fiunt ex cœnoſa materia, & ſine ſemine, ne detur materia ſine forma, fiunt directione primæ cauſæ, & ejus ope, ut alibi latiùs demonſtravimus & proſequitur Fortunius Licetus.

Ad *tertium*, reſpondetur, quod Boëtius proponit animam mundi, non ex ſua ſententia, ſed ex Platonis opinione, vel ut tenet D. Thomas, quod loquitur non de anima informante mundum, aut cœlos, ſed de Angelis moventibus illos.

Ad *quartum* reſpondetur, quod quamplurima quæ difficillima apparent in fœtus formatione, in partu, & in multiplici inſtinctu rerum rationalium, in ſympathia, & antipathia, omnia proveniunt à formis particularibus rerum, quibus Deus præſtitit peculiares virtutes, per quas varios illos effectus valeant producere.

RESOLUTIO SEXTA.

Utrum omnes febres petant curari per ſua contraria.

§. I.

Amonii & Chymicorum proponitur aſſenſus.

CUm non ſit unum univerſale remedium pro omnibus febribus, ſed plura pro pluribus, & variis earum cauſis; de iis inquirimus, an omnes febres, & morbi petant curari per ſua contraria? Curatio, ut tenet Galenus *lib. 9. meth. cap. 15.* eſt *præſentis in corpore vitioſi affectus in naturalem habitum mutatio.* Hanc conſequitur Medicina per propria morbi remedia: aſſequuntur hæc per methodum curativam, quæ apud Dogmaticos eſt pars Medicinæ, quæ per ratiocinium, analogiſmum, experientiam, & indicationes propria remedia

dia quæ requiruntur pro morbis curandis, quærit, & invenit. De hac Medicinæ parte inquirimus, an pro febribus curandis, ſimul & pro aliis morbis, præcipuè quærat per indicationes remedia quæ illis ſint ſimilia, an quæ illis ſunt contraria, ſaltem illi à quo ſumitur indicatio?

Quod contraria contrariis curentur, axioma eſt receptum, & communiſſimum inter Dogmaticos; ideoque illud ut indemonſtrabile tenet Galenus hoc commune Medicinæ recipiendum eſſe principium. Sed Paracelſus ex Amonio, Severinus ex Paracelſo conantur illud evertere, ſancireque quod febres & morbi potiùs per ſua ſimilia, quàm per ſua contraria debeant curari. Sennertus refert *tom.*3. inter eorum placita duplicem admitti ſimilitudinem, aut cum natura, aut cum morbo. Utramque tenent requiri pro morborum curatione. Cum natura, quia ipſa eſt morborum medicatrix, & ipſa reluctante, omnia irrita fiunt, ut docuit Hippocrates. De ſimilitudine cum morbo, comprobant ex medicamentis, quibus utimur pro febrium curatione, præcipuè ex febribus, quæ calidiores curantur uſu rhabarbari, quod calidiſſimum eſt, & purgat ob ſimilitudinem naturæ. Spagyrici præterea in ſua ſecta contendunt probare, quia morbos ortos ex ſale, tenent curari ſale: ortos ex ſulphure, cum ſulphure: & cum Mercurio, ortos ex Mercurio.

Præterea, Dogmatici aliqua proponunt fundamenta contra hoc axioma tantopere ab illis receptum. Tum primò ex Hippocrate, qui 5. *aphoriſm.* 21. tetanum, qui eſt affectus frigidus, docet curari aſperſione aquæ frigidæ. Tum ſecundò, 1. *aphor.*23. docuit, *Quò natura vergit, eò ducere oportet*: ideſt per ſimilem evacuationem. Tum tertiò, *lib.6. vulgar.ſect.*2. *text.*9. docet, dolorem dolore ſedari. Tum quartò, *lib. de loc. in homine*, per vomitum curat vomitum, & fluxum fluxu. Tum quintò, Galenus *lib.6.Epidem. comm.*9. in ventriculi morbis conſulit contemperationem. Tum ſextò, *lib.*5. *de rat. victus*, bilem curari docet cum rhabarbaro, quod calidum eſt. Tum ſeptimò, Avicenna, & Aëtius, & reliqui Medicinæ Dogmaticæ Profeſſores cum ſimilibus pharmacis ſimiles morbos curant, & in pluri-mis febribus vino utuntur, aliiſque calidis remediis in quartana, & quotidiana. Ergo non contrariis, ſed ſimi-A libus petunt ſæpe curari febres, & alii morbi.

§. II.

Commune axioma recipiendum à Dogmaticis.

Reſolvendum, quod contraria contrariis curari, eſt primum Dogmaticorum principium pro febribus, & aliis curandis morbis. Sic ſancivit Hippocrates, & confirmavit Galenus variis B in locis, ut tenet Sitonus. Hippocrates *lib. de loc. in homine, num.*5 *ſect.*2. *aph.*22. Galenus *in comm. & lib. eodem, ſect.*3. *text.*23. *& lib. de nat. humana. & in expoſitione comm.*1. *ſect.*6. *& comm.*2. *text.*1. *&* 17. idem Galenus 1. *de arte curat. ad Glauc. cap.* 5. *&* 9. *& lib.* 7. *Methodi, cap.*3. *lib.*8. *cap.* 3. *lib. de humor. comm.*1. *text.*1. *&* 18. *lib.*6. *epidem. comm.*2. *textu* 1. *&* 9. & ibi *in comm.*3. *text.*31. *de conſt. art. Med. cap.*12. *de natur. & ordine cujuſlibet partis corp. cap.* 1. *de ſimpl. medic. fa-* C *cult. lib.*5. *cap.*2. *de recta ad eos qui introducuntur, cap.*3. *lib. de aquis, cap.*2. *p.*3. *& p.*6. *cap.*3. *lib.*1. *de ſanit. tuenda, cap.*7. *lib.*4. *cap.*3. *lib.*7. *cap.*10. *de ſympt. cauſis, cap.*6. *de officina Medici, comm.*3. *text.*32. *artis Medicæ, cap.*89.

Per contrarium non ſolùm intelligimus quod in rigore, & per ſe contrarium eſt, quales ſunt plures qualitates, ut frigus, & calor; ſed quod opponitur morbo, quocumque modo valens illum curare, ſive per ſe, ſive per accidens D auferendo cauſam, licèt tale ſit ſimile morbo, qualiter rhabarbarum calidum purgans bilem opponitur febri, quam oppugnat auferendo cauſam à qua conſervatur, ſive quocumque alio modo inducens affectum morbo contrarium, & illius corruptivum, ut aſperſio aquæ frigidæ in tetano, quia retinens ſpiritus, ſive calidas fuligines, eſt cauſa ut naturalis, ſive internus calor intendatur, & ab illo vincatur frigiditas cauſans tetanum. In hac conſideratione hoc E principium Dogmaticorum eſt receptum apud illos, ut tenet Zacutus *tom.*1. *lib.*2. & admittunt Conciliator *differentia* 153. Vega *in comm. art. medicinal. cap.* 83. Maximè ſancivit hoc primum principium Hippocrates *lib.*2. *de natura humana*, dicens: *Oportet præterea hoc noviſſe, quod morbos, quicumque ex repletione ortum habent, evacuatio ſanat; quos verò parit evacuatio, repletio curat; quos gignunt labores, illis quies re-*

medio eſt, quos nimium inducit otium, labor tollit. Idem confirmat 2. *aphor.* 22. *&* 5.*aphor.*57.

Ratio fundamentalis eſt, quia conſervatio & deſtructio rerum opponuntur. Sed omnis conſervatio fit à ſimili. Ergo omnis corruptio fit à contrario per ſe, aut per accidens corrumpente ſuum contrarium.

§. III.

Quid dicendum pro argumentis Paracelſi & Severini.

AD Paracelſum, & Severinum: Reſpondetur quod intendunt probare morbos curari per ſimilia, quia apud Dogmaticos rhabarbarum calidum curat febres; & in ſua Secta ſal, & ſulphur curant morbos ortos ex ſale, & ſulphure. Sed ineptè probant, quia deberent probare, quod per ſimiles virtutes curant illos: eos enim potiùs curant per contrarias, quas in ſe habent diverſas, etiamſi in aliquo ſint ſimilia. Rhabarbarum enim eſt calidum, ſed non curat febres per calorem, ſed per facultatem purgativam, per quam expellit febris cauſam, cui hæc opponitur; & ſal, quod ſali communi aſſimilatur, non curat ſalis morbos, quia ſal, ſed quia habet diverſas virtutes, coagulandi, diſſolvendi, & alias; & per virtutes diſſolvendi curat coagulandi virtutem, quam fingunt Spagyrici: & ideo non per ſimilitudinem, ſed per contrarietatem conſequitur effectus ab illis repertos. Sic Paracelſus, ut tenet Freytagius, lapidem qui fit per ſalis coagulationem curat ſalibus penetrantibus, & diſſolventibus; quia licèt ſales ſint ſimiles, contrariæ tamen ſunt eorum qualitates, quibus ſe oppugnant.

§. IV.

Quid dicendum pro Dogmaticorum apparentibus contradictionibus.

AD apparentes contradictiones reſpondetur. Tum pro *prima*, quod tetanus per accidens curatur à ſuo contrario in aſperſione aquæ frigidæ, quatenus frigiditas aquæ auget calorem internum, qui cùm ſit contrarius frigiditati, quæ eſt cauſa tetani, ſuâ contrarietate illam vincit, & à contrario conſequitur curatio ejus reſpectu à quō ſumitur curativa indicatio. Tum pro *ſecunda*, quod vergentia adjuvat pro evacuatione A exſuperantis humoris; humor verò morbum creans evacuatione truditur à medicamento movente illum, & per illam curatur retentio cauſæ foventis morbum, tanquam per ſuum contrarium. Tum pro *tertia*, quod intenſior dolor obſcurat minorem, non curando illum, quia uterque remanet, manente ſua cauſa; ſed avertendo imaginationem in objectum magis doloroſum, intra cujus intenſionem remiſſior manens non curatur, ſed obſcuratur. Tum pro *quarta*, quod vo-
B mitus non curat vomitum, quia vomitus; ſed tanquam evacuatio humoris cauſantis primum vomitum per ſuam repletionem, cui opponitur vomitus ſubſequens, tanquam ſuum contrarium. Tum pro *quinta*, quod Galenus conſulit in morbis ventriculi contemperationem factam per contrarium ejus, à quo læditur. Tum pro *ſexta*, quod rhabarbarum, ut diximus, non curat febrem, quia calidum, ſed quia ut purgans contrariatur replenti humori, à quo fovetur febris. Tum pro reliquis, quod Dogmatici
C utuntur in febribus vino, & aliis calidis medicamentis, non ſumendo indicationem per ſe à febre, à qua indicatur frigiditas, ſed per accidens à cauſa frigida, à qua pendet febris, ratione putredinis.

RESOLVTIO SEPTIMA.

Utrum à ſolo intenſo calore indicentur remedia per ſe pro febrium curatione.

D

§. I.

Proponitur dubitandi ratio ex communi opinantium diverſitate.

IN omni opinantium ſorte, ut vidimus, pro febrium curatione unus eſt finis; ſed conſequutio tentatur per varia media. Dogmatici quammaximè illa quærunt per indicationes, quæ ſumuntur ab ipſa febre; & ipſa per ſe tendunt ad febris curationem, quæ ſumuntur à cau-
E ſa per accidens. De indicatione per ſe inquirimus, an ſumatur à ſolo calore, quatenus ſit præternaturalis à ſua intenſione.

Videtur quod nulla per ſe ſumpta indicatio à febre requiratur ad illius curationem. Tum *primò*, quia ut diximus, omnes ſectatores Medicinæ in reliquis Sectis intendunt curationem febrium: Sed nulli per indicationem per ſe ſumptam

ptam à febrili calore. Tum *ſecundò* adhuc inter Dogmaticos, ut diximus *tom.*1. *Reſol. p.*3.*diſp.*1.*reſolut.*2. ſunt plures qui febrem non conſtituunt in præternaturali calore adaucto: Ergo nec ab illo poteſt ſumi indicatio per ſe curativa. Patet antecedens: Nam Faventinus tenet, febrem eſſe temperamentum vergens ad caliditatem, cum Galeno, qui docuit febrem eſſe converſionem nativi caloris ad igneam caliditatem. Abaltomari febrem ponit in actione calefaciente, &, deſiccante corpus. Vega tenet eſſe relationem: Trincavelius, eſſe calidam ſubſtantiam: Sanctacruz, eſſe privationem. Alii eſſe tenent ſimul calorem & ſiccitatem: alii etiam eſſe frigiditatem, à quibus nequit ſumi indicatio per ſe ab intenſo calore, cùm non judicetur febris.

§. II.

Calor febrilis ex intenſione per ſe indicat contrarium.

RESolvendum *primò*, quod majori ex parte fit febris ex intenſione caloris ultra debitam intenſionem viventi, & ab illo per ſe indicatur ſuum contrarium. Hanc per ſe indicationem admittunt ſolam major Dogmaticorum pars, præcipuè citati à nobis *tom.*1. *p.*3. qui in ſola intenſione caloris omnem febrem conſtituunt, inter quos ſunt Valleſius *lib.*1. *de differ.febr.cap.*1. Mercatus *lib.*1. *de eſſentia febris*, Carreïrus *fen.*4.*tract.*1. *diſp.*9. Matamoros *lib.*1.*tract.*1. & comprobatur ex Hippocrate, Galeno, & Avicenna, qui manifeſtè de hac ſola febre videntur egiſſe; præcipuè Galenus *lib.*6. *de morb.vulgar.p.*1. *comm.*29.*lib.*8. *Methodi*, *cap.*1.*lib. de cauſ. morb. cap.*2. *& lib.*1.*prorrhet.ſect.*17.

§. III.

Calor ſine ſuperaddita intenſione fit febrilis ſola modificatione.

RESolvendum *ſecundò*, quòd calor ſine intenſione ultra naturam, ſola modificatione ſolet fieri febrilis & indicans per ſe remedia ut taliter modificatus.

Probatur ex Hippocrate, & Galeno qui admittunt, dari plures febres parvas & malignas infidis ſignis firmatas, quæ tertio die, aut citiùs interimunt; & in peſte, & febribus caſtrenſibus admittunt Juniores, quod ſine nova in-
A tenſione caloris contingunt; ſola enim venenoſa peſtilente qualitate, ſine intenſione caloris modificatus calor fit febris lethalis, peſtilens & cauſans omnia ſymptomata, quæ ab intenſiori calore valent ſupervenire. Hoc idem fatentur Hugo, & Gentilis *in extravagantibus*, *quæſt.* 4. *§. Ad hujus declarationem præmitto duas propoſitiones. Prima eſt, calorem naturalem poſſe diſtemperari per calorem extraneum dupliciter. Primo modo per calorem extraneum ſecundùm gra-*
B *dum: alio modo per proprietatem malam, quanvis in gradu non excedat.* Ergo ſine intenſione in gradu poteſt fieri febris.

§. IV.

Solvuntur modi philoſophandi primò adducti.

AD rationes primò propoſitas, reſpondetur. Tum pro *prima*, quod quælibet Medicinæ Secta, ſicut & propria, & ab aliis diverſa habet principia,
C ſic & diverſis utitur remediis. Nos ſolùm loquimur de illis, quibus utuntur Dogmatici, & de modo quo per indicationes illa invenire nituntur.

Tum pro *ſecunda*, quod Dogmatici, qui à morbo ſumunt indicationem per ſe, ad invenienda remedia per ſe indicata, ſicut differunt in cognitione entitatis febris, differunt etiam in inveniendo remedio contrario illi. Sed licèt modo dicto differant in aſſignanda febre pro formali, conveniunt tamen in eo
D quod calor ſit febris, quia eſt qui lædit operationes, ſive ratione intenſionis, ſive ratione modificationis.

RESOLUTIO OCTAVA.

Utrum ſit unica generica methodus pro diagnoſi, & curatione omnium febrium.

§. I.

E *Qualis Dogmatica methodus demonſtret febrem in communi.*

RESolvendum *primò*, quod methodus Dogmatica cognoſcendi febrem ortam ex intenſiori calore, attendirur ex modo caloris, ex pulſu, ex accidentibus, & ex concomitantibus.

Probatur. Tum ex Cælio Aureliano *lib.*1. *acutor. cap.* 14. inquit enim: *Cùm febrium fervorem utplurimùm ponant & in mutatione pulſus, & in vehementia,*

ex

ex aliqua hæc manifeſta debent fieri cauſa. Tum Cornelius Celſus *lib.3. cap.6.* inquit: *At protinus etiam ſcire licet, non febricitare eum, cuius venæ naturaliter ordinatæ ſunt, teporque talis eſt, qualis eſſe ſanis ſolet.* Ex quibus patet, ex intenſiore calore, & ex pulſu febrem cognoſci. Tum firmant Hippocrates, & Galenus varia ſigna concomitantia febrium, eam ſignificare. Hippocrates *lib.* 1. *epid. ſect.*3. *text.*1. docet, febrem cognoſci ex propria natura, ex natura febris, ex morbóve, ex ægroto, ex iis quæ offeruntur, ex particulari conſtitutione orbis, regionis, ex ætate, moribus, ſomnis, vigiliis, ſtudiis, vellicationibus, exacerbationibus, excretis, à quibus febris calor apparet.

§. II.

Qualis ſit methodus cognoſcendi febres ortas ex modificatione.

RESolvendum *ſecundò*, quod febres ortæ ſine ſuperaddito gradu caloris, ex ſola modificatione cognoſcuntur, quia ſine calore ſuperaddito, & ſæpe ſine immutato pulſu fiunt ex illis lethalia ſymptomata calorem redolentia.

Probatur ex Galeno, qui agens de iis febribus caſtrenſibus, malignis, & peſtilentibus, inquit eſſe parvas febres, malignas, infidis ſignis firmatas, & quæ tertio die, aut citiùs interimunt. Et Avicenna de iis tenet, quod interimunt cum bonis lotio, & pulſibus. Ergo ex iis ſignis poſſunt cognoſci, ſimul & ex illis, quæ maximè relucent in peſte.

§. III.

Aperitur communis methodus curandi febres putridas.

RESolvendum *quartò*, quod febrium putridarum curatio communi quadam methodo proſequitur.

Probatur. Tum *primò*, donec apparet ſpecies febris, regimine tantùm utendum; inquit enim Avicenna: *Quod ſi non cognoveris febrem, ſubtilia regimen.* Tum in febre putrida attenditur an ſimul cum febre venarum complicentur cruditates in prima regione; & curatio tentanda primò ex Galeno *lib. de ſanguinis miſſione, & lib.* 9. *Methodi*, ab earum ablatione. *Quod ſi præcedat ciborum cruditas, tantopere venæ ſectionem differre iubebis, quantum ſufficere videbitur tum ad eius coctionem, tum ut excrementa*

A *deſcendant.* Tum febre permanente, *in principiis*, ut docet Hippocrates, *ſi quid* tibi *videtur movendum, move.* Galenus tenet, quod hoc fiat, *ſive per ſanguinis miſſionem, ſive per purgationem.* Per purgationem, ſi ſit orgaſmus; per ſanguinis miſſionem, ſi uſtione, aut putredine alteretur ſanguis, vel alii humores, ſanguini commixti, quod fit communiter: ideo Galenus *lib.9. methodi*, inquit: *In omnibus febribus non continuis modò, ve-*
B *rùm & aliis omnibus, quas putreſcens concitat humor, convenit ſanguinis miſſio.* Tum multitudo materiæ, intenſio febris, ſupervenientia accidentia, præſcribunt occaſiones mittendi ſanguinem, & illarum præſcribunt numerum. Galenus *lib. de ſang. miſſione, cap.*20. ait: *Non numero dierum præſcribi ſanguinis miſſiones*; ſed debere exerceri, *dum adeſt præſentia poſtulantium, & abſentia impedire valentium.* Tum, dum per ſanguinis miſſionem minuitur cauſa morbifica, ut
C remanens coquatur, juvatur coctio ſyrupis, aut decoctionibus, aliiſque attemperantibus, incraſſantibus, aut ſcindentibus humores: inquit enim Hippocrates: *Si quem purgare volueris, oportet corpora fluida facere.* Tum alimenta offéruntur juxta indicationes deſumptas à conſuetudine, à viribus, à morbo permittente: inquit enim Hippocrates, *In acceſſionibus abſtinere oportet; nam cibum dare nocivum eſt.* Tum à prava putredine provenit plerumque in febri-
D bus maligna qualitas, ſeu malus mos morbi, pro quo vitando, vel corrigendo communiter pro uſu veniunt alexipharmaca varia, ſive ab Spagyricis celebrata, ſive à Dogmaticis ratione inventa, quorum magna eſt copia uſualium apud ipſos. Tum ſi materia turget, aut urget, ex Hippocrate ſtatim eadem die purganda eſt materia morbifica, ut inquit Galenus, ne decumbat in partem principem: ſed tamen ſi ſine præcipiti periculo, tentantur derivationes, revulſiones per clyſteres, frictiones, cucurbitu-
E las, ſcarificationes. Tum ſi alii morbi cum febre complicantur, adhærent Dogmatici Avicennæ *fen.*4. *lib.*1. *cap.*31. dicenti: *Cùm multæ contingunt ægritudines, ab ea incipere debemus, in qua una earum trium proprietatum exiſtit: una earum eſt, quod aliam ſanari non oportet antequam ipſa ſanetur, ſicut apoſtema & ulcus: ſecunda earum eſt, cùm una ægritudo cauſa fuerit alterius, ſicut cùm accidit oppilatio, & febris: tertia, cùm*

fuerit

fuerit una earum, de qua maior ſolicitudo ſit habenda, ut ab eo quod magis urget. Et ita tenet Galenus 1. *de art. curat. ad Glauc.cap.*14.*lib.*3. *Methodi, cap.*9.*lib.*7. *Meth.cap.*12. Tum ſemper attendendum, *quid, cum quo, quid poſt quod.* Semperque cum Celſo *lib.*3.*cap.*4. meditandum, quod curatio fiat *tutò, citò, & iucundè.*

Humoribus concoctis, pergit Dogmaticus ad illorum curationem, ex Hippocrate 1.*aphor.*22. ubi ait: *Concocta medicari, ac movere, non cruda, nec in principiis morborum, niſi materia turgeat.* Si hæc ſit craſſior, & heterogenea, expedit paulatim concoquere, & paulatim expurgare per epicraſin. In reliquiis ſimul cum radicativa expurgatione, quia ex Hippocrate, *Quæ relinquuntur in morbis, recidivas facere conſuevere.*

Contingit quandoque poſt peractam coctionem adhuc febres infeſtare, ut tenet Galenus *lib.*3. *prognoſtic.* vel quia ægri delinquunt in diæta, vel quia fovetur febricula ab obſtructionibus, vel quia jecur, & viſcera uſtione laborant. Proſequuntur Dogmatici curationem, in intemperatis, correctione regiminis: in obſtructis, cum deobſtruentibus: in phlogoſi, corrigendo intemperiem, vel jecorariâ apertâ venâ, vel ſanguiſugis contentum in viſceribus evacuando, vel corrigendo intemperiem cum ſero, ptiſana, aut lacte in admodum extenuatis, præſertim aſinino. Sunt ex uſu jura cum herbis refrigerantibus, cum quibus confert ſal, aut cryſtallum Tartari.

§. V.

Pars curatrix febrium, à quibus ſumit materiam pro indicatis.

RESolvendum *quintò*, quod materiæ medicæ, ſeu remedia pro febribus curandis, ſumuntur ex parte Diætetica, Chirurgica, & ex Pharmaceutica.

Probatur ex Galeno, qui id docuit *lib.* 2. *acut. comm.* 6. & Celſus *lib.* 1. *in proœmio.* Intendit enim Medicus recta invenire, rectè inventis uti. Rectè invenit remedia pro febribus, illis cognitis, & coaptat indicationibus juxta morbi, & cauſæ indigentiam, attentiſque contraindicantibus. Rectus uſus remediorum conſequitur per debitam quantitatem: hæc ſumenda ab activitate remedii, ex Galeno *lib.*9.*method.cap.*14. ex modo agendi, juxta majorem, aut minorem paſſionem, ex Galeno *lib.*4. *Method.cap.*7. ex tempore agendi, ex Galeno *ad Traſibulum*: & ubi agendum, aut circa quam partem, ex Galeno *lib.* 12. *Methodi, cap. ult.* Juxta quæ varia pro febribus adaptantur remedia, varii ſe offerunt applicandi illa modi. De iis remediis, quæ pro uſu curationum in febribus ſunt communia Dogmaticis, inquirimus; deſumuntur enim ex tribus fontibus, ex Diætetica, Chirurgica, & Pharmaceutica, de quibus Medicinæ partibus proſequimur diſputare.

RESOLVTIO NONA.

Utrum poſſit dari aliqua Methodus pro febribus præcavendis.

§. I.

Quales febrium cauſæ attendendæ pro illis præcavendis.

PRo morbis præcavendis, vitandæ illorum cauſæ, ut docuit Hippocrates in aphoriſmis. *Quibus ſanguinis miſſio, aut purgatio convenit, iis vere expedit exerceri*; ut morbi, qui timentur in æſtate, præcaveantur, ſcilicet ablatâ cauſâ. Sed pro præcavendis febribus inveſtigandæ illarum cauſæ, in quibus determinandis varii fuerunt veteres. Hippocrates febres tenuit oriri ex bile, & pituita, aliàs à flatibus, & ex aliis ſimilibus cauſis. Diocles, ut refert Galenus *lib.de hiſt. Philoſoph.* omnem febrem aſſerebat fieri ex inflammatione, abſceſſu, aut vulnere, ſive externis, ſive internis, ſive occultis. Eraſiſtratus, ut tenet Galenus *lib. de natura humana, cap.* 2. dixit quod ſicut aquæ moventur in mari ventis agitato, ſic in corpore humores ex commoto ſanguine, à cujus commotione accenduntur, & fiunt febres. Aſclepiades, ut tenet Aurelianus 1. *acut. cap.*14. corpus componi tenebat ex atomis ſemper commotis, ex quorum occurſu judicabat febres accendi. Plato, ut refert Galenus *lib. de placitis Hipp. & Platonis*, affirmabat ab exceſſu ignis in corpore fieri febres. Athenæus omnes febres tenebat cauſari à putredine: Apolliſanes, à cordis magno tumore: Paracelſus ab accenſis ſulphure, & mercurio: Vanhelmon tenet quod cauſa febris eſt Archæus, qui ſeipſum accendit in noxa, quo intendit expellere materiam occaſionalem. Quibus relictis figmentis, gradum faciamus ad inquirendas varias, ac proprias cauſas febrium, ex quarum præcautione febris præcavenda.

Reſtat pervenire ad Galenum, qui veras febrium cauſas docuit. Tenet enim provenire febres ex duabus cauſis, ex corporis diſpoſitione ad febres, & ex cauſis potentibus noſtri corporis calorem intendere. Quod conferat noſtri corporis diſpoſitio, patet ex Ariſtotele *lib.2. de animalib. cap. 2.* & ex Galeno *lib.1. de different. febrium, cap.4.* Aſſentitur communis doctrina, *quod actus activorum ſunt circa paſſum benè diſpoſitum.* Confirmat Avicenna *lib.1. ſufficientiæ*, dicens: *Agens debile potentiùs operatur circa paſſum diſpoſitum, quàm agens fortius circa paſſum indiſpoſitum.*

Qualia ſunt corpora diſpoſita ad febres, docet Galenus *lib. 8. Methodi, cap.8.* Sunt *primò* calida, & ſicca: *ſecundò* calida, & humida: *tertiò* calida tantùm: *quartò* ſicca tantùm: *quintò* temperata: *ſextò* frigida, & ſicca: *ſeptimò* frigida tantùm: *octavò* humida tantùm: *nonò*, frigida, & humida. Argenterius opponit Galeno ordinem hunc ab Avicenna immutatum. Carmenius pugnat pro illo, intendens illos componere. Sennertus ſic proponit corpora parata ad febres, dicens ad febres ephemeras, & hecticas, & bilioſas magis eſſe parata corpora calida, & ſicca; ad melancholicas frigida, & ſicca: ad pituitoſas frigida, & humida; ad ſanguineas calida, & humida.

Pro cauſis efficientibus febrium proponit Galenus *lib.de cauſ. morbor. cap.2. Lib.1.de differ. febr. cap. 3.* omnes cauſas morbi calidi, in quibus complectitur motum, putredinem, contactum rei calidæ, corporis conſtitutionem, ſeu retentionem calidi effluvii, calidæque evaporationis, & admixtionem rei calidæ.

§. II.

Ex parte diſpoſitionis ad febres, aliquo modo poſſunt febres præcaveri.

RESolvendum *primò*, quod febres aliquo modo poſſunt præcaveri, mutatâ diſpoſitione conducente ad illas.

Probatur. Tum ex Hippocrate, qui ſimiles febres in Aſia graſſantes docuit præcaveri à Græcis, accenſis ignibus cum rebus aromaticis verſus illam partem, à qua movebatur contagium. Tum conſtat ex variis remediis, quæ proponuntur à Practicis pro adimplendis indicationibus deſumptis ex temperie, & habitudine febricitantium. Tum ex variis cubiculis diverſo modo temperatis, A quæ eliguntur in domibus, juxta intemperies quæ in febrientibus coadjuvant ad febres conſervandas.

§. III.

Aliqualis traditur præcautio pro febribus ortis ex cauſis morbi calidi.

RESolvendum *ſecundò*, quod aliqua præcautio poteſt conſequi pro febribus ortis ex cauſis morbi calidi.

Probatur. Tum *primò* ex motu, à quo B ſolet cauſari febris, ſi ſit localis, commoti ſpiritus, aut aggregati in aliqua parte; cùm nequeant ab aëre contemperari, accenduntur, & ultra in reliquas partes & in cor perveniunt, & ab excedente calore fit febris ab ſpiritibus commotione accenſis, vel ab aliquo humore in corpore nimis calefacto, nimiſque apto, ut incaleſcat. Hæc autem cauſa præcaveri poteſt quiete, permutatione corporis in locum frigidum, & uſu frigidi potus, aut alimentorum frigidorum. Hoc idem ſi contingat in paſſioni- C bus animæ ab ſpiritibus ſimiliter commotis, ſimiliter confert eadem præcautio: ſed præcipuè poſſibilis commutatio cauſæ paſſionis pro materiali.

Tum *ſecundò*, patet de putredine, quæ cùm ſit cauſa caloris febrilis, modo quo diximus *tom. 4. Reſol. Medic. diſp. de putredine*, aſcendit putredinalis calor in cor, & præcaveri petit per remedia putredinem cohibentia, qualia ſunt quæ jam ſupervenientem putredinem corrigunt, & curant, & quæ valent juvare D coctionem, quæ ex Galeno facit ceſſare putredinem. Proſunt maximè remedia quibus utimur pro febribus putridis.

Tum *tertiò* patet de vicinia rei calidæ, ut eſt adhæſio ad ignem, ad calida balnea, ad moram ſub ſole æſtuante nimis: quæ cauſæ cùm ſunt tam manifeſtæ, ſatis ex illis indicatur per quæ poſſunt imminui, aut vitari.

Tum *quartò*, retentio calidi effluvii poteſt eſſe cauſa febris, quia ab occluſis poris retinentur fuligines, vel impedi- E tur ingreſſus aëris ad ſpiritus attemperandos; & illorum calor ideo accenſus in ipſis, aut humoribus cauſat febrem. Hæc caloris communicatio, ſuperveniensque febris poſſunt præcaveri, poris arraratis, & apertis per frictiones, applicatione rerum calidarum ad cutem, & averſione frigidarum.

Tum *quintò*, ſi humoribus ſuperadduntur cibus aut potus calidus, calidusque

que

que accedat inſpiratus aër, illorum intenſior calor corrigitur per cibum, & potum frigidum, frigidumque inſpiratum aërem. Ergo ſuo quovis modo poſſunt corrigi cauſæ febrium.

SECTIO II.

De remediis quæ ſumuntur ex corporibus ſimplicibus pro febrium curatione.

EORVM, quæ homini superveniunt pro conſtitutione, ſunt res naturales, quarum ſemper indicatur conſervatio; & res nonnaturales, à quibus deſumuntur remedia pro exequendis curationibus, de quibus in ſacra Pagina docetur, quod *Deus creavit Medicinam de terra*, ſeu medicamenta ſupra terram poſita, ſeu ſub concavo lunæ. Horum alia ſunt incorporea, ut cœlorum influxus; alia corporea ſimplicia, ut quatuor elementa, ignis, aër, aqua, & terra: alia ſunt corporea mixta, & hæc ſunt mineralia, vegetabilia, & animalia. Medici ſex res nonnaturales annumerant, aërem, cibum, & potum, inanitionem & repletionem, ſomnum & vigiliam, laborem & quietem, & animi pathemata, tanquam frequentiores cauſas, quæ nos valent immutare: ſed reliqua quæcumque ſublunaria ſimplicia & mixta, quæ nos valent alterare, inter res nobis nonnaturales poſſunt poni; ideo de iis omnibus diſputabimus, qualiter aliquem uſum præſtant pro febrium curatione; ſed præcipuè ſub hac ſectione agemus de ſimplicioribus, quibus ſolemus alterari.

RESOLVTIO PRIMA.

Utrum aliqui influxus cœlorum, aut aſtrorum poſſint eſſe ex uſu pro febrium curatione.

§. I.

Proponitur opinio firmans, non dari influxus cæleſtes in hæc inferiora.

VIdetur quod à cœlo, & aſtris nulli ſint influxus in hæc inferiora, & conſequenter, quod nullum præſtent auxilium pro febrium curatione.

Tum *primò* de aſtris patet, quia ſunt quædam configurationes confictæ ab

A Aſtrologis, & quibuſdam nominibus illis impoſitis denominatæ, & ſic confictæ nullam acquirere valent vim agendi, nec operandi in nobis.

Tum *ſecundò*, Ariſtoteles Philoſophorum Princeps, qui de cœlis, & cœleſtibus influxibus nunquam egit, ſi eſſent, de illis ageret, ſicut & egit de cœlis, ſyderibus, aliiſque in cœlo apparentibus.

Tum *tertiò*, cœlum empireum nullum in hæc inferiora habere influxum, fatentur omnes: ergo nec reliqui inferiores, B qui ſunt imperfectiores.

Tum *quartò*, Ariſtoteles *lib.1. de ortu, & interitu, cap.7.* docet, agens quodlibet agere, ut per ſuam actionem reddat paſſum ſibi ſimile; quod cùm per influxus nequeant cœli conſequi, fruſtra illis concederetur talis actio.

Tum *quintò*: Agens debet habere paſſum intra ſphæram ſuæ activitatis: Sed hæc inferiora ſunt extra ſphæram activitatis cœlorum: Ergo nullos effectus valent producere in illis.

Tum *ſextò*: Inferiorum eventus ſunt C incerti & variabiles: ſi autem penderent ab influxu cœlorum, eſſent neceſſarii, quia ut docet Ariſtoteles *6. Metaphyſ.* ſi ab aſtris penderent inferiorum actiones, eſſent immutabiles, ſicut & cœli: Ergo nulli illis communicantur influxus ad aliquas operationes.

§. II.

Cœli vires, & influxus in hæc inferiora admittuntur.

D REſolvendum *primò*, quod cœlorum in hæc inferiora & influxus, & actiones ſatis cognitæ, & demonſtratæ ſunt ab omnibus ſapientibus. Sic tenet Alexander de Angelis *lib.1. in Aſtrologos, cap.2.* & tenent etiam citati ab illo, qui hanc demonſtrarunt veritatem. S. Thomas 1.*p. quæſt.*113.*art.*5.*lib.*3. *contra gentes, cap.*82.*&* 86. & *in* 2.*diſtinct.*15.*q.*1.*art.*2. *& de potentia, q.*5.*art.*8. Harveus *in* 2. *diſt.*15.*q.*1. Gabr. *in* 2.*diſt.*14. *q.ult. dubio ultimo*, Scotus *in* 2. *diſt.*14.*quæſt.*3. E Capreolus *ibidem, quæſt.*1.*art.*2. *concl.*2. Ferrara *lib.*3.*contra gentes, cap.*84.*&* 86. S.Bonaventura *in* 2.*diſt.*14.*q.*6.7.8.*&* 14. Ægidius *in* 2. *diſt.*14. *q.*3. *art.* 2. *Argent. in* 2.*diſt.*114. *q.*1. *art.*4. Soncinas *lib.* 12. *Metaph.quæſt.*13. Jandunus *lib.*1.*de cœlo, quæſt.*1. *& lib.*2. *de cœlo, quæſt.* 12. *lib.*8. *Phyſ.quæſt.*6. Paviſ. *diſp.*4. *meteor. cap.*9. *&* 10. Achil. *quodlib.* 4. *de ordinibus, dubio ult.* Averroës *lib.*2.*de cœlo, comm.*42.

lib.2. de gener. comm. 55. 56. *lib.* 1. *meteor. cap.*2. Paulus Venetus *de compoſit. mundi, cap.*21.22.23. Themon. *lib.*1. *meteor. quæſt.* 3. *cap.* 9. Amadæus *lib.* 2. *de cœlo, quæſt.*1. *art.*3. Marſilius *lib.*1. *de generat. quæſt.*9. Philop. *lib.*1. *meteor. cap.*4. Auguſtinus Nymphus *lib.*2. *de cœlo, quæſt. de hac re, & tract. de cauſ. calamit. noſtri temporis.* Albertus de Saxonia *lib.*2. *cœli, quæſt.* 21. Albertus Magnus *lib.* 1. *meteor. tract.*1. *cap.* 12. *de quatuor cauſis, q.*4. *cap.*23. Thienenſ. *lib.*1. *meteor. cap.*4. Scaliger *exercit.*18.75. Bucaferro *lib.*2. *de generat. text.*56. Philaſcus *lib.*1. *cœli, q.*27. Picus Mirandulanus *de everſione ſingularis certaminis, lib.* 22. 23. 24. Sextus Empiricus *lib. contra Mathematicos, cap.*21. Tenent Triſmegiſtus *in Aſclepio*, Plato *in Thæteto*, Plotinus *enneade* 2. *lib.* 3. Author libri de mundo, *cap.* 6. Macrobius *in ſomnium Scipionis, cap.*9. ex quorum authoritate manet confirmata hæc doctrina.

Probatur *primò* ex Ariſtotele *lib.* 4. *meteor. cap.*2. docente quod *oportet mundum hunc contiguum eſſe lationibus ſuperioribus, ut omnis illius virtus regatur, & gubernetur*; quia unde motus principium, illa cauſa putanda prima.

Probatur *ſecundò* ex D. Thoma *in* 2. *diſtinct.*19. *quæſt.*1. ubi probat, quod cuilibet ſpeciei rerum ſublunarium correſpondent in mundo cœleſti cœleſtes, quibus foveantur: *&* 1. *p. quæſt.*110. *art.*1. comprobat cum Ariſtotele, quod fuit ordini naturæ conſentaneum, quod inferiora regerentur per virtutes & influxus orbium cœleſtium: *&* 1. *p. quæſt.*115. *art.*3. probat, quod pro motu inferiorum habent rationem cauſæ orbes ſuperiores per ſuos influxus, & quod reliquæ actiones ab illis pendent, ſicut generationes, & corruptiones, quæ ex Ariſtotele opus ſunt influxuum cœleſtium.

Probatur *tertiò*, ex manifeſtis effectibus, qui experiuntur provenire à cœlo, plantis, & Aſtris. Tum quia cœli media luce vim habent alterandi hæc inferiora per omnes qualitates: lux per ſe producit calorem, quem ſentimus, dum mediâ illâ alteramur: frigefacit ſol, dum recedimus ab illo, ex Ariſtotele *lib.*2. *de generat. text.*56. exſiccat ſegregando per calorem heterogenea, congregando homogenea, humidaſque reſolvendo partes, quas valet extenuare: humectat extrahendo humidiores vapores à terra, ſimul & illos uniendo. Tum luna, & reliqua Aſtra mediâ luce, eaſdem habent

A alterandi vires. De luna id docet Ariſtoteles *lib.* 4. *de partibus animalium, cap.*5. *lib.*2. *de cœlo, text.*20. & idem fatetur de reliquis Aſtris *lib.* 4. *meteor. cap.*2. Tum ſuos habere influxus, ſuaſque nos alterandi vires per primas qualitates, reliqua ſydera, & aſtra, patet; quia videmus quod Sol, & Luna per proprias ſtationes & motus non ſemper ſint apta communicare eoſdem temporum influxus, nec temperies caloris, fri-
B giditatis, ſiccitatis, & humiditatis; ſed variæ in illis immutantur temperies, quæ non niſi ab aliis aſtris provenire poſſunt: contingit enim quod ſint frigus, & nives in æſtate, nimii calores in hieme, in ſerena Solis temperie repentè fit tempeſtas, fiunt grandines, imbres, nives, ventus: ergo cœlos, Solem, Lunam, aſtra, & ſydera debet admitti influere hos effectus in hæc inferiora.

Probatur *quartò*: Si quid obſtat ad admittendos cœleſtes influxus, maximè
C vana, & impia Ethnicorum opinio, qui hos influxus admittunt, ut per illos cœli ſint cauſæ omnium generationum, rerum conſervationis, immò & omnium actionum ſublunarium, ſive naturalium in reliquis, ſive liberarum in homine. Sed influxus, & operationes cœlorum, ſyderum, & aſtrorum, per quos agunt in hæc inferiora, ſolùm proveniunt media luce, quæ primas, & ſecundas cauſat qualitates, per quas tantùm habent virtutes alterationes immutandi in ſublunaribus, non autem efficiendi pro-
D prias eorum actiones, quæ per ſe à propriis illorum facultatibus eliciuntur. Ergo virtutes agendi ſuperiorum, quæ ſolùm inſtrumentaliter, aut diſpoſitivè proſunt pro inferiorum actionibus, non ſunt cauſæ per ſe operationum inferiorum, ſed propriæ illorum facultates.

§. III.

Admittimus in aſtris aliquam vim pro febrium curatione.

E RESolvendum *ſecundò*, quod à cœlo, & aſtris aliquæ poſſunt communicari virtutes, ſeu qualitates utiles pro febrium curatione.

Probatur *primò* ex Galeno, qui *lib.*3. *de dieb. decret.* aſtrorum, & Lunæ congreſſiones, & aſpectus tenet attendendos ad morborum, & febrium curationes, non communes in omni cœlo, ſed in aliquibus partibus, & congreſſibus aſtrorum, dum coaptata temperies

commu

communicatur ab illis. Ergo communicata apta temperies ab illis pro febrium curatione erit apta.

Probatur *ſecundò.* Hippocrates *lib.3. de aliment.* annum dividit in quatuor partes, hiemem, ver, æſtatem, & autumnum. Hiems incipit, à Pleiadum occaſu uſque ad æquinoctium vernum. Ver eſt ab æquinoctio uſque ad Pleiadum exortum. Æſtas à Pleiadum ortu uſque ad Arcturi exortum. Autumnus ab Arcturi exortu uſque ad Pleiadum occaſum. Sed conſtat ex Hippocrate, varias eſſe in iis temporibus temperierum compoſitiones, ſimiliter juxta illas varios ſubſequi morbos proprios unicuique temporum anni, quos refert *lib.3.aphor.* Ergo cùm contrariorum eadem ſit ratio, ſicut pro febribus & aliis morbis in aliis temporibus conferunt variæ aſtrorum temperies, ſimiliter in aliis contrariæ proderunt.

Probatur *tertiò.* Sicut cibus, & potus frigidus, & humidus febricitantibus omnibus ſunt remedia, ex Hippocratis doctrina: ſic aër inſpiratus frigidus, & humidus, erit remedium pro curandis febribus, quia contrarius illis. Sed per varios ortus, & occaſus aër alteratur, & fit frigidus, & humidus ab illis. Ergo medio illo præſtant remedium pro febrium curatione. Probatur minor ex dictis à nobis *tom.1. Reſol. Medicar.* Tum ex Ægineta *§. Verùm ambiens nos aër temperamenta mutat, atque prævertit, dum aut modicè calidior, aut frigidior, aut ſiccior, aut humidior evadit.* Et paulò infrà: *Neceſſe igitur, ut ad mutationes eius iuxta temperamentum ipſius coaſſiciamur.* Actuarius idem docet dicens: *Porro iampridem, tum animalium, tum plantarum marcore iacuiſſet, niſi admirandas has anni tempeſtatum mutationes Sol eſſet molitus. Nunc verò cùm alia aliis præparet, & diſpenſet, rerum ortus, & interitus opifici ceu inſtrumentum eſt. Terra enim, mare, omniaque eius facultate referta ſunt; adeo Sol in omnibus quæ mutantur corporibus, notandum eſt opifici inſtrumentum. Ad hæc luna ſuis incrementis, decrementiſque tempeſtatum viciſſitudines imitatur.* Tum ſyderum mutationes, & temperierum varietates ex illis provenientes propoſuimus cum Quercetano *tom. 1. Reſolut. Medic.* die enim 21. aut 22. Martii magnæ incipiunt mutationes, & perturbationes. Pegaſus exoritur equus, & vernale æquinoctium fit: maria turgent, vina conturbantur, & noſtri corporis humores. Die 18.19. & 20. Aprilis, Pleiades oriuntur cum Sole, Hyades oriuntur circa primum diem Maii, unde tempeſtates fiunt, & pluviæ. Die 7. Maii oriuntur Plejades, aër incipit temperari. Die 6. Junii occidit Arcturus, nona die Delphinus: die 29. Orion incipit oriri. Accedit ſolſtitium æſtivum; aër nimis alteratur. Die 3. Julii totus Orion apparet. Die 14. Procion mane exoritur, Canicula major die 19. Sol Leonem ingreditur, aër acriùs accenditur, fiunt temporis inſignes perturbationes. Die 17. Septembris perturbatur aër, Sol paulò poſt Libram ingreditur, fit æquinoctium autumnale, & accidunt aëris perturbationes, & pluviæ: oritur Arcturus excitans magnas perturbationes. Die 23. octobris Pleiades occidunt cum aëris perturbatione: in fine Octobris apparet Orion & cum illo tempeſtates, turbidines, & procellæ exagitantur. Soli, qui annuo ſuo curriculo anni tempora conſtituit, harum mutationum tribuitur cauſa, ut protulit Quercetanus. Si enim recedit à nobis, conglaciatur aër, rigeſcunt omnia, frigore conſtringuntur meatus, calor vitalis ſuffocatur, langueſcunt arbores, plantæ areſcunt, ſuo virore ſpoliantur, cunctis ferè rebus incumbit interitus, quæ frigore exſiccatæ, virtute radicali exhauriuntur. Sole ad nos redeunte, frigus miteſcit, aër, & terra recreantur: hæc recaleſcens, & ſinum ſuum reſerans, humorem radicalem in omnes ſpargit, quo vireſcunt, & repullulant, fructus ad maturitatem perducuntur, prout illa à magno illo luminari irradiata promovetur, & excitatur ad operandum, cujus ignes ut diverſa anni tempora variantur. Nec tantùm iſtius luminaris effectus, & vires in plantis conſpicuæ ſunt, ſed etiam in omnibus animalibus, præcipuéque in homine eluceſcunt. Ex quibus Solis, aſtrorum, & ſyderum variis revolutionibus, ortu, interitu, & effectibus, ſatis concluditur, quantum valeat pro febribus etiam curandis communicari auxilium.

§. IV.

Pro primò poſitis fundamentis quid dicendum.

AD rationes dubitandi Reſpondetur. Tum pro *prima*, quod licèt ab Aſtrologis ſint aſtris quædam impoſita nomina, quibus ſignificantur, ipſa ta-

men entitates ſunt phyſicæ, & reales, ſtellæque coadunatæ, quæ media luce ſuos promunt effectus, præcipuè in ortu, & interitu, per quos nos valent alterare pro febrium curatione.

Tum pro *ſecunda*, quod Ariſtoteles non admittit confictos influxus Genethliacorum, per quos intendunt cœlos cauſare omnes actiones rerum ſublunarium: admittit tamen virtutes, & influxus, per quos Sol, Luna, aſtra, & ſydera valent agere in hæc inferiora, variaſque inducere alterationes per primas, & ſecundas qualitates, de quibus egit *lib.* 4. *meteor. cap.* 2. *text.* 15. *lib.* 2. *cœli, text.* 20. 2. *Phyſicor. text.* 26.

Tum pro *tertia*, quod cœlum empireum habet agere in hæc inferiora: licèt enim D. Thomas 2. *diſtinct.* 2. *quæſt.* 2. *art.* 3. id negaverit, re tamen meliùs inſpecta, mutavit ſententiam, & in hac ſequuntur illum Albertus Magnus, Durandus, Richardus, & reliqui ſui diſcipuli.

Tum pro *quarta*, quod Ariſtoteles loquitur de agente univoco, non de æquivoco, quales ſunt cœli.

Tum pro *quinta*, quod ut docuit Ariſtoteles, cœli ſunt contigui iis inferioribus, & ideo in inſtanti valent lucem communicare ad illa, & media luce reliquas alterationes, modo quo diximus.

Tum pro *ſexta*, quod licèt firmi ſint effectus cœleſtium corporum, non tamen æqualiter in inferioribus operantur; quia in illis modificantur, aut non æqualiter recipiuntur, aut impediuntur à cauſis ſecundis, ut docet D. Thomas *in* 2. *diſtinct.* 15. *quæſt.* 1. *art.* 3.

Resolutio Secunda.

Utrum ab elemento ignis ſumatur aliquod medicamentum pro febrium curatione.

§. I.

Quid ignis, & de illius partibus medicamentoſis, & an proſit in febribus.

IGnis pro univerſi complemento vicem gerit elementi, & eſt calidus in ſummo, ſiccus prope ſummum, cum aliquali humiditate, ut probavimus *tom.* 1. *Reſolut. diſput. de element.* Trahitur in uſum Medicinæ, quatenus ab illo aliqua ſumuntur medicamenta, vel ab ipſo igne, vel à flamma, vel in lignis excitata, vel in ſebo, oleo, aut butyro, vel in ignitis carbonibus, metallis, aut lapidibus ignitis, vel ab igneis recrementis, fuligine, cinere, aut calce, pro variis confert morbis: unde inquirimus, an ſimul pro curandis febribus poſſit adaptari.

Pars negativa ſuadetur, quia ignis calidus, & ſiccus à prædominio, nec per ſe, nec per accidens indicatur à febre. Ergo nullum valet præſtare uſum pro febre curanda. Probatur antecedens. Tum *primò*: Nam febris per ſe eſt calor præter naturam indicans ſuum contrarium, ſcilicet frigiditatem. Tum *ſecundò*, nec per accidens ratione cauſæ indicatur ignis in febribus, cùm ſuo calore febres valeat accendere, & fovere intemperiem. Tum *tertiò*: Nec indicatur ignis à cauſa habitualiter conſervante febrilem calorem, ſive ſint ſpiritus vitales, ſive humores uſti, aut putrefacti, ſive partes noſtri corporis habitualiter calidæ. Ergo nunquam ignis indicatur in febribus.

§. II.

Ab igne pro febribus curandis ſumitur aliquod remedium.

REſolvendum, quod aliqua remedia poſſunt ex igne adaptari pro febrium curatione.

Probatur: Licet enim non indicetur ab aliqua febre per ſe, cùm ab illo potiùs intendi valeat, quàm remitti; poteſt tamen eſſe ex uſu indicatus ab aliquibus cauſis foventibus febres, tanquam illarum remedium. Ergo pro illis erit ex uſu pro febrium curatione. Probatur antecedens. Tum ex Hippocrate, qui in empiematicis urere jubet, ſumpta indicatione à cauſa fovente febrem. Tum in tumoribus, in quibus dum pus conficitur, ex Hippocrate febres fiunt, igne in cauſticis, aut metallis applicato, fit febrium curatio. Tum febres quæ foventur à bubonibus Gallicis, & in febribus malignis, ſumpta indicatione à cauſa fovente, perficitur curatio febris igneis applicatis præſidiis. Tum febres, in quibus humor vergit in partem principem, curantur derivatione, aut revulſione cauteriis tentatis, per cauteria, aut fonticulis igneis præſidiis factis. Tum omni ferè generi febrium putridarum ſunt præſidium cucurbitulæ igne appoſitæ. Tum, ut tenet Zacutus *lib.* 1. *obſervat.* 19. in peſtiferis, maligniſque febribus, ſunt præſidium cauteria variis

in

in partibus noſtri corporis, quorum beneficio exhalat putridus, peſtilens, & calidus vapor, & venenoſa qualitas avocatur, à qua cor infeſtatur: quod confirmant Tyrillus, Octavianus, Rombertus, Salius, Mercurialis, Saxonia. Tum cauſtica in febribus pituitoſis, & ortis ex ſeroſis humoribus magnas ſeroſi humoris concitant evacuationes, per quas ablatâ cauſâ febris curatur: inquit enim Claudinus *lib.2. de ingreſ. ad infirmos, cap. 7.* cauteria, & veſſicantia utraque icorem ferè ſemper evacuare. Ergo ab igne utcumque contraindicato per ſe à febre, ſi ſumatur per accidens indicatio à cauſa, plures poſſunt ſumi indicationes pro febrium curationibus.

§. III.

Reſpondetur fundamentis in contrarium traditis.

AD rationes dubitandi reſpondetur, quod licèt à febribus non indicetur per ſe ignis ut remedium curativum; Indicatur tamen per accidens ab illarum cauſis eas foventibus, aut conſervantibus, ut probavimus.

RESOLVTIO TERTIA.

Utrum aër præſtet remedium pro febrium curatione.

§. I.

Proponitur aëris neceſſitas, & pars negativa pro febribus.

AEr eſt elementum ſub concavo lunæ poſitum, inter ignem, & aquam, cui debetur humiditas ſumma, caliditas prope ſummum cum aliquali frigiditate. Inter res non naturales eſt prima, & reliquis præſtantior, & nobis ſimpliciter neceſſaria; præſtat enim continuò materiam pro generandis ſpiritibus in homine, ſine quibus vita ſubſiſtere nequit, illoſque attemperandi continuum uſum: ſua mobilitate varias temperies recipit, per quas nos continuò alterare valet, ut docent Aëtius, & Ægineta, per hæc verba: *Verùm ambiens nos aër temperamenta mutat, atque pravertit, dum aut immodicè calidior, aut frigidior, aut ſiccior, aut humidior evadit. Nam reliquis cauſis non omnibus ſimul obnoxii ſumus, nec per totum diem occurſamur. Aër autem nos ambiens, forinſecus omnibus nobis circunfuſus eſt, & per inſpirationem trahitur. Neceſſe igitur, ut ad mutationes illius juxta temperamentum ipſius coefficiantur etiam animalium corpora.* Ex hac immutandi, & alterandi neceſſitate inquirimus an aër præſtet uſum pro febribus curandis.

Pars negativa poteſt ſuaderi. *Primò*, quia nullum eſt in aëre, quod vicem remedii gerat, nec caliditas, nec humiditas, nec aëris ſubſtantia pro generandis ſpiritibus. Ergo aër nihil præſtat pro febrium curatione. Probatur antecedens. Tum quod non indicetur pro febre tanquam præſtans materiam pro ſpiritibus, patet; quia hoc in ſanitate, & aliis morbis eſt commune. Ergo non ut remedium febrium hoc indicatur in illis. Tum *ſecundò* patet, quod aër non indicetur pro febrium cauſa, quia hæc potiùs indicat ſui ablationem, quàm aëris oblationem. Tum *tertiò*: Nec aër per ſe indicatur à febre, quia ut calidus potiùs intendit, quàm remittit illam. Tum *quartò*, aër ex ſua natura eſt humidus, & calidus, & ab iis qualitatibus provenit putredo, à qua utplurimùm proveniunt febres; & ideo nequit eſſe illarum remedium. Tum *quintò*: Aër nunquam ſervat determinatam temperiem; ab extrinſeco enim fit modò calidus, modò frigidus, modò ſiccus, modò humidus, & variis aſtrorum mutationibus, ventorum, regionum, climatum, temporum anni ſubeſt, & à nobis variis modis fit calidus, aut frigidus: fit calidus ignibus accenſis in caroonibus, in rebus odoratis, cupreſſo, junipero, roremarino, aut per ſuffitus odoratos: fit frigidus in cubiculis versùs Septentrionem, in parte inferiori domus, ſi irroretur aquâ frigidâ, ſi inſpergatur, per ſimplicia frigida, aut per ramos arborum frigidorum, aut ventilatione: fit ſiccior aër, aut humidior in locis ſiccioribus, aut humidioribus, præcipuè à ventis ſubitò immutatur aëris temperies; ideo Galenus *lib.1. de ſanit. tuend. cap.3.* & ſanitatis, & mortis tenet eſſe cauſam juxta has temperies varias, quas recipit ex varietate climatum, & ſitu terræ, ex fluminibus, ex anni temporibus, ex ſyderum ortu & occaſu, ex campis, & montibus, ex fluminibus & locis maritimis, præcipuè ex ſitu Septentrionali fit frigidus, ab Auſtro calidus. Ex decubitu variat etiam aër temperiem. In ſubterraneis fit craſſior, præcipuè nocturnus, & diurnus; ideo & noxior: confert tamen pro indigentibus majori

attem

attemperatione ; pro reliquis ſalubrior ſitus magis elevatus, ventilatus in illis aër caput levat : fit aër morboſus in partibus illinitis calce, aut gypſo : fit frigidior à parietibus lapideis. Tegumenta, & veſtes juvant pro aëris temperiei mutatione, veſtes nec nimis oneroſæ ſint, nec calidiores ; quia rarefaciendo minuunt vires, aut attrahendo partes gravant. Ergo cùm tam variæ ſint aëris temperies, nulla certa poteſt eſſe indicatio, quæ ſumitur pro aëris uſu in febrium curatione.

§. II.

Sancitur aëris neceſſitas tanquam remedium pro febribus.

RESolvendum, quod neceſſitas aëris pro febrium curatione eſt inevitabilis.

Probatur *primò*. Aëris inſpiratio omni tempore eſt homini inevitabilis, quia *animal vivere, & non reſpirare, ex Ariſtotele, eſt impoſſibile.* Deſervit enim pro ſpirituum generatione, & caloris attemperatione. Ergo multò magis in febribus, in quibus magis petunt reſarciri ſpiritus & vires, aërque attemperari. Docetur antecedens ab Hippocrate *lib. de flatibus, num.6. §. Mortalibus autem vitæ, & morborum ægrotis ſolus aër author, tantaque omnibus corporibus ſpiritus neceſſitas extat, ut quidem omnibus aliis rebus abſtineat homo, ita ut nec cibum ſumat, nec potum ; poſſit tamen dies duos, vel tres, & plures vivere : ſi cui verò ſpiritus vis intercipiatur, in brevi parte unius diei intereat, ut vel hinc quanto uſui ſpiritus corpori ſit, liceat exiſtimare. Amplius autem ab omnibus operibus aliquando immunes quieſcunt homines : verùm ab hoc opere nulla omnibus mortalibus requies contingit, ut ceſſaret ſpiritum ducere, atque rurſus exhalare.* Tum Ariſtoteles *lib. de vita, & morte*, idem docuit docens : *Animal vivere, & non reſpirare, eſſe impoſſibile.* Galenus *de ſanit. tuenda*, idem confirmat ſic aſſerens : *Quamobrem ſeneſcimus & perimus propterea quod aër variè immutat ſanitatis noſtræ ſtatum, modò quidem ſiccans, modò humectans, & ſimiliter in activis efficiens, & ob varias temperies.* Et *lib. de aëre*, tenet Hippocrates quod *aër mortalibus eſt vitæ, & mortis author.* Galenus *lib. 9. Meth. cap. 4.* ait : *Aër eſt ſine quo nec tolli morbus, nec teneri ſanitas poteſt.* Ex quibus manifeſtè conſtat utraque aëris neceſſitas in febribus pro viribus conſervandis, & pro febribus curandis.

Probatur *ſecundò*, contra Argenterium, qui nullam ab aëre tenet ſumi indicationem, nec utilitatem pro febribus curandis. Nam ob aërem duplex poteſt ſumi indicatio in febribus : altera per ſe à febre, prout petit attemperari ab illo : altera tanquam à cauſa ſine qua non, fovente febrem. Ergo pro utraque poteſt aër habere vicem remedii.

Probatur *tertiò* : Aër ut in plurimum eſt frigidus & humidus, vel à naturali mutatione cauſarum alterantium, vel ab arte. Sed ut talis, ſicut judicatur ex Hippocrate victus frigidus, & humidus in omnibus febribus, ſimiliter & aër frigidus, & humidus gerit vicem remedii.

§. III.

Reſpondetur pro rationibus oppugnantibus.

AD *primam* reſpondetur, quod aër in omni ſanitate, & morbo eſt indicatus pro materia neceſſaria ad ſpirituum generationem, ſine quibus nequit vita ſubſiſtere, & ratione qualitatum, per quas nos valet alterare, ob quas ponitur inter res nonnaturales : & licèt quandoque, licèt raò, nos calefacit, & ſpiritus reſoluit, & ſubitam mortem cauſat ; ſed tamen continuò aër licèt calidus, ab extrinſecis cauſis fit frigidior, & aptus, nos continuò attemperans, & maximè refrigerans, ut patet in capitis vulneribus, quibus obeſt adhuc in æſtuoſiſſimis temporibus aëris frigiditas ; & præcipuè comparativè ad cordis calorem, aër ſemper attemperat.

Præcipuè eligitur pro febribus curandis, qui frigidus, & humidus eſt, qui purior, lucidus, clarus, exquiſitè ſincerus, mundus, non vaporoſus, aut nebuloſus. Si frigidior requiratur, eligitur qui in cubiculis eſt versùs Septentrionem ſitis, in inferioribus locis domus, vel ventilatione fit frigidior, vel irrigationibus aquarum frigidarum, aceti, aut commixtione aliorum refrigerantium, aut herbarum, aut ramorum arborum frigidorum, vitium, limonum, arantiorum.

Reprobant aliqui quæcumque odorantia in febribus, quia calida : ſed Avicenna 2. *canon. tract.* 1. *cap.* 3. nenuphar admittit frigidum, & alia quorum uſus non reprobandus.

Dices

Dices quod non omnis frigida intemperies admittenda eſt. Reſpondetur, quod Galenus *lib.*10. *Meth. cap.* 8. modum docet, quo petit applicari, inquit enim: *Qui verò aër frigidiſſimus eſt, utique quatenus, qui reſpirando trahitur, admittendus eſt, ut qui calorem, qui eſt in corde, admodum refrigeret; non tamen quatenus extrinſecus ægrum contingit, quippe is denſat, cogitque cutem: atque eorum, quæ comburuntur ex putrido, noſtrorum humorum effluvium, conſpurcari prohibet; ſiquidem per pulmonem, quod rarum & viſcoſum eſt, difficile non eſt, ut tum qualitas ipſius, tum etiam ſubſtantia ad cor facilè perveniat. At per cutem fieri nequit, ut vel qualitas, vel ſubſtantia eius ad cor perveniat, utpote prius denſatam.* Et ſuperaddit: *Scire tamen licet, melius fore ex frigida inſpiratione commodum, quàm ex cute condenſanda incommodum, præſertim cùm operimentis hanc calefacere licet.*

RESOLVTIO QVARTA.

Utrum aër poſſit febres cauſare.

§. I.

Proponitur ratio dubitandi.

FEbris alia fit uſtione, alia putredine, alia corruptione venenata, maligna, aut peſtilente: de quibus poteſt dubitari, an poſſint cauſari ab aëre.

Pars negativa ſuadetur. Tum *primò*, quia aër eſt præſtantiſſimum remedium pro omni febre curanda. Tum *ſecundò*, quia aër, ex Galeno *lib.* 9. *Methodi, cap.*14. eſt ſine quo nec poteſt teneri ſanitas, nec morbus auferri. Tum *tertiò*, ex Hippocrate *lib. de flatibus*, aër eſt ſanitatis author. Tum *quartò*, ut nuper diximus, licèt aër ſit calidus, ſemper tamen retinet frigiditatem, per quam valet attemperare cordis calorem. Ergo nunquam poteſt eſſe caloris febrilis cauſa.

§. II.

Aër poteſt eſſe cauſa pro omni febre.

REſolvendum, quod calidus aër omnem febrem valet cauſare, & infectus malignas, & peſtilentes.

Probatur *primò*. Tum de febribus diariis, quæ ex inſolatione, ex adhæſu rei calidæ, ex balneo calido, ex aëre nimis calefacto ſolent ſupervenire, ut docet

A Avicenna proponens cauſas febris diariæ. Tum patet de febribus humoralibus, quæ dum humores ſunt apti uſtioni, aut putredini, ſi patiens Soli, aut rei nimis calefacienti adhæreat, ob aërem adurentem protinus ſuperveniunt. Tum ex Galeno *lib. de maraſmo*, in ſicca & calida conſtitutione, corporis partibus reſolutis & alteratis ab aëris calida conſtitutione, facilè ſupervenit hectica. Tum Galenus *de cauſis febrium*, aërem calidum ponit inter cauſas febrium.
B Tum contrariorum contrariæ ſunt operationes: Sed frigidus aër remittit & curat febres: Ergo calidus cauſat, & intendit illas.

Probatur *ſecundò* ex Hippocrate, qui *lib. de flatibus*, inquit: *Atque hactenus quidem quantum aer aliis commodet, diximus. Mortalibus autem vitæ, & morborum ægrotis ſolus eſt author, à quo, non aliunde unquam, veriſimile eſt morbos evenire, ſi is aut plus, aut minus, aut cumulatior in corpus ſe ingerat, aut morbidis ſordibus lethalibus inquinetur.* Gale-
C nus *lib.*2. *de ſanit. tuenda*, manifeſtè docet qualis aër utilis pro ſanitate eligendus, qualis ut noxior, aut inutilis fugiendus; inquit enim: *Optimum aërem in pulmones attrahere, omnibus iuxta ſalubre eſſe, ſcriptum reliquit, talemque fore, ſi nec ſtagni, neque paludis halitu ſit perturbatus, neque ex profundo ſpecu peſtilentem auram exſpirante infectus, & qui nec ex cloacis, quæ magnam aliquam urbem, aut numeroſum exercitum purgent, vitium contraxit; nec qui*
D *propter ſtagnum, aut flumen vicinum nebuloſus eſt, nec vicinis undique montibus in cavo loco incluſus, nullum recipit perflatum; ſuffocans enim, putriſque eſt, ſimilis ei qui in domibus quibuſdam eſt incluſus, in quibus propter putredinem, aut difflatus defectum, plurimùm acerbatur ſitus; eiuſmodi enim aër omni planè ætati noxius eſt. Sic qui purus omninò eſt, nulli non ætati eſt utilis.* Ergo aër ab impuritate redditur morboſus.

Probatur *tertiò* ex Avicenna *fen.* 2. 1.
E *cap.*9. qui non ſolùm docet aërem in nimio calore humores accendere, & prout ſimplex eſt elementum; ſed quatenus putredinis ſolet eſſe cauſa nos valens inficere peſtilente contagio.

Probatur *quartò* ex Galeno *lib.* 10. *Methodi, cap.*8. qui providens ne nimio aëris calore accendatur febris, docet modum attemperandi illum, dicens: *Aër igitur, ſi admodum calidus eſt, aut admo-*

dum frigidus, pro calore inducendus arte contrarius eſt ſubterraneus, inventis domibus, quæ & frigidæ ſint, & maximè perflatæ, & ad Septentrionem verſæ: tum quibuſdam, quæ ipſis ſint ſuaves, operâ noſtrâ paratis, aliàs ex Europæis, in quibus ſe deliciant multi aquarum fontes, aliàs aquâ frigidâ de vaſis in vaſa transmutatâ. Iam hoc ſtatim etiam ſomniferum eſt, propterea aſſiduè aquâ eâ, quæ prorſus frigida ſit, aſperſâ, atque roſis plurimis humi fuſis, aut vitium capreolis. Ergo aër nos alterandi verſus contrarias qualitates vim recipit, febreſque inducendi.

Probatur *quintò*, quod aër corruptione infectus febres peſtilentes inferat ex quamplurimis peſtilentibus conſtitutionibus, in quibus ab aëre communicatæ febres varias devaſtarunt provincias; nec ſolùm noſtris ætatibus, ſed per antecedentes, ſua vi febrili ac venefica, non ſolùm homines, ſed reliqua devaſtarunt viventia. Ergo ab infecto aëre lethaliſſimæ procreari poſſunt febres.

§. III.

Solvuntur dubitandi rationes primò poſitæ.

AD rationes primò propoſitas reſpondetur, quod aër ponitur inter res non naturales, quia ob varias mutationes, quas recipit, quandoque ſe habet ex parte morbi, quandoque ſe habet ex parte naturæ, & eſt ſalutis author: ſi ex parte morbi, fit mortis author & cauſa; & in hac conſideratione aſſerimus, quod poteſt eſſe febrium cauſa: & licèt ſemper ſit cum aliqua frigiditate valente internum noſtrum calorem alterare; poteſt tamen aliquando ita fervidus reddi, ut propter diſpoſitiones partium noſtri corporis accendantur febres diariæ humorales, aut hecticæ, quia ut inquit Avicenna *lib.* 1. *ſufficientiæ: Et ſcias quod agens debile potentiùs operatur circa paſſum diſpoſitum, quàm potentiſſimum circa indiſpoſitum.*

RESOLUTIO QVINTA.

Utrum aqua ſit utilis pro febribus curandis.

§. I.

Quid aqua, & de variis eius differentiis.

NAturalis aquæ locus eſt inter aërem, & terram: debetur illi frigiditas in ſummo, humiditas prope ſummum, cum A aliquali ſiccitate, ut probavimus *tom.* 1. *Reſolut. diſp. de element.* Variæ ſunt aquæ differentiæ, ut tradidimus nos *tom.* 3. *prompt.* 32. quæ optima, petit eſſe pura, limpida, omnis ſaporis expers, guſtui jucunda, clara, pellucida, tenuis, levis, & quæ igni admota citò caleſit, & remota ocyſſimè frigeſit, & in qua carnes, & legumina citiſſimè coquuntur, quæ æſtate frigida, hyeme verò calida ſcaturit, ſeu tepida, quæ celeriter pertranſit præcordia, & ſine ulla moleſtia ventri- B culi labitur. Aquarum variæ ſumuntur differentiæ, à modo quo generantur; nam aut aqua eſt pluvialis, aut ſcaturiens ex terra: à modo quo defluunt, aut eſt pluvialis, fontana, putealis, fluvialis, lacuſtris, ſeu paluſtris: quarum aliæ utiles, aliæ ineptiores pro potu, qui & potio dicitur, eſtque liquor qui bibitur levandæ ſitis causâ. Conſideratur aqua multipliciter, ut elementum, ut inſtillatitia, ut naturalis potus, ut thermalis, ſive mineralis: de quibus C dubitatur, an utiles pro febrium curatione.

§. II.

Proponitur diſſenſus opinantium, & renuentium frigidam aquam.

VAnhelmon *lib. de febrib. cap.* 12. nulla ductus ratione, ſed prurigine ſe opponendi Dogmaticis, tenet quod nihil intereſt, an in febribus offeratur aqua pro potu frigida, an calida. Sed D cùm febris uſtio ſit, uſtivuſque calor; & experientia demonſtret, quod potu aquæ frigidæ extinguatur, & bruta naturali inſtinctu dum algent, hoc utantur remedio, fruſtra Vanhelmon contra rationem, & experientiam contendit ſenſus infamare, & aperto fronte leviter credentibus nugas ſuas divendere.

Sennertus refert placita aliquorum opinantium, quorum alii in omni febre, ut *tom.* 2. *lib.* 2. *cap.* 9. aſſerit, commen- E dant potum aquæ frigidæ, & in quolibet illius tempore. Alii potum aquæ non frigidæ; alii in aliquibus febribus, & variis eorum temporibus potum frigidum aquæ admittunt. Pro negantibus in omni febre potum frigidum, ſtat *primò*, quia aqua frigida impedit coctionem humorum, diu permanet in ventriculo, difficulter diſtribuitur, non abſtergit, impedit deſcenſum in alvum, prohibet urinam cieri, ex Hippocrate 3.

acutor.

acutor. 40. Ergo in nullo febris tempore A potus frigidus convenit.

Secundò : Poſt nimium exercitium, & intra calidum balneum, & poſt magnam incaleſcentiam, ex potu aquæ frigidæ ſubſequuntur graviſſima incommoda, & ſæpe mortes repentinæ. Ergo multò magis hæc debent timeri in febribus, in quibus intenſior eſt calor, & vires debiliores.

Probatur antecedens ex Avicenna *lib. de nocumentis ſanitatis, tract. 3. cap. 9.* B *& cap.* 11. dicente : *Potare in balneo rem aliquam frigidam, ſicut aqua frigida, & cereviſia eſt, timoroſum valde. Quoniam res frigida quando pervenit ad ſtomachum in balneo, in quo jam poroſitates ſunt apertæ, & meatus ſunt rarefacti & aperti, ſubitò trahitur ad hepar, & cor: quare infrigidantur cum infrigidatione vehementi, aut debilitatur caliditas naturalis, & debilitantur omnia viſcera, & diſponuntur ad hydropen*, &c.

Tertiò, ex intempeſtivo potu aquæ C frigidæ, adhuc in ſanis corporibus ſolent ſupervenire mortes repentinæ : Ergo potiùs in febribus ſunt timendæ ex potu aquæ frigidæ. Probatur antecedens à nobis *tom. 4.* ex variis obſervationibus: refert enim multa Zacutus *tom. 1. lib. 2. hiſt. 98.* ex Lacuna *in comment. ad caput 34. lib. 6.* ex Scaligero *exercit. 32. num. 2.* ex Cardano *in obſervat. Meſſoris*, ex Benivenio *lib. de abdit. rerum cauſ. cap. 16.* ex Nicolo *ſerm. 7. tract. 4. cap. 35.* ex Amato *cent. 2. curat. 62.* ex Hippocr. D *6. epid. ſect. 3. text. 39.* ubi inquit : *In Abderis Palæſtris cuſtos qui Sthenæus vocabatur, multùm luctatus cum alio fortiori, in caput decidit, deinde abiens, aquam frigidam copioſè bibebat, tertio die mortuus eſt.* Galenus tribuit mortem potui aquæ frigidæ.

Quartò, potus aquæ frigidæ prohibetur in corporibus ſanis : Ergo potiori jure in febrientibus. Probatur antecedens ex Galeno *lib. de cibis boni, & mali ſucci, cap. 13.* ubi damnat uſum potus frigidi in ſanis, dicens: *Nam etſi ipſa ſta-* E *tim nix noxam ſenſibilem non videtur juvenum corporibus afferre; increſcente tamen temporis progreſſu occultè, paulatim noxâ vigente, nempe ætate, articuli morbis, ac viſcera corripiuntur, vix aut nunquam ſanandis.* Ergo ex frigido potu adhuc in ſanis varii procreantur morbi.

Quintò : Nulla reperitur aqua, quæ reperiatur cum conditionibus ſupra poſitis pro ejus omnimoda bonitate; quia variis coinquinamentis vitiatur, variiſque terræ commotionibus, & commixtionibus : Ergo nequit eſſe utilis pro febrientibus.

§. III.

Aquæ inſtillatitiæ frigidæ ſunt utiles pro febribus curandis.

RESolvendum *primò*, quod aqua inſtillatitia ex frigidis rebus diſtillata, confert pro febribus curandis.

Probatur. Aqua enim dicitur quævis liquida ſubſtantia à ſordibus depurata: & licèt ſtillatitia non ſit aqua naturalis, aqua tamen vocatur propter ſimilitudinem naturalis aquæ, de qua agimus, & quia illius vices gerit. Inter aquas inſtillatitias aliæ inſtillantur ex carnibus, & dicuntur alimentoſæ; aliæ ex carnibus ſimul cum herbis medicamentoſis, & alimentoſæ ac medicamentoſæ fiunt. Aliæ ex ſolis rebus medicamentoſis, quarum aliæ ſunt calidæ, aliæ frigidæ. De iis peculiariter aſſerimus, quod proſunt pro febrium curatione; quia per ſe indicantur à febre, quia refrigerandi vim habent.

§. IV.

Potus aquæ frigidæ intra ſanitatem quibus conferat.

RESolvendum *ſecundò*, quod potus aquæ frigidæ intra ſanitatem pro aliis utilis, aliis nocet.

Probatur ex Galeno, qui hanc doctrinam docuit *lib. de cibis boni, & mali ſucci, cap. ult. §. At hæc illis præcepta traduntur, qui in eo vitæ genere verſantur, quo aſſiduis occupationibus detinentur; qui in regendis populis, & adminiſtratione reipublicæ præſunt : horumque præcipuè ſatellites, & miniſtri, itidem qui ſe ita habent, quos bellicus labor exercet, tum quos viarum longitudo fatigat. Qui verò eiuſmodi negotiis vacui, ſolutique ſunt, ſi exercitatione uti ſoleant, quàm rariſſimè uti frigido potu indigent : qui minimè exercentur, æſtate cùm vehementi calore urgentur, fontis aquam bibant, niviſque uſum vitent. Hæ enim quanvis protinus nullam corporibus iuvenum ſenſibilem læſionem inferant, ſenſim tamen, occultè creſcente vitio, cùm iam ætas progreſſu temporis inclinaverit, articulos, nervoſque, ac viſcera iis omnibus vexat, &c.* Ergo potus frigidus in ſanitate

pro aliis eſt aptus prodeſſe, pro aliis nocere.

§. V.

Potus frigidæ aquæ confert in aliquibus morbis.

REſolvendum *tertiò*, quod potus aquæ frigidæ indicatur pro morbis ex bilis, aut ſanguinis uſtione ortis; per ſe verò à febrili omni calore.

Probatur prima pars ex Aëtio *lib.*3. *ſerm.*1.*cap.*24.qui aquam frigidam offert pro deturbandis ventriculi uſtionibus, & cruditatibus: & ex Meſue *lib.*1. *theoria*, qui eam offert ad promovendam vim pharmaci calore urentis. Dioſcorides conſulit ad reprimendos vapores. Hippocrates 3.*de rat.vict.* ad ventriculi, & viſcerum ardores. Galenus *lib.*7. *Method. cap.*1. ad febres ardentes, & ſynochos.

Probatur *ſecunda* pars. Omnis febris conſiſtens in præternaturali & excedente calore, indicat per ſe ſui contrarium, ut patet ex ſuprà dictis. Sed omnis potio aquæ frigidæ ob ſuam frigiditatem excedentem per ſe contrariatur excedenti, & præternaturali calori: Ergo in omni febre ab excedente calore orta, indicatur per ſe potus aquæ frigidæ.

§. VI.

De cura regulari potus aquæ frigidæ in febribus, quando utilis.

REſolvendum *quartò*, quod potus aquæ frigidæ in febribus humoralibus eſt utile remedium & ſecuriſſimum, dum apparent ſigna coctionis, de cura regulari.

Probatur ex Galeno, qui *lib.* 9. *Method.cap.*5. ſancivit, potum aquæ frigidæ eſſe utilem in febribus, dum eſt virium robur, & nullum internum membrum eſt inſigniter læſum, aut phlegmone obſeſſum; inquit enim: *Cùm ergo coctionis humorum in iis notas videris, audacter frigidam dabis; quippe ſolidarum animalis partium natura roborata, prætenuatos iam humores aggreditur, ut qui utiles ſint, atque ad nutriendum habiles, hos quidem ad ſe trahat: inutiles verò vel per ventrem, vel per cutem evacuet. Quod ſi etiam frigidæ aſſuetus æger fuerit, magna cum fiducia frigidam exhibebis, ipsâ videlicet experientiâ jam doctus, omnia viſcera ejus occurſum familiariter tolerare.* Tum *lib.*9.*Meth.* A *cap.*16. inquit: *Siquidem cùm ſæpe jam viderimus, non paucos ex iis, qui febribus ardentibus præmerentur, cùm jam mediocriter cocti humores eſſent, ſtatim ex frigida potione febre liberatos, quanvis ei potioni parum aſſueti fuerint.*

Probatur *ſecundò* ex Galeno, qui *lib.*4.*acutorum*, *comm.*12. idem admittit, dicens: *Præmiſſa itaque videbitur præcipua cauſonis ſanatio, frigidæ ſcilicet potus: quos cauſos perpetuò curavimus, nul-* B *lo ex iis moriente, quibus frigidam propinavimus in tempore opportuno.* Tum Avicenna *fen.*3. *lib.*3. *tract.*2. *cap.*4. inquit: *Quandoque eſt ſanitas ejus in potando ipſum potatione frigida.* Et infrà, *cap.* 41. *§. Et ſic conſiderare in potatione aquæ frigidæ, ſecundùm quod diximus, illud quod ſi non fuerit, quod prohibeat, detur in potu de ea uſque ad frigidationem vehementer, vel uſque ad extinctionem.*

Dices: Si potus aquæ frigidæ ita uti- C lis eſſet, ut affirmant Galenus, & Avicenna, omnes febrientes curarentur cum illo.

Reſpondetur quod Galenus inquit: *Nullo ex iis moriente, quibus frigidam propinavimus tempore opportuno*; unde id non tollit quod ii moriantur, quibus offertur non opportuno tempore. Opportunum tempus dixit eſſe tempus, in quo vires ſunt validæ, & apparent ſigna coctionis, & non eſt interna inflammatio, & ſi potus detur in declinatione particulari; tunc enim opportunum eſt D remedium, quia ut inquit Paulus *lib.*2. *cap.*30. *Ex duobus alterum fieri neceſſe eſt, ſi ardens febris perfectè ſolvi debet, aut ut bilioſi humores excernantur, aut extinguantur. Excernuntur igitur per ſudorem, aut per infernam alvum: extinguuntur per frigidæ potum, per quem nos omnes ardentes febres curavimus.*

§. VII.

Potus aquæ frigidæ in tempore non opportuno valet nocere.

E REſolvendum *quintò*, quod potus aquæ frigidæ non ſemper utilis eſt.

Probatur. Tum ex nuper traditis. Tum ex Hippocrate *lib.*3. *acut. text.*42. dicente: *In quibus autem maximè aqua utendum ſit, & quando valde multa, & quando modica, & quando calida, partim antea dictum eſt, partim ſuo tempore dicetur.* Ergo aqua frigida non ſemper eſt utilis. Tum Galenus *lib.*11.*Methodi, cap.*9. inquit: *Ergo ſi vires cunctæ valen-*

tes ſint, & febres ardentiſſimæ, & coctionis ſigna & notæ planè evidentes, frigidam homini dare audacter debebis. Tum Galenus *lib.9. Methodi, cap.5.* proponit prohibentia, §. *Porrò incommoda quæ frigidam potionem intempeſtivè, immodicéque exhibitam ſequuntur, in iis conſiſtunt, quod lentos, craſſos, multoſque humores, ſive ÿ obſtructiones, ſive putredinem, ſive phlegmonem, ſive qualis eſt eryſipelas, aut ſcirrbus, aut œdema, affectum creaverint, tenuari, & digerere prohibent.* Tum repugnat victui frigido frigida intemperies totius corporis, aut alicujus partis principis, ætaſque puerilis, vel ſenilis, habitus gracilis, extenuatus, hiems, conſtitutio temporum, & cœli regio frigida, craſſa materia, & lenta, & omnes intemperies corpus debilitantes, viſcerum obſtructio, tumor inflammatorius, vel quivis alter in viſceribus. Ergo potus aquæ frigidæ non ſemper admittendus ut utilis pro omni febre, de cura regulari.

§. VIII.

De cura coacta, non expectanda eſt coctio pro frigida potione in febribus.

Reſolvendum *ſextò*, quod de cura coacta tanta poteſt eſſe uſtio, ut non expectata coctione cogatur Medicus ad exhibendum potum aquæ frigidiſſimæ ad ſatietatem. Sic decrevimus *tom.3.*

Probatur. Tum ex Hippocrate *lib.5. de morb. popular. in hiſtoria uxoris Anthimargi*, quæ mortua fuit cauſone; & viſum fuit Hippocrati, quod potuiſſet vivere, ſi potus aquæ frigidæ fuiſſet illi datus adhuc ante coctionem, ratione urgentiæ. Tum Galenus *lib. 10. Meth. cap.6.* inquit: *Tutius eſſe ratus phlegmonem in præſens augere, quàm ſinere hominem in becticam febrem incurrere.* Ubi tradit rationem urgentiæ pro exhibendo potu frigido. Tum Avicenna *fen.1.4. tract.2. cap.3.* inquit: *Febris quandoque eſt tantæ vehementiæ, & acutiei, ut non liceat uti regimine cauſæ, immò neceſſe eſt uti infrigidatione.* Tum Averroës *lib.7.collig.cap.8.* ait: *Quandoque febris eſt valde arſiva, & non eſt expectanda digeſtio, quia æger ante digeſtionem conſumetur.* Et ibidem: *Si æger vehementi ſiti cruciatur, non eſt exſpectanda coctio, cùm vires antea deficiant. Quare ſatius eſt in principio exhibere aquam frigidam, cùm materia febris non eſt cruda,*

A *ob craſſum, & viſcidum humorem, & ob acrem, & mordacem: quare frigidæ potu acrimonia extinguitur, & citius curabitur, licèt in aliam febrem degeneret.* Tum Aëtius *ſermone 1. tetrabil.2. cap.72.* confirmat exemplo mulieris ferè mortuæ, quam reſtituit ad vitam potu aquæ frigidæ ante coctionem.

Probatur ratione ex Galeno & Celſo. Dum unica via ſalutis eſt, etiamſi deſperata, hæc tentanda eſt: Sed in vehementiſſimo cauſone, in quo ſine aquæ frigi-
B dæ attemperatione nequit febris extingui, hæc unica via ſalutis eſt. Ergo neceſſariò tentanda.

§. IX.

Solvuntur argumenta primò poſita.

Ad *primum* reſpondetur, quod potus aquæ frigidæ, ſi ſumatur pro potu, & indebito modo, procreat omnia incommoda propoſita: ſi verò illo utimur ut medicamentum eſt, & debito
C modo illo utamur, remedium eſt, & aptum pro febrium curatione, ut diximus.

Ad *ſecundum* reſpondetur, quod dum ex nimio exercitio, aut balneo calido reſolvuntur ſpiritus, extincto calore, qui remanet debilis, nequit reſiſtere aquæ frigiditati, & omninò illo deficiente, perit animal. Non ita in febre ardente, in qua ardentiſſimus calor remittitur à potu frigido, & remanet naturalis conſervans vires.

Ad *tertium* reſpondetur, ex intem-
D peſtivo aquæ frigidæ potu, ob nuper dicta, contingunt mortes; non ex tempeſtivo in febribus ardentibus, viribus permittentibus, naturalique manente calore, & præternaturali reſiſtente.

Ad *quartum* reſpondetur, quod potus aquæ frigidæ prohibetur in corporibus ſanis, in quibus poteſt devincere calorem naturalem, & relata incommoda cauſare, ſine omnimoda ejus neceſſitate: non autem in febribus ardentibus, in quibus indicatur, tanquam remedium
E omninò neceſſarium pro illarum curatione.

Ad *quintum* reſpondetur, quod eſt multiplex differentia aquæ potabilis; aut enim eſt fluvialis, aut pluvialis, aut fontana, in quibus ſunt conditiones requiſitæ pro bonitate aquæ potabilis; aut acquirit commixtionem, & vitia, ob quæ redditur impura, & deviat à requiſita bonitate, quæ ut aptior reddatur pro naturali uſu, ſuis indiget præparatio-

nibus, de quibus latè egimus *tom.* 3. A *promptuario* 32. ſex enim retulimus modos correctionis vitiorum, quæ ſuperveniunt in aqua potabili, & hi ſunt decoctio, defluxus, reſidentia, percolatio, calefactio, infrigidatio; qui latiùs loco citato videri poſſunt.

Resolvtio Sexta.

Utrum Balneum aquæ dulcis, ſeu potabilis conferat pro febrium curatione.

§. I.

Balneum deſcribitur, & illius differentiæ.

BAlneorum uſum apud Hippocratem parum fuiſſe frequentem conſtat: apud Galenum, & circa proxima illius tempora in conſuetudinem pervenerat, & adeo increvit, ut in delicias abierit; illius enim erat aſſiduus uſus pro deliciis, pro munditie, & pro ſanitate. Erant in civitatibus ſumptuoſa ædificia pro balneis, in quibus, ut tenet Galenus 10. *Methodi, cap.*10. quatuor erant partes, præter abditorium, quod erat locus in quo nudabantur. Prima pars, ſeu cubiculum, dicebatur calidarium, ſeu ſudatorium, hypocauſtum, laconicumve, quod conſtabat ex aëre calido. Secunda pars domus, dicebatur tepidarium, in quo erat piſcina, ſeu quoddam vas magnum, plenum aquâ tepidâ. Tertia pars domus dicebatur frigidarium, in quo erat vas aquæ frigidæ. D Quarta pars dicebatur unctuarium, in quo ungebantur. Noſtri minori apparatu, præcipuè pro ſanitate conſervanda, balneo utuntur, ſive calido, ſive frigido, ſive tepido. Eſt balneum, ut tenet Blanchelius *cap.*2. *tract. de balneis*, corpus ſubtile, vel liquidum, corpori circunferentialiter occurrens, ipſius immutativum, arte conſcriptum. Aliud eſt aëreum, ſeu curatorium, ut ſtupha: aliud liquidum, dictum lavacrum. Apud Celtiberos, inquit Rhenodæus, quod E fuit in uſu balneum ſordidum, quod fiebat ex urina diu reſervata: invaluit apud reliquas gentes hæc ſordities. Communiſſimum erat apud reliquos balneum ex aquis thermalibus, de quo infrà agemus. Pro ſanitate, & pro deliciis balnea aquæ dulcis prævalebant. Pro morbis & aliis, etiam erant in uſu ex ſolis, aut commixtis medicamentis: erant in uſu ex ſolo oleo, aut aquæ commixto, aut aquæ commiſcebatur etiam lac, vel ex illo, præcipuè aſinino, fiebant balnea pro decoratione, quæ maximè fuerunt in uſu pro febribus hecticis in admodum extenuatis: pro ſputo ſanguinis, & pulmonum ulceribus, ex vinaceis & muſto conferebant balnea. Præter commixtos liquores cum aqua, fiunt decoctiones in illa, quæ pro variis morbis proſunt, prout ſunt varia ingredientia, quorum alia ſunt adB ſtringentia, alia detergentia, alia emollientia, alia aperientia, alia aliter alterantia. Ex ſola aqua communi communiora ſunt balnea, quorum alia ſunt frigida, alia calida, alia tepida, de quibus inquirimus, an proſint pro febribus curandis.

§. II.

Proponitur pars negans uſum balneorum pro febribus.

BAlneum aquæ potabilis, ſeu dulcis, C non prodeſſe pro febribus curandis, præcipuè humoralibus, ſuadetur. Tum *primò*, quia Avicenna *fen.*2.1. proponit balnei nocumenta, inter quæ tenet, quod facit deſcendere phlegma indigeſtum, & permiſcet malum cum putrido, laxat vires, & præparat humores ad putredinem. Tum *ſecundò*, Galenus *lib.*10. *Methodi, cap.*10. adhuc in febre hectica renuit balneum, ſi ſit complicata cum febre putrida; quia hæc illud contraindicat. Tum *tertiò*, quia balneum noſtris temporibus receſſit ab uſu, & à nullis Dogmaticis admittitur. Ergo quia nullam utilitatem habet pro febrium curatione.

Secundò: Balneum ſi prodeſſet pro curandis febribus, vel ut frigidum, vel ut nimis calidum, vel ut tepidum. Sed nullo ex is modis confert, ob in commoda quæ ſecum affert: ergo nequit prodeſſe pro febrium curatione. Probatur minor. Tum *primò* de balneo frigido patet. Nam ſive fiat natatione in lacubus, fluviis, mari, aut in loco frigido balneorum, pueris, & ſenibus nocet, ex Galeno 3. *de ſanit. tuenda:* nocet in frigidis naturis, & in habentibus carnes molles, in non aſſuetis, in debilibus, in materiis nondum coctis, in viſcerum debilitate, in iis in quibus oſſa, dentes, nervi, cerebrum, ſpinalis medulla, aut pectus malè habent. Tum patet de balneo calido valde, quod facit inhorreſcere, corpus ſiccat,

ſiccat, rarefacit, cogit corpus, denſat meatus, impedit extrinſecam humectationem, & expurgationem fuliginoſorum excrementorum. Tum *tertiò*, patet de balneo tepido. Galenus proponit prohibentia *lib.10.method.cap.10.lib.11.methodi, cap.9.* In febribus attrahit ſuperfluitates primæ regionis in venas, auget horrorem in corpore, corpus conſtringendo, & ad cutem attrahendo, præcipuè ante debitas corporis evacuationes, obſtat illi partium debilitas, ut in cerebri deſtillationibus, & ventriculi cruditatibus, in obſtructionibus, in articulorum doloribus, in facilè paratis ad reſolutionem, in quibus caput facilè repletur. Ergo ob varia contraindicantia in nullis febribus poſſunt eſſe ex uſu balnea aquæ dulcis, ſeu potabilis.

§. III.

Balneum aquæ dulcis cum præmeditatione, quando utile.

RESolvendum, quod balneum aquæ dulcis præcipuè tepidum, quanvis ab uſu rejectum, cum aliquibus cautionibus poſſit recipi pro febrium curatione, adhuc in febribus putridis.

Probatur *primò* ex Galeno. Tum *lib.9. Meth. cap.3.* de omni febre inquit, non quovis tempore, ſed febricitantes lavandos eſſe in acceſſionis remiſſione. Tum *lib.12. Method. cap.10.* docet in hecticis balneum eſſe utile, & quando, & quomodo. Tum *lib. 1. ad Glauconem, cap. 3.* docet diarias febres curari balneis. Tum ardentiſſimas febres balneis curandas docet *lib.11. Method. cap.9.* dicens: *Ergo ſi vires cunctæ valentes ſint, & febris ardentiſſima, & coctionis notæ planè ſint evidentes, balneum prodeſt.*

Probatur *ſecundò* ratione ex Galeno *lib.1. ad Glauc. cap.9.* ubi agens de tertianis, inquit: *Balnea verò calida ex aqua potabili proſunt, tum etiam quia ſuâ qualitate plurimùm juvant; nam ejuſmodi balnea humectant, & potentiâ refrigerant.*

Probatur *tertiò*, quia balneum non ſolùm indicatur dum tepidum eſt, à febre ad attemperandum, ac humectandum; ſed etiam à cauſa ejus ad illius evacuationem. Galenus enim *lib. 4. Methodi, cap.6. & lib.4. aphor.1.* plethoram tenet curari ſanguinis miſſione, & balneo: & cum Hippocrate 3. *acutor.* balneum tenet præparare humores, ut evacuentur. Et 1. *ad Glauc. cap. 9.* balnei

A referens operationes, tenet quod balneum aquæ temperatæ, humectat, actu calefacit, potentiâ infrigidat, emollit, laxat cutem, ſordes detergit, meatus aperit, evocat ad cutem, & partes externas, evacuat ſuperflua, ut proſequitur Claudinus. Ergo eſt utile in febribus ad calorem attemperandum, & cauſam evacuandam, ut deducitur ex Galeno 3. *de ſanit. tuend. cap.4.* ex Aëtio *lib. 3. cap. 168.* Oribaſio *lib.10. Collect. cap.6.* B *& 7.*

Probatur *quartò* ſecunda pars, quod ſcilicet balneum aquæ potabilis, ſeu dulcis, ſit in uſum trahendum; ſed ſunt obſervandæ quædam cautiones ex antiquis deductæ à Claudino, & Zacuto. Quod ſcilicet febris, pro qua illo utendum, ſit mediocris, quod ſit in declinatione, quod corpus ſit ſatis evacuatum, quod appareant ſigna coctionis, quod fiat ſine horrore, quod corpus pro balneo non habeat alicujus viſceris imbecil- C litatem, quod careat cruditatibus & excrementis in prima regione. Ergo ſi balneum tentandum pro febrium curatione, id concedendum præmiſſis iis cautionibus.

§. IV.

Solvuntur rationes dubitandi primò poſitæ.

REſpondetur ad *primam*, quod Avicenna loquitur de nocumentis bal- D nei, quod in febribus putridis adhibetur ante coctionem, & permiſcet, conturbatque coctionem: vel de illo, quod quia valde calidum, aut ob nimiam moram, valet vires reſolvere. Tum pro *ſecunda*, quod Galenus renuit balneum aquæ dulcis, ſi complicetur hectica febris cum putrida; quia in principio putridæ, & ante coctionem humores ſunt incocti, renuentes alterationem balnei. Tum pro *tertia*, quod balneum noſtra ætate receſſit ab uſu, quia ſunt neceſſariæ plures cautiones pro illo, & quia ſe- E curiora alia remedia poſſunt prodeſſe: quod non tollit, quin & illud prodeſſe poſſit.

Pro ſecundo fundamento reſpondetur, quod balneum aquæ dulcis pro febrium curatione, nec petit eſſe nimis frigidum, nec valde calidum, propter incommoda quæ adduximus; ſed debet eſſe tepidum, quod eſt indicatum à febre, quia ut de illo protulimus ex Galeno, actu humectat, potentiâ attemperat,

rat, juxta indicationes quæ ſumuntur à febre.

Resolutio Septima.

Utrum balnea aquarum thermalium calidarum ſint ex uſu pro febribus curandis.

§. I.

Aquæ thermales quæ ſint, & variæ earum differentiæ.

VArii Authores agunt de aquis thermalibus, præcipuè Baccius latè de omnibus egit, ſed Vveckerus omnia Laconicè conjungit. Sunt aquæ thermales, ſeu medicinales, mineraleſve, quæ per ſe ſponte, vel naturaliter ſcaturiunt, vimque habent calefaciendi, ſuntque aut ſalſæ, aut nitroſæ, aluminoſæ, ſulphureæ, bituminoſæ, ferreæ, æneæ, cupreæ, vel ex iis commixtæ; & juxta mineralia, à quibus immutantur, varias acquirunt agendi vires, per quas ſolent prodeſſe pro variis curandis morbis. De iis inquirimus, an etiam pro febribus curandis poſſint eſſe utiles.

§. II.

Proponitur opinio affirmantium, & fulcitur.

SUnt aliqui opinantes, ut tenet Andreas Baccius *lib.3. de Thermis, cap.3.* & tenentes febres poſſe curari cum aquis calidis thermalibus in earum balneis; his fulciti rationibus. Tum *primò*, quia licèt non indicetur balneum aquæ thermalis per ſe à febri, ut eſt calor præternaturalis; indicatur tamen ab illius cauſa, quatenus quia balneum eſt calidum, diſcutit humores acres, & mordaces per univerſam cutem luxuriantes, à quibus febris fovetur. Tum *ſecundò*, idem patet de febribus pituitoſis, quas Galenus *lib.1. ad Glauc.* tenet ratione cauſæ indicare calida auxilia; ideo in illis, & vino, & calidis utimur alimentis. Tum *tertiò*, conſtat experientiâ, quod variæ febres ſolent balneis curari in variis fontibus aquarum thermalium, ſicut tertianæ in Gallia in fonte ad Tugrin: ſic & aliæ febres in aquis Puteolanis, Tritolæ, Petræ, & Plagæ, & in Helvetiis: immò & prodeſſe pro febre hectica calidas aquas Paganeli, ſub Vitterbio. Tum *quartò*, ſuadet ratio, licèt balnea calida aquarum thermalium non indicentur per ſe à febre ut tali, indicantur tamen à cauſa febrium, prout ſunt remedium evacuatorium illius. Ergo ut tale petit exerceri. Probatur conſequentia à paritate in rhabarbaro, quod licèt quia calidum, non indicatur à febribusillioſis; exercetur tamen in illis, quia eſt remedium, ut evacuatorium indicatum à cauſa febris.

§. III.

Sumpta indicatione à febribus, repugnant balnea aquarum thermalium pro earum curatione.

REſolvendum *primò*, quod ſumptâ indicatione à febre, ſeu præternaturali calore, repugnant balnea aquarum thermalium pro illius curatione.

Probatur, ſumpta indicatione à febre, quæ calor eſt præter naturam, per ſe indicatur ejus contrarium, quod eſt frigiditas, & contraindicatur excedens caliditas, à qua febris intenditur. Ergo repugnat illi caliditas excedens, & præternaturalis balneorum aquarum thermalium.

§. IV.

Ab indicatione per accidens ſumpta à cauſa febris non datur ſufficiens ratio cogens ad balnei aquarum thermalium uſum.

REſolvendum *ſecundò*, quod indicatio per accidens ſumpta à cauſa febris, non cogit ad uſum aquarum thermalium.

Probatur *primò*: Si aliqua indicatio cogeret in febribus uti balneis thermalibus, maximè quia evacuant cauſam morbificam: Sed hæc ratio non convincit: Ergo nullo modo ſunt ex uſu. Probatur minor. Tum quia cauſa à qua dependet febris, non ſunt acres ſucci, qui in ambitu corporis redundant; ſed humores putridi, aut uſti, qui in partibus internis, & intra venas majores continentur, qui cùm nequeant balneo aquarum thermalium evacuari, per illud non fit curatio. Tum quia adhuc ſi tota febris penderet ab iis ſuccis, acribuſve humoribus circa cutem, febris non curaretur balneo aquæ thermalis, quia ab illo cutis denſatur ob ſiccitatem, & calorem, & impeditur illorum evacuatio & corporis tranſpiratio.

Probatur *ſecundò*: Per balnea aquarum thermalium calidarum & ſiccarum, non

non curatur febris hectica, quæ cùm pendeat ex partibus viventis calidis & ſiccis habitualiter, ob præverſionem ſubſtantifici temperamenti, ſi ulteriùs calefiat, & exſiccetur per hæc balnea, nequit æger reſtitui, ſed eum perire citiùs eſt neceſſe: quod docet Galenus 1. *ad Glauc.* & confirmat exemplo hectici corrupti judicii, qui ex uſu horum balneorum tabe conſumptus interiit. Tum nec ſunt ex uſu hæc balnea pro febribus bilioſis curandis, cùm bilis calore, & ſiccitate balnei neceſſariò debeat augeri, & accendi. Tum nec febris ſanguinis poteſt curari aquis ſulphureis, quia nequit talis humor evacuari per cutem, nec pars ignea poteſt vitari, quominus in bilem abeat; nec totus ſanguis, quo minus uſtione, aut putredine alteretur. Tum nec febris pituitoſa poteſt curari balneo aquarum thermalium, quia nequit ejus cauſa evacuari per cutem, præcipuè cùm pendeat ex craſſis humoribus; & idem contingit in quartana, quæ ex terreis pendet; & ideo petunt aut per ventrem, aut per urinam evacuari: ideo potiùs petunt diſponi per coctionem, quàm uſtione incraſſari.

Probatur *tertiò* ex Galeno, qui *lib.*1. *de differ.febr. & lib.de cauſis morb.cap.*2. inter cauſas morborum calidorum & febrium ponit adhæſum rei calidæ, & retentionem calidi effluvii: Sed utraque harum cauſarum concurrit violenter in uſu balnei aquarum thermalium, ob intenſum illarum calorem, & ob intenſam quam communicat ſiccitatem, & cutis adſtrictionem. Ergo à balneo harum aquarum potiùs febres debent cauſari, quàm curari.

§. V.

Solvuntur fundamenta primò poſita.

AD fundamenta contrariè opinantium reſpondetur. Tum pro *primo*, quod licèt diſcuterentur cutanei acres humores, non tamen curaretur febris, quæ pendet & fovetur ab humoribus intra internas partes contentis, qui non poſſent balneo evacuari; quia ab illo potiùs conſtipantur poroſitates, & impeditur exſpiratio, & tranſpiratio. Tum pro *ſecundo*, quod Galenus conſulit calorem concoquentem pituitam intra corpus; non violentum, adhærentem externis partibus, & adhæſione foventem febres. Tum pro *tertio*, quod experientiâ conſtat, quod febres ſolent curari in aliquorum fontium aquis in declinationibus, dum ſunt calore temperatæ, & aptæ ad confortandum ventriculum, & ad roborandas partes internas, vel dum bibuntur, propter obſtructiones foventes febres relictas poſt longas febres; non tamen per thermales potentiores aquas. Tum pro *quarto*, quod remedia quæ evacuant cauſam internam foventem febrem, etſi calida, indicantur à cauſa febris, & ſunt ex uſu pro illius curatione. Balnea verò ſulphurea, & calida non evacuant cauſam, ſed impediunt ventilationem, conſtringunt poros, augent febrem, & inevitabilem pariunt mortem, & hecticas febres, ut docuit Galenus.

Resolutio Octava.

Utrum terræ elementum præſtet aliquod remedium pro febrium curatione.

§. I.

Quid ſit terra, & aliquæ ejus differentiæ.

TErra elementum eſt reliquorum infimum, ſiccum in ſummo, frigidum prope ſummum, cum aliquali caliditate. Aqueo humore perfuſa terra, materiam præſtat pro mixtorum corpulentia, cauſamque ſoliditatis, & conſtantiæ. Summa ſua ſiccitate non tam prævalet activitate, quàm reſiſtentia; potentiùs agit in igne ſiccitas, quàm in terra frigiditati conjuncta. In mixtis ſiccitas terrena comitatur duritiem, quam cauſat bibendo humiditatem: unde mixta fiunt denſa, quia exiguis conſtant meatibus, vel quia fiunt compacta.

Terra dupliciter conſideratur, vel ut elementum eſt, ſuis prædita qualitatibus, vel ut alias conſequitur qualitates medicinales, per quas variis inſignitur nominibus. Alia venena reprimit, ut Armenia, & Lemnia. Alia adſtringit, ut terra ocra, rubrica, terra Samia, terra Chia, terra Selinaria. Alia diſcutit, ut terra Cimolea, terra impelitis, terræ fornaceæ. Alia abſtergit, ut terra mollis. Terra præter has medicinales virtutes maximas nobis utilitates confert, ut protulit Plinius *lib.* 2. *natural. hiſtoriæ, cap.*65. ait enim: *Terra nos naſcentes excipit, natos alit, noviſſimè complexa gremio, tandem ut mater operiens, ſemper placida, mitis, indulgens. Raròhomini iraſcitur, perpetuò ad omnes illius com-*

moditates ſeſe affigit ; viſceribus enim A *ſuis omnium rerum nobis copiam procreat, & ſtirpium, atque herbarum ad animantium ſuſtentationem magnam largitatem fundit.* Poſt tot noſtrorum commoda, inquirimus an ſimul pro febribus curandis aliqua præſtet auxilia.

Videtur quod non, quia ſi aliquod præſtaret, vel ut nobis ad extra applicata ad modum linimenti, vel intus ſumpta ad inſtar potionis. Sed ad extra nequit applicari, ob ſuam aridam ſiccitatem: nec ad intus ſumpta, ob varias ob- B ſtructiones, & morbos quos valet procreare. Ergo nullo modo eſt utilis.

§. II.

Terra pro curandis febribus ſuas præſtat vires.

RESolvendum, quod terra præſtat ſubſidium pro febrium curationibus.

Probatur. Tum *primò* de terra, prout elementum eſt; ob ſuam enim frigidita- C tem in æſtivis temporibus, in cubiculis ſubterraneis ob ſuam frigiditatem habitantes ſanos præſervat à febribus, febricitantes attemperat, & reducit ad ſanitatem; ideo tales habitationes eligimus pro febrium curationibus. Tum per ſuas medicinales virtutes valet terra febres curare peſtilentes, & malignas, ex Galeni decretis. Terra ſeu bolus Armenus, ſive ſigillum Lemnium, ſive terra ſigillata, quæ noſtris temporibus in communi uſu habetur, vim habet alexi- D pharmacam. Tum terræ medicinales dictæ, quæ diſcutiunt, & abſtergunt, ſumpta indicatione à cauſa in febribus humoralibus utiles ſunt: terræ etiam diſcutientes, & abſtergentes, & pro ſudoribus diaphoreticis in febribus proſunt terræ adſtringentes. Tum ex Hippocrate *lib.6.epidem. ſect.5. text.*20. in febribus longis confert pro curatione mutare ſolum, in terram ſcilicet, quæ ſalubriorem præſter habitationem: & expedit mutari à terra in qua ægri febricitarunt, E ſi permittat intenſio febris, aut ſymptomata. Ergo quia terra aliquas præſtat utilitates pro febrium curatione.

§. III.

Proponitur ſolutio pro ratione dubitandi.

AD rationem dubitandi reſpondetur, quod frigiditas terræ pro febrium curatione applicatur aëri, eique communicatur, & per illum etiam corporibus noſtris, ad extra circa totum corpus, & ad intra inſpiratione, & reſpiratione. Medicinalis terræ facultates in potu ſumuntur cum aliquo liquore in doſi, cum qua nequeat nocere.

SECTIO III.

De remediis, quæ pro febribus ſumuntur ex rebus non naturalibus.

MEDICINA ex Hippocrate *lib. de locis in homine*, eſt *Adjectio, & detractio.* Hæ perficiuntur remediis. Dogmatici illa exhauriunt ex rebus non naturalibus. Sunt res non naturales aër, cibus & potus, inanitio & repletio, ſomnus & vigilia, labor & quies, & animi pathemata. Praxis Dogmatica conſequitur per tria inſtrumenta, per Diæteticam, Chirurgicam, & Pharmaceuticam. Pars Diætetica prima ſe offert in uſu rerum non naturalium.

RESOLUTIO PRIMA.

Utrum vini potus ſit utilis in febribus.

§. I.

Quid vinum, ejus differentiæ, & variæ opiniones.

SUb rebus non naturalibus primò ſe offerunt cibus & potus. De cibo agemus ſequente ſectione: de aquæ potu, qui cunctis animalibus naturalis eſt, egimus ſectione antecedente. Sub hac agemus de potu vini, & aliis artefactis, prout conferunt in febribus. Eſt vinum potus valens inebriare. Fit ex variis rebus. Palmarum vinum fit ex palmis; aliud fit ex piris; cidra fit ex pomis: pollenta fit ex caſeo, vino, & oleo: dodra fit ex novem rebus: zythus, ſeu cerveza, fit ex hordeo & tritico cum lupulorum floribus. Apud Indos etiam varia ſunt vina ex variis fructibus. Vinum propriè dictum, & communiſſimum, eſt quod fit ex uvis, eſtque uvarum ſuccus coctus, & depuratus à ſuis recrementis per fermentationem à proprio calore. De hoc inquirimus, an poſſit eſſe utile remedium pro febribus curandis. Hujus ſunt variæ differentiæ, quæ ſumuntur

à calore, à quo eſt album, rubrum, nigrum, flaveſcens, rubellum, pallidum. A ſapore, à quo eſt dulce, aut auſterum, acerbum, acre, aut inſipidum. A ſubſtantia, aut eſt craſſum, tenue, aut fæculentum. Ab odore, aut eſt ſuave, fragrans, aut inodoratum. A virtute, aut eſt vinoſum, aquoſum, polygophorum, aut olygophorum. A loco, aut eſt Falernum, Albanum, aut Hiſpanum. Ab ætate, aut eſt recens, aut vetus, aut debile, aut potens. Ex hac vini diverſitate dubitatur, an aliqua in febribus differentia ſit utilis in omni febre, aut in omnibus illius temporibus.

Variant Authores, ex quibus aliquorum antiquorum fuit opinio varia. Themiſon vinum admittit pro febribus curandis, ut refert Cælius *lib.* 1. *acutor. cap.*16. Praxagoras ante declinationem negat illius uſum in omni febre. Galenus *lib.* 7. *Methodi*, *cap.*7. inquit: *Iam vini tum qualitatem, tum quantitatem memoremur, utpote quam maximam ad talia vim habeant, quando uno hoc utendum cenſeo omnibus quibus refici corpus opus eſt, modò non febricitent.* Et *lib.*8. *Meth. cap.* 4. inquit: *Verùm hæc omnia juſto ſunt calidiora, ideoque febres accendunt, ita utique ut vinum.* Ex quibus apparet, in omni febre denegare vinum. Celſus *lib.* 3. *cap.* 1. dicit, quod ex ſola abſtinentia vini curantur omnes febres. Cicero *lib. de natura Deorum*, inquit: *Quoniam ægrotis vinum rarò prodeſt, nocet verò ſæpiſſimè, propterea melius eſt ipſum non exhibere, quàm ſpe dubiæ ſalutis, in apertam perniciem incurrere.* Tum favet ratio: Omnis febris, ex Hippocrate petit curari frigidis, & humidis auxiliis: Sed vinum eſt calidum, & valens deſiccare: Ergo eſt contrarium in curatione febris.

Secundum aſſertum eſt Vanhelmonis *tract. de febribus*, *cap.* 12. qui inſaniens pro more contra Medicos Rationales, nebulonum facetiis ſe immiſcet, notans illos de ebrietate, quia vinum negant febrientibus, non attendens, quod non abſolutè illud prohibent, ſed docent quos, quibus, & quando ſit utilis vini uſus pro febricitantibus. Ipſe tamen vino adhæret, & probat: Tum *primò*, quia febris & calor ſunt radicaliter diverſa, nec alterum valet alterum augere. Tum *ſecundò*, quia vinum, etſi intendat calorem, auget vires, per quas febris curatur. Tum *tertiò*, quia febres lethales, & reliquæ circa mortem, ſunt frigidæ, & ut ſic indicant vini calorem. Tum *quartò*, quia vini calor eſt remedium, quo augetur Archæi calor, à quo vincitur febris. Ergo vinum eſt remedium pro omni febre.

Tertia opinio eſt communior inter Dogmaticos, ut admittit Sennertus, qui tenet, quod nec abſolutè eſt verum, quod vinum ſit remedium pro omni febre, nec quod in nulla poſſit prodeſſe; quia febres multùm inter ſe differunt, ſicut & vinorum vires.

§. II.

Ratione virium in omni febre accidit, poſſe indicari vinum.

Reſolvendum *primò*, quod ſumpta indicatione à virium reſolutione, nulla eſt febris in qua vinum non poſſit eſſe præſtantiſſimum remedium.

Probatur *primò* ex Tralliano: Tum *lib.* 12. *cap.* 4. ubi ad vires inſtaurandas adhuc in maraſmo vinum concedit, *§. Qui verò cum febre marceſcunt, præſertim cùm macie torrentur, iis vinum dare cautio eſt.* Tum *capite de ſyncope*, inquit: *Cupimus enim ut quamprimùm in venas, totumque corpus diſtribuatur, præſertim cùm vires lapſas, & in periculo conſtitutas recreare feſtinamus. Quin etiam ſi ab igneis inflammationibus deliquia animæ ſuſcitentur, vitæ quippe periculum ſubeſſe cognovimus, vinum mox exhibebis.* Ubi in inflammationibus offert vinum ad inſtaurandas vires. Tum *lib.*7. *cap.*14. inquit: *Sin autem vires urgeant, extremorum perfrictiones, convulſioneſque, & animi defectiones originantur, ſalutare eſt etiam vinum decocto admiſcere. Nam vinum omnium maximè ſubitò, & celeriter vires collapſas refocillare poteſt: ac multoties novi, ex ſola illius potione, præter ſpem mortis periculum evaſiſſe.* Quod & in febribus erit utile. Tum tradit rationem Celſus: *Collapſis enim viribus, omnis Medicorum curatio deſperata erit. Quare convenit metiri noxam, quæ ex vino expectatur, & commodum: atque ſi plura fuerint, quæ permittant, propinare debes, majorem offenſionem anteponendo: fieri enim non poteſt, ut quod juvat, aliqua ex parte non noceat.*

Probatur *ſecundò*: Si vinum in febribus non indicaretur, ut neceſſarium pro virium inſtauratione plerumque, maximè quia, ut inquit Mercurialis, non eſt alimentum valens nutrire, nec vires reparare.

parare. Sed eſt alimentum validum vires reparare: Ergo ob vires in febribus debet offerri. Probatur minor. Tum ex Hippocrate *lib. de alimentis*, dicente: *Quibuſdam vinum eſt alimentum, quibuſdam non eſt*; ideſt eis, qui malo cibo utuntur. Tum Galenus *lib.3.de aliment. facult.* inquit: *Vinum verò & ſimiliter mutationem deſiderat minimam; quo fit, ut tum nutriat, tum roboret cerebrum.* Tum Celſus *lib.11.cap.18.* inquit: *Vinum, aut dulce, aut vehemens eſt; aut muſtum, aut magnæ virtutis, vehementiſſimi generis*: ideſt, ad nutriendum. A

Probatur *tertiò*: Vinum non ſolùm ut alimentum præſtat materiam pro ſpiritibus generandis per nutritionem, ſed tribuendo vapores aptos, ut ex illis procreentur ſpiritus. Ergo pro inſtaurandis viribus ſemper eſt utile. Probatur antecedens ex Galeno *lib.de aliment. facult. cap.29.* ubi inquit, quod vinum ex eorum eſt numero, quæ corpus noſtrum alunt: & ex Democrito conſtat, quod per tres dies vitam prolongavit odoratu vini.

§. III.

Vini exhibitionem contraindicat febris ardens, & nimia vini caliditas.

RESolvendum *ſecundò*, quod vini potionem in febribus contraindicant ardentiſſima febris, & quod vinum ſit nimis generoſum, ut fatetur Sylvaticus cum Galeno *controverſia* 12.

Probatur. Tum ex Tralliano *lib.1. cap.16.* qui in viribus invincilibus pro febribus vinum concedit, niſi febres habeant multam vehementiam, & ardorem. Tum Hippocrates *lib.3. de rat. victus*, varias proponit differentias vini, ut ex illorum facultatibus oſtendat, quale poſſit permitti in febribus. Tum Galenus *lib.11. Methodi, cap.9.* in magnis febribus prohibet vinum generoſum. Tum patet. Nam in febrium curatione cavendum ne febris intendatur, & fiat lethalior, aut cauſa morbi augeatur, & illius putredo intendatur, & accidentia fiant intenſiora. Sed exhibito fortiori vino, præcipuè in febre intenſiſſima, hæc omnia ſuperveniunt, ex generoſo exhibito vino præcipuè: Ergo illius exhibitio vitanda.

§. IV.

Pro debiliori quovis vino, ſeu olygophoro, non impeditur uſus in debiliori febre.

RESolvendum *tertiò*, quod in mitioribus febribus, præcipuè pro aſſuetis, vinum olygophorum, ſeu aquâ dilutum, permittendum pro potu communi.

Probatur *primò*: Tot ſunt facultates
B in vino utiles pro febrium curatione, ut nulla ſit febris, à qua non indicentur, & pro qua non requirantur ad curationem, niſi ab ejus vehementia, aut vini potentia omninò prohibeantur: Ergo in nulla febre vinum debile non erit remedium. Probatur antecedens à nobis *tom.3.* ex Rhenodæo, qui vini præſcribit dotes, dicens: *Vinum lætificat cor hominis, mentem exhilarat, ætatem floridam facit, mæſtitiam aufert, calorem nativum fovet, viſcera calefacit, coctionem juvat, ſthomachum roborat, obſtructiones*
C *tollit, viam abigendis excrementis parat, urinas movet, ſomnum conciliat, venena frigida obtundit, ſpiritus reſarcit, flatus diſſipat, craſſos humores attenuat, coquit, diſcutit; eſt enim ſanguis terræ, lac ſenum, vitæ quaſi vita prodiens, elyxir vitæ.* Tum Hippocrates *lib.3. de rat. victus*, vini differentias proponit, ut juxta illas eligatur utilius. Galenus *in comment.* proſequitur illas, dicens: *Quod quidem verò plurimas in vino differentias reperimus, diſtinguendum eſt de ipſis*
D *quambreviſſimè id fieri poteſt. Rubra itaque, & craſſa, omnium ad generandum ſanguinem commodiſſima ſunt, ut quæ parva egeant in ſanguinem tranſmutatione: deinde nigra, ſimulque dulcia, & craſſa: deinde colore quidem rufa, aut nigra, compage verò craſſa, & habentia ſimul adſtrictionem. Minimè verò omnium alunt colore alba, compage tenuia, & quandoque aquæ ſimilia. Coquuntur autem in ventriculo, & magis diſtribuuntur, quàm*
E *auſtera, utpote calidiori vi prædita; ſed ventrem magis ſubducunt. Cæterùm valde craſſa, & tardiùs coquuntur, & tardiùs in corpus diſtribuuntur: ubi autem ventriculum robuſtum nacta ſunt, ut probiùs concoquantur, amplius nutrimentum corpori præſtant. Manifeſtum eſt autem, quod alvum ſiſtunt, in quibuſdam craſſiſſimum ſuccum generant: quædam ex ipſis etiam jecur, & lienem, & renes obturant, atque inde aliqui in aquam intercutem incidunt,*

cidunt, aliqui laborant calculo ex nimio ipſorum uſu, & præſertim ſenes. Optimum vinum eſt, & ſanis, & ex morbis ſe recolligentibus commodiſſimum, quod colore rufum, compagine tenue, & leviter adſtringens exiſtit. Ex quibus conſtat qualis ſit vinorum differentia, & quæ utiliora vina in ſanitate, & morbis.

Probatur *ſecundò* ex Principum Medicinæ doctrinis, qui olygophoris vinis utuntur in omni febre. Tum Galenus *lib.1.de arte curat.ad Glaucon.cap.*14. pro omni febre conſulit vinum, tanquam illius remedium. Tum *lib.8.Method.cap.*3. utitur illo pro febre diaria, & aliis febribus, & inquit: *Conſulimus omnibus ejuſmodi naturis concedere; ſed quod tum effectu, tum viribus ſit aquoſum: id enim eſt utilius quàm aqua eſt, utpote & quod coctionem juvat, & urinas movet.* Sed præſertim Hippocrates 3. *acut.* inquit: *Quibus autem vinum dulce, vinoſumque, & album, & nigrum, melioratumque, & ex aqua, & melle inſigniuntur, in morbis diſtinguere oportet.* Ubi juxta vinorum diſtinctionem eorum uſum adaptat pro febribus. Præcipuè 1. *de rat. victus, cap.* 11. de vinis inquit: *Alba, ſimul & tenuia humores craſſos incidunt, & ſanguinem per renes purgant.* Avicenna *fen.*1.4. *tract.*1. *cap.*39. pro febribus inquit: *Et ſumat in potu vinum album, ſubtile, commixtum; & eſt melius eis, quàm aqua, propter id quod eſt in eo de ſudatione, & provocatione, ſcilicet urinæ.*

Dices, quod vina quæcumque calefaciunt' & poſſunt eſſe cauſa, ut intendatur febris.

Reſpondet Galenus *lib.* 2. *aphor.* 11. ſic: *Nam aquoſa, ſic enim nominant alba, & tenuia, ſicut aquæ ſimilem formam habent, ita etiam vini: quare urinam cient, & minutim nutriunt.* Et *lib.*12. *Methodi, cap.*4. inquit: *Non enim invenies ex albo vinorum genere calidum ullum, & ſi quid calefacit, eſt major utilitas in motione urinæ, quàm damnum in calefactione.* Hoc teſtatur etiam Averroës *lib.7.collig. cap.6. §. Et vina aquoſa alba aromatica, omnibus morbis utilia ſunt, ſi bibere aſſueti ſunt. Itaque poſt digeſtionem bibantur; nam plura habent juvamenta, quàm aqua: nam vinum natationem, quando eſt in ſtomacho, vetat, ventoſitatem reſolvit, urinam provocat, animam lætificat, & adjuvat naturam ad expellendas ſuperfluitates, quando patientes hanc febrem, debilitatem incurrunt digeſtionis.* Tum Galenus *lib.* 11. *Methodi, cap.*9. vinum offert in febribus putridis, febre mediocri exiſtente, viribus invalidis, & notis coctionis apparentibus, & etiamſi febris ſit continua; indeque vini potus eſt ex uſu in febribus intermittentibus, pendentibus ex craſſis humoribus, ut tertiana notha, & quotidiana, in quibus à cauſa febris indicatur vinum, ob tardam cauſæ coctionem: præcipuè ſi, ut tenet Galenus *lib.3.de rat.victus*, ſit vinum album, pauciferum, tenue, inodorum, olygophorum. Tum hujuſmodi vinum ſolet hecticis concedi ad vires inſtaurandas, aut ſaltem aquæ commixtum; inquit enim Avicenna *fen.*1.4. *tract.*3. *cap.*7. *Et fortaſſe oportet, ut eis detur in potum aliquid vini ſubtilis, permixtum aquâ multâ.*

§. V.

Solvuntur rationes contradicentium.

AD Authores negantes uſum vini in febribus, reſpondetur quod ut latè probavimus, in vino ſunt variæ differentiæ, & in illis variæ virtutes, quæ poſſunt eſſe ex uſu pro febrium curatione: unde licèt vinum quà calidum, non indicetur à febre, quæ eſt calor extraneus, in quo conveniunt Authores ſanæ mentis. Tamen ſumpta indicatione à viribus, in febribus delapſis, à cauſa, aut variis accidentibus ſupervenientibus ratione febris, in febrium curatione indicatur vinum, ob varias rationes, & virtutes, quibus pollet, & per quas poteſt auxiliari pro febribus vincendis.

Ad *ſecundum* reſpondetur, quod Vanhelmon, cùm non conſtet in ratione, ſed in imaginaria & tumultuoſa volitione, & in conatu contradicendi Rationalibus Medicis, non attentis eorum doctrinis, fingit hoſtem, ut pugnet contra illum. Tum *primò*, delirat contra experientiam, quæ convincit, quod febricitantes calore uruntur; & contra accidentia febrium, quæ atteſtantur uſtivum calorem, à quo proveniunt. Tum *ſecundò*, quod ſolo conatu contradicendi pugnat in aſſerendo, quod vinum auget vires, quod nullus negavit; ſed proponunt Dogmatici occaſiones in quibus vinum debet exhiberi, quas ipſe ignoravit. Tum pro *tertio*, quod licèt aliqua accidat frigiditas in aliquibus febribus, ratio tamen febris non ſtat in illa frigiditate, ſed in præternaturali calore, à

quo illa provenit: & ſi quandoque ab illa cogimur vinum exhibere, eſt ſumpta indicatione à viribus ſub illo ſymptomate conſumptis. Tum pro *quarto,* quod vini calor moderatus poteſt juvare pro conſervando Archæi calore, ſi vinum ſit generoſum, & febris uſtiva, ſuperaddito calore vini, Archæus reſolvitur, & ſua imaginaria febris extinguit febrientem, vel potiùs uſtivus febrilis calor.

Resolvtio Secvnda.

Utrum bira, ſeu cerviſia, ſit potus utilis pro febrium curatione.

§. I.

Variæ potuum differentiæ, quid bira, & ſuadetur pars negativa.

PRo potu aquam communiter præſtitit natura cunctis animalibus: hominibus ſpecialiter condonavit vinum: ſuperaddiderunt homines aquas artificiales, de quibus egimus *tom.*3.*prompt.*32. Aqua artificialis, aut tantùm eſt medicinalis, qualis eſt quæ inſtillatur ex variis floribus, radicibus, & foliis: aut eſt alterans qualitate manifeſtà, aut occulta: aut eſt purgans. Alterans, aut pro toto corpore, aut pro determinata parte. De aqua artificiali potabili præcipuè agimus, quæ fit coctione, infuſione, extractione, aliiſque modis. Harum aquarum uſus adaptatur ab authoribus pro affectuum varietate, & indicationibus. De uſu vini propriè ſumpti in febribus nuper egimus. Vino aſſimilatur bira in Septentrionalibus regionibus in communi uſu recepta pro noſtro vino: à Latinis, & Arabibus vocatur cerviſia, zythum, curmi, camum: à Dioſcoride ſocha. Hæc potus eſt apud Ægyptios inventus à Dionyſio Ammonis filio, ſeu Oſiris. Componitur ex tritico, hordeo, & floribus lupulorum, ut tenet Sitonus ex Plinio *lib.*14.*cap.*22. ex Galeno *lib.*4. *de ratione victus*, *text.*71. ex Mercuriali *lib.*5.*variar.cap.*1. ex Valverda *de ſanit. tuend.cap. de potu*, ex Sylvatico *Pandect. lib.*3.*cap.*9. ex Mathiolo *in comm. lib.* 2. *Dioſcorid.cap.*81.*& lib.*4.*cap.*130. ex Monardo *lib.*5. *epiſt.*1. *& lib.* 17. *epiſt.*5. & ex Vveckero *lib.* 5. *Syntaxis*, *p.*2.

Videtur, quod bira nequeat eſſe utilis in febrium curatione, ob plurimas rationes adductas à Sitono. Præcipuè, quia eſt potus calidus: Ergo potiùs auget febrem, quàm ſit utilis pro ejus curatione. Probatur antecedens. Tum *primò*, quia cerviſia inebriat ſicut vinum uvarum: Ergo ſicut illud eſt calida. Antecedens probat experientia, & confirmat Plinius *lib.*4.*cap.* 12. Schola Salernitana *cap.*18. Trincavellius *lib.* 1.*conſil.*60. Tum Mathiolus *lib.*2. *cap.*81. docet ex cerviſia educi aquam vitæ, ſicut ex vino. Unde conſtat, eſſe calidam à prædominio. Tum *tertiò*, cerviſia fervet in dolio, ſicut vinum: Ergo à proprio interno calore. Tum *quartò*, in Septentrionalibus bibitur cerviſia loco vini contra frigidam regionis temperiem. Ergo quia eſt calida à prædominio, ſicut vinum.

Secundò patet, quod bira ſit calida ex ejus duratione; valet enim per plures annos perdurare, quod non contingit in potibus frigidis, ptiſana, lacte, & ſimilibus: & Ariſtoteles *in lib. meteor.* docuit mixtorum durationem pendere ab eorum calore.

Tertiò: Pro cerviſia triticum, & hordeum eam componentia, ut fiat ex illis, putreſcunt. Ergo ſit calida, quia quæ putreſcunt, ex Ariſtotele, fiunt calidiora: quod apparet in humoribus putreſcentibus intra noſtrum corpus, & in eis quæ extra illud putreſcunt.

§. II.

Præfertur pars affirmativa.

REſolvendum, quod bira, ſeu cerviſia ſimplex, & non vetuſta, eſt potus aptus ut exhibeatur in febribus.

Probatur ex biræ ingredientibus; fit enim ex tritico, quod eſt calidum in primo ordine, & in paſſivis temperatum, ex Galeno *lib.*8.*ſimplic. facult.* & tenent Avicenna *lib.*2.*tract.*2.*cap.*250. Rhaſis *ad Almanſorem*, *cap.* 2. Mathiolus *in Dioſcoridem*, *lib.*2. *cap.*7. Fit etiam ex hordeo, quod in primo ordine refrigerat, & ſiccat, ut docet Galenus 7.*ſimpl. facult.lib. de ptiſana*, *cap.*3.*lib.*1. *de aliment. facult. cap.*9. tenent Mathiolus *in Dioſcoridem*, *lib.*2. *cap.*79. Vveckerus *in Antidotario ſpeciali*, *lib.*1.*ſect.*11. Præterea bira fit ex floribus, ſeu caliculis lupulorum, qui in ſecundo ordine ſunt calidi, & ſicci, ut tenent Mathiolus *lib.*4. *in Dioſcoridem*, *cap.* 140. Fucſius, & Manardus. Piſanellus autem, & Gratarolus lupulos temperatos judicant. Meſue *lib.*2. *cap.*72. tenet eſſe frigidos. Sed quidquid ſit de illis, cùm hordeum ſit

potentius

potentius in refrigerando, & in majori copia recipiatur in compoſitione, & cum tanta aquæ quantitate, major reſultat in bira vis refrigerandi, & conſequenter ut poſſit eſſe utilis in febribus, præcipuè quæ ſimplex, & recens.

§. III.

Solvuntur fundamenta contrariè opinantium.

AD *primum* reſpondetur, quod bira eſt potus frigidus, & humidus: nec obſtant argumenta propoſita. Patet. Tum *primò*, quia muſtum inebriat, non per calidos vapores, ſed per craſſos obturantes poſteriores cerebri partes; & alii potus frigidi, ut cidra, & herbæ frigidæ, ut mandragora, valent inebriare potiùs inducendo torporem quàm calefaciendo. Similiter & cerviſia. Tum pro *ſecundo*, quod cerviſia eſt mixtum; conſtat ideo & frigidis, & calidis partibus, igneis, & aëreis, ex quibus extrahitur aqua vitæ, licèt non ita propria, ſicut quæ extrahitur ex vino, in quo illæ partes materiales ſunt à prædominio. Tum pro *tertio*, quod mixta, licèt frigida, alterata putredine, aut fermentatione fiunt calidiora. Sic pituita, licèt frigida, cauſat febrem; & fructus frigidi putreſcentes, fiunt calidi. Simili modo vinum, & cerviſia, & alii ſucci fermentatione alterantur, & calefiunt, & fervent. Tranſacta autem fermentatione acquirunt à propria forma temperiem debitam juxta prædominantes partes mixtas materiales calidas in vino, frigidas in bira. Tum pro *quarto*, quod etiam bibitur aqua à Septentrionalibus, quæ actuata à calore fit inſtrumentum coctionis in eorum ventriculo: nec ex hoc infertur, quod aqua ſit calida, ſed quod comparatione ad aquam, cerviſia quæ mixtum eſt, eſt magis calida, vel quod cùm ex Hippocrate ventres hieme ſint calidiores, in frigidis regionibus ventres ſunt magis calidi; ideo cerviſia, licèt frigida, poteſt eſſe utilis pro illorum ſalute.

Ad *ſecundum* reſpondetur, quod duratio mixtorum non pendet à ſolo calore; ignis enim minùs durat: ſed à tali commixtione elementorum, ob quam lapides, & ferrum frigida magis durant, quàm reliqua calidiora.

Ad *tertium* reſpondetur, quod cerviſia fit ex tritico, & hordeo, non quia putrefiant, licèt apta ſint putrefieri; ſed

A quia fermentantur, & mutantur in aliud mixtum perfectius per fermentationem, quâ peractâ, ſicut ex muſto frigidiori fit vinum calidius, ob prædominium partium calidarum, ſic ex fermentatione tritici & hordei fit mutatio in biram, quæ evadit frigida ob prædominantes partes materiales frigidas ingredientium, ex quibus coaleſcit.

Resolutio Tertia.

B Utrum potus ptiſanæ ſit remedium pro febrium curatione.

§. I.

Quid ptiſana, quotuplex, modus faciendi.

PTiſana eſt ſuccus hordei extractus in aqua per coctionem. Huic juxta varias indicationes alia ſuperadduntur. Alii ſaccharum miſcent aut mel ad abſtergendum, vel ut fiat diuretica; aut ſemina melonum, aut ſemina majora fri- C gida, ad magis attemperandum; aut ſyrupum de acido citri, aut agreſtæ, aut de ſucco limonum, aut acetoſæ ſuccum. Doſis ad ℔. j. mane, aut veſperi in declinatione acceſſionis: refrigeretur nive.

Ex hordeo fit decoctum pro communi potu in febribus: fit ptiſana pro majori attemperatione. Pro potu ♃. partem hordei integri, aquæ partes viginti: fricetur hordeum panno linteo humectato: fiat maceratio per horas duas: fiat decoctio ad ebullitionem, & eò uſque D intumeſcat. Prodeſt pro communi potu in febribus cum morboſa ſiti.

Ptiſana alia eſt colata, alia non colata. Colata minùs nutrit: magis non colata. Utraque eſt ſuccus hordei in aqua extractus, cui veteres admiſcebant acetum, aut porrum, poſtea ſalis parum, aut anethum: alii ſapam. Sed hæc receſſerunt ab uſu. Communior uſus recepit, quod fiat ptiſana ex hordeo, & ſeminibus melonum & cucurbitæ, cum ſaccharo, & E aliquibus amygdalis. Bruyerus *lib. 5. de re cibaria, cap.* 10. damnat errorem eorum, qui ptiſanæ nomen transferunt ad potum à Gallis uſitatum, quod fit ex hordeo, radice dulci, paſſulis, prunis, & dactylis, atque zizaphis. Claudinus *in Appendice de ingreſſu ad infirmos, cap.* 4. veram ponit methodum parandi ptiſanam, ſic:

♃. Hordeum optimum ſine cortice, injice in ea quantitate aquæ, ut ptiſana

ex

ex eo parata, pro ratione anni ſervari poſſit; æſtate enim tantùm pro una die paratur. Hoc hordeum in aqua tepida optima infundatur per horas duas, ut tenet Avenzoar: Averroës per horas quatuor, 5.*collig.cap.*31. Poſt infuſionem hordeum manibus fricetur, ut docet Galenus *de aliment.facult.cap.*19. donec tenuis, & extima ejus ſuperficies ſeparetur: deinde validiùs, aut manibus, aut panno aſpero rurſus confricetur, quouſque totum quod paleatum eſt, auferatur: niſi ptiſanam velis abſtergentem reddere pro tollendis obſtructionibus contumacibus, movendiſque ſudoribus; tunc enim melius eſt hordeum cum ipſo cortice coquere, & eo modo pro ciendis ſudoribus decretoriis paratur. Affundendæ ſunt, ex Paulo, & Avicenna, (nam Galenus hoc ſubticuit) unicuique libræ hordei, ℔. xv. aut xx. aquæ, cùm hordeum non niſi longo tempore perfectè poſſit concoqui, & pro longa coctione, aquæ copia requiritur. Dum verò coquitur hordeum, curandum ut primò igne vehementi ebulliat, ut tumeſcat & flatus amittat: deinde lento igne ebulliat, ut detumeſcat, & ne potus alimentalis diſſipetur, ferveat ad conſiſtentiam cremoris, ita ut grana invicem hæreant, & in maſſam unam conglobentur, non ulteriùs, ne ex ſuperflua coctione hordeum acquirat viſciditatem; & etiam, ut tumefacto hordeo, nulla ſuperaddatur aqua. Sic Claudinus.

§. II.

Pars negativa à junioribus proponitur, & fulcitur.

PTiſanâ nullum remedium magis in uſu fuit Hippocrati, ut conſtat *ex lib. de rat. vict.* Junioribus non ita fuit accepta. Cardanus hos libros non admittit genuinos Hippocratis. Galenus reprehenditur, quia modum parandi ptiſanam non tradidit, omiſitque aquam hordei, quam conſulit pro febribus Avicenna, & reliqui Arabes; licèt reprobent alii, quia ventriculum inflat, ac vexat. Manardus Ferrarienſis *lib.*5.*epiſt.* contendit impugnare ptiſanæ uſum in febribus. Zacutus *tom.*1. *lib.* 2. *hiſtor.*23. *dubio* 16. levibus convictus rationibus apparet illi adhærere. Mercatus *lib.*2. *indicat.* non extra diſcedit ab eis: quibus favet

Primò ex Manardo. Tum quod Hippocrates *lib.* 2. *aphor.* laudat conſueta,

A etſi deteriora: ptiſanæ autem nullus aſſuetus eſt. Tum *ſecundò*, ex Hippocrate 2. *aphor.* cibus, & potus debent eligi, qui ſuaviores; inquit enim, *Parum deterior cibus, aut potus, verùm ſuavior, præferendus.* Et *lib.*5.*epidem.* tenet, *ægris congratulandum.* Ergo non offerendus inaſſuetus, & ingratus potus. Tum *tertiò*, ægri cùm habent inappetentiam, invitandi ſunt ad plures cibos: Ergo non cogendi ad ſolam ptiſanam. Tum *quartò*, ptiſana tenuiſſimus eſt cibus; ideo inu- B tilis pro febribus. Galenus enim 1. *ad Glauconem*, in tertiana mutat victus rationem, & admittit ova, & carnes: & Paulus tenet antiquos, quia minùs ſe exercebant, tenuiori victu uſos fuiſſe, & è contrario noſtri craſſiori. Tum *quintò*, quia noſtris temporibus nondum optimum datur hordeum, ex quo fiat ptiſana. Tum *ſextò*, quia apud nos hordeum non eſt alimentum pro hominibus, ſed pro brutis: Ergo rejiciendum ab uſu pro curatione febrium.

C

§. III.

Admittitur Ptiſanæ uſus pro curandis febribus.

REſolvendum, quod ptiſana eſt præſtantiſſimum remedium in febribus, præcipuè acutis, & quæ foventur præcipuè ex interna viſcerum inflammatione. Communis eſt hæc doctrina: illam ſancivit Hippocrates *lib.de rat. victus in acutis*, Galenus *in comment. lib. de ptiſana*, *lib.de aliment. facult. cap. de hor-* D *deo*, *in lib. Methodi*, & aliis in locis. Sequitur Avicenna *lib.* 2. *cap.* 538. *fen.*1.4. *tract.*2.*cap.*9. Plinius *lib.*22.*cap.*7. & inter Principes Medicinæ Paulus *lib.* 1. *cap.*78. Aëtius *tetrabili* 1. *ſumma* 2. *cap. de hordeo*, Oribaſius *lib.*1. *collect.*11. Inter Arabes Rhaſis 3. *continent. tract.* 6. *c.*2. Hally 5. *theorem.*15. Averroës 5.*collig.*31. Meſuë *cap. de pleuritide*, *de aqua hordei.* Præcipuè contra Manardum tenent Corteſius *de cura febris malignæ*, Cardanus *lib.* 2. *contradict.* Caſtellus E *tract.*5. *de affect. thoracis*, Horatius Augenius *tom.*1. *epiſt.* Maſſarias *lib.*1.*de febribus*, *cap.*15. Zacutus *tom.*1.*hiſt.*23. *dubio* 17. & plures alii.

Probatur *primò*. Ptiſana eſt medicamentum, & alimentum aptum pro febrium curationee; eſt enim cremor hordei moderatè refrigerans & humectans, abluens, detergens, aperiens, alvum lubricans, ſitim ſedans, facilis coctu, flatus expers,

expers, ſi benè paratur, aptaque eſt pro debita nutritione, ſine naturæ diſtractione. Sed hæc ferè omnia indicantur in febribus, præcipuè acutis, ab ipſa febre, & ab ejus cauſa & accidentibus. Ergo tanquam præſtantiſſimum remedium pro febribus admittenda ptiſana. Probatur minor ex Hippocrate *lib. 1. de rat. victus, text.* 18. dicente: *Ptiſana igitur frumentaceis guſtamientis rectè præferri mihi videtur in acutis morbis; eoſque qui prætulerunt, laudo: nempe viſcoſitas ejus levis, continua, jucunda, lubrica, & mediocriter humectans, ſitim minimè infert; & ſi quid ablui eget, probè abluit: non adſtringit, non malè turbat, nec in ventre tumeſcit; nempe inter coquendum, quod maximè potuit, intumuit.* Plinius *loco citato* laudat ex eodem ptiſanam, dicens: *Ptiſanæ inde uſus validiſſimus, ſaluberrimuſque tantopere probatur: unum laudibus ejus volumen dicavit Hippocrates, ex clariſſimis Medicinæ ſcientiâ.* Ergo ob præclaras dotes præferenda.

Probatur *ſecundò*. Ptiſana pro febribus acutis eſt omni ex parte indicata. A viribus, ob quas optimum præſtat alimentum. A febre, quia ſua frigiditate illi opponitur, & ſua humiditate ejus prohibet exſiccationem. A cauſa, quatenus illius calori, ſiccitati, acrimoniæ, & putredini in cauſone opponitur. Ab accidentibus, quatenus aſperitati obſtat, ſitim extinguit, & coërcet: Ergo tanquam omni ex parte indicatum remedium pro febribus eſt neceſſaria ptiſana.

Probatur *tertiò*. Si inutilis eſſet uſus ptiſanæ pro febribus curandis, maximè quia hordeum, ex quo petit fieri, nobis eſſet impoſſibile, aut incognitus modus præparationis. Sed neutrum obſtat, quia hordeum à quo petit fieri, eſt communiſſimum in his regionibus, & gaudet omnibus conditionibus quibus debet præpollere, juxta Galeni doctrinam *lib. de ptiſana, cap.* 3. eſt enim candidum, denſum, ponderoſum, nec nimis recens, nec nimis vetuſtum, quod communiſſimum. Tum eſt cognitus modus extrahendi ptiſanam, ut propoſuimus cum Claudino.

§. IV.

Solvuntur fundamenta poſita ex Manardo.

AD fundamenta Manardi reſpondetur. Tum pro *primo*, quod non ſolùm apud veteres, ſed apud noſtros ptiſana eſt commune remedium & alimentoſum, ſeu potus uſitatus, præcipuè in æſtate, quo præ deliciis plerique utuntur ſub nomine orchiatæ. Et licèt eſſet inuſitatus potus, prodeſſet indicatus, ſicut & potiones purgativæ, & alia medicamenta, quibus utimur in morbis tantùm. Tum pro *ſecundo*, quod ptiſana, ſi pro cibo illâ utamur, eſt cibus gratus, præcipuè commixto ſaccharo, & ſuavis potus, maximè pro ſitientibus in febribus: & licèt eſſet ingrata, id contingeret in illius uſu, quod eſt commune in omnibus ferè remediis. Tum pro *tertio*, quod plerumque ſola ptiſana ſufficit pro alimento, præcipuè in acutis febribus: nec æger eſt invitandus ad plura alimenta, ſi ſolo tenui indiget victu, ex Hippocratis doctrina. Tum pro *quarto*, quod licèt ptiſana ſit victus tenuis, ſola ſufficit pro morbis exactè peracutis, ſi detur ut medicamentum: pro alendo ſuperadduntur & alia alimenta in longiori febre. Tum pro *quinto*, quod apud noſtros ſunt coqui, & pharmacopœi cognoſcentes hordei bonitatem, & callentes modum extrahendi ptiſanam. Tum pro *ſexto*, quod hordeum pro brutis eſt alimentum, quod non obſtat, quin poſſit eſſe pro hominibus medicamentum, quod commune eſt pluribus aliis medicamentis, quæ pro ſalute hominum ſolùm ut medicamenta proſunt.

Conſtat ex dictis quod potus ſunt varii: alter eſt hominibus, & animalibus naturalis, & communis, quale eſt elementum aquæ: alter eſt potus ſolis hominibus naturalis, quale eſt uvarum vinum. Alii ſunt potus artificiales, inter quos bira, & ptiſana ſunt communiores; ideo de illorum uſu diſputavimus. Alii ſunt propriores aliquibus nationibus, nobis verò minùs uſitati, de quibus ideo non diſputavimus, licèt de illis egimus *tom.* 3. *prompt.* 33. quales ſunt quæ fiunt ex ſuccis variis, aut decoctionibus fructuum, aut mellis in aqua, vinum palmarum, cidra, vinum cytoneorum, pentaploa, zithus, & apud Indos vinum caozo, & vinum aſpii, caricaracu, vinum panchi, vinum de milia, vinum zetici, janipaba, becuntingu, tipiaci, & alia, de quibus non agimus, quia nobis non ſunt ex uſu, nec uſque in ſequentem ſectionem diſputabimus de cibis, quia ampliorem exigunt diſputationem.

RESOLVTIO QVARTA.

Utrum repletio ſit pro febrium curatione utilis.

§. I.

Quid repletio, & variæ ejus differentiæ.

REpletio à Græcis plethora, à Latinis dicitur plenitudo, ſeu multitudo. Ponitur inter res non naturales, & de illa inquirimus, an poſſit eſſe ex uſu pro febrium curatione. Eſt enim redundantia ſuccorum in corporis cavitatibus, proveniens ex alimenti ſuperfluitate confluente in illas. Hæ ſunt ventriculus, ſeu venter, inteſtina, venæ, arteriæ, quæ illis implentur, & ſæpe rumpuntur, ut deducit Quercetanus ex Æginneta *lib.1. de re Medica, cap.*32. dicente: *In cibis maximè delinquitur circa repletionem. Nam etiamſi ventriculus probè concoquat, venæ tamen nimium repletæ affliguntur, diſtenduntur, rumpuntur, obturantur, plenæ fiunt, & valde gravantur. Peſſimum autem eſt in morbis venarum repletio. At verò ventris repletio, quandoque ſurſum evacuat id, quod redundat; quandoque deorſum per ſeceſſum; & tamen nec hæc admittenda eſt, verùm ſi quis plura ingeſſerit, ſtatim vomere oportet.* A natura prævisa repletio, ne ſuis infeſtaret incommodis, ſuas pro illa deponenda condonavit vias. In capite aures, oculos, nares, & palatum. In ventre inteſtina, & urinæ vias: in fœminis etiam uterum: in viris, & fœminis hæmorroïdales venas. In tertia regione cutis poroſitates, per quas inſenſibili, aut ſenſibili excretione continuò corporis ſuperfluitates excernuntur, quibus retentis, & varii morbi, & varia ſubſequuntur incommoda.

§. II.

Repletionem poſſe eſſe utilem pro febribus curandis apparet.

VIdetur *primò*, quod repletio ſit remedium, ſaltem pro febre hectica curanda. Nam ex Hippocrate, *morbi qui repletione naſcuntur, evacuatione curantur, & è contra.* Sed febris hectica fit per inanitionem, & conſumptionem partium noſtri corporis: Ergo petit curari per illarum repletionem.

Secundò, quod poteſt ad ſanitatem conſervandam, poterit & eſſe remedium A ad morbos curandos. Sed repleri cibo, & potu, confert pro ſanitate conſervanda. Ergo & pro febribus curandis. Probatur minor ex Cornelio Celſo *lib. 1. cap. 1. §. Prodeſt nullum cibi genus fugere, quo populus utatur, interdum in convivio eſſe, interdum alvo ſe retrahere, modò plus juſto, modò non amplius aſſumere.*

Tertiò, Sanguinis repletio, quæ fit ex abundantia ſanguinis quarti humoris, vel ex redundantia quatuor humo- B rum naturalium, fit ex humoribus, qui apti ſunt nutrire partes noſtri corporis. Sed naturales humores apti nutrire conferunt ad ſpiritus generandos, & corporis partes reficiendas, & roborandas. Ergo plenitudo ex iis humoribus erit utilis pro febribus curandis.

§. III.

Denegatur repletioni quod ſit utilis pro febribus curandis.

C REſolvendum, quod omnis repletio impedit curationem febrium.

Probatur ex variis differentiis repletionum, quia in quacumque fiant corporis parte, natura habet promptas vias, per quas illam poſſit deponere. Ergo quia omnes repletiones ſunt aptæ nocere; & ideo provida natura eſt apta illarum cauſas deponere.

Probatur *ſecundò*. Repletio vel fit ab aliis ſuccis diſtinctis ab humoribus, vel ab ipſis humoribus. Sed à quolibet ho- D rum repletio eſt præternaturalis. Ergo inepta ut ſit remedium pro febribus curandis. Probatur minor. Si fit à ſuccis alienis à ſanguine, quia nequeunt concoqui à natura, neceſſariò fiunt ſuperflui, & inutiles pro nutritione, & ut fiant humores: aut ſunt cacochymi, ſeparati à commixtione ſanguinis; & ii ſunt toto genere præter naturam, & alieni à naturali ſtatu indicant purgationem. Si ſint ſanguis quartus humor, aut omnes humores complentes maſſam ſanguinariam, faciunt plenitudinem, à qua E febres proveniunt, ex Galeno *lib. de plenitudine*, & alios plures morbos. Ergo non poſſunt adaptari pro remedio febrium.

Probatur *tertiò*, ex dictis à nobis *tom.1. Reſolut. p.4. ſect.3. reſol.7.* quia repletio ſanguinis eſt vitium ſanguini accidens, ratione cujus vaſa diſtendit, aut diſrumpit, facultates opprimit, & coctiones impedit, ut docet Galenus *lib. de febribus, & lib. de plenit.* Ergo nequit eſſe remedium pro illis.

Probatur

Probatur *quartò*. Pro febribus curandis commune remedium eſt repletionis evacuatio per ſanguinis miſſionem, aut purgationem deponentes plenitudinem ſeu repletionem. Ergo quia illa potiùs eſt cauſa fovens febrem, quàm illius remedium.

§. IV.

Solvuntur oppoſita fundamenta primò adducta.

AD *primum* reſpondetur, quod febris hectica non fit ex inanitione, licèt hæc illam concomitetur: & hæc curatur non per repletionem; quæ eſt redundantia ſuccorum; ſed per repoſitionem ſubſtantiæ debitæ, quæ reſoluta fuit.

Ad *ſecundum* reſpondetur, quod ad ſanitatem conſervandam non intendit Celſus, quod proſit uſus alimenti replentis corpus, ſed inaſſuetus illius uſus obſtans conſuetudini.

Ad *tertium* reſpondetur, quod ſanguinis repletio proſternit vires, replet vaſa, impedit coctiones, & reliquas facultatum operationes; & earum vires non reſartiuntur per repletiones, ſed per proportionatos ſuccos, ad debitam inſtaurationem ſubſtantiæ, quæ reſolvitur in partibus. Nam replens cibus potiùs morbos parit, ut docet Hippocrates *lib.2. aphor.17.* dicens: *Ubi cibus præter naturam plus ingeſtus eſt, hic morbum facit; oſtendit autem ſanatio.* Ex quo patet, morbos ex repletione ſanari inanitione. Et *lib. 2. aphor. 22.* idem patet; *&* *2.aphor.8.* inquit: *Non ſatietatem, nec famem; nec aliud quidquam naturæ modum excedens, bonum eſt.* Et Galenus *comm.in text.17. lib.2. aphor.* tenet quod gravans alimenti quantitas vires noxia eſt, quia virtus gravatur, fit imbecillis, & impotens ad coquendum.

Reſolutio Quinta.

Utrum inanitio poſſit eſſe utilis pro febribus curandis.

§. I.

Quid inanitio, & aliquæ ejus differentiæ,

PArſimonia, ſeu frugalitas, ſobrietaſve opponuntur repletionis cauſis. Inanitio, tanquam contraria affectio, & à frugalitate mediocritas, confert pro ſanitate: exceſſus morbum creat. Sobrie-

A tas, & repletioni, & inanitioni opponitur, medium præſtans uſum cibi, & potus, pro ſalute conſervanda; eſt enim ſobrietas, moderatio potus, & cibi, quam laudat Horatius *2.ſerm.2.*

Accipe nunc victus tenuis, quæ, quantaque ſecum
Adferat. In primis, valeas bene; nam variæ res
Ut noceant homini credas, memor illius eſcæ,
Quæ ſimplex olim tibi ſederit.

B Ex nimia ſobrietate poteſt ſupervenire inanitio, quæ eſt defectus ſubſtantiæ pro vitæ conſervatione requiſitæ, & hæc aut ſunt ſpiritus, aut partes ſolidæ ſubſtantiæ noſtri corporis. Spiritus inaniuntur per ſeipſos, aut aliis ſubſtantiis commixti. Per ſeipſos, ut in vehementibus animi paſſionibus: commixti cum aliis ſubſtantiis, ſic in humorum evacuationibus, ſic in puris excretionibus, & in hydropicorum apertione, in diarrhœa. Deficit materia, & fiunt inanitio-
C nes, dum reſolvuntur partes repoſitæ, vel quia deficit materia ex qua reſarciantur. Deficit materia, vel quia non ſumitur alimentum, vel quia vitiatis coctionibus generatur inutile pro nutricatu; vel quia humores nutritioni apti evacuantur, & ad aliquam morboſam confluunt partem: vel repoſiti reſolvuntur, ut in hecticis. De iis inanitionibus inquirimus, an aliqua poſſit eſſe utilis in febrium curationibus.

§. II.

D *Ratio comprobans utilitatem inanitionis proponitur.*

VIdetur quod inanitio ſit remedium neceſſarium pro humoralium ſaltem febrium curationibus. Nam inanitio eſt defectus ſubſtantiæ, per quam vita conſervatur. Sed omnis humoralis febris curatur per ſanguinis miſſionem, aut purgationem, per quas fit inanitio ſanguinis, aut reliquorum humorum. Ergo pe-
E tit curari per inanitionem.

§. III.

Nulla inanitio confert pro curatione febrium.

REſolvendum, quod omnis inanitio obſtat febrium curationi.

Probatur. Omnis inanitio debilitat eſſentialiter vires: ſed omnis curatio febrium, cùm fiat à natura, quæ eſt mor-

borum curatrix, petit fieri per naturæ vires. Ergo omni curationi febrium obſtat inanitio. Probatur major. Nam vires conſervantur per partes, in quibus reſident facultates, & per ſpiritus à quibus tribuitur illis debita temperies requiſita ad conſervationem.

§. IV.

Solvitur dubitandi ratio primò poſita.

AD rationem dubitandi reſpondetur, quod febres humorales curantur per ſanguinis miſſionem, & purgationem, non quatenus evacuant humores, & ſpiritus, ut ſequatur evacuatio faciens inanitionem; ſed quatenus deponunt plenitudinem, aut humores cacochymos, per quos febris fovetur, & cauſatur, & tentatur horum humorum evacuatio, antequam ſubſequatur inanitio.

RESOLUTIO SEXTA.

Utrum vigilia ſit remedium pro febrium curatione.

§. I.

Quid ſit vigilia? Suadetur pars negativa.

VIgilia, inquit Nancelius *lib.*3.*cap*.8. cum Galeno, eſt paſſio animæ à principio ad corporis partes omnes, & partium particulas. Fuit neceſſaria in ſanis, poſtquam ſomno refocillata eſt natura, ut proprias uniuſcujuſque ſui muneris operationes proſequatur in animali, ut prolatum à Poëta refert Quercetanus:

Luce vigent operoſæ artes, it miles in arma,
Luce gemunt feſſi ſub juga luce boves.
Delia non noctu venantur: nocte quieſcunt
Pulpita; ſed luce eſt docta Minerva vigil.
Luce minax Pallas, vigilatæ quot bona lucis?
Corpora, vox, ſenſus, ingenium, arſque vigent.

Non tamen nos inquirimus per vigilias commoda intra ſanitatem, ſed illarum utilitates in febribus. Quod nullas poſſimus per vigilias conſequi in curatione febrium, apparet.

Primò. Nam vigilia in febribus fit per calidos vapores confluentes in caput, vel per acres halitus, ut patet 2. *de rat. victus, text.*55. Ergo nequit vigilia ex iis proveniens habere vim remedii in febribus.

Secundò, vigilia bilioſos humores auget, & ſanguinem reddit bilioſum, ut docet Galenus *lib.*7. *aphor. comm.* 10. & bilem generat, ex eodem, *lib.*6. *epidem. comm.*1.*text.*10. & corpus deſiccat, ex eodem, *de morb. vulgar. comm.* 4. Et 3. *de ſanit. tuenda*, aſſerit quod reddit corpus aridum & gracile & conſulit vigiliam vitandam in corporibus ſiccis. Ergo vigilia nequit eſſe utilis pro febrium curatione.

Tertiò: Vigilia plura poteſt aggregare incommoda impedientia febris curationem, per plures ſupervenientes ex illa morbos, & accidentia. Ergo nequit eſſe remedium pro febribus curandis. Probatur antecedens, quia ſi immodica ſit vigilia, diſſolvit calorem nativum, & ſpiritus & totum corpus lentè exſiccat, coctionem turbat, famem intendit, cruditates congerit, ſanguinem facit bileſcere, molem, & figuram & characterem tum faciei, tum totius corporis immutat, cerebrum, & ejus facultates, ſenſumque, & motum hebetat, omnes virtutes animales dejicit, à ratione alienat, cachexiam, & pravum habitum inducit, languidum corpus lenta macie ad mortem ducit, animum de ſtatu ſuo dejicit, à ratione alienat, eſt pernicies hominum ſtudioſorum, quos incautos opprimit, mortuis concolores facit, & tandem ducit in Orcum. Ergo nequit remedii vires obtinere.

Quartò, vigiliæ valent cauſare febres: Ergo non ſunt ex uſu pro illarum curatione. Probatur antecedens ex Galeno *lib.*10. *Methodi, cap.* 4. *§. Mordens halitus, & ſuccus, ubi per inſenſibilia feruntur corpora, & inæqualem totius corporis horrorem & concuſſionem faciunt, ex quibus cute conſtipata, quæ priùs exſpirabant, jam retenta, quoties fuliginoſa ſunt, febres accendunt.* Quod per vigilias accidit. Tum Avicenna *lib.*1.*fen.*2. *doct.*3.*cap.*13. idem tenet, dicens de vigiliis: *Cùm ſint multæ, complexionem corrumpunt cerebri aliquo modo ſiccitatis, & debilitant ipſum, & commiſcent rationem, & adurunt humores, & ægritudines faciunt acutas*, ideſt febres. Ergo nequeunt illas curare.

§. II.

§. II.

Moderata vigilia confert pro febrium curatione.

REſolvendum, quod ſi vigilia ſervet modum, eſt remedium pro febrium curatione.

Probatur ex Hippocrate *lib.2.aphor.3.* qui ſolùm damnat vigiliam, quæ modum excedit. Et *lib.3. coac.text.17.lib.2. prognoſt.text.9.* inquit: *Peſſimum non dormire, nec noctu, nec diu.* Ubi ſancivit neceſſitatem moderatæ vigiliæ.

Probatur *ſecundò*, ex Oribaſio *lib.6. collect.cap.6.* ubi de vigilia inquit: *Vigilia plenitudinem per alvum digerit; quæ in ventre ſunt, minuit; ut per partes infernas exeant, præparat; languorem diſſolvit, gravitatem diſpenſat, reſoluta colligit, & robur naturæ, atque animo adjungit; ſudores cohibet.* Sed hæc juvant pro febrium curatione: Ergo & vigilia.

Probatur *tertiò*, ex Hippocrate, & Galeno *lib.6.epidem.comm.4.* ubi docent, quod vigilia digerit per halitum, diſſolvendo tenuem ſubſtantiam. Et *lib.12. Method.& lib.6.epid.comm.5.* idem confirmant. Ergo & quod ſit utilis in febre.

§. III.

Quid dicendum pro oppoſitis fundamentis.

AD primò propoſita fundamenta reſpondetur, quod cùm ſomnus, & vigilia ponantur inter res non naturales, quæ in quadam proportione nos conſervant,& ſi modum excedant, nos corrumpunt: Sic in vigilia immoderata plura ſubſequuntur incommoda, quæ debent vitari in febribus pro illarum curatione, nempe quod vigilia ſervet modum pro indigentia curationis; & in illo qui confert, illam proponimus tanquam auxilium pro febrium curatione.

RESOLVTIO SEPTIMA.

Utrum ſomnus poſſit prodeſſe pro febrium curatione.

§. I.

Quid ſomnus, quotuplex, & pars negativa proponitur.

SOmnus *lib.2.de cauſis ſympt.* inquit Galenus, quod eſt refrigeratio primi ſenſorii. Alter eſt propriè ſomnus, ſeu

A naturalis, qui eſt reditus ſpirituum animalium ab inſtrumentis ſenſuum & motuum, ad principium, ut tenet Avicenna *fen.1.3. tract.4. cap.1.* vel eſt reditus cum profundatione, vel ſubmerſione ſpiritus vitalis ad interiora. De hoc loquuntur Conimbricenſes *lib. de ſomno*, dicentes quod ſomnus eſt ceſſatio naturalis ab operibus voluntatis, ob ſalutem animalis. Alter eſt ſomnus præternaturalis, qui continetur ſub ceſſatione actionum animalium. Tales ſunt affe-

B ctus ſoporoſi, ut coma, lethargus, carus, & apoplexia, cataphora, ſeu ſubeth. Avicennæ eſt ſomnus profundus, à quo æger excitatur, aperit oculos, & reſpondet, licèt citò in profundum ſomnum feratur. Lethargus ſomnus eſt ſimilis comati, cum febre, & delirio. In caro licèt abſit febris, ſomnus eſt profundior, æger non reſpondet, nec oculos aperit, licèt reſpiratio ſit integra. Non loquimur de ſomnis præternaturalibus, qui omninò morboſi ſunt, nec

C ad res nonnaturales pertinent; ſed de ſomno naturali, qui aut modum ſervare, aut illum non ſervare habet.

Videtur quod omnis ſomnus ſit inutilis pro febrium curatione. *Primò*, quia ſi ſomnus ſit diurnus, multa incommoda affert, ideo à natura comparatum fuit, ut ſomnus fiat noctu, & non debet permitti in die; incoacta enim coctio alimentorum in die non perficitur: fit evaporatio in caput, quod re-

D pletur, & variæ inde fluxiones superveniunt in partes inferiores, ut tenet Galenus *lib.1.de diebus decretoriis*, & Avicenna *lib.1. tract.3.* & Oribaſius *6.collect.cap.4.* Ergo ſomnus non eſt utilis pro febrium curatione.

Secundò, Somnus in febribus, quia caput eſt calefactum, fit levis, plenus imaginationibus, & inſomniis, pergit in phrenitidem; & perpetua propenſio in febribus ad ſomnum, damnatur ab Hippocrate. Ergo non eſt utilis pro febribus curandis.

E *Tertiò*, rara eſt febris, in qua non læduntur viſcera, & in pleriſque fiunt viſcerum inflammationes. Sed illæ augentur in ſomno, ex Galeno *lib.13. Methodi, cap.21.* & præcipuè ſomnus in acceſſionibus nocet, ut docet idem *lib.de humoribus, text.17.* obruitur enim calor copiâ ſuccorum craſſorum, ac noxiorum, ſuffocaturque; vel natura torpente, acceſſio prolongatur. Ergo nocet pro febribus curandis ſomnus.

§. II.

Confert ſomnus moderatus pro febribus curandis.

RESolvendum quod ſi ſomnus in febribus non excedat modum, confert pro illarum curatione.

Probatur: Somnus tempeſtivus, & moderatus poteſt afferre commoda pro curandis febribus. Ergo poteſt conferre ut remedium in illis. Probatur antecedens; inſtaurat enim vires animales defatigatas per vigilias, & vegetiores reddit, ut iterum ſuas exequantur operationes, ut docet Galenus *lib.*3. *de cauſis pulſuum*, *cap.*9. & Ariſtoteles *lib.*1. *Ethicorum*, *cap.*13. Tum naturales facultates ſomnus reddit validiores; per illum enim ſpiritus ad extra in vigilia ſparſi revocantur ad intus, quorum calor coctiones perficit, & ſanguificationes, & nutritiones reſarcit, ex Ariſtotele 10. *ſect. problem.*31. ex Galeno *lib.* 6. *epid. comm.*30. *lib.*1. *de natural. facult. cap.*1. Tum ſomnus humores perficit, aptoſque reddit ad nutriendum, ex eodem *lib.*3. *de cauſis pulſuum*, *cap.*9. Tum corrigit cruditates, ex Galeno 4. *acutor.* & *lib.*11. *Methodi*. Juvat pro nutritione, ex Ariſtotele *lib. de ſomno*, *cap.*1. novam ſuperaddens ſubſtantiam. Vires adauget, ex Galeno *lib. de maraſmo*, *cap.* 1. Tum ſedat dolorem, extinguit ſitim, & laſſitudinem evertit, confert pro excretione excrementorum, præcipuè per inſenſilem tranſpirationem: cohibet omnes evacuationes, præter ſudorem. Ergo affert plura commoda, conferentia pro febrium curatione.

§. III.

Reſpondetur pro primò adductis rationibus.

AD *primum* reſpondetur, quod Galenus reprobat ſomnum meridianum: ſic & Schola Salernitana inquit: *Si vis vivere ſanè, fuge ſomnum meridianum.* Illum reprobat Galenus 2. *acut.* admittit matutinum 4. *acut.* 95. & Celſus *lib.*2. *cap.*4. Conſuetudo tamen ſæpe facilitat ſomnum meridianum, licèt Galenus *lib.*1. *de humoribus*, *text.*18. conſulit mutare hanc conſuetudinem. Hippocrates tamen in vigilibus brevem in æſtate interdum admittit ſomnum, præcipuè in debilibus, & extenuatis. Confert conſuetis, debilibus præcipuè, & in febri-

A bus utilis experitur. Avicenna *tract.*1. *de regimine ſanitatis*, pro meridiano ſomno concedit ſpatium unius horæ, aut duarum: alii admittunt plus temporis, ut coquantur cruditates ex vigilia ſupervenientes, adhuc in non aſſuetis, dum non coincidat in febribus ſomnus cum acceſſionibus. Concedit Quercetanus *in Diæteticone*, ſomnum meridianum iis qui aliquo dolore, aut ægritudine impediti de nocte nequeunt acquirere ſomnum, & iis qui imbecillo laborant ventriculo,
B aut illius coctio difficulter perficitur.

Ad *ſecundum* reſpondetur, quod de ſomno moderato, & temperato aſſerimus, quod eſt utilis in febribus, non de morboſo, motumque non ſervante.

Ad *tertium* reſpondetur, quod ſi in febribus ſint viſcerum inflammationes, ſomnus laborem facit; ſed dum ex omnimoda vigilia majora timentur incommoda, adhuc in illis deſideratur moderatus ſomnus, qui non poſſit multùm nocere.

C

RESOLUTIO OCTAVA.

Utrum aliqua exercitii differentia ſit utilis pro febribus curandis.

§. I.

Quid exercitatio, ſeu motus, & quotuplex.

MOtus, ſeu exercitatio ponitur inter res non naturales, & ut tenet Perdulcis *lib.* 4. *ſect.* 4. *cap.* 1. eſt *Motio*
D *corporis humani, vehemens, voluntaria, cum anhelitu alterato, ad ſanitatem tuendam facta.* Eſt triplex in ſua latiori acceptione: Bellica, quæ milites fortes efficit, ex Ariſtotele *lib.* 8. *Politicor.* Athletica, quæ incumbit in robuſtis efficiendis hominibus: Medica, quam diffinivimus, & de qua agimus, quæ ad bonum corporis habitum comparandum, & ad ſanitatem tuendam ordinatur. Hanc Herodicus adjunxit Medicinæ, ut tenet Plato *lib.*3. *de Republica.* Hæc plu-
E res habet differentias, ut tenet Mercurialis, & proſequitur Zacutus *tom.* 1. *lib.*1. Alia eſt parva, alia velox, alia tarda, alia multa, quædam fortis, quædam debilis, quædam vehemens, quædam remiſſa, quædam continua, quædam interrupta, quædam æqualis, quædam inæqualis, & alia ordinata, alia inordinata, alia tota eſt motus, alia ex quiete, & motu completur. Has proſequitur Galenus

lenus *lib. 2. de ſanit. tuenda*, *cap.* 8. & Avicenna *fen.* 31. 1. *doct.* 2. *cap.* 2. De iis inquirimus, utrum aliqua exercitatio poſſit eſſe remedium pro febribus curandis. De Athletica, & Gymnaſtica non eſt noſtri inſtituti agere: plura præcipuè de Gymnaſtica, ſummâ eruditione profert Mercurialis in libris de Arte Gymnaſtica.

§. II.

Quod non ſit utilis aliqua exercitatio pro curatione febrium.

VIdetur quod non ſit aliqua ex uſu pro febrium curatione, quia ut teſtatur Plautus, omnis exercitatio, aut eſt corporale exercitium, ut luctando, currendo, diſputando, literas tradendo; aut non. Si corporale, aut eſt ſimplex, aut cum æmulatione ſimul. Simplex, ut ſi homo ſe exerceat vel ſaltando, vel currendo, vel ſine ſocio. Si cum æmulatione, ut dum homo ſe exercet cum alio contendendo, quorum alter alterum contendit ſupplantare, ut contingit in lucta, & variis certaminibus, aut curſibus inter plures. Sed neutra exercitatio, ut ex illis patet, poteſt eſſe utilis, nec ex uſu in febrientibus. Ergo nec adaptari pro illarum remedio.

Secundò, exercitationes, eo ipſo quod ſint motus, calefaciunt, quia motus eſt cauſa caloris, ex Ariſtotele *lib.* 3. *problem.* 14. Sed remedia febris debent eſſe refrigerantia, quæ per ſe indicantur à febre. Ergo nequit pro febre aliqua eſſe remedium.

Tertiò, Celſus *lib.* 1. *cap.* 3. referens effectus exercitii, ſeu motus, docet quod calefacit, & exſiccat. Sed hæc opponuntur curationi febris. Ergo nunquam erit utilis pro illius curatione.

§. III.

Quæ utilitates accidant ſanis ex motu, ſeu exercitatione.

REſolvendum *primò*, quod per motum, ſeu exercitationes plura commoda ſuperveniunt ſanis corporibus.

Probatur ex Paulo *lib.* 1. *de re Medica*, *cap.* 16. dicente: *Exercitium eſt motus vehemens: terminus eſt reſpirationis mutatio ad denſitudinem: exercitia verò præparant partes inſtrumentales, ut non facilè offendi poſſint, & robuſtas faciunt ad actiones: faciunt etiam alimenti tractionem, & alterationem promptiorem, & nutritionem meliorem, propter exorientem caliditatem: expurgant quoque meatus, & ſuperfluitates evacuant, propter fortem ſpiritus motum.*

Probatur *ſecundò*, ex Galeno *lib.* 2. *de ſanit. tuenda*, *cap.* 2. ex Avicenna *fen.* 3. 1. *doct.* 2. *cap.* 1. docente quod ex coctionibus noſtri corporis varia reſultant excrementa, quæ ob diſſimilitudinem nequeunt aſſimilari partibus, nec ab aliis evacuationibus trudi, niſi per exercitium, per quod completur actio naturæ expellentis excrementa, quæ retenta valent varios procreare morbos. Ergo exercitium confert commodum pro ſanitate.

Probatur *tertiò*: Si aſſuetum exercitium omittatur, graviſſimi ſuperveniunt morbi. Ergo quia illud confert pro ſanitate. Probatur antecedens ex Galeno *lib.* 1. *de different. febrium*, *cap.* 2. Ratio eſt, quia cùm quies ſit cauſa retentionis excrementorum, ab illis procreantur morbi, coctiones imminuuntur, remittitur naturalis calor, corpus refrigeratur, torpent operationes. Ergo pro morbis vitandis confert exercitium.

§. IV.

In febribus quale admittatur exercitium, ſeu motio, ut remedium.

REſolvendum *ſecundò*, quod exercitium à ſe in febribus albis convenit pro illarum curatione: In reliquis ſolùm exercitium ab alio per frictiones, cucurbitulas, ligaturas, & balneationes.

Probatur de febribus albis ortis ex viſcerum obſtructionibus, quæ ut communis tenet praxis, nullo alio remedio ſecuriùs curantur, quàm per exercitium, & motum localem factum ab ipſis ægrotantibus.

Probatur *ſecunda pars*, ex Galeno *lib.* 2. *de ſanitate tuenda*, ubi duas ponit exercitationes paratorias, & apotherapeuticas, ſeu moderatas, & vehementes, ex Hippocrate *lib. de Medici officina*. Habent frictiones vim ſolvendi, ſi molles; deuniendi, ſi duriores; ſi multæ, minuunt, incraſſant mediocres. Ergo pro iis effectibus utiles ſunt in febribus.

Probatur *tertiò*, de balneis, quæ ſunt exercitationes ab alio, quorum commoda, & utilitates ſuprà retulimus, dum de eorum uſu diſputavimus, & comprobavimus utilitates eorum, ex Galeno *lib.* 1. *de curat. ad Glauc. & de ſanit. tuenda.*

Probatur

Probatur *quartò*, de exercitio ab alio A in febribus per cucurbitulas, ex commodis ex illarum uſu, de quibus infrà.

§. V.

Solvuntur fundamenta oppoſita primò adducta.

AD *primum* reſpondetur, quod licèt exercitationes à ſe non poſſint exerceri, niſi in febribus ex obſtructionibus, in quibus ſunt utiles exercitationes; ab alio tamen poſſunt fieri, & ſunt B utiles in aliis febribus.

Ad *ſecundum* reſpondetur, quod exercitationes à ſe, magnæque corporis motiones, nequeunt in febribus fieri, niſi in albis febribus; benè tamen leviores ab alio.

Ad *tertium* reſpondetur, quod Celſus loquitur de exercitationibus violentis, quæ fiunt à ſe: non tamen prohibet leviores factas ab alio.

RESOLVTIO NONA.

Utrum aliqua quies ſit utilis pro curatione febrium.

§. I.

Opinantium variæ ſortes: pars negativa ſuadetur.

HErophilus, & alii curſibus, & luctando admittebant curandas eſſe febres. Aſclepiades, & Eraſiſtratus illis D oppoſiti, in ſola quiete ponebant febrium curationem, omnem exercitationum auferentes uſum.

Nullam tamen quietem eſſe utilem pro febribus curandis, ſuadetur *Primò*, quia Galenus *lib.3. epid. comm.3. text.1.* tenet quod otium reddit vires debiles; quia omne corpus degens in otio effœminatur. Ergo in febribus vires debilitat.

Secundò, corpus quieſcens non conſumit corporis ſuperfluas humiditates, E ex quo apparet, quod præcipuè in febribus putridis præſtat humiditatem, quæ eſt cauſa putredinis, ex Hippocrate *lib.2. de diæta*, dicente quod otium humectat. Idem tenet Ariſtoteles *lib.4. meteor.*

Tertiò, ex Galeno 3. *epidem. comm.* 3. quies eſt cauſa putredinis. Et *lib.* 3. *artis medicinalis*, teſtatur quod otium aufert corpori proprium incrementum: & Ariſtoteles *lib.5. problemat.*14. tenet otium oppilare ventrem, & reliquas partes imminuere. Ergo plura affert incommoda, etiam in febribus.

§. II.

Moderata quies utilis eſt, & neceſſaria pro febrium curatione.

REſolvendum, quod quies moderata plura confert conducentia pro febrium curatione.

Probatur. Tum ex Hippocrate *lib.2. aphor.* 48. qui docet, quod febres ex laſſitudine curantur quiete. Sed in omnibus febribus ſaltem ſupervenit laſſitudo. Ergo indigent quiete. Tum quia quies reparat vires, levat feſſa membra, inſtaurat ſpiritus, auget calorem internum, & innatum, laboris levat incommoda, partes humectat aridas, temperat calidas, & curandis morbis eſt auxilium, ex Hippocrate *lib.6. epidem. ſect.4. text.* 16. & tandem moderata reducitur ad cauſas naturales, quæ nos ſervare va- C lent. Tum Oribaſius *lib. 6. collect. cap.2.* favet dicens: *Quibus decubitus, iis etiam quies, & tranquillitas convenit, ac præcipuè quidem in principiis acceſſionum, itemque in crementis, & poſt cibum nuper ſumptum: & cùm quid dormire cogit, apta eſt quies, & tranquillitas,* Tum cunctis neceſſaria eſt quies. Ergo utilis eſt in febribus. Docuit antecedens Deus, de quo inquit ſacra Pagina, quod ſeptima die requievit ab opere: idem cecinit Poëta, dicens:

Quod caret alterna quiete, durabile non eſt.

Nec minùs confirmat, quod communiter profertur:

Otia corpus alunt, feſſaque membra levant.

Ergo cunctis eſt neceſſaria quies, & præcipuè ex febrium laboribus oppreſſis.

§. III.

Traditur ſolutio pro oppoſitis rationibus.

AD rationes primò adductas reſpondetur, quod Authores, & rationes oppoſitæ ſolùm probant, quod immoderata quies plura affert incommoda pro ſalute humana; non tamen, quod moderata quies non ſit utilis, immò neceſſaria non ſolùm ad reſarcienda damna ex noſtris communibus laboribus ſubſequuta; ſed præcipuè pro inſtaurandis viribus ex febribus collapſis.

RESOLV

Resolutio Decima.

Utrum quæ excernuntur, & retinentur, ſint ex uſu pro febrium curatione.

§. I.

Proponuntur excrementorum differentiæ aliquæ: ſuadetur pars affirmativa.

EXcreta, & retenta inter res non naturales utilia ſunt, ſi modum ſervent; ſin minùs, nimis nocere poſſunt. Dicuntur excreta, ſive excrementa, ſubſtantiæ quæ intra corpus nequeunt per nutritionem debitè aſſimilari. Fit aſſimilatio, ſeu nutritio ex alimento debitè concocto. Fugit coctionem, ſi copioſiùs, vitioſumve ſit, aut error in abſumendo committatur. Peccat in quanto, utendi modo, & tempore. Peccat in qualitate, ſi copiâ nimiâ potus obruatur; non enim clauditur ventriculus, exhalat calor, generantur cruditates, repletur vaporibus cerebrum: hinc varia fiunt fluxionis genera. In univerſo corpore excrementa fiunt varia, alia utilia ratione finis, ut ſemen, & lac: alia omninò inutilia, ut fæces, urina, ſordes, ſudores, lacrymæ, ſputa, muci, lochia, quæ ſunt communiora omnium regionum repurgamenta, & omnia excerni petunt. Alia peccant à tota ſubſtantia, ut vermes, & lapides; vel qualitate, vel quantitate. Quæ peccant qualitate, variis modis, aut per primas qualitates, calore, frigore, ſiccitate, & humiditate; vel ſine odore, vel cum fœtore, vel per alias qualitates, ſecundas, aut tertias, aut à tota ſubſtantia venenoſas, aut peſtilentes. Peccant excrementa quantitate; quæ enim in corpore ſunt juxta proportionem quantitatis, ſi in minori, aut majori evacuantur, fiunt læſiones in eis quæ retinentur, aut evacuantur, de quibus præcipuè agimus.

Videtur quod in febribus præcipuè putridis, omnis evacuatio ſit ſemper ſecundùm naturam, & remedium pro febribus curandis; quia omnes excretiones ſunt evacuationes excrementorum, à quibus febres fiunt, aut foventur. Ergo ſunt remedium pro illis. Patet conſequentia, quia ſicut ſanguinis miſſio, & purgatio dicuntur remedia magna febrium, quia evacuant illarum majorem cauſam, ſimili modo reliquæ evacuationes erunt utiles.

A *Secundò:* Retentio evacuationis etiam apparet utilis in febribus putridis, quia natura retinet humores ad illos concoquendos, & aſſimilandos; vel ut ſervet materiam ad unam criticam evacuationem. Ergo talis retentio utilis eſt pro febrium curatione.

§. II.

Retenta, & excreta, quæ excedunt in modo, & tempore, nocent in febribus.

B

REſolvendum, quod pro febrium curatione maximè nocent excreta, ſi retinentur, aut evacuantur ultra modum, & tempus debitum.

Probatur *primò*: Excrementa, quæ retinentur in febribus, augent cauſam morbificam: quæ expelluntur ultra modum, aut tempus, debilitant vires, per quas curanda eſt febris. Ergo tam retentio, quàm nimia expulſio nocet pro febrium curatione.

C Probatur *ſecundò*, quia cùm continua indigeamus, etiam in febribus, cibi exhibitione & potus, quæ omninò aſſimilari nequeunt, neceſſariò reſultant excrementa in omnibus corporis regionibus, ut docet Galenus *lib. 1. de ſanit. tuenda, cap.* 12. *lib.* 1. *de uſu part. cap.* 1. Reſultant enim ex prima coctione in ventriculo, varia excrementa, quæ ſi non expellantur, varia accidentia pariunt: fit enim inappetentia, collectio pravorum ſuccorum, rugitus, flatus, gravitas in- D teſtinorum, nauſea, ventriculi, & capitis gravitas, inteſtinorum perturbationes, ventris fluctuationes. Si verò quid excernitur naturæ conatu, quod non potuit ab inutili ſecerni, ſymptomaticæ fiunt excretiones; & ſi immiſcentur illis aliæ ſubſtantiæ aquoſæ, fiunt ſpumoſæ, chyloſæ, bilioſæ. Ab iis retentis varia etiam ſuperveniunt ſymptomata, ventriculi appetitum dejiciunt, afferunt vertigines, capitis dolores, nauſeam pariunt, urinæ ſtillicidium, veſicæ com- E preſſionem, colicos dolores. Ergo pro iis vitandis in febribus, & ſecuriori eorum curatione, juvat excrementorum depoſitio.

Tum excrementa retenta ſecundæ regionis, & immodicè exeuntia, pravos cauſant morbos. Sæpe ab iis urina ſupprimitur ante deſcenſum in veſicam, & funditur in ventris cavitatem, & facit hydropem; aut miſcentur cum ſanguine, & impediunt nutritionem; vel facit pru-

ritum ſic retenta, aut ſcabiem, aut multos ſudores; vel in veſſicam delapſa retinetur, & cruciatus efficit, & ſæpe mortem; aut fiunt iſchuriæ, dyſuriæ, ſtranguriæ, aut diabetes, & alia ſimilia.

Tum ſi bilis flava non repurgetur in veſſiculam falleam, refluit ad jecur, & in venam cavam, unde fit morbus regius: ſi putreſcat, fiunt febres bilioſæ: ſi ſeparetur à conſortio aliorum humorum, fiunt eriſypelata, herpetes, aut bilioſæ puſtulæ: ſi confluat in caput, fiunt deliria: ſi in ventriculum, intenſa ſitis exoritur, & cardiaci dolores. Sic ex retenta melancholia fiunt varii melancholici morbi.

Tum de tertiæ regionis retentis excrementis, ut ex ſemine, & lacte, varia fiunt ſymptomata, relata à Galeno *lib. 6. de locis affect.* ab Ariſtotele *lib. 1. de generat. animal. cap.* 18. Præcipuè verò ex profluvio fuliginum retento variæ fiunt febres, variæ repentinæ exſolutiones, & diaphoretici ſudores. Ergo & nimia retentio, & excretio poſſunt pro febribus, & earum curatione nocere.

§. III.

Proponuntur ſolutiones argumentorum.

AD *primum* reſpondetur, quod licèt in putridis febribus fierent omnes evacuationes ex cauſa morbifica, ſi excedant in tempore, in modo, in quantitate, aut vires reſolvant, impediunt febrium curationem; ideo Galenus docuit, quos, quibus, & quando expedit evacuare: nam cuilibet evacuationi annexus eſt caſus virtutum, ad quarum conſervationem attendendum.

Ad *ſecundum* reſpondetur, quod aliud eſt loqui de evacuatione cauſæ morbi; aliud de excretis: & in utraque requiritur modus, occaſio, tempus, & quantitas, ut ſerventur vires.

RESOLVTIO UNDECIMA.

Utrum animi paſſiones poſſint conducere ad febrium curationem.

§. I.

Proponitur ratio dubitandi pro illis.

TOmo 3. *promptuario* 21. latiùs egimus de animæ paſſionibus. Triplicem appetitum nobis condonavit natura, quorum actiones conſtituit in vitæ conſervationem: naturalem; rationalem, A ſeu voluntatem; & appetitum ſenſitivum. Naturalis naturali omni enti eſt communis; ſenſitivus ſentientibus, animalibus, & homini eſt communis; rationalis, ſeu voluntas, hominibus eſt proprius, & ejus actus ſuo modo proportionantur actibus appetitus ſenſitivi: ii dicuntur animi pathemata, animi paſſiones, ſeu perturbationes. Dividitur ſenſitivus appetitus in concupiſcibilem, & iraſcibilem. Sub appetitu concupiſcibili ſunt hæ paſſiones, amor, deſiderium, B gaudium, odium, fuga, triſtitia. Sub appetitu iraſcibili ſunt ſpes, deſperatio, timor, audacia, ira. In omnibus iis paſſionibus reperitur paſſio pro formali, quæ eſt actus appetitus; & paſſio pro materiali, quæ eſt quædam commotio ſanguinis, & ſpirituum in varias partes, prout expedit pro fine paſſionis conſequendo. Horum commotio, aut perturbatio moderata, in conſervationem hominis cedit, quæ excedens, & nimia, perturbatio fit, quæ & morbos valet creare, & vitam auferre: ideo hæ paſ- C ſiones ponuntur inter res non naturales; & ideo de illis inquirimus, utrum aliquando in febribus poſſint eſſe utiles pro illarum curatione.

Videtur quod omnes paſſiones animæ ſemper debent eſſe utiles pro febribus curandis. Nam omnes ſunt naturales operationes appetitus, & actus appetitus, per quos naturaliter tendit ad proſequutionem proprii objecti, proſequendo quod eſt utile, & fugiendo quod eſt inutile. Ergo per has naturales actiones D non impeditur curatio.

§. II.

Quid ſentiendum pro propoſita dubitatione.

REſolvendum, quod licèt paſſiones animæ pro formali non obſtent curationi febrium, poſſunt tamen obſtare paſſiones animæ pro materiali, ſi magnæ, aut vehementes ſint.

Probatur. Tum præcipuè in febribus E putridis, quia cùm paſſiones animæ pro materiali ſint quædam commotiones ſpirituum, & humorum; & coctio deſideret quietem, illam impediunt, & obſtant curationi. Tum quia animi pathemata pro materiali ſunt quædam conturbationes dictæ, quia commovent & perturbant humores, & conſequenter vires interturbant & impediunt in ſuis operationibus requiſitis ad curationem in omni febre.

Tum,

Tum, quia vehementes animæ paſſiones, ſeu perturbationes, mortes valent cauſare. Ergo & commotiones impedientes curationes febrium. Patet antecedens latè à nobis *tom.4.de vita & morte, ſect.* 5. per plures Reſolutiones, in quibus traditur cauſa, & referuntur repentinæ mortes in animæ paſſionibus: in ira, ex Zacuto *tom.* 1. *lib.* 2. *hiſt.* 13. ex Galeno *in hiſt. de ſervo barbaro:* ex Valerio, Langio & Tulpio: de gaudio autem & riſu, ex Hildando, Zacuto, Leontio, & aliis.

§. III.

Solvitur ratio dubitandi primò adducta.

AD rationem dubitandi reſpondetur, quod paſſiones animæ pro formali, licèt non impediant curationem per ſe, poſſunt tamen ob adjuncta animi pathemata pro materiali, quæ illas concomitantur. Poſita enim paſſione animæ pro formali, juxta indigentiam, ad ejus conſequutionem variæ fiunt commotiones in corpore, per quas ſanguis, & ſpiritus maximè agitantur, & moventur, modo quo diximus *tom.* 4. agentes de animi paſſionibus, à quibus fiunt mortes repentinæ, & à quibus febres ſolent intendi, & cauſari. In timore enim in principio ſanguis, & ſpiritus moventur ad interiora cordis, & partes externæ infrigidantur. In ira fit ſanguinis effervescentia circa cor, & ſæpè contrariæ fiunt motiones. In verecundia primò ad interna, poſteà ad partes externas fit commotio. In mœſtitia fit paulatim motus magnitudine, & vehementiâ, ita ut aliqui ab illa pereant, ſuffocato calore ex vehementi confluxu in cor. In gaudio plerique pereunt ſpiritibus diſperſis, & extra miſſis, & reſolutis. In dolore laborantes fiunt decolores, convitiantur torminum vigore, tremunt, & exſolvuntur. Ergo ſi in febribus immoderatæ hæ fiant animæ paſſiones, lædent operationes, & obſtabunt febrium curationibus.

SECTIO IV.

De remediis pro febribus, deſumptis ex Diætetica Medicinæ parte.

DE uſu rerum non naturalium in febribus diſputavimus antecedenter, ex quibus licèt primò ſe offerat alimen-

A tum, ejus diſputationes diſtulimus in hanc ſectionem, quia ulteriorem exigit tractationem. Ejus neceſſitatem inſtituit ſagax natura in ſanis, & ægris ad inſtaurandam continuam partium reſolutionem. Eſt cibus, ſeu alimentum, quod noſtrum corpus valet nutrire. Hippocrates *lib. de alimento*, docet quod eſt triplex alimentum: quod actu nutrit, & eſt repoſitum: quaſi alimentum, quod aptum, ſeu proximum eſt nutrire, ut ſanguis: & futurum alimentum, quod B aptum eſt per coctionem tranſire in verum alimentum, ut panis, & caro. Horum aliud dicitur nutrimentoſum, aliud ſimul nutrimentoſum, & medicamentoſum, quia ſimul medicamenti gerit vices. Gens priſca mortalium vario modo uſa fuit alimento, cogente neceſſitate ad uſum illius. Primum genus hominum, inquit Bruyerus, habitabat in ſylvis, & nemoribus, pro domibus ſpeluncas habebant, pro victu utebantur eo, quem glandiferæ arbores offere- C bant. Tranſitum fecerunt ab hac ruſtica vita ad paſtoritiam, deprehendentes ſylveſtria animalia, & ipſa manſuefacientes, & ex illis, præcipuè ex ovibus, & victum, & veſtem conſequuti ſunt ex lacte, caſeo, butyro, carnibus & pellibus. In poſterum homines pro victu ampliando tranſitum feceruut ad agriculturam, in qua ex variis ſeminum generibus varia adaptarunt alimenta. In urbanam vitam tandem devenerunt ex variis fructibus, & herbis, ex variis ſe- D minibus, & culturis in melius tranſmutatis; ex variis ferarum, volatilium, & piſcium capturis varia, & urbaniora alimenta conſequuti ſunt. Tandem per luxum devenerunt in varia gulæ vitia, quæ pepererunt morborum varia genera, tum ob indebitum uſum, tum ob ignoratas vires alimentorum, quæ quia medicamentoſa, nos vario modo valent alterare: in horum correctione Medicina Diætetica incumbit, noſque diſputamus de debito alimentorum uſu in fe- E bribus.

Resolvtio Prima.

Utrum aliqua diæta, uſuſve ciborum, ſit præſcribendus pro febribus curandis.

§. I.

Ratio dubitandi proponitur, & pars negativa.

ALimentum, aut alimentoſum tantùm, aut ſimul medicamentoſum eſt. Ut alimentum, omni tempore neceſſarium eſt pro partium, quæ reſolvuntur, inſtauratione: quod alimentoſum, maximè pro morborum, & febrium curatione: iis opponitur quod frigidum, & humidum, de quo inquirimus, an determinata aliqua methodo petat exhiberi, ut ſit utile pro febribus curandis. In Secta Dogmaticorum conſideratur illius ſubſtantia, quantitas, qualitas, ordo, tempus exhibendi, ex quibus quædam ſit obſervanda methodus, de qua dubitamus, an ſit neceſſaria.

Videtur quod nulla diætetica methodus ſit ex uſu pro febrium curatione, quia in reliquis Medicinæ Sectis, præter Rationalem, uſus alimentorum præſcribitur ſine omni methodo: Ergo quia nec inter Dogmaticos eſt neceſſaria. Probatur antecedens. Empirici cibum offerebant, non quia tale, ſed quia ſimile ab aliis oblatum apparebat eſſe ex uſu. Methodici non attendentes ad qualitatem, quantitatem, aut occaſionem, quodlibet offerebant, ea tantùm ratione, quia laxandi, aut adſtringendi vim habebant. Spagyrici, ſeu Paracelſiſtici, nullam quærunt methodum in uſu medicamentoſi alimenti, ſolùm inſiſtentes in uſu ſalis, ſulphuris, & mercurii, per quæ ſimiles contendunt curare morbos. Vanhelmont in ſuo ſpecifico imaginario perſiſtens, parum eſt ſolicitus de aliis inquirendis remediis pro febribus curandis, licèt *lib. de febribus, cap.* 12. pro cibo in febribus abſtinens à carnoſis cibis, in potu vini ſe immergat, permittens febrientes inebriari, nihilque referre pro febribus curandis affirmat, an offeratur calidum, an frigidum alimentum; nec an ſervetur methodus in illius uſu pro febribus.

Secundò Podalirus, & Machaon, vetuſtiſſimi, & præclariſſimi Profeſſores Medicinæ, nullam conſtat ſervaſſe methodum in diæta ægrotantium. Ergo quia non eſt neceſſaria.

A

Tertiò, Hippocrates 2. *aphor.* 38. cibum magis gratum docet ægris præſcribendum, ſine alia methodo: & *lib. de veteri Medicina*, docet cibum eligendum juxta guſtum ægrotantis: Ergo ſine alia methodo.

Quartò, bruta liberantur à morbis uſu cibi aſſueti, ſine methodo & varietate. Ergo & homines in febribus.

Quintò, Hippocrates *lib.* 1. *de victu* B *acutor. & lib.6. epid.* & aliis in locis docet, naturam doctam ſine doctore proprias perficere operationes, & ideo apud veteres occulta fuit hæc Medicinæ pars, & ſine illa plures barbari conſequuntur ſanitatem. Ergo fruſtra adhibetur à Dogmaticis.

§. II.

Pars affirmativa proponitur, ſancitur, & fulcitur.

C RЕſolvendum, quod pars Diætetica, Medicinæ Rationalis, morbis curandis, præcipuè febribus, eſt utilis, & neceſſaria, tanquam præſtantiſſimum remedium illarum. Sic ſancivit Hippocrates, latiſſimè demonſtravit Galenus, & ut refert Bruyerus, recepit omnis cœtus Dogmaticorum juniorum, & ex veteribus Oribaſius, Paulus, Aëtius, Actuarius, Theophraſtus, Glaucus, Locrus, Mithecus, Dionyſius, Heracli- D des, Agis, Penetos, Ægidius, Eraſiſtratus, Euthydemus, Crito, Hegiſidus, Stephanus, Architas, Aceſcias, Diocles, Philiſton, Herodotus, Licius, Linceus, & Samius, quorum alii de oleribus, alii de piſcibus, alii de carnibus tradiderunt plura, ſicut plures ex recentioribus.

Probatur *primò* ex Hippocrate, qui *lib. de vetuſta Medicina*, inquit: *Nihil Medicinâ opus erat ægrotis hominibus, ſi eadem diæta uterentur, & aſſumerent quæ ſani edunt, & bibunt. Probè etiam* E *noſſe oportet, quibus ſorbitiones in morbis non conducunt; nam ſtatim ubi hæc fecerint, exacerbantur ipſis febres ac dolores, & manifeſtum fit, quod oblatum modò quidem alimentum, ac incrementum præbet, corpori verò tabes & infirmitas.* Ergo ex Hippocrate, authoritate, ratione, & experientiâ convincitur, quod pro curatione febrium neceſſaria eſt methodus diætetica.

Probatur *ſecundò* ex Galeno, præcipuè

puè *in lib. de aliment. facult. & de cibis boni, & mali ſucci*, in quibus demonſtrat ciborum facultates, illorum ſubſtantias utiles, aut inutiles, in quibus anni temporibus, pro quibus ſubjectis, aut ætatibus, pro quibus morbis, & qualis ſit debita diæta in illis. Ergo ſatis patet hujus neceſſitas.

Probatur *tertiò*. Obſervat humana ratio, quod pro omnibus viventibus conſervandis requiritur propriorum alimentorum electio. Ergo in homine potiori jure, præcipuè in febribus, pro illis exhibendis, methodus eſt ſervanda. Probatur antecedens ex communi uſu diverſorum alimentorum, quæ & ipſa bruta eligunt in ſanitate; & ex pluribus aliis, quibus ex naturali inſtinctu utuntur in ſuis morbis. Tum pro arborum nutrimento patet, & pro diverſis conſequendis, & conſervandis fructibus, quod diverſæ terrarum differentiæ aliæ proſunt, aliæ ſunt obſtaculum, & pro arborum conſervatione, & pro fructuum productione, aut maturatione; in aliis enim creſcunt, areſcunt in aliis. Ergo in hominibus idem obſervandum, quia alii aliis utuntur cibis, aliorum varia eſt ciborum conſuetudo, aliorum diverſa ſimpathia, aut antipathia, cum diverſis alimentis; & in ipſis morbis varia ſunt tempora, in quibus nocent, aut proſunt; variæ occaſiones, in quibus virium lapſus exigit cibum, quem aliàs renuerent acceſſiones.

§. III.

Reſpondetur pro rationibus primò traditis.

AD *primum* reſpondetur, quod variæ Medicinæ Sectæ, ſicut differunt in principiis, ſimiliter in inveniendis modis utendi illis. Rationalis autem Medicina, quæ ratione, & methodo rationali conſtituitur, ratione, & uſu adinvenit, quod morbi fiunt, & oppugnantur per alimenta, & quod ſicut indebitus illorum uſus morbos procreat, ita debitus, & methodicus illos curat.

Ad *ſecundum* reſpondet Gorrheus, quod veteres, quia in nimia continebantur diæta, nullis vexabantur morbis ex indebito cibi uſu; & ideo ad eos vitandos aut curandos, nulla Medicorum fuit adhibita methodica victus ratio, donec ob indebitum uſum fuit neceſſaria.

Ad *tertium* reſpondetur, quod Hippocrates tradidit ciborum methodicam diætam, & inter præſcriptum uſum illorum ſuperaddit quod præcipuè permittendus cibus guſtui gratus, & aſſuetus, qui ab idea admittitur; & ideo faciliùs coquitur.

Ad *quartum* reſpondetur, quod bruta pro morbis ſæpe abſtinent ſe à cibis, communique alimentorum uſu: ſæpe ex naturali inſtinctu, alia alimenta quærunt. Nec ab irrationalibus rationales homines, licèt aliqua imitentur, debent metiri ſuas actiones, quæ intellectuali potentiâ regulantur.

Ad *quintum* reſpondetur quod Hippocrates docet, quod pro inſtinctu plura conſequantur homines, ſicut bruta: non tamen negat, quod ultra illum homo per ſuperiores potentias potentiores, elevatioreſque conſequatur operationes.

Resolutio Secunda.

Utrum in febribus eligenda hora cibandi pro illarum curatione.

§. I.

Pars negativa proponitur, & fulcitur.

VIdetur quod non. *Primò*, quia uſus utendi alimento adhuc inter ſanos non fuit uniformis, nec in determinatis horis. Ergo minùs poteſt præſcribi in laborantibus febre. Probatur antecedens. Tum; nam apud Hebræos pro prandio alii eligebant circa ſolis occaſum, alii circa horam undecimam, alii circa duodecimam. Tum ex Græcis alii diluculo, alii meridie, alii ſub veſperam, alii meridie, & veſperi. Tum ex Romanis alii ſolùm veſperi utebantur cibo, alii bis in die. Tum Perſæ ſemel in die comedebant juxta meridiem: & inter noſtros, alii ſemel in die, noctu, aut meridie: alii tribus vicibus, mane, in meridie, & noctu: alii ſimul in veſpere. Ergo nulla à ſanis fuit obſervata uniformis prandendi hora.

Secundò, ſi aliqua cibandi hora eſſet vitanda in febribus, maximè in acceſſionibus: Sed illæ cogunt ad cibi exhibitionem; Galenus enim in picrocholis conſulit cibi exhibitionem in illis, præcipuè in earum principio: Ergo nulla certa hora datur in febribus præſcribendi cibum.

Tertiò, virium conſervatio, quæ perficitur per cibi exhibitionem, præſtantior & urgentior eſt reliquis indicatio-

nibus deſumptis à febre: Sed nulla eſt hora, in qua non poſſint urgere vires ad cibi exhibitionem. Ergo nulla poteſt deſumi à febre determinata ratio abſtinendi ab illo.

§. II.

Non expedit in quovis morbi tempore exhibere cibum.

RESolvendum *primò*, quod in febribus non ſine præmeditatione & methodo eſt offerendus cibus.

Probatur. Tum ex Hippocrate *lib. 1. Epidem. ſect. 2. in hiſtor. filiæ Philonis*, de qua inquit, quod quia ſeptima die intempeſtivè cœnavit, mortua eſt. Tum Pindarus inquit, *Opportunitas rei omnis habet caput.* Tum quia ut cecinit Ovidius:

Temporibus medicina valet, data tempore proſunt;
Et data non apto tempore vina nocent.

§. III.

In acceſſionibus de cura regulari abſtinendum à cibo.

RESolvendum *ſecundò*, quod paulò ante acceſſionem, in febribus, in principio, & vigore, abſtinendum ab exhibitione cibi, ex Hippocrate.

Probatur. Tum ex Hippocrate 1. *aphor.* 11. dicente: *In acceſſionibus abſtinere oportet; nam cibum dare nocivum eſt: & quibus per circuitum acceſſiones fiunt, in ipſa acceſſione abſtinere oportet.* Et *ſententia* 19. *ſequenti*, inquit: *Hi qui per circuitus acceſſionem habent, nihil dare oportet, nec cogere, ſed ſubtrahere adjectioni ante judicationes.* Tum, quia Hippocrates 4. *acutor.* refert damna, quæ ſubſequuntur ex cibi exhibitione in paroxyſmo: ſuffocatur enim calor à morbi cauſa, quæ in præcordia truditur in paroxyſmo, & à cibo obtunditur. Præterea producitur acceſſio, quia per coctionem diſtrahitur natura à coctione cauſæ morbificæ, ab elaboratione, & excluſione. Præterea ex non reſolutis cauſæ morbificæ reliquiis, aggregantur excrementa ex quibus varia ſubſequuntur ſymptomata. Tum idem confirmat Hippocrates *lib. de loc. in homine*, dicens: *Febrienti cibum ne offeras.* Sed ſi quando cogat neceſſitas, ſeu virium reſolutio, in remiſſione febris utendum ſorbitionibus, ex eodem, *lib. de affecti-*A *bus, text.* 142. ubi inquit: *Si febrilis calor apprehenderit, & dimiſerit; gravitas autem corporis ipſum detinuerit, hunc donec calor quidem tenuerit, ſorbitionibus, & potibus curato; cùm autem non tenuerit, etiam cibos dato.*

§. IV.

Sanitatis conſuetudo ſervanda, ſi non impediant acceſſiones.

B RESolvendum *tertiò*, quod ſi non obſtant acceſſiones conſuetudini, ſtandum in cibo offerendo in febribus.

Probatur. Tum ex magna conſuetudinis poteſtate; fit enim alia natura, & Hippocrates 2. *aphor.* 49. inquit: *Qui conſueti ſolitos labores ferre, etſi fuerint imbecilles aut ſenes, non conſuetis fortibus atque juvenibus faciliùs ferunt.* Et in ſubſequente textu 50. ſuperaddit: *Quæ ex longo tempore conſueta ſunt, inſuetis minùs moleſtare ſolent.* Et *lib. 2. de victus* C *ratione in acutis*, *ſententia* 21. & 22. idem confirmat, dicens: *Atqui facile eſt hoc addiſcere, quod ſimplex victus cibi, ac potus, ipſe ſibi ipſi ſemper ſimilis, ſecurior omninò eſt ad ſanitatem, quàm ſi quis repentè ad alium meliorem magnam mutationem faciat; nam & iis, qui bis in die cibum ſumunt, & his, qui ſemel, repentinæ mutationes, noxæ, & ægritudines inducunt: & eos ſanè, qui prandere non adſueti ſunt, ſtatim infirmos facit hoc, & toto corpore graves, & debiles, & pigros.* D Tum Ælianus *lib. 5. variæ hiſtoriæ*, idem confirmat, damnans mutationis cibationum, dum inquit: *Tachus Ægyptius, donec uſus eſt vernaculo victu, & frugaliter vixit, omnium hominum fuit ſaniſſimus; poſtquam verò ad Perſas venit, & in illorum luxum delapſus eſt, cùm non poſſet ferre inſolentiam ciborum, vitam in dyſenteriam tranſegit, & luxuriam cum morte commutavit.* Ex quibus apparet, quanta ſit vis conſuetudinis in modo ſumendi victum. Tum ciborum venenoſitas per conſuetudinem fit pro cibo uti- E lis, ut apparuit in Mithridate Rege, qui aſſuetus veneno, non potuit conſequi quod ab illo interficeretur: nec anus Athenienſis ex uſu cicutæ, ut fatetur Galenus, & Æthiopum gens aſſueta pro victu aſpidibus, ex eis nutriri conſequuntur. Ergo & febrientes uti cibo petunt in horis pro valetudine aſſuetis, niſi obſtet urgentior indicatio. Tum comprobat conſuetudo cibandi in ſanis, quæ licèt pluribus ſit diverſa, unaquæque

que tamen utilis, & grata pro illis, quibus non obſtat. Ergo & pro febrientibus, in quibus ab acceſſionibus non impeditur.

§. V.

Solvuntur rationes dubitandi primò adductæ.

AD *primam* reſpondetur, quod in ſanis non impeditur hora ſumendi cibum, niſi ab urbanis occupationibus, & juxta illas liberum eſt unicuique horas variare, & præſcribere: in febribus verò impeditur, ob acceſſiones, & accidentia, debita hora cibandi; & ideo Medica methodus præſcribitur juxta utilitatem ægrotantis.

Ad *ſecundam* reſpondetur, quod Galenus *lib.* 10. *methodi, cap.* 3. in picrocholis, & febribus uſtivis, in ipſa acceſſione offert cibum, quia in picrocholis per illum obtunditur acrimonia in febribus uſtivis, quia acceſſiones non declinant, donec à cibo, & potu utilibus uſtivus calor remittatur: quod confirmat Avicenna *fen.* 2. *tract.* 2. *cap.* 8. ſuperaddens: *Et de corporibus ſunt corpora cholerica, quæ requirunt regimen diverſum ab illo quod diximus, & propriè quando ſunt conſueta commixtioni plurimæ; ipſa enim quando non cibantur, etiam in ipſo principio febris, immò in hora, quæ eſt pravior, ea & eſt hora ſtatus, cùm ipſi debilioris ſunt virtutis, & ſupervenit eis ſyncopis, & moriuntur in paroxyſmo; & ſi ſunt fortium virtutum, cadunt in extenuationem, &c.*

Ad *tertium* reſpondetur, quod ut apparet ex dictis, ſi timetur ſyncopis, aut virium lapſus, urgentior eſt illa indicatio, quæ ſumitur à viribus; & ideo contemnenda ſunt damna propoſita, quæ ſequuntur ex cibi exhibitione in acceſſione, ut vitemus ſyncopen, aut mortem, quæ timeri deberent, ſi cibus non offeratur in illa urgentia.

RESOLVTIO TERTIA.

Utrum victus tenuis ſit utilis pro febrium curatione.

§. I.

Quotuplex ſit victus: ſuadetur pars negativa.

FEbrium, ſicut & aliorum morborum, plures ſunt differentiæ. Aliæ ſunt chronicæ, quæ extenduntur ultra qua- A dragesimum diem: Aliæ acutæ ex decidentia, quæ perveniunt ad diem quadragesimum: Aliæ ſimpliciter acutæ, quæ perveniunt uſque ad diem vigeſimum: Aliæ exactè peracutæ, quæ durant uſque ad diem decimumquartum: Aliæ peracutæ ſimpliciter, quæ terminantur die ſeptima: Aliæ exactè peracutæ, quæ perveniunt in diem quartum. Juxta has differentias præſcribuntur febribus variæ etiam ciborum differentiæ, quæ vario modo ſolent ſumi. Unde B *lib. de veteri Medicina*, ex Hippocrate dicitur cibus plenus, ſeu craſſus, qui comeditur; tenuis, qui ſorbetur; tenuiſſimus, qui potatur; extremè tenuiſſimus, eſt nihil dare. Alii cum Galeno 1. *aphor.* 4. cui aſſentitur Avicenna *fen.* 1. 4. *tract.* 2. *cap.* 8. aliter dividunt victum, in plenum, qui vires reddit robuſtiores, quàm erant antea, qualis eſt victus ſanorum: in victum modicum, qui vires conſervat, non auget: in victum tenuem, qui vires moderatè debilitatas C conſervat. Victus tenuis dividitur in ſimplicem tenuem, qualis eſt priſanæ cremor; in tenuiſſimum, qualis eſt mulſa; in extremè tenuiſſimum, qualis eſt aliquid melicrati exhibere, vel nihil dare de victu hoc tenui. Inquirimus an poſſit eſſe utilis pro febribus curandis?

Videtur, quod ſemper convenit victus plenus in omni febre. Tum *primò*, quia Hippocrates 1. *aphor.* 4. id docuit, dicens: *Victus tenuis & exquiſitus, in* D *morbis quidem longis ſemper; in acutis verò, in quibus non convenit, periculoſus: & rurſus qui ad extremum pervenit tenuitatis, gravis eſt; nam & repletiones, quæ ad extremum deveniunt, periculoſæ.* Ubi in omni morbo damnat victum tenuem.

Tum ſecundò, *lib.* 1. *aphor.* 5. idem docet, dicens: *In tenui victu ægri delinquunt, quo fit ut magis lædantur; quicumque enim error committitur, major in hoc fit, quàm in paulò pleniori victu. Propterea etiam ſanis periculoſus exiſtit valde* E *tenuis conſtitutus, & exquiſitus victus; quoniam errores graviùs ferunt: ob hoc quidem tenuis, atque admodum exquiſitus, eo qui ſit paulò plenior, magis periculoſus exiſtit.*

Tertiò, ille victus requiritur pro febrium curatione, cum quo integrè poſſint conſervari vires, quia virium conſervatio per accidens eſt morbi medela. Sed victus plenus eſt, qui vires conſervare, & augere valet, ut diximus ex Hippocrate.

pocrate. Ergo in omni febre eſt præferendus pro illarum conſervatione.

Quartò, ut colligitur ex Hippocrate *lib. de diæta*, & docuit Galenus *lib. 2. de dieb. decretor. cap.* 10. & nos ex illis deduximus, febrium variæ ſunt differentiæ: Sed juxta ſuas differentias varium petunt victum: Ergo non omnes exigunt victum tenuem.

§. II.

Victus tenuis qualiter utilis pro omni febre.

RESolvendum, quod victus tenuis, ſi vires poſſint perdurare uſque ad morbi vigorem cum illo, præferendus; ſin minùs plenus.

Probatur; nam licèt ſumpta indicatione à viribus in omni febre indicetur victus plenus, per quem petunt integræ conſervari: ſed ſunt plura quæ impediunt ejus uſum. Ergo cogit neceſſitas in illis pervenire ad victum tenuem, qui non impeditur omninò. Probatur minor. Tum quia pleriſque in febribus viſcera accenduntur, & impeditur pleni victus perfecta coctio. Tum quia Hippocrates *lib. 2. aphor.* 10. inquit: *Corpora impura quanto magis nutries, tanto magis lædes.* Ex quo apparet, impura febricitantium corpora non plenè eſſe nutrienda. Tum Hippocrates 7. *aphor.* 65. inquit: *Si quis cibum febricitanti dederit, ut ſano robur, ſic laboranti morbus.* Tum 1. *aphor.* 7. ait: *Ubi morbus peracutus eſt, ſtatim extremos habet labores, & extremè tenuiſſimo victu utendum.* Tum quia febris putrida petit cauſæ morbificæ coctionem, quæ diſtrahitur per victum craſſum, à quo impeditur à coctione humorum. Tum quia Hippocrates 1. *aphor.* 8. tenet, quod febris ob ſuum vigorem, tenuem victum exigit. Galenus tenet, quod ne diſtrahatur calor à coctione: Ergo ob hæc in febribus non expedit victùs craſſus.

Dices, quod victus debet præſcribi, ſive tenuis, ſive plenus, comparativè ad febris durationem; docet enim Hippocrates, quod debet offerri ille, *cum quo virtus poſſit perdurare uſque ad morbi vigorem.* Medicus in principio non poteſt conſequi qualis ſit febris duratio, & ideo nec victum eligere ut tenuem, aut ut craſſum.

Reſpondetur, quod ipſe Hippocrates tradidit principia ex quibus id cognoſcatur, dicens: *Quod acceſſiones, & conſtitutiones morbi indicabunt, & anni tempora, & ſucceſſiva incrementa.*

§. III.

Solvuntur rationes primò propoſitæ.

AD *primam* reſpondetur, quod cùm victus indicetur propter virium conſervationem, & tenuis nequeat illas conſervare pro morbis longis; ideo Hippocrates docet, in illis non eſſe utendum tenui victu, nec in acutis, ſi urgentior ſit indicatio conſervandi vires, ſupra reliqua contraindicantia; & tunc præcipuè vitandus, qui ita extremè tenuis eſt, cum quo vires nequeunt ſubſiſtere, nec vita.

Ad *ſecundam* reſpondetur, quod cùm victus petat præſcribi, qui ſufficit ad conſervandas vires uſque ad morbi vigorem, ex Hippocrate, conjectari oportet, an virtus poſſit pervenire ad morbi vigorem: & in hac conjectura 1. *aphor.* 5, docet quod magis delinquitur, ſi error ſit in exhibitione victus nimis tenuis, quàm plenioris; quia ex plenioris errore poteſt morbus augeri, ex errore tenuioris poſſunt deficere vires, & vita: & in ſanis etiam minor eſt error in pleniori, quàm in tenuiori victu; quia eſt indicatus, & ſunt pauciora quæ obſtent, quàm in tenui, per quem vires imminuuntur.

Ad *tertiam* reſpondetur, quod probat argumentum, quod à viribus ſemper indicatur victus plenus; non tamen quod non poſſint eſſe aliqua contraindicantia, quæ cogant tranſire ad uſum victus tenuioris.

Ad *quartum* reſpondetur, quod ſicut febres varias habent conſtitutiones, & durationes: ſic victus varias habet alendi vires: craſſus illas conſervat, & auget: tenuis illas minuit; & ideo craſſus præſtantior, dum non impeditur illius uſus.

RESOLUTIO QUARTA.

Utrum aqua inſtillatitia carnium ſit utilis pro febrium curatione.

§. I.

Proponitur ratio dubitandi: fulcitur pars negativa.

AQuæ inſtillatitiæ ſunt quæ ignis vi inſtillantur; aliæ ad ſanitatem, & vitam comparatæ; aliæ ad voluptatem, &

& ornatum , ut tenet Perdulcis : aliæ ſunt ſimplices , quæ ex uno medicamento eliciuntur ; aliæ compoſitæ , quæ fiunt ex pluribus. Ex ſimplicibus aliæ refrigerant , aliæ calefaciunt : refrigerant deſtillatæ ex rebus frigidis , ex eodem , ut aqua cichorii , endiviæ , oxalidis , graminis , roſarum , plantaginis, violariæ , portulacæ , nenupharis , ſolani , lactucæ. Calefaciunt ſine manifeſto calore , aquæ abſinthii , menthæ ; & harum aliæ pro liène, aliæ pro jecore , aliæ pro aliis adaptantur partibus. Pro carnibus , & viribus recuperandis in febribus, fiunt aquæ inſtillatitiæ , aliæ ex ſolis carnibus ſimplices , aliæ compoſitæ ex carnibus , & aliis attemperantibus ſimul commixtis, & contemperantibus, ac renutrientibus.

Pro febrium curatione is victus' primò intenditur , qui bonum præſtet ſuccum , & non habeat manifeſtam exceſſum cra ſtudinis , aut tenuitatis. Sic viribus permittentibus , coctionemque perficientibus , eligimus alimenta boni ſucci , bonum ſanguinem generantia, qualis eſt optimus panis , caro avium, arietina , vitellina : ſed dum calor concoquens impeditus eſt , pro horum coctione cogimur deſcendere ad victum tenuiorem , qualia ſunt ova , jus pulli , aut gallinæ , vinum album , poma , teſtes pedeſtrium , jura carnium , carnes maceratæ , illarum ſuccus , vel aqua inſtillatitia carnium tantùm, vel ſimul aliarum herbarum humectantium , & refrigerantium : & de hoc tenui victu , aqueáve ſubſtantia carnium inſtillata inquirimus , an poſſit eſſe remedium , utiléve alimentum , licèt tenue, pro febribus curandis.

Aquam hanc inſtillatitiam vocant alii deſtillatum reſtaurans. Dum fit ex carnibus , ſolet fieri inſtillatio ex herbis, floribus , fructibus , radicibus , liquoribus : præcipuè ut reſtaurans , pluribus modis deſcribitur ab Huvecheiro in antidotario. Fit ex jure capi , & herbis, pulverib uſque attemperantibus , ex aquis cordialibus , cum carne cruda caponis macerata in lacte , & carne alterius caponis. Extrahatur liquor in diplomate , qui ſolet colari per manicam Hippocratis , cum ſucco limonum , & aquis cardui , & nenupharis , ana ʒ.j. cum pauco ſaccharo. Alii inſtillant ſolas carnes vitulinas , arietis , caponum , pullorum gallinaceorum , aut perdicum : vel in febre ſyncopali , & viribus reſolutis,

A ℞. gelatinæ cornu cervi extractæ cum vino albo ℔.iv. ſanguinis agni , & vituli manibus agitati , liberati à fibris , ana ℔. ij. vini malvatici ℔. ß. corda vituli per fruſta ſecta recentia , num. j. micæ panis albi recentis lacte inebriatæ ℔.ij. ſucci meliſſæ ʒ. j. aquæ roſar. & flor. arantior. ana ℔.j. mala citria num. ij. Pone in alembico vitreo , & deſtillentur in B. M.

Pro viribus inſtaurandis in febre maligna , aut peſtilente , ℞. radices dictamni , angelicæ , tormentillæ , pentaphyl-
B li , doronici , zedoariæ , contuſor. & macerator. in aquis cordialibus , ana ʒ. ß. folior. bugloſſæ , borragin. acetoſæ , ſcabioſæ , pimpinellæ , cardui , ana m. j. ß. cardamomi ʒ.ij. conſervæ bugloſſæ , viol. ana ʒ. iiij. theriacæ ſantal. ʒ. ij. margarit. ʒ.j. decoctionis duorum pullorum & capi alteratæ cum herbis refrigerantibus ℔. iiij. micam unius panis in lacte infuſi injice in evaporatorio , fiat deſtillatio lento igne , ſaccharo & ſucco limonum , cum quibus tranſcolentur per
C manicam Hippocratis. Inſtar horum plures tradidere Authores , de quibus præcipuè inquirimus an poſſint prodeſſe pro febribus?

Videtur pars negativa præferenda. Primò , quia aqua inſtillatitia carnium, & reliquorum , formam retinet aquæ, & tenuis eſt conſiſtentiæ : Sed quæ aqueam conſiſtentiam habent , nequeunt nutrire. Ergo nec inſtillatum poteſt eſſe utile pro victu in febribus. Probatur minor ex Galeno *lib. de maraſmo , cap. 9.*
D *§. Attractu tamen facile eſt id alimentum , quod cùm ſit partium tenuium , tum naturâ calidum , verùm hoc ferè non nutrit , quippe oſtenſum eſt , alimentum craſſum , ac viſcoſum eſſe debere , ut & ſtabile ſit , difficileque tranſpiret , & nutriendis corporibus promptè aſſimiletur.* Ergo quod aqueum, nequit nutrire.

Secundò. Aqua inſtillatitia carnis fit per ſublimationem vi ignis , à quo calida redditur : Ergo inepta pro febrium
E curatione , ad quam Hippocrates requirit victum frigidum & humidum. Probatur antecedens ex Galeno *lib. 9. de ſimpl. medic. facult. in proœmio* , ubi docet nullum combuſtorum eſſe frigidum : Ergo aqua inſtillatitia , quæ fit combuſtione , non eſt frigida.

Tertiò : Partes carnium , & reliquorum ingredientium , quorum vi ignis fit aqua inſtillatitia , ſunt partes igneæ , & aëreæ , quæ aptiores ſunt , quia tenuio-

res, ut vi ignis ſeparentur, & aſcendant in vapore. Ergo ſunt partes calidiores, igneæque, & ineptæ pro febrium attemperatione. Probatur antecedens. Tum quia talis aqua experitur mordax, comprimens, & adſtringens, ut apparet in guſtu. Tum quia idem contingit in aqua inſtillata ex vino, & qualibet aqua vitæ, quæ à quovis fiat, calidiſſima evadit, quia prædominant partes igneæ in illa elevatæ vi ſublimationis ignis, per quam ſeparantur.

§. II.

Aqua inſtillatitia carnis, utilis admittitur pro febrium victu tenui, & curatione.

Reſolvendum, quod aqua inſtillatitia carnis, & reliquorum attemperantium, ſit utile alimentum, & medicamentoſum tenue pro febrium curatione, & pro viribus inſtaurandis.

Probatur *primò* ex Hippocrate *lib. de alimento*, ubi agens de alimento ægrotantium, quibus vires ſunt debiles, inquit quod in iis humidum alimentum faciliùs tranſmutatur, quàm ſiccum, id eſt ſit alimentum magis aptum: Ergo & utilius pro febre.

Probatur *ſecundò*. Viribus deficientibus, in omni febre talis victus offerendus, qui facilè concoquatur, celerrimè diſtribuatur, & valeat nutrire. Sed nullus in hos fines præſtantior eſt, quàm aqua inſtillatitia carnis. Ergo pro febribus, & collapſis in illa viribus, maximè admittenda eſt in illis. Probatur minor, quia portio carnis apta eſt nutrire: forma aquea facilis eſt pro coctione, & diſtributione: ingredientia refrigerantia proſunt pro attemperatione. Ergo pro utroque fine eſt utilis aqua inſtillatitia ex carnibus.

Probatur *tertiò*. Viribus delapſis, carnibuſque conſumptis in febribus, duæ ſunt indicationes: altera inſtaurandi vires per victum: altera quod victus illas non opprimat, & opponatur febri. Sed totum hoc valet complere aqua inſtillatitia carnis cum herbis attemperantibus. Ergo manet tanquam utile auxilium indicata.

§. III.

Solvuntur fundamenta primò propoſita.

Ad *primum* reſpondetur, quod victus plenus petit eſſe craſſus, ut poſſit in ſanis vires integras conſervare; te-
A nuis verò victus requiritur, qui ſit tenuis ſubſtantiæ, ut vires non obtundat, & poſſit vinci à debili calore, nec omninò diſtrahat naturam à coctione cauſæ morbificæ; quod nequit vitari exhibito victu craſſo.

Ad *ſecundum* reſpondetur, quod aqua inſtillatitia ex carne, & aliis frigidis ingredientibus, licèt per ſublimationem calefiat; frigida tamen evadit ſeparata ab igne, ob partes frigidas ingredientium quæ remanent in illa; & ideo ab ejus for-
B ma producitur poſtea frigiditas, ſicut contingit in aqua ſeparata ab igne calefaciente.

Ad *tertium* reſpondetur, quod duplex eſt caliditas, quæ poteſt reperiri in aqua inſtillatitia: altera communicata ab igne externo, à quo inſtillatur, & per empyreumata permixta eſt partibus, quæ aduruntur; & hæc caliditas partim amittitur, ablato calore calefaciente extrinſeco, partim ablatis empyreumatibus. Alter eſt calor internus ortus à propria forma, prout
C determinatur à partibus igneis & aëreis ab illa informatis, quæ cùm ſint in minori numero, quàm aqueæ frigidæ, reſultat caliditas remiſſor frigiditate, ut manifeſtè apparet in aqua inſtillatitia plantaginis, nympheæ & aliorum mixtorum frigidorum, quorum aqua inſtillatitia frigida manet ex inſitis, & apta ut pro febribus curandis offeratur. Idem contingit in aqua inſtillatitia carnis cum herbis refrigerantibus, & humectantibus, quæ cùm à carne recipiat eſſe alimentum, ab
D herbis vim attemperandi & humectandi, complet eſſe remedium pro febribus attemperans, humectans, & nutriens; & ſimul ob aqueam naturam, quod ſit victus tenuis. Si verò aqua inſtillatitia fieret ex mixtis, in quibus prædominarent partes materiales aëreæ & igneæ à propria forma, ob illas prædominantes in aqua inſtillatitia, ipſa fieret à prædominio calida, ut conſtat in aqua vitæ.

E

Resolutio Quinta.

Utrum jus attemperans ſit victus tenuis aptus pro febribus curandis.

§. I.

Quid jus, quotuplex medicamentoſum: proponitur pars negativa.

Jus eſt decoctum carnis in aqua, vel ex ſola carne, vel ſimul cum herbis medicamentoſis, aut alimentoſis. Differt

juxta

juxta ingredientes carnes. Aliud eſt jus galli veteris, aut pulli gallinacei, aut palumbinum, aut gallinaceum, aut caponum, aut perdicum, aut ſolius carnis arietinæ, aut aliorum quadrupedum animalium. Jus galli veteris, ut tenet Claudinus, fit eligendo gallum rufum, alacrem, ſtrenuum in coïtu, fortem in dimicando, qui ſit medii habitus, nec junior duobus annis. Præparetur colligando pedem ejus, ferulis verberetur, ut iraſcatur donec flaveſcat: decapitetur, deplumetur, exenteretur, abluatur, & vel in ventre conſuantur utilia ſimplicia pro affectu, vel decoquatur, & partes quæ ſuperſunt, ſaliantur; ſucceſſivè abluatur, & coquatur pars quarta unoquoque die pro juris uſu. Jus columbi fit vel ex domeſtico, vel turriali, aut ſylveſtri: præparatur deplumando, lavando, coquendo illum in aqua cum appropriatis in debita quantitate aquæ. Jus pulli tenuioris, aut pullæ quæ nondum ova peperit, præparatur in communiori uſu pro febribus curandis, inſtaurandis viribus, & carnibus conſumptis reparandis. Præparatio fit modo ſuprà propoſito: decoctio cum hordeo, farro, herbiſque frigidis, & humectantibus. Solet cum jure ſuperaddi ſaccharum, aut ſuccus arantiorum, limonum, agreſtæ, aut pulveres cryſtallorum tartari. Sæpe ſuperadditur caro arietina, vitulináve, vel ex iis ſine pullis fit jus pro febrientibus, de quo inquirimus, an ſit victus tenuis, & utilis pro febribus curandis.

Vanhelmont *lib. de febribus*, *cap.* 12. imaginatur, quod non. Tum *primò*, quia cùm jus ſit victus tenuis, eſt inutile, quia per inediam ex exhibitione victus tenuis, pereunt ægri. Tum *ſecundò*, quia ſi jus eſſet utile, maximè pro febre peracuta, pro qua non convenit, quia eſt indignus nomine Medici, qui ante diem quartum febrem non curavit. Tum *tertiò*, quia jus carnis carnes poteſt nutrire: quod vitandum, quia ex Hippocrate, impura corpora læduntur nutritione. Ergo nullum jus convenit pro febrium curatione.

§. II.

Ius carnis cum attemperantibus eſt utilis victus febrientibus, & pro aliis morbis.

RESolvendum, quod jus, ſeu decoctum carnis cum attemperantibus eſt utile pro febrium curatione, & virium inſtauratione, & cum aliis appropriatis pro aliis morbis.

Probatur prima pars, quod jus carnium cum herbis attemperantibus, & humectantibus, ſit victus tenuis, utilis pro febribus curandis. Tum ex Oribaſio 4. *collect. cap.* 7. ex Galeno, & Meſue, qui pro attemperandis bilioſis humoribus conſulunt jus pulli gallinacei, cum herbis attemperantibus, ſcariola, lactuca, & aliis, ut cucurbita, & farro. Tum quia in febribus uſtivis, in viribus reſolutis, in carnibus per febres reſolutis jura carnium, & ingredientium attemperantium omnes adimplent indicationes; attemperant enim, nutriunt celeriter, & vires ſubitò reparant, ſubminiſtrando materiam pro celeri ſpirituum generatione. Tum ſuperaddunt alii huic juri, ſuccum limonum, arantiorum acrium, granatorum, agreſtæ, aut limonum: alii pulveres cryſtallorum tartari, ex quibus vigoratur vis attemperandi. Ergo ut utilis victus in febribus jus admittendum eſt.

Probatur *ſecundò* ſecunda pars de jure galli veteris, requiſito pro aliis morbis. Tum *primò* pro morbis frigidis gallus vetuſtus calefacit & exſiccat, ut tenet Dioſcorides *lib.* 2. *cap.* 41. & Meſue *lib.* 2. *cap.* 23. Ex quibus comprobant Authores jus galli veteris indicari ab affectibus frigidis, & humidis, à materia morbifica gaudente iis qualitatibus, craſſa, viſcida, adhærente in partibus, à caloris imbecillitate. Tum in aſthmate, orthopnœa, & tuſſi, à materia frigida, præcipuè ſi cum veteri gallo in decoctione addantur hyſſopus, praſium, calamentha, radix enulæ, ireos, ſcylla, guaiacum, ſaſſafras, ſemen urticæ, pulmonaria, capilli veneris, ſcabioſa, farfara, liquiritia, althea, paſſulæ & pulvis tartari albi, ut tenet Claudinus. Tum patet ex Dioſcoride *lib.* 2. *cap.* 41. quod jus galli maximè convenit pro curatione febrium chronicarum: ſimiliter curantur cum illo febres ortæ ex obſtructionibus, ſi fiat decoctio galli cum emollientibus, quales ſunt paſſulæ, liquiritia, althea, malva, & alia communiora aperientia. Tum ſi fiat galli decoctio cum ſeminibus aniſi, fœniculi, dauci, ameos, carvi, & aromatibus, confert in tympanite, & aliis affectibus flatuoſis, ut in uteri inflatione. Tum cum appropriatis ingredientibus confert jus galli veteris in viſcerum ſcirrhis, in cachexia, arthritide: & cum diureticis præparatum

movet per urinam; cum catharticis, per ventrem, ut tenet Dioſcorides proximè citatus.

Probatur *tertiò* de jure columbi, quod conferat pro aliis morbis. Tum quia ſive turrialis, ſive domeſticus, ſive ſylveſtris ſit, calefacit, & humectat: undè confert in affectibus frigidis, & ſiccis, & ortis ex cauſa frigida. Tum præcipuè eſt in uſu in communi praxi in macie corporis, in ventriculi ſiccitate, in uteri obſtructionibus, & hypochondriorum, & relictis ex longis febribus; in ventris rugitibus, & flatibus, præcipuè ſi fiat decoctio cum herbis appropriatis. Ergo jus carnium, & aliorum ingredientium pro febribus, & aliis morbis eſt victus utilis, & medicamentoſus.

§. III.

Solvuntur inſomnia imaginaria Vanhelmontii.

AD inſomnia Vanhelmontii reſpondetur. Pro *primo*, quod æger, & ſanus poſſunt perire per omnimodam inediam, & privationem victus; non tamen per hoc quod victus mutetur à craſſo in tenuem, præcipuè cùm mutatio fit à carnibus in earum tenuiorem formam victus; aptam tamen, ut æger poſſit cum illa pervenire ad morbi vigorem, poſt quem in alium immutatur victum.

Pro *ſecundo* reſpondetur, quod Vanhelmont manifeſtat ſuas ineptias, nugaſque, per quas fallebat vulgares contra experientiam, & poſſibilitatem. Nam febres pendentes ex craſſis, & terreſtribus ſuccis, nequeunt finiri ipſis manentibus, aut non concoctis, aut regulatis à natura, criſique evacuatis: quod non niſi poſt longum tempus fit, niſi aliquo febrifugio miraculo obtento vincatur febris, quod promiſit Vanhelmont, non tamen implevit promiſſum, quia defecit miraculum, & ſine illo nequit fieri quod febris pendens à melancholia finiatur ita breviter, ſicut quæ pendet ab ſpiritibus.

Pro *tertio* dicimus, quod Hippocrates negat victum pro corporibus impuris, qui ſit craſſus, per quem impura corpora poſſunt lædi; non tamen victum tenuem, ſine quo nequeunt conſervari, & cum quo multò minùs læduntur.

RESOLUTIO SEXTA.

Utrum ova ſint victus tenuis, aptus pro febrium curatione.

§. I.

Quid ova, eorum partes, & differentiæ. Suadetur pars negativa.

ANimalium alia fœtum formatum edunt in lucem, & in alia parte poſt illum editum victum pro illo gerunt, ut in mammis: alia animal non edunt, ſed ova pariunt, intra quæ generantur ſoboles, & intra illa eſt materia ex qua fiant, & ex qua alantur. Hippocrates *lib. de natura humana*, pullum tenet generari in ovo ex ejus luteo, & nutriri ex albumine. Ariſtoteles *lib.* 3. *de generatione animalium, cap.*1. Plinius *lib.*10. *naturalis hiſtoriæ, cap.*53. tenent contrarium, quibus aſſentiuntur juniores. Sunt verò ova partus avis, de genere eorum quæ adnaſcuntur familiaria naturæ animalium ea producentium, à natura facta pro propaganda generatione, ut deducitur ex Galeno *lib.* 11. *de ſimpl. medic. facult. cap. de ovo.* Conſtat ovum ex quatuor ſubſtantiis, ex teſta ſive putamine, ex pellicula tenui, ex albumine, & vitello. Putamen ſiccum eſt, pellicula mollior, album frigidum, & humidum; vitellum eſt moderati caloris, & parum vergens ad humiditatem.

Ovorum differentiæ ſumuntur ex ſpecie animantis, à quo generantur; ex tempore, ex eorum præparatione. Ab ſpecie optima ſunt gallinacea & ex phaſianis: deteriora quæ ex anſeribus, & ſtruthiocamelis. Fiunt ex tempore peſſima poſt dies duos, aut minuuntur, aut corrumpuntur. Ex præparatione optima ſunt, quæ parantur in ſcutellla cum vino, & ſaccharo, & igni apponuntur: vel cum vino, aceto, & butyro, ac ſaccharo, quæ incaleſcunt calore aquæ ferventis. Iis accedunt tremula, quæ nondùm indurantur. Indurata prava fiunt, ſi ſub cineribus; paulò minùs quæ in aqua calida: peſſima frixa in ſartagine, præcipuè ſi fiat tortella. De iis omnibus inquirimus, an utilia in febribus?

Videtur quod ova non ſunt victus tenuis, aptus pro febrium curatione. Nam aut ſunt victus tenuis, & alimentum medicamentoſum: & hoc non, quia deberet eſſe victus frigidus & humidus, ex ſententia Hippocratis, quibus carent:

nam

nam ova ſunt temperata, quia vitelli calorem temperat albuminis frigiditas. Aut ova ſunt victus utilis ut alimentum: & hoc non, quia aut à ſpecie, aut à tempore inepta redduntur pro nutricatu. Ergo nullo modo ſunt victus utilis pro febribus curandis.

Secundò, Hippocrates renuit ova in febribus, *lib. de rat. victus in acutis, ſect.*4. ubi inquit, agens de uſu ovorum in morbis, *Si febris non habeat.* Ergo prohibet illa in febribus.

Tertiò, ſi quid ſuadet ova eſſe utilia B in febribus, maximè quia ſunt victus tenuis; ſed non ideo ſunt neceſſaria, quia gelatina, caro diluta in jure, aut lacte amygdalarum, conſumatum ex carne extractum, jus carnis alteratum refrigerans, ſunt victus tenuis, & utilior ovis. Ergo illa fruſtra offeruntur.

§. II.

Proponitur ovorum utilitas pro febribus.

RESolvendum, quod ova ab animalibus, à tempore, & præparatione conſequuntur utilitatem, ut poſſint eſſe ex uſu pro victu tenui in febribus. C

Probatur *primò*, quia ab animalibus eliguntur ova gallinarum, quæ reliquis præferuntur: à tempore, quæ recentiora, quia ſalubriora, & magis apta nutritioni: pro præparatione, quæ tremula, ſorbilia, & confracta cum ſaccharo commixta. Ergo cùm hæc utilem præſtent victum tenuem pro febrium curatione, admittenda ſunt.

Probatur *ſecundò*, ſæpe eſſe ova utiliora in febribus reliquo victu tenui, ob aſſiduam illorum conſuetudinem in ſanis. Docet enim Galenus *lib.* 9. *Methodi, cap.*15. acquiſitum temperamentum ex conſuetudine potiùs quàm naturale conſervandum: Sed ova in plerîſque magis aſſueta ſunt quàm reliqui tenuiores victus. Ergo præ reliquis anteponenda: inquit enim Hippocrates *lib.*2.*aphor.*56. *Longo tempore conſueta, etſi deteriora, minùs moleſtia eſſe ſolent.* Ergo à conſuetudine etiam petunt ova præferri pro victu in febrium curatione.

Probatur *tertiò*. In febribus longis ova conferunt ut tutiùs poſſint vires perdurare ad morbi vigorem. In morbis acutis, febribuſque, in quibus fit magna partium reſolutio, conferunt, ut præſtent aptam materiam pro earum nutricatu: ſimili modo in hecticis pro partibus jam conſumptis inſtaurandis. Sed pro iis om- A nibus ſunt præſtantiora reliquis victibus tenuibus: Ergo præferenda in febribus. Probatur minor ex Galeno *lib.* 1. *aphor.* 4. dicente: *Rationabiliter igitur hujuſmodi victus tenuis dicitur, ſicuti qui per ptiſanam hordaceam; non eſt enim tenuis exquiſitè, niſi omninò pauca aſſumpta fuerit: non tamen propterea plenus, qualis qui fit per ova, & alicam, & piſces, atque alia hujuſmodi.* Idem tenet Oribaſius *Emporiſt.lib.*11.

§. III.

Solvuntur rationes dubitandi primò propoſitæ.

AD *primam* reſpondetur, quod ova ſunt ex uſu pro febrium curatione, quia ſunt victus tenuior, quàm carnes; & magis valent vires reficere, quàm tenuiora alia, ut probavimus ex Galeno.

Ad *ſecundam* reſpondetur, quod Hippocrates prohibet ova aſſata in febribus, & indurata, non præparata aliis modis à nobis propoſitis.

Ad *tertiam* reſpondetur, quod, ex eo quod ſint alii victus tenues apti pro febribus curandis, non tollitur, quod ova etiam non ſunt utilia, præcipuè cùm ſub victu tenui ſæpe indicentur, qui exactè tenuiſſimus, ſæpè minùs tenuis; & ideo Galenus offert ova in tertiana, quia mediocriter ſunt tenuia.

Resolutio Septima.

D Utrum pro febrium curatione utiliora ſint alimenta aſſa, quàm elixa.

§. I.

Aperitur ratio dubitandi: proponitur Ariſtotelis aſſenſus.

AD coctionem reducuntur aſſatio, & elixatio. Aſſatio eſt coctio in ſicco: elixatio eſt coctio in humido. Utroque modo præparantur alimenta pro victu febricitantium. Deſervit utraque præ- E paratio pro appetitu, & pro diſpoſitione, ut poſſit alimentum abſumi, concoqui, & ut reddatur medicamentoſum. Pro febribus fit tale, quia humidius, ex Hippocrate 2. *aphoriſm. Victus humidus febricitantibus omnibus convenit.* In alimento aſſo, & elixo manet humiditas: & victus, quanto humidior, magis indicatur à febre; ideo inquirimus, qualis maneat humidior victus, qui præparatur aſſatione, an qui elixatione?

Ariſtoteles, & ejus Sectatores judicant, quod alimentum aſſatum manet humidius: quod ab illo videtur doceri. Tum 1. *ſect.* 1. *problem.* 54. ubi inquit: *Spirat enim caro corpus ex parte interiori, quod humidius redditur: quantum enim humoris reſidet, aboletur.* Et ſuperaddit: *Qua ratione etiam carnes aſſæ elixis humidiores ſunt.* Tum *lib.* 4. *meteor.* agens de coctionum differentiis, inquit: *Quapropter elixa ſicciora ſunt, quàm aſſa.* Ergo ex Ariſtotele elixa ſicciora ſunt, quàm aſſa, & minùs utilia pro febrium curatione.

§. II.

Medicorum aſſenſus elixa humidiora admittit.

RESolvendum, quod elixa, quia humidiora, magis indicantur à febribus pro earum curatione.

Probatur majori Authorum aſſenſu. Tum Ariſtoteles, qui contrariæ opinioni dedit aſſenſum, hoc palam profitetur *ſect.* 20. *problem.* 5. ubi inquirens, cur elixa aſſis meliùs edi poſſunt, inquit: *An cùm humidiora non eatenus humectari, ſicciora non ampliùs exſiccari oportet; elixa autem, molliora que omnia redduntur, & humidiora: quæ verò minùs humida ſunt, hæc igne confecta ſicciora evadunt.* Tum Hippocrates *lib. de affectionib.* docet aſſa ſiccare noſtra corpora; inquit enim: *Cùm verò ſiccare volueris corpus, panem dato, & obſonia aſſa, & ſicca.* Tum *lib. de ſalubri diæta*, in æſtate humectandum conſulit per cibos elixos, ubi inquit: *Cibis omnibus utendum mollibus, obſoniis elixis, oleribus juxtà & crudibus, & elixis.* Tum *lib.* 4. *de rat. victus*, conſulit pro febrientibus piſces elixos; pro ſanis aſſos. Tum Galenus 11. *ſimpl. cap. de carne viperæ*, inquit: *Porrò inter eas quæ ſalitæ non ſunt, ſiccior eſt, quæ aſſa eſt, quàm quæ elixa.* Tum idem 3. *de aliment. qualit. cap.* 19. inquit: *Quæ aſſa ſunt, & frixa in ſartagine, ea ſunt ſicciora: quæ verò in aqua dulci ſunt elixa, alimentum corpori præbent humidius.*

Probatur *ſecundò* ratione. Tum quia cùm mollities oriatur ex humiditate, & caro elixa ſecundùm omnes partes experiatur ab omnibus mollior: fatendum, quod eſt humidior. Quod confirmat Ariſtoteles *lib.* 5. *cap.* 3. *de generat. animal.* dicens: *Inditum rei eſt, quod & duriores ſunt pili criſpi; durum enim quod ſiccum eſt.* Et *lib.* 2. *de ortu & interitu,* A *cap.* 2. ait: *Amplius molle quidem humidi, durum autem ſicci.* Tum quia magis humidi extrahitur per aſſationem, quàm per elixationem, ob majorem vim caloris non impediti ab aliquo: quod experientiâ confirmat Galenus agens de maraſmo, dum inquit: *In carnibus dum in cratillis torrentur, evidenter id fieri; ſiquidem ab aliquibus plurima liquatio defluit, deciditque in prunas largiter.* Tum docet experientia, quod duo fruſta carnis æqualia, ſi alterum aſſetur, alte- B rum elixetur, minùs ponderoſum eſt aſſatum, quàm elixum. Ergo quia magis amiſit de ſucco humido.

§. III.

Quid dicendum pro Ariſtotelis authoritate.

PRo Ariſtotelis authoritate, qui ſibi contrariari videtur, laborant plures in ipſo conciliando. Aponenſis tenet quod in carnibus, quæ elixantur, calor C aquæ attrahit internam humiditatem ad partes externas; ideo quæ elixantur, ſecundùm illas partes majorem habent humiditatem, non ſecundùm omnes partes: quæ verò aſſantur, ſecundùm partes internas majorem habent humiditatem. Lemoſius tenet, quod caro quæ aſſatur, aut elixatur, habet duplicem humiditatem, innatam, ſeu propriam, & adſcititiam à conſequente liquore. Per adſcititiam humidiora ſunt elixa: per pro- D priam autem, quæ aſſantur. Valleſius dicit, quod humidum poteſt dici alimentum, vel quia humidiori gaudet qualitate, ut elixum; vel quia interiorem habet ſuccum, ob quem aſſa humidiora poſſunt dici, ideſt, plus ſucci continentia; ſed nequaquam negandum, quod elixata in humido humidiora remaneant, quàm aſſa, quæ ab igne ſicco exſiccantur; & ideo pro febribus curandis eſſe utiliora ob ſuam humiditatem, ſicut aſſa ad exſiccandum in hydropicis, & nimia humiditate præditis: ſiquidem humi- E dum in carne quæ aſſatur, permanet: hoc eſt in centrali parte carnis, dum incipit aſſari, & nondum commota eſt pars humida interna ad partes externas: dum verò jam eſt aſſata, quævis pars ſiccior eſt, quàm elixa, quod forſan voluit Ariſtoteles.

Resolutio Octava.

Utrum panis ſit victus utilis pro curatione febrium.

§. I.

Inter cerealia quid panis, quid triticum, & variæ farinæ referuntur.

SUppeditat nobis alimentum tellus frugibus, herbis, & fructibus: ſuppeditant & animalia. Frugum ſunt duo genera, frumenta, & legumina: frumentum dicitur, quod ex ſe mittit ariſtas, ut far, ſiligo, hordeum, zea, avena, milium, panicum, oryza. Ex iis fit panis, ſed præſtantior eſt qui fit ex tritico: ejus ſunt plures differentiæ. Mathiolus optimum tenet eſſe triticum, quod eſt fractu contumax, denſum, grave, colore aureum, lucidum, trium menſium, maturum, mundum, pinguique terra ortum. Ejus pane præcipuè utimur pro conſervanda ſanitate, & pro morbis curandis. Legumina dicuntur cerealia: ex iis non fit panis. Sunt autem hæc, piſa, cicera, fabæ, lentes, quæ ſunt cacochymæ. Triticum ſub frumentis, reliquis anteponitur: hordeum minùs alit, refrigerat, & detergit: reliqua frumenta inutilia, niſi in ſumma penuria.

Ex tritico fiunt varia condimenta: ex farinarum varietate fit panis varius: præſtantior ſiligineus, qui ex puriſſima fit tritici farina, ſine furfuribus. Fit panis ſimilaceus ex pura farina, ſed magis excuſſa. Fit panis confuſaneus ex tota farina, & furfure farinam excedente. Ex iis magis nutrit panis, qui ex puriori fit farina: magis ventrem movet, qui plus furfurum recipit: plus bonitatis habet probè ſubactus, moderato igne percoctus, cum fermento, & ſale præparatus, lignis purioribus coctus, non multùm recens, nec inveteratus. Ex farina tritici condimenta varia variis parantur modis.

§. II.

Panis non apparet victus utilis pro febribus.

VIdetur quod nullus panis, nec præparatio illius, poſſit eſſe utilis pro febrium curatione. Primò de pane tritici id conſtat; nam pro febribus requiritur victus tenuis: ſed omnis panis tritici
A præſtat victum plenum, & aptum non ſolùm pro ægris nutriendis, ſed ad plenè nutriendos ſanos. Ergo in nulla febre poteſt eſſe utilis.

Secundò, idem apparet de omni frumentorum pane. Nam nullum eſt, quod non inferat noxam, operationumque læſiones. Panis ex zea ſuſpectus eſt, quia friabilior tritico, nutriendi vi inferior. Secalinus eſt flatuoſus, viſcidus, craſſus, concoctu difficilis. Hordeaceus eſt
B frigidior, generat glutinoſum ſuccum. Miliaceus, & panicaceus pravum præſtant nutrimentum, & alvum cohibent. Avenaceus calidior eſt, & non niſi pro equis aptus. Ergo nullus pro febribus utilis.

Tertiò, ex variis tritici præparationibus fercula fiunt varia: ſed omnia inepta ſunt pro febrium curatione. Ex tritico elixo fit frumentacea, quæ gravis, & flatulenta evadit: ſi coquatur, nimium nutrit. Amylum, quod fit ex tritico ma-
C cerato, & expreſſo, præſtat lentum ſuccum. Pollenta gravat, & obſtruit. Ergo inepta redduntur pro febribus curandis.

§. III.

Panis tritici ſiligineus, & ſecundarius admittuntur pro febrium curatione.

REſolvendum, quod panis tritici, præcipuè ſiligineus, & ſimilaceus, maximè conferunt pro victu febrici-
D tantium.

Probatur. In quovis horum ſunt plures proprietates conferentes pro curatione febrium. Ergo utendum illis. Probatur antecedens; nam fiunt ex tritico, quod eſt frumentum pingue, humidum, corpus validè nutriens, præſtans robur viribus. Sed hæc conferunt pro febrium curatione. Ergo in illis eſt utilis.

Probatur *ſecundò*. Si quid obſtat, ut panis offeratur in febribus ex tritico factus, maximè quia eſt victus plenus, ex Galeno *lib. de aliment. facultatibus*, &
E ex Cornelio Celſo plurimùm juvat: Sed hoc non obſtat. Ergo ut utilis admittendus. Probatur minor: nam licèt in majori quantitate ſit victus plenus, in minori fit victus tenuis, parum valens nutrire. Ergo in minuta quantitate valet utile eſſe pro febribus.

Probatur *tertiò* ab experientia, quâ docemur omnes ferè febricitantes uti pane tritici pro ſui victu, ſine aliquo nocumento, immò cum omni utilitate.

Tum quia ob conſuetudinem juvat, A
quia à natura nobis pro communi victu in ſanitate, & morbis condonatus. Ergo in febribus præcipuè admittendus.

§. IV.

Solvuntur rationes primò propoſitæ.

AD *primam* reſpondetur, quod victus forma, quæ ſumitur, penes hoc quod magis, aut minùs nutriat, poteſt variari, mutata quantitate. Inde victus tenuis in magna quantitate multùm B
nutriens, fit victus plenus; & plenus victus ſub quantitate parva parum nutriens, fit victus tenuis.

Ad *ſecundam* reſpondetur, quod non niſi in extrema neceſſitate ſolus panis tritici petit offerri in febre, quia præſtantior, & ſine noxis reliquorum frumentorum eſt.

Ad *tertiam* reſpondetur, quod licèt ex tritico fiant fercula; nullum tamen præſtantius quàm panis, præcipuè ſiligineus, præter biſcoctum, quod ſub pa- C
ne tritici præſtantius fit.

Resolutio Nona.

Utrum à tellure ex herbis, & fructibus aliqua alimenta proſint in febribus.

§. I.

Quales à tellure fiant herbæ & fructus apti nutrire.

SUb cerealibus, ex quibus non fit pa- D
nis, ſunt legumina, piſa, cicera, lentes, fabæ, phaſeoli, cicercula, lupini, orobus, oryza: ſunt & fructus ex eis, quæ à terra producuntur, alii ab herbis, alii ab arboribus. Producuntur ab herbis, melo, pepo, cucumer, melongia, cucurbita, fraga. Sumuntur ab arboribus fructus, uvæ, mora, ceraſa acria & dulcia, ficus, fructus juniperi, & myrthi, perſica, chryſomela, armeniaca, cydonia, pruna, meſpila, ſorba, fructus palmæ, avellanæ, nuces, glan- E
des, limones, arantium, caſtanea. Sumuntur ex terra olera, lactuca, intybum, braſſica, beta, ſicla, ſpinachia, endivia, cichorium, acetoſa, portulaca, pimpinella, aſparagi, petroſelinum, & multa alia, quorum victum inquirimus, an utilis pro febribus.

§. II.

Quæ ex terra prodeunt alimenta, majori ex parte, præter triticum, malum præſtant ſuccum.

REſolvendum *primò*, quod cerealia, fructus herbarii, & olera, majori ex parte ineptum præſtant ſuccum pro febrium curatione.

Probatur ex Galeno *in libris de aliment. facult.* in quibus latiſſimè probat, quod hujuſmodi alimenta parum præſtant ſucci pro alendo, qui ſimul pravus eſt, & citò corrumpitur; inconſtans eſt, & brevi reſolvitur; & multa generat excrementa, quæ in ſordes, & flatus mutantur; ſæpe putreſcit, & febres contingit cauſari, & non raròò veneficas acquirunt qualitates, niſi refrigerata ſumantur, aut ex nimio labore reſolvantur.

§. III.

Ex deſumptis fructibus terræ, aliqua, licèt pauca, minùs nocent.

REſolvendum *ſecundò*, quod ex alimentis cerealibus, terræque fructibus, perpauca recipiuntur in uſum pro febrium curatione, quia minùs nocent.

Probatur. Tum ex cerealibus, in ciceribus, quæ aliquantulum præ reliquis nutriunt, abſtergunt, liberant ab obſtructionibus, renes repurgant, ex Galeno *lib. de diæta.* Tum patet in fructibus herbariis, qui licèt omnes exiguum, & pravum ſuccum præſtent, melones recipiuntur, quia guſtui grati, & vim habent humectandi, & refrigerandi; ideo admittuntur in febribus, ſicut cucurbita, & fraga. Tum ex arborum fructibus permittuntur ceraſa acria, & pruna, præcipuè acria, & damaſcena, limones, arantia, & plura ex iis, quæ aſſata, & cum ſaccharo correcta, minùs nocent. Tum ex oleribus, quorum ex Galeno *lib. 2. de aliment. qualit.* eſt proprium præſtare paucum alimentum, pravum ſuccum, & cacochymum, admittitur pro febribus lactuca, quia refrigerat, humectat, & ſomnum conciliat: admittitur ſcariola, & borrago in melancholicis: prodeſt oxalis & aſparagus, qui abſtergunt, urinas movent, ab infarctu liberant, in jecur, & renes celeriter abeunt, & in ſanguinem permutantur, ex Galeno *de aliment. facult. cap.* 58. Ergo poſſunt permitti in febribus.

§. IV.

§. IV.

Pro victu tenui in febribus non conveniunt fructus horarii.

REſolvendum *tertiò*, quod pro febribus curandis non ſunt eligendi fructus ex tellure deſumpti, quatenus præſtant victum tenuem.

Probatur. Tum ex Avicenna, qui eorum nocumentum protulit *fen.* 1. 4. *tract.*2. *cap.* 7. *§. Et omnes fructus nocent febricitantibus cum ebullitione ſua, & corruptione ſua in ſtomacho.* Ergo in febribus abſtinendum ab omnibus oleribus. Tum ex Galeno 2. *de alim. facultatibus*, talis ſubſtantia generatur, qualis eſt ſubſtantia alimenti ex quo fit: Sed omnes fructus horarii, ut ibidem docet, ſunt fugaces, pauci, & pravi ſucci, & abundant plurima humiditate excrementitia. Ergo ſunt inepti in febribus, & parati ad augendam putredinem. Patet, quia ex horariis fructibus ſanguis qui generatur eſt aquoſus, nutritioni ineptus; & ideo derelictus à naturæ actione putreſcit, & cauſat, & auget febrem.

Dices quod ſuprà, aliquos horarios fructus diximus poſſe eſſe in uſu in aliquibus febribus. Reſpondetur, quod generaliter de omnibus horariis ſuccis id docuit verum eſſe Galenus; ſed ſunt aliqui magis oppoſiti putredini, quos retulimus, & quibus ad attemperandas febres ſolemus uti.

Probatur *ſecundò:* Si fructus horarii eſſent neceſſarii pro febribus, præcipuè putridis, maximè quia ab illis indicantur, tanquam victus tenuis, qui eſt utilis in illis. Sed hoc non convincit; nam præter fructus horarios, poteſt in illis exhiberi victus tenuis alterius ſubſtantiæ alimenti, ſine his noxis, quæ proveniunt à fructibus horariis. Ergo non ſunt offerendi ob hanc indicationem. Probatur minor ex Galeno 1.*aphor.*4.qui duplicem docet eſſe victum tenuem: alterum à propria ſubſtantia, quales ſunt fructus horarii: alterum, qui licèt ex ſua natura ſit plenus, & multùm nutriat; mutata tamen quantitate, mutatur in tenuem, quia offertur in pauca quantitate: & cùm talis victus poſſit, ut tenuis ſupplere in febribus, fruſtra reliqui noxii offerrentur; ſed illorum loco extremitates avium, hepar caponis, aut gallinæ, avium jus cum attemperantibus coctum poteſt exhiberi in febribus bi-

A liofis, vel in aliis, cum eis quæ opponuntur illarum cauſis.

Resolutio Decima.

Utrum aliqui piſces ſint utilis victus pro febribus.

§. I.

Proponuntur piſcium differentiæ, & uſus pro nutritione.

B PIſces ſunt animalia, quæ in aquis naſcuntur & vivunt, alii fluviales, alii paluſtres, alii maritimi. De omnibus probat Ariſtoteles, quod ſunt frigidi, & humidi, quia naſcuntur in aquis, & vivunt in illis: tamen ſunt aliqui calidi, ut languſta marina. Fluviales præferuntur, dum mediocrem ſervent magnitudinem. Damnantur communiter lacuſtres, præcipuè nati in aquis ſtagnantibus. Ex iis alii ſunt in ſtagnis recipientibus aquas fluviorum, alii non: alii in C quibus aquæ defluunt, alii in quibus aquæ ſemper ſunt quietæ: alii nati in aquis dulcibus, poſtea ingrediuntur in mare: quidam verò marini fiunt fluviales. Ex piſcibus marinis plurimæ ſunt differentiæ: alii friabilem habent carnem, alii duram, alii viſcidam, alii ſunt cartilaginei, alii teſtacei. De omnibus inquirimus, an præſtent aptum victum pro febrium curatione.

Diſcordes ſunt Authores; ſunt enim qui opinantur, quod omnes piſces præ- D ſtant victum aptum pro febrientibus: quibus favet Ariſtoteles, qui probat omnes piſces habere carnes frigidas: Sed ex Hippocrate, victus frigidus & humidus convenit pro febrientibus: Ergo omnes piſces ſunt utiles in illis.

Secundò patet ex Galeno *lib.* 2. *de aliment.facult. cap.*22. dicente: *Alimentum quod ex piſcibus ſumitur, non modò ad coquendum eſt facile, ſed hominum etiam corporibus eſt ſaluberrimum, ut quod ſanguinem mediæ conſiſtentiæ generet: me-* E *dium autem voco, qui nec admodum tenuis, nec craſſior, atque vehementer craſſus eſt.* Ergo confert in febribus.

Probatur *tertiò* ex Plutarcho 4.*ſympoſ. quæſt.*4. dicente: *Nam & marina obſonia maximè etiam ſunt innoxia; nam & carnoſa ſunt, & non perinde ut carnes gravant, ſed facilè coquuntur.* Ergo ſunt utilia pro febrium curatione.

Secunda opinio tenet, quod piſces nullum præſtant victum utilem pro no-

ſtris corporibus; ideo nec pro febrium A curatione. *Primò*, quia ut communiter ab omnibus recipitur, poſt eſum piſcium ſupervenit ingens ſitis; ſed non ab illorum temperie, quæ eſt frigida, & humida, apta ſitim extinguere: ergo quia ſtatim corrumpuntur in ventriculo, & mutantur in nidoroſam ſubſtantiam, corruptamve, & ineptam nutritioni.

Secundò: Pro febribus convenit cibus aptus concoqui: Sed omnes piſces ſunt coctioni inepti, & difficilis diſtributionis. Ergo pro febrium victu inutiles. B Probatur minor ex Rhaſi 3. *lib. ad Almanſorem*, ubi tradit, piſces in ventriculo longo tempore perſiſtere.

Tertiò: Pro febribus requiritur victus boni ſucci, alendo aptus: Sed in communi Medicorum aſſenſu, piſces præſtant ſuccum partibus nervoſis oppoſitum, & qui facilè corrumpitur, articulis infeſtum: Ergo pro victu febrium inutilem.

§. II.

Qualiter piſces ſint victus utilis pro febribus. C

RESolvendum *primò*, quod piſces ſaxatiles, ſunt victus utilis, & medicamentoſus pro febribus curandis. Hos eligit Schola Salernitana.

Lucius, & perca, & ſaxatiles, albica, tinca,
Gornus, plagitia, cum carpa, galbio, trutta.

Superadduntur ranæ, ut tenet Zacchias *tom.*1.*lib.*1.*quæſt.*19. contra Conci- D liatorem, & Ronſetum.

Probatur *primò* ex Galeno, qui *lib.*4. *de ſanit. tuenda, cap.* 8. piſces ſaxatiles conſulit in febribus continuis: *lib.* 8. *Meth.cap.*2. offert in tertianariis: *lib.*1. *ad Glauc. cap.*11. offert in quartanariis. Ergo ex Galeno conferunt in omni febre humorali.

Probatur *ſecundò* ex dictis pro ſecunda opinione: nam cùm piſces ſaxatiles ſint frigidi, & humidi, & facilis coctionis, ſunt indicati in omni febre humo- E rali. Ergo utiles in ejus curatione.

Probatur *tertiò*. Illi piſces ſunt utiliores in febrium curatione, qui præſtantiorem præbent ſuccum, ex Galeno *lib. de attenuante diæta, & lib. de cibis boni, & mali ſucci*. Sed inter piſces, ſaxatiles præſtantiorem ſuccum præſtant, quia in pura aqua degunt, currente, arenoſa, aut petroſa, qui velociores ſunt in motu, qui medii ſunt inter magnos & parvos, qui ſunt molles, coloris albi, ſuaves, non multa pinguedine reſperſi, ex quibus purior fit ſanguis, ex Avicenna. Ergo ut utiliores eligendi pro febricitantium victu.

§. III.

Solvuntur contrariorum poſita fundamenta.

AD *primum* reſpondetur pro prima opinione, quod Ariſtotelis & Galeni opinio, docens omnes piſces eſſe frigidos, & humidos, non eſt omninò vera; & qui tales, licèt indicentur ut medicamentoſi, poſſunt nocere in febribus, ſi pravum præſtant alimentum, craſſum, grave, pertinax concoctu, & aptum corrumpi.

Ad *ſecundum* reſpondetur, quod Galenus dividit piſces in non ſaxatiles, & ſaxatiles: & hos laudat, quia præſtantius ſuggerunt alimentum pro ægris, licèt alii poſſint prodeſſe pro ſanis.

Ad *tertium* reſpondetur, quod Plutarchus loquitur de piſcibus ſaxatilibus, quorum uſus erat communis, & ideo eos laudat.

Pro *ſecundâ* opinione reſpondetur: ad *primum*, quod Rhaſis & reliqui damnantes piſces, quia craſſum & difficile coctu præſtant alimentum, loquuntur de piſcibus qui non ſunt ſaxatiles; & per hoc patet ad reliqua fundamenta, quæ piſces damnant, quia craſſum præſtant ſuccum, & reliquas, quas retulimus, noxas.

RESOLUTIO UNDECIMA.

Utrum carnes quadrupedum, & volatilium, ſint ex uſu pro febrium curatione.

§. I.

Carnium differentiæ proponuntur, & uſus.

AB animalibus deſumuntur carnes, quæ ex genere, ſexu, ætate, & præparatione differunt. Animantia, ex quibus ſumuntur, aut ſunt aquatilia, ſeu piſces, de quibus egimus; aut terreſtria, aut volatilia. Terreſtria, de quibus egit Galenus *lib.* 3. *de alimentis*, aptiùs nutriunt, & alia ſunt domeſtica, alia ſylveſtria. Domeſtica ſunt humidiora. Inter illa ſunt carnes vervecina, ovilla, agnina, hœdina, bovina, vitulina, ſuilla,

ſuilla, cuniculorum caro, & porcellorum. Carnes hæ variant inter ſe ſpecie, & intra illam ratione ætatis, regionis, pabuli, habitus, caſtrationis, ſexus, & præparationis. Differunt partes cujuſque individui, pro uſu victus, pro quo deſerviunt caro, & ejus partes, hepar, caput, renes, lien, cor, pulmo, glandulæ, cerebrum, lingua, pinguedo, ventriculus, inteſtina, & pedes. Ex volatilibus etiam deſumuntur carnes minùs aptæ ad plenè nutriendum, ſed quæ faciliùs coquuntur, ex Galeno *de alimentor. facult. lib.* 3. *cap.* 19. Avium aliæ ſunt domeſticæ, aliæ ſylveſtres, inter quas ſunt caro capi, gallinæ, pulli gallinacei, galli, columbæ, phaſiani, perdicis, turturis, coturnici, ficedulæ, ſturni, merulæ, graculi. De quadrupedum & volatilium carnibus inquirimus, an illarum victus ſit utilis in febrium curatione.

§. II.

Ex Plutarcho apparet ſuaderi partem negativam.

PLutarchus fuit in ea opinione, quod carnes terreſtrium, & volatilium, non ſolùm non ſint utiles pro victu in febribus, & aliis morbis; ſed etiam intendit illas excludere pro uſu in alimentis ſanorum: cui favet,

Primò, quod ante Plutarchum ſacra Pagina, *Geneſis c.* 19. inquit, præſcribens hominibus cibum: *Et omne quod movetur, & vivit, erit vobis in cibum: quaſi olera virentia tradidi vobis omnia.* Ubi non præſcribuntur carnes, juxta quod cecinit Lucretius:

Quod ſol, atque imbres dederunt, quod terra creaverat
Sponte ſua, ſatis id placabat pectora donum.

Ergo negantur carnes pro victu hominum.

Secundò. Natura pro eis, quibus caro eſt alimentum, dedit figuram, & ſpeciem pro carnibus captandis utiles, ungues acutos, roſtrum aduncum, acumen dentium, calorem robuſtum ad carnes coquendas: Sed hæc denegavit hominibus: Ergo & uſum carnium pro proprio alimento.

Tertiò: Si carnes eſſent alimentum pro hominibus, nullas homines ex illis crearent humiditates, ſuperfluitates, & cruditates, vel alia ſymptomata, quæ ex uſu carnium ſuperveniunt hominibus; nam tanquam alimentum illis coaptatum, ſalubriter aſſimilaretur. Sed hoc non contingit: Ergo quia non eſt illis proprium alimentum.

Quartò. Carnivora, quibus carnes datæ ſunt pro proprio alimento, utuntur illis crudis: Sed homines non niſi aſſis, aut coctis illis utuntur: Ergo quia non ſunt à natura hominibus acceptatæ pro proprio alimento.

§. III.

Carnes præferuntur pro hominum alimento, & pro victu febricitantium.

REſolvendum, quod alimentum ex carnibus quadrupedum, & volatilium eſt præſtantius pro hominibus in ſalute, & in febrium & morborum curatione, reliquis alimentis.

Probatur *primò* ex Galeno *lib.* 3. *de temperament. cap.* 2. docente, quod alimentum eſt, quod totius ſubſtantiæ familiaritate, in corporis animati ſubſtantiam mutatum, illud auget, & conſervat. Sed nullum genus alimenti eſt, quod totius ſubſtantiæ familiaritate in hominum corpus aptiùs poſſit immutari, illud augere, & conſervare, quàm caro quadrupedum, & volatilium, quæ omni ex parte aſſimilatur carni humanæ. Ergo nullum ita aptum alimentum poteſt eſſe homini in ſalute, & morbis.

Probatur *ſecundò* carnium reliquarum coaptatio cum carne hominis juxta earum differentias, ex genere, ætate, ſexu, habitu, & præparatione, à quibus recipiunt aptam præſtare materiam pro aſſimilatione, & mutatione in puriorem ſanguinem, aptiorem ad nutriendum. Ex iis domeſtica animalia, quia humidiora, aptiora ſunt pro febribus. Inter hæc laudatur caro ſuilla, quia humanæ carni ſimilior, craſſum præſtat alimentum; & ideo aptius pro ſanis, robuſtis, & exercitatis, ex Galeno 3. *de aliment. facult, cap.* 2. tenet Avicenna, & Hippocrates 4. *de diæta.* Ratione ætatis caro, quia ſicca, eſt febribus minùs utilis, fit difficilis coctionis: præferuntur carnes recentes, licèt non recenter natæ, quia mucoſæ, & excrementitiæ: præferuntur ſub media ætate. In ſexu præſtat caro maſculorum, maximè caſtratorum.

Præparatio carnium ad durationem fit per ſal, à quo dariores redduntur, quia ſicciores, licèt minùs utiles pro febribus curandis: ſæpe cum aceto, & aliis ſervant ſuam humiditatem, acquirunt fri-

giditatem, nec ingratæ fiunt, nec ineptæ in febribus, ratione condituræ. Coquuntur etiam carnes, aſſantur, friguntur, prunis torrentur in patinis; ſed fiunt pra vi ſucci pro febribus, atque inutiles, in quibus utiliores ſunt elixæ, & aſſæ. Per condimenta redduntur utiliores, & cum ſuccis arantiorum, & limonum.

Probatur *tertiò* ex Hippocrate *lib. 6. epidem. comment.* 5. *text.* 21. ubi inquit: *Imbecilles cibi exiguam vitam præſtant.* Sed carnes piſcium & leguminum, & fructus herbarum, & arborum, ſunt imbecilliores cibi quàm carnes animalium, ex Galeno *lib. de aliment. facult. cap.* 3. Ergo pro vita hominum conſervanda & pro febribus curandis carnes ſunt utiliores.

§. IV.

Primò adducta fundamenta diſſolvuntur.

AD *primum* reſpondetur. Tum quod ante diluvium, ex Sacra Pagina, olera, & fructus aſſignabantur hominibus; tunc enim erant aptiora ad nutriendum, quàm poſt diluvium, quo tempore homines tranſierunt ad uſum carnium, tanquam utiliorem. Tum Cajetanus tenet, uſum carnium ante diluvium fuiſſe licitum: poſt diluvium tamen, & licitum, & promulgatum. Lucretius loquitur vel de tempore ante diluvium, vel de Pythagoricis, & aliis, qui abſtinebant à carnibus: vel quia, ut inquit D. Thomas *in epiſt. ad Roman.* licèt ante diluvium non eſſet prohibitus victus carnium; non erat tamen apud omnes in uſu.

Ad *ſecundum* reſpondetur, quod in animalibus carnivoris, ad carnes crudas edendas fuerunt neceſſarii ungues, & dentes ſerrati, & alia inſtrumenta, quæ non erant ex uſu in homine, in quo intellectus, prudentia, & manuum uſus, & inſtrumenta, & carnium præparatio ſupplent reliqua.

Ad *tertium* reſpondetur, quod cùm alimentum petat eſſe diſſimile, petunt ante aſſimilationem ſeparari aliquæ partes: quod magis requiritur pro reliquis alimentis.

Ad *quartum* reſpondetur, quod provida natura uſum crudarum carnium pro victu conceſſit aliis animalibus, quia non erant apta ad illas præparandas; & ſupplet in illis hanc ſolertiam condonando uberiorem calorem, quo crudas concoquant carnes, quem non dedit hominibus, qui præparatione carnes reddunt aptas ut à debiliori vincantur calore.

Resolutio Duodecima.

Utrum lac pro admodum extenuatis in febribus ſit utile alimentum, & neceſſarium.

§. I.

Quid lac: quas præſtet ſubſtantias pro ſanis?

LAc eſt ſanguis ſuperfluus, in mammis dealbatus pro alimento animalium, dum ſolidum nequeunt conficere alimentum, ex Galeno *lib.* 14. *de uſu part. cap.* 4. Frigidum eſt, & humidum, non recedens ab optimo alimento, ex eodem *lib.* 5. *ſimpl. cap.* 21. Plures ſeparantur ex illo ſubſtantiæ pro ſanis alendis corporibus. Butyrum, quod eſt calidum, & humidum in primo gradu, & vetuſtum fit calidius, tenuiùs nutrit, impinguat, laxat ventrem. Cremor lactis ſimiles habet vires. Extrahitur per artem butyrum à lacte. Recocta ſubſtantia eſt ſimilis recenti caſeo. Extrahitur ebullitione ex parte lactis feroſa: ſedat ſitim, ſomnum conciliat, nocet ventriculo frigido. Caſeus eſt illi ſimilis in temperie. Differt lac juxta animalia à quibus generatur. Caſeus ætate fit ſiccior, & calidior, ac acrior. Recens eſt frigidus, & humidus: medius medio modo ſe habet, ſtomacho eſt utilis, impinguat: reliquis melior eſt qui craſſus, & butyroſus.

Non agimus de uſu partium lactis pro febribus, quæ rariùs uſurpantur; ſed de uſu totius lactis, quod ſubſtantificè, & qualitativè refrigerat, & humectat: conſtat enim ex ſeroſa ſubſtantia, caſeoſa, & pingui: ideo attemperat abluendo acres humores, & colluendo, atque illiniendo. Varium fit lac, & aptius ad nutriendum, prout diverſum. Magis nutrit, ex Galeno 3. *de aliment.* 15. vaccinum: minùs humanum, & aſininum: mediocriter caprinum. Pro abſtergendo præfertur aſininum.

§. II.

Apparet lac in febribus, & admodum extenuatis, non eſſe ex uſu.

VIdetur quod lac in febrientibus non debet exhiberi, ex Hippocrate, à quo 5. *aphor.* 64. & Galeno *in comm. & 3. de aliment.*

*aliment.facult. cap.*15. reprobatur in capitis doloribus, in febribus putridis, in ſiticuloſis, in quibus ſuſpenſa murmurant hypochondria, in obſtructionibus: & ex Conciliatore 5. *differ.* 194. in fluxione catarrhali, in nauſea, in cibi faſtidio, in ventriculo apto illud corrumpere. Sed hæc ferè ſunt, aut aliqua in omni febre. Ergo in nulla convenit lac.

Secundò, lac nocet in valde frigidis, prohibetur à cibo indigeſto in ventriculo, ab alvo adſtricta. Sed hæc ſunt etiam communia in febribus. Ergo & uſus lactis in illis impeditur.

Tertiò, lac prohibetur à temperamento frigido, à quo non concoquitur: à bilioſo, à quo abit in bilem: ab habitu craſſo, & obeſo, parato ad obſtructiones: ab aliquorum proprietate, qui illud abhorrent. Sed ſæpe hæc ſunt in febrientibus. Ergo obſtat lactis uſus pro illis.

§. III.

Proponitur pars affirmativa in admodum extenuatis.

Reſolvendum quod ſi in febribus contingat ægros fieri admodum extenuatos, lac debet exhiberi, etiamſi coincidant communiter contraindicantia.

Probatur *primò* ex Galeno *lib. de Arte curativa, ad Glauc.* proferente: *Ad id quod magis urget, dirigi conſilium curantis debet, altero non neglecto.* Sed ſi in admodum extenuatis non exhibeatur lac, imminet vitæ periculum, quod ſine illo vitari nequit. Ergo illis non obſtantibus, lac offerendum eſt.

Probatur *ſecundò* ex *lib.* 5. *aphor.* 64. ubi proponens in prima parte aphoriſmi Hippocrates, quæ prohibent uſum lactis, in ſecunda ſuperaddit, quod detur lac tabidis, & non valde febrientibus, in febribus longis, & parvis, ſi nullum ex priùs poſitis impedimentis adfuerit. In tertia parte aphoriſmi ſuperaddit ſine limitatione, quod detur etiam lac *præter naturam conſumptis.* Ergo in iis illud admittit, etiamſi reliqua contraindicent.

Probatur *tertiò* ex Mercuriali *in commentario dictæ ſententiæ*, qui quærens, an contraindicantia propoſita prohibeant lac in ſumma extenuatione, tenet negativam partem; quia plus indicant affectus, quàm impediat prohibens; eſt enim lethalis. Ergo ob urgens periculum extenuationis, prohibentia minùs obſtare poſſunt, quàm certa mors.

Probatur *quartò*. In admodum extenuatis nihil urgentius, quàm exhibere victum valentem faciliùs inſtaurare carnes, & elaborari à debili calore naturali tunc remiſſo. Sed nullum aptius alimentum, quàm lac ad nutriendum, & ut vincatur à calore noſtro, de quo inquit Galenus *lib.6.de placitis, cap.6.* quod ita facilè concoquitur, ut nec ventriculi elaboratione indigeat. Ergo nullis aliis impediri poteſt ejus exhibitio.

Probatur *quintò*. In maraſmo admodum frigido, contraindicante frigiditate uſum lactis frigidi, ob urgentiam nutritionis, quæ magis urget, Galenus *lib.7.methodi, & lib.de maraſmo*, in illo exhibet lac. Ergo in quavis alia ſumma extenuatione erit utile.

§. IV.

Solvuntur rationes primò poſitæ.

Ad *primam* reſpondetur, quod non eſt dubium, quod in febribus poſſunt plura ſupervenire, à quibus regulariter prohibetur uſus lactis; ſed ſi in illis pervenit æger ad ſummam extenuationem, ob imminens illius periculum, cogit urgentia uti lacte, reliquis neglectis.

Ad *ſecundam* reſpondetur, quod plura poſſunt ſupervenire in febre, quæ impediant uſum lactis regulariter; non tamen ſi ſine illo neceſſariò debet æger perire.

Ad *tertiam* reſpondetur, quod ex eo, quod ab enumeratis prohibetur lac ſine urgentia, non infertur, quod in illa non ſit offerendum.

Resolutio Decimatertia.

Utrum ſerum lactis ſit utile remedium pro febribus curandis.

§. I.

Quid ſerum, & quotuplex? Proponitur pars negativa.

Serum eſt aquea ſubſtantia, ſeparata à commixtis aliis ſubſtantiis, quibus permixta erat pro earum vehiculo, & fluxibilitate. Duplex eſt ſerum, aliud ſerum humorum, aliud ſerum lactis. Hoc provenit ex potulenta ſubſtantia, quæ in ventriculo commiſcetur chylo, ut deſerviat pro ejus vehiculo per venas lacteas in jecur, alias venas, & corporis poroſitates. Major pars ſeparatur à jecore

poſt ſanguinis generationem : alia pars pergit cum illo, quæ ſeparatur à renibus, trahitur per ureteres, fertur ad cavitatem veſſicæ, à qua tanquam excrementum omninò jam inutile truditur ſub lotii nomine. Humoribus commixtum ſerum pro vehiculo deſervit, ut ferantur in partes nutriendas, à quibus ſeparatum, partim per tertiam regionem pellitur, partim refluit in ſecundam. Alia verò portio ſeri in fœminis cum humoribus fertur in ubera, ab ipſiſque commixta cum ſanguine dealbato, qui lac vocatur, ſimul & in illo vehiculi vices gerit lacteæ ſubſtantiæ, ut deſerviat pro fœtus nutritione. Si autem lac ſervetur in alios uſus, ſerum ab ipſo ſeparatur, vel arte, vel à natura; & de hoc inquirimus, an poſſit eſſe remedium utile pro aliquarum febrium curatione.

Videtur quod ſerum non ſit utile remedium pro febribus. Tum quia ſerum eſt à prædominio calidum, ut docent Meſue *lib.2.cap.9.* Avicenna *lib.2. c.44.* Oribaſius 2. *ſynopſeos* 3. & fatetur Galenus *de aliment. cap.16.* tribuens ſero acrem lactis caliditatem. Ergo eſt inutile pro febribus curandis. Tum *ſecundò*, ſerum habet vim abſtergendi, deobſtruendi, & ducendi per alvum aduſtos ſuccos : Sed hæ ſecundæ facultates oriuntur ex caliditate. Ergo eſt calidum à prædominio. Tum *tertiò*, licèt ſerum eſſet frigidum, nequit exhiberi tanquam remedium pro febribus, quia contraindicatur à pluribus illius uſus. Ergo nequit eſſe remedium pro febribus. Patet antecedens. Nam obſtat pro ejus uſu frigidum ventriculi temperamentum, niſi aliquid calidum ſuperaddatur illi, & lædit eos qui nunquam uſi ſunt illo, & his ob illud læditur, doletve ventriculus, quibus habitus eſt mollis, pituitoſus, frigidus à tempore, regione, frigida conſtitutione, in quibus abundant flatus, ſunt colici dolores, aliive morbi frigidi. Ergo non ſatis erit, quibus poſſit offerri. Tum *quartò* : Serum non ſeparatur à lacte, niſi per coagulum, quod eſt calidum, acre, mordax. Ergo reddit illud calidum, & ineptum pro febribus curandis.

§. II.

Serum adaptatur ut remedium pro aliquibus febribus.

RESolvendum, quod ſerum adaptatur pro febrium curatione, quia frigidum, & ob alias illius facultates.

A Probatur. Tum *primò*, quod ut frigidum proſit pro febribus curandis; docet enim Galenus, ſerum eſſe frigidum, *in lib. de ſimpl. medicam.* & 4. *ſimpl.* ſimul eſſe humidum: & tenet Ariſtoteles *lib.4. meteor.* ubi docet, ſola frigida coagulari frigore: & enumerans frigida quæ coagulantur, inter illa ponit ſerum. Tum ſerum eſt pars aquæ, quæ ſeparatur à reliquis, quæ commiſcentur in lacte: aqua verò ſeparata à reliquis commixtis, redit in propriam naturam, & fit B frigida, & humida à propria forma. Tum ſerum præparatione poteſt reddi frigidius, aut calidius. Duplex eſt modus ſeparandi, ſimplex, aut non ſimplex. Simplex fit ſine alterius rei commixtione, ut tenet Dioſcorides, ſupra lactis ferventis vas immittendo aliud vas plenum aquâ frigidâ, ſive æneum, ſive vitreum. Vel fit ſeparatio, ut tenet Paulus, decoquendo lac, & trajiciendo per colum. Fit non ſimplex ſeparatio, commixtis aliis coagulantibus deſumptis ex aniC malibus, aut plantis. Ex animalibus, ut ex vitulo, lepore, gutture gallinæ interiori, aut ventriculo. Ex plantis ſumitur coagulum ex ſucco ficulneo, ex flore cardui ſylveſtris, ex ſemine erucæ, ex dracontio, ut ex variis Authoribus refert Claudinus : conferunt etiam Tamarindi, oxyſaccharum, omphacium ex ſucco limonum, oxymel, ſuccus arantii. Ergo cùm ex frigidis coagulantibus ſeparetur ſerum, frigidum & aptum erit D pro febribus curandis. Tum pro variis calidis morbis curandis eſt in uſu ſerum. Ergo & pro febribus. Patet antecedens; utimur enim illo in copia acrium humorum, in jecoris, & renum inflammationibus, in ulceribus ventriculi, uteri, renum, & veſſicæ, ſive per lotium, ſive per ventrem tentetur evacuatio. Miſcentur ad evacuandum per lotium, ſemina melonum, ſyrupus capill. vener. ſucci limonum, violar. ſimul & alia ſolventia ventrem. Ipſum ad alterandum exhibetur ad ℔. j. ad purgandum ad ℥.xxx. E Exhibetur frigidum in æſtuoſis febribus, & calidis naturis, præcipuè jejuno ventriculo. Tum ſero utimur extracto per deſtillationem, quod purius, & perfectius reliquis, ut tenet Cortes, qui tres ponit modos deſtillandi illud : uno modo per evaporatorium : ſecundo modo per vaſa vitrea, ſeu per alembicum : tertio per arenam.

§. III.

Solvuntur rationes primò propoſitæ.

AD rationes dubitandi reſpondetur, quod ſerum de ſua natura aqueum eſt, frigidum, & humidum; ſed tamen ex adſcititia natura à bile, & à coagulo poteſt aliquam acquirere caliditatem, quæ ex frigidis admixtis poteſt corrigi. Tum pro *ſecunda*, quod ab iis admixtis has recipit ſecundas qualitates ſerum: & frigida etiam detergunt, ut ſuccus limonum, & aqua hordei. Tum pro *tertia*, quod non in omnibus, & ſemper ſunt contraindicantia, & illa poſſunt corrigi. Tum pro *quarta*, quod patet ex dictis, quod ſerum per plura frigida ſeparatur, corrigitur, & fit frigidum, aptum attemperare & corrigere frigidos morbos.

SECTIO V.

De remediis chirurgicis, quibus utuntur Dogmatici pro febrium curatione.

CHIRVRGIÆ operationes, aut ſunt toti communes, aut propriæ. Communes in omnibus affectibus habent locum. Propriæ in aliquibus determinatis. Communes ſunt ex uſu; & evacuatoriæ, aliæ ſenſibiliter, aliæ inſenſibiliter. Quæ ſenſibiliter, aut evacuant ſanguinem, ſicut venæ ſectio, & cucurbitulæ ſcarificatæ, hirudines. Quæ evacuant alios humores à ſanguine, ſunt cauteria, & veſſicantia. Inſenſibiliter evacuantia ſunt cucurbitæ ſiccæ, picationes, frictiones, vincula, & lotiones, de quibus ſub hac ſectione diſputandum.

RESOLVTIO PRIMA.

Utrum venæ ſectio ſit commune remedium pro omni febre humorali.

§. I.

Proponitur ratio dubitandi ex Helmontio & Paracelſiſtis.

SUb Chirurgiæ operationibus, prima occurrit venæ ſectio, apud Dogmaticos omnium remediorum maximum, de quo egimus *tom. 1. Reſolut. p. 4. diſp. 1. in*

A *Appendice ad hanc diſputationem*; & *p. 3. diſp. 1.* Primus Paracelſus negans humores, negat illorum evacuationem: ſed majori conatu Vanhelmont recedens à ratione & Rationalium Schola, *lib. de febribus, cap. 4.* contendit exterminare hoc remedium ab uſu Medentium, & à febrium curatione. Tum *primò*, quia nunquam eſt indicatum tale remedium. Nam ex Dogmaticis indicatur à ſanguinis plenitudine. Hæc nunquam eſt poſſibilis, quia petit fieri ex ſolo cruore,
B ſeu ſanguine: hic verò continuò conſumitur pro nutritione omnium partium. Ergo nequit fieri ex illo abundantia, aut plenitudo, à qua indicetur ſanguinis miſſio. Tum *ſecundò*, quia cruor ſemper eſt naturalis; & tantùm petit expelli ex corpore, quod eſt illi præter naturam, quod ut tale indicat ſui ablationem. Ergo à cruore non indicatur ejus evacuatio. Tum *tertiò*, quia reliqui humores, etiamſi ſint cauſa febrium, nequeunt ſanguinis miſſione evacuari,
C quia non continentur in venis, ſed in aliis propriis receptaculis, ut in liene melancholia, bilis in veſſicula fellis. Tum *quartò*, quia ex Paracelſo, febres fiunt ex ſale, ſulphure, & mercurio, ſicut reliqui morbi. Ergo fruſtra tentatur curatio per ſanguinis miſſionem.

Reliqui Sectarum Medicinæ Profeſſores, humores admittunt in corpore, & febres ab illis alteratis oriri, curarique per ſanguinis miſſionem, quam Metho-
D dici admittunt tanquam remedium laxans, utile pro morbis in adſtrictione curandis. Empirici admittunt ſanguinis miſſionem, quam ab experientia didicerunt utilem pro febribus & aliis morbis expertam. Dogmatici, Rationaleſque Medici admittunt ſanguinis miſſionem, tanquam remedium in febribus, & aliis morbis utiliſſimum, indicatum ob varios fines ad revellendum, derivandum, & evacuandum humores foventes febres, qui maſſam ſanguinariam componunt, & adimplent, ut tenet Galenus *lib. 9.*
E *Methodi, cap. 11. §. Clarum autem eſt, inquam, ſanguinem ſectâ venâ fovere. Quia verò maſſam ſanguinis utraque bile & pituita cum ſanguine proprio componi aſſerunt omnes, quod evidenter manifeſtatur ad ſenſum.* Ex vetuſtioribus demonſtratur ad ſenſum percipi omnes humores in maſſa ſanguinaria, ſanguine ex venis extracto: aliter etiam extracto ſanguine, ſciſſa arteriâ, quod communiter uſitatum apud Ægyptios, ut tenet

Proſpe

Proſperus Alpinus *lib.* 2. *de Medicina Ægyptiorum*, *cap.* 11. *&* 12. Apud Europæos omiſſum eſt hoc auxilium, ob incommoda quæ ſequuntur ex illo, venæque ſectione communi utuntur aſſenſu. Alii nimis religiosè determinatas eligunt venas. Alii ferè ſine illarum delectu, aut diſcrimine, ſanguinem mittunt, judicantes. quamcunque venæ ſectionem eſſe æquè utilem in quovis morbo, & in febrium curatione, forſan Hippocrati adhærentes, qui *lib. de locis in homine*, tenet quod *conſenſus unus, & conſpiratio omnium:* & Galenus *lib.2.acutorum*, tenet totum corpus poſſe evacuari ex quavis vena aperta. Trallianus *lib.* 1. *cap.*17. inquit: *Nihil minus juvabis, ſi ex quacumque parte ſanguinem emiſeris.* Et Veſalius aſſerit, quod *omnes venæ una ſunt vena.*

§. II.

Pro febribus humoralibus venæ ſectio præſtantiſſimum remedium eſt.

RESolvendum *primò*, quod venæ ſectio pro curatione febrium humoralium inter Dogmaticos eſt præſtantiſſimum remedium. Sic ſancivimus *tom.*1. *p.*1.*diſp.*4.

Probatur ex Galeno *lib.*11. *Methodi, cap.*15. *§. Saluberrimum autem, ut prædiximus, eſt in omnibus febribus ſanguinem mittere, non continuis modò, verùm etiam in aliis omnibus, quas putreſcens humor concitat, ubi præſertim nec ætas, nec vires prohibent.* Et *lib.*4.*Meth.cap.*6. *§. Quod ſi redundans ſucci concurſus non adſit, ad ipſam ſanguinis miſſionem interdum eſt confugiendum.* Et *lib.* 8. *Method.* etſi non ſint ſigna plenitudinis, mittit ſanguinem. Et Celſus *lib.*2.*cap.*10. inquit: *At ſi copiâ ſui malè habet, vel corrupta eſt, nullo modo meliùs ſuccurritur, quàm ſcilicet ſanguinis miſſione.* Avicenna *fen.*1. 4. *cap. de phlebotomia*, inquit: *Et unus duorum debet phlebotomari, &c.* ubi & in plenitudine, & in vitio ſanguinis mittit ſanguinem. Ex quibus patet communis Dogmaticorum conſenſus in admittenda ſanguinis miſſione. Tum comprobat ratio. Nam cùm febris pendeat & conſervetur ex vitio ſanguinis, nullo alio remedio ſecuriùs curari poteſt, quàm per evacuationem, & ablationem cauſæ foventis, & conſervantis illam.

§. III.

In febribus, & aliis morbis varii eliguntur rami venarum pro ſanguine mittendo.

RESolvendum *ſecundò*, quod non eſt una determinata vena aperienda pro omnibus febribus, & earum accidentibus.

Probatur *primò*, quia non ſolùm ſecatur vena in febribus, & aliis morbis, pro deponenda plenitudine, humoribuſve evacuandis; ſed ob varios fines, juxta quos petunt aperiri variæ venæ, & venarum rami. Ergo ex illis diverſis petunt fieri venæ ſectiones diverſæ. Tum patet ex Hippocrate, qui *lib.6.epidem.* proponit varios fines mittendi ſanguinem, dicens: *Statim revellere, derivare, renitentem cedere.* Ubi docent Commentatores varias partes aperiendi venas pro iis finibus, diſtantiores ad revellendum, proximas ad derivandum, patientes partes ad evacuandum. Tum *lib.*5.*aphor.*69. dolente parte capitis poſteriore, ſanguinem mittit ex vena frontis, non ex quavis parte capitis, aut corporis. Tum *lib.* 4. *acut. cap.*73. ſecat in pleuritide venam lateris affecti. Tum *lib.de natura humana,comm.*2.*text.*6. pro coxendicis dolore, venam aperit ex eodem latere in venis exterioribus poplitis. Tum *lib.*5.*epidem.* in principio ſecat venam ex utraque manu. Ergo ex variis venarum ramis petit fieri venæ ſectio in febribus & aliis morbis.

Probatur *ſecundò*, ex Galeno *lib.de ſanguinis miſſione, cap.* 16. ubi aptiſſimè docet, qui affectus petunt curari ſanguinis miſſione, & per quas venas in illis exercenda ſanguinis miſſio.

Probatur *tertiò*, ex vetuſtioribus Medicinæ Dogmaticæ Magiſtris, qui varias determinant venas, ex quibus in morbis fiat venæ ſectio, ut patet ex Sorano Epheſio, qui *in Iſagoge*, proponens venas ſecari aptas, dixit: *Incidimus in occipitio propter querelas capitis, uſque ad os menſurâ quatuor digitorum ab aure, de lingua duas, de media fronte unam, de naribus, item de collo duas, de manibus unam, ſecus digitum manuum, propter inflammationem pulmonis; ſub talo pedis duas, propter indignationem articulorum; de brachio tres, cephalicam ſcilicet, meſon, & hepaticam.* Ergo ex veterum doctrina variæ in corpore ſunt aptæ aperiri venæ.

§.IV.

§. IV.

Solvuntur fundamenta pro Vanhelmontio.

AD Vanhelmontii figmenta, reſpondetur pro *primo*, quod pugnat contra evidentiam ſenſuum, per quos maniſeſtè percipimus venas per plenitudinem ſanguinis repleri, & ſæpe rumpi: viſu, & tactu turgentes humores percipimus, & varias ex humorum repletionibus ſupervenire fluxiones, in quibus & ſuperabundantes apparent humores, aliaque experimur ſymptomata relata à Galeno *lib. de plenitudine:* ſimul & per varias naturæ evacuationes in illis videtur ſanguis, pituita, bilis, & melancholia, vel plures ex iis humoribus commixti apparent, ex quorum inſpectione potiùs aſſentiendum' eſt judicio noſtrorum ſenſuum circa propria ſua objecta, quàm Vanhelmontii imaginariis erroribus.

Tum pro *ſecundo*, quod licèt fiat plenitudo à ſanguine, ſi peccat in quanto, varios parit morbos, & ipſos fovet, & ſui indicat evacuationem, quatenus induit rationem cauſæ foventis morbum. Natura enim non ſolùm ſanguinem nobis neceſſarium procreat, ſed ob varia alimenta, & alias concauſas ſæpe pauciorem ſanguinem generat, quàm qui requiritur pro corporis nutricatu; ſæpe in majori quantitate, quàm quæ ſibi eſt neceſſaria: & ideo quæ ſuperabundat intra venas, plenitudinem parit.

Tum pro *tertio*, quod præter aliqua receptacula reliquorum humorum à ſanguine, major pars illorum retinetur in venis ſanguini commixta, vel ſaltem conjuncta: ſi humores ſint ſanguini commixti, adimplent maſſam ſanguinariam, ut diximus *tom.1. Reſolut. Medicar.* ſi non ſint commixti, fiunt cacochymi, qui ut cacochymi, ex venis petunt extrahi.

Tum pro *quarto*, quod febres humorales fiunt ex humoribus putredine, aut uſtione alteratis: ideo petunt curari per illorum evacuationem. Quod autem fiant febres ex ſale, ſulphure, aut Mercurio, figmenta ſunt Paracelſi ſatis ab aliis refutata, & ab ipſo Helmontio contempta.

Ad admittentes, unius venæ ſectionem ſufficere pro omni febre, ſatis convincitur ex dictis, quod ſunt varii fines, & indicationes mittendi ſanguinem ex variis venarum ramulis.

Resolutio Secunda.

Quid ſit ſanguinis miſſio, & quid illius indicans in febribus.

§. I.

Proponitur diffinitio ſanguinis miſſionis.

REſolvendum *primò*, quod ſanguinis miſſio eſt evacuatio univerſalis, indicata à morbo magno pendente ex vitio ſanguinis in quantitate, qualitate, aut motu, in ſubſidium ejus, in quo fit, ope artificis facta. Sic tradidimus *tom.* 1. *Reſol. p.4. diſp.1. ſect.4. reſol.1.*

§. II.

Aperitur quale ſit indicans venæ ſectionis.

REſolvendum *ſecundò*, quod morbus magnus, pendens ex vitio ſanguinis in quantitate, qualitate, aut motu, eſt indicans per ſe ſanguinis miſſionis. Sic tradidimus loco nuper citato, *reſolut.2. §.3.*

Probatur, quod indicatio mittendi ſanguinis ſumatur à morbo magno; quia eſt remedium morbi, & ut tale per ſe indicatur à morbo, quatenus per ſe primò lædit operationes; à cauſa, quatenus fovens morbum, mediatè lædit illas.

Probatur *ſecundò*, quod morbus indicans ſanguinis miſſionem, debet eſſe magnus. Tum ex Hippocrate, qui *lib. de rat. vict. in morb. acutis*, ait: *In acutis morbis venam ſecato, ſi morbus ſit vehemens*; ideſt, magnus, ut explicat Galenus *lib.4. Methodi, cap.6.* Tum, quia ſanguinis miſſio eſt remedium magnum; & ideo nequit indicari, niſi à morbo magno.

Probatur *tertiò*, quod morbus magnus indicans ſanguinis miſſionem, debet pendere ex vitio ſanguinis. Nam ſanguinis evacuatio juvat ut remedium, quod evacuat ſanguinem: ſed non juvaret evacuando ſolum ſanguinem naturalem, & neceſſarium, cùm ille ſit corpori neceſſarius. Ergo juvat ut evacuat illum aliquo vitio morbum fovente. Tum quia ſanguis naturalis indicat ſui conſeruationem, & ſolùm petit evacuari ut fovet morbum. Ergo ratione hujus vitii fit ſanguinis miſſio. Tum quia licèt ſanguinis miſſio, & purgatio conveniant in hoc, quod ſint remedia magna; indicata à morbo magno, & per quæ evacuatur

cauſa fovens febrem; inter ſe tamen debent differre penes materiam morbificam, quam evacuant. Sed purgatio evacuat reliquos humores à ſanguine cacochymos, & ſeparatos ab ejus commixtione. Ergo ſanguinis miſſio, quæ differt à purgatione, ideò requiritur ut evacuet ſanguinem, prout differt ab illis, vel prout cum illis ſibi commixtis complet maſſam ſanguinariam.

Probatur *quartò*, quod ob vitium in quanto poſſit ſanguis fovere morbum magnum indicantem ſanguinis miſſionem. Tum ex dictis *tom. 1. loco citato*, quia *lib. 4. Methodi, cap. 6.* docet Galenus, quod miſſio ſanguinis fit propter plenitudinem, ſicut purgatio ob alios humores redundantes. Tum quia *lib. 9. Methodi, cap. 11. & lib. de ſanguinis miſſione*, docet ſanguinis miſſionem fieri ob ſanguinis redundantiam, vel averſionem humorum, dum fluunt. Tum quia morbi, qui fiunt ex plenitudine, docet Hippocrates, quod petunt curari per evacuationem humoris replentis; & ideo provenientes à ſanguinis plenitudine, ab ejus ſanguinis miſſione. Tum quia plenitudo, ut docet Galenus *lib. de plenitudine, lib. 2. de natura humana, & lib. de ſect. venæ contra Eraſiſtratum, cap. 3.* eſt duplex, alia quoad vaſa, alia quoad vires, ſeu facultates; & in utraque gravantur vires, ita ut actiones lædantur ex magnis cauſatis morbis. Ergo pro utraque venæ ſectio eſt neceſſaria.

Probatur *quintò*, quod vitium ſanguinis in quali adhuc ſine plenitudine indicet evacuationem per ſanguinis miſſionem. Tum ut diximus *tom. 1. loco nuper citato*, ſic docetur à Galeno *lib. 9. Methodi, cap. 11.* docente, quod mittendus ſanguis dum ille fit inutilis, vel dum non ſervat exactè qualitatem, vel ſi nimis creſcit multitudine. Ergo ex ſolo vitio in qualitate ſumit indicationem. Tum mittit ſanguinem in omni febre putrida, quod ratione ſolius vitii exercetur. Tum *lib. 8. Methodi, cap. 4.* admittit ſanguinis miſſionem in diaria ex obſtructione, ne tranſeat in putridam. Tum Avicenna *fen. 4. lib. 1. cap. 20.* ſanguinem mittit propter multitudinem, aut propter malitiam, aut propter utrumque. Ergo etiam ob vitium in quali.

Probatur *ſextò*, quod à morbo magno pendente ex vitio ſanguinis in motu, indicetur ſanguinis miſſio. Tum ex Galeno *lib. de curandi ratione per ſanguinis miſſionem*, quod ſic docet: *Menodotus*

A *Empiricus in ſola plethora appellata ſyndrome, ſanguinis miſſionem obſervare conſueverat. Nos autem eâ non exiſtente, etiam venam ſecamus, cùm dolor vehemens hominem apprehenderit, vel pars aliqua fracta fuerit, vel os ex loco expulſum, vel alius quiſpiam artus confractus.* Tum *lib. de ſanguin. miſſione, cap. 9.* inquit: *Scopi mittendi ſanguinem per ſe primò per plenitudinem non complentur, ſed ſuſpicionem ejus, qui adhuc ſit major; quia ſanguis in magno morbo evacuatur,*

B *quanvis nulla plenitudinis nota ſit.* Ergo ſine plenitudine ex ſolo motu. Tum confirmat cadens ab alto, in quo ne ſanguis confluat in aliquam partem, aut quò non oportet vergat, revellere docet Hippocrates, quod miſſione ſanguinis completur. Tum ad quamcunque determinatam partem ſanguis moveatur, revellendum per ſanguinis miſſionem, ad vitandum morbum, qui timetur ex confluente ſanguine in illam. Ergo à morbo

C magno, qui timetur ex ſanguinis motu in quamcunque partem, ratione motus indicatur ſanguinis miſſio.

§. III.

In omni febre putrida indicatur ſanguinis miſſio, & quare.

RESolvendum *tertiò*, quod in omni febre putrida, in qua humor putreſcens eſt ſanguis, aut alter humor ſanguini commixtus, cùm ille ſit pars maſſæ

D ſanguinariæ, fit ſanguinis vitium in quali, & indicatur ſanguinis miſſio.

Pro majori intelligentia notandum, quod ſancivimus *tom. 1. Reſolut. Medic.* agentes de cacochymia, ubi determinavimus, quod humores alii à ſanguine intra venas dupliciter poſſunt reperiri: uno modo ſanguini commixti, & ſic ex illis, & ſanguine fit maſſa ſanguinaria, quæ ſanguinis etiam nomen retinet, & tunc putredo cujuſlibet humoris commixti ſanguini dicitur vitium ſanguinis, quia eſt vitium ejus humoris, qui eſt

E ſanguini commixtus, & ſic tanquam pars illius adimplet maſſam ſanguinariam dictam ſanguinem; illam enim complet & adintegrat, quatenus illa nihil aliud eſt, quàm ſanguis, & reliqui alii humores illi commixti.

Alio modo poſſunt reperiri alii humores à ſanguine quarto humore diverſi intra venas exiſtentes cum illo; ſed non commixti, ſed ſeparati ab ejus unione, & commixtione, & ſupernatantes. Sic

nata

nata cum lacte in vaſe, aut poteſt reperiri commixta cum reliquis ſubſtantiis lactis, cum ſero, & caſeo; & ut commixta & unita reliquis, ſub lactis nomine comprehenditur. Si verò ſeparetur à commixtione, ſupernatat; & tunc jam non dicitur lac, ſed nata, licèt intra idem vas ſit, & cum reliquis lactis ſubſtantiis: ſimiliter humor, qui ſanguini commixtus adimplet & componit maſſam ſanguinariam, ſanguis vocatur; quia eſt pars ſanguinis, ſeu maſſæ ſanguinariæ. Si autem ſeparetur à tali commixtione, licèt remaneat intra vaſa cum ſanguine, jam non eſt pars ſanguinis, ſeu maſſæ ſanguinariæ, ſed ſupernatat, & dicitur cacochymus, & ejus vitium non dicitur vitium ſaguinis, ſed cacochymia bilis, pituitæ, aut melancholiæ; nec ut ſic indicat ſanguinis miſſionem, ſed purgationem. Ideo in principiis febrium humoralium, licèt bilis, aut alii humores à ſanguine putrefiant, mittimus ſanguinem, donec ſeparentur, ſive per coctionem, poſt quam illos purgamus regulariter; ſive ob alias cauſas, ut turgengentiam, urgentiamve, de quibus plura demonſtravimus *tom.* 1. *Reſol.* quidquid reclament ſcioli contra hanc doctrinam à me primò dilucidatam.

Probatur *primò*, quod in febribus putridis indicetur ſanguinis miſſio: ſic enim recepimus ab Hippocrate, Galeno, Avicenna & reliquis Dogmaticis. Præcipuè ex Galeno 1. *Method. cap.*14. *§. Quippe ſi vires ejus qui ex putredine humorum febricitat, ſunt valentes, mittendus ſtatim ſanguis eſt.* Et *cap.* 15. *Qui febricitant, ſi valentes viribus ſint omnibus, ſanguinem ab initio mittes.* Et paulò infrà: *Saluberrimum in omnibus febribus eſt ſanguinem mittere.* Et *lib.*9. *Methodi, cap.* 11. *Memineris verò mihi ad ea quæ dicenda ſunt, in quorum cauſa venæ ſectio petitur: nam quoniam hæc ſanguinis evacuandi gratiâ adhibetur, ſanguis autem utilis naturæ eſt, utique hanc probè adminiſtrare convenit, ſic ut quod inutile naturæ eſt, emittat: fit autem ſanguis naturæ inutilis bifariam, vel cùm propriam qualitatem ad unguem non ſervat, nec ampliùs, ſicut priùs, dum utilis erat, nutrire poteſt: vel ita multitudine crevit, ut aut vires premat, aut tum venas, tum arterias, vel diſtendat, vel findat, vel obſtruat, &c.*

Probatur *ſecundò*, quod ab humore putreſcente ſanguini commixto fiat vitium in ſanguine indicans venæ ſectionem. A Tum quia ab illo ut putreſcente, & præternaturali indicatur evacuatio, non per purgationem, quia non eſt ſeparatus à ſanguinis commixtione, nec cacochymus. Ergo per venæ ſectionem. Tum quia, ut putreſcens fovet febrem, & petit evacuari, ut ipſa curetur. Tum quia idem humor per coctionem ſeparatus à ſanguinis commixtione, petit evacuari purgatione. Ergo nondum ſeparatus ſanguinis miſſione, cùm jam ſit præternaturalis. Tum quia nondum ſeparatus B à ſanguine, non cedit purganti pharmaco, quia retinetur ob ejus commixtionem. Ergo venæ ſectione evacuandus.

Resolutio Tertia.

Utrum ſanguinis miſſio poſſit intendere putredinem, & febrem.

§. I.

Proponitur pars negativa, & fulcitur.

C Videtur quod non. Nam ſanguinis miſſio confert in omni febre putrida, ut levata natura concoquat, quod concoqui eſt habile; & excernat, quod petit excerni. Ergo nequit augere putredinem, nec intendere febrem. Probatur antecedens, ex Galeno *lib.* 9. *Methodi, cap.* 15. ubi inquit: *Saluberrimum, ut prædiximus, eſt in omnibus febribus ſanguinem mittere, non continuis modò, verùm etiam in aliis omnibus, quas putreſcens concitat humor: levata namque, quæ corpus noſtrum regit natura, quod conco-* D *qui eſt habile, concoquit; & excernit quod petit excerni.* Ergo in omni febre putrida confert ſanguinis miſſio, & remittit putredinem.

§. II.

Viribus eſſentialiter collapſis, ſanguinis miſſio intendit putredinem, & febrem.

E Reſolvendum, quod ſi vires ſunt debiles per eſſentiam, ſanguinis miſſio in febribus putridis auget putredinem, & intendit febrem.

Probatur. Tum *primò* ex Avicenna *fen.*4. 1. *cap.* 2. *§. Ampliùs phlebotomia multoties commovet febres, & huiuſmodi febres reſolvunt putrefactionem.* Gentilis inquit, *quod non eſt inconveniens diverſo modo phlebotomiam & auferre, & augere putredinem, ſi fiat debitè, aut indebitè:* id-eſt, cum conſenſu, aut diſſenſu virium.

Tum *ſecundò*, idem Gentilis *fen.* 1.4. *tract.*2. *cap.*58. *§. Quoties videris urinam groſſiorem, in comm.* obſervat, quod in debili calore, ſi fiat phlebotomia, pervenit æger ad mortem ob phlebotomiam.

Tum *tertiò*, patet ratione. Coctio fit à calore, tum proprio, tum naturali, ex Ariſtotele: Sed per ſanguinis miſſionem reſolvuntur ſpiritus, & naturalis calor concoquens, per quem natura, licèt debilis, aggreditur coctionem, imminuitur, & deſinit concoquere. Ergo naturâ refractâ per ſanguinis miſſionem, ac deficiente, augebitur putredo, & febris.

§. III.

Solvitur ratio dubitandi primò poſita.

AD rationem dubitandi reſpondetur, quod cùm coctio fiat à calore naturali, ſi ille remittitur, quia opprimitur à ſarcina humoris, fit debilis per aggravationem, & à præternaturali fit putredo, & febris intenditur, & tunc levatâ naturâ per ſanguinis miſſionem, intenditur naturalis calor, & concoquit, quod concoqui eſt habile; & excernit natura, quod petit excerni. Dum verò calor fit debilis per eſſentiam, & præternaturalis calor cauſat putredinem, ſi fit ſanguinis miſſio, ſpiritibus imminutis, & nativo calore, qui fovetur ab illis, potentior fit putredinalis calor, augetur putredo, & intenditur febris.

Resolvtio Qvarta.

Utrum ab intenſiori febrili calore contraindicetur ſanguinis miſſio?

§. I.

Aperitur ratio dubitandi: fulcitur pars negativa.

CAlor eſt qualitas valens congregare homogenea, & diſgregare heterogenea. In viventibus commune inſtrumentum eſt pro eorum incremento, & conſervatione. In homine ab intenſione, aut cauſa varias ſortitur denominationes, & agendi vires. Moderatus viventis calor induit rationem naturalis diſpoſitionis, & conſervativæ: immoderatus fit præternaturalis, & corruptivus. Moderatus, ſi oriatur pullulans ex nativo temperamento ſubſtantifico, dicitur calor innatus; ſi communicetur ab ſpiritibus, vocatur influens; ſi ex utroque coaleſcit & fit temperatus, dicitur actuatus, & uterque nobis eſt naturalis, & inſtrumentum conſervativum vitæ: ſi excedat ultra naturalem, fit præternaturalis, morboſus, ac febrilis. Ab hoc læduntur operationes naturales, invertitur temperamentum naturale per igneitatem, & fit febris hectica: uruntur, aut putreſcunt ſpiritus, & fit diaria: uruntur, putreſcunt, aut corrumpuntur humores, & fit febris humoralis. Hæ autem, aut ex humorum corruptione, aut putredine intra venas illis ſuperveniente, aut dum extra venas confluunt, & inflammatione ſuperveniente putreſcunt, febres cauſantur: & de iis præcipuè putreſcentibus, & ratione putredinis augentibus febrem, inquirimus an febrium intenſio ita neceſſariò ſequatur à præternaturali calore, ut ſemper proveniat ab illo ſolo ex putredine orto, & indicet ſanguinis miſſionem; an ſimul poſſit intenſio oriri ab ſpiritibus vitalibus coadunatis, qui renuant venæ ſectionem.

Videtur, quod ab intenſiori calore in febribus putridis nunquam valeat contraindicari ſanguinis miſſio. Nam ſanguinis miſſio eſt remedium evacuans putreſcentem humorem foventem febrem: eſt attemperans præternaturalem calorem augentem putredinem: eſt à quo levata natura, concoquit quod concoqui eſt habile; & excernit, quod petit excerni: eſt ex cujus attemperatione naturalis calor fit potens ad coquendum, & ut faciat ceſſare putredinem. Ergo ſanguinis miſſio ab intenſione febris nequit contraindicari.

§. II.

Si febris intenditur uſtione, aut putredine, quid dicendum.

REſolvendum *primò*, quod ſi febrilis calor fit intenſior uſtione, aut putredine, ab ejus intenſione non contraindicatur ſanguinis miſſio.

In tomo quarto tres propoſuimus alterationes, per quas in mixtis, & in noſtro corpore intenditur calor, uſtionem, putredinem, & fermentationem. Dum calor in febribus humoralibus intenditur uſtione, aut putredine, fit omninò præternaturalis ex parte cauſæ, ex parte finis, & ratione intenſionis: & ideo non contraindicat ſanguinis miſſionem, ſi vires permittant.

Probatur. Calor febrilis uſtione, aut

putre

putredine adauctus, per ſe, & per accidens indicat miſſionem ſanguinis. Ergo nullo modo valet illam contraindicare.

Probatur antecedens; nam calor, ut febrilis, & præternaturalis, cùm ſit præter naturam, in quacumque intenſione per ſe indicat ſui ablationem, prout eſt morbus lædens operationes. Ratione uſtionis, & putredinis, per quam fovet febrem humor faciens febrem, per accidens indicat ſui ablationem. Ergo ratione intenſionis in utraque febre indicatur venæ ſectio. Tum patet antecedens per omnes rationes, per quas probavimus partem negativam.

§. III.

Ratione febrilis intenſi caloris à fermentatione poteſt contraindicari ſanguinis miſſio.

RESolvendum *ſecundò*, quod ſi febrilis calor fiat intenſior à calore per fermentationem ſuperveniente, ab ejus intenſione contraindicatur ſanguinis miſſio.

Probatur Reſolutio. Fermentatio eſt actio naturalis, & perfectiva rei, quæ fermentatur. Sed per ſanguinis miſſionem, ea quæ ſupervenit cum uſtione, aut putredine complicata, imminutis ſpiritibus, & nativo calore, à quo excitatur, per ſanguinis miſſionem remittitur, & impeditur. Ergo ſanguinis miſſio contraindicatur, dum calor febrilis intenditur per illam. Probatur major. Tum ex dictis à nobis *tom.4.ſect.2.* Tum ex ejus diffinitione ibidem adducta, *reſolut.1. §.4.* Eſt enim fermentatio commotio partium materialium elementorum, quæ quaſi compactæ erant, dum ab igneo calore effervescentes, extenuatæ extenduntur, & elevantur in perfectionem rei fermentatæ. Tum comprobatur ex Hodego à Gieſvvein *part. 3.* ubi inquit, quod fermentantia dicuntur, quæ ob inſitam fermentandi vim creſcere rem aliquam, aut intumeſcere faciunt; idque rarefaciendo, & reſolvendo: quæ actio neceſſariò ſanguinis miſſione debet impediri. Tum patet in panificio, in cerviſia, in vini fermentatione, quæ per illam perficiuntur in ſuo eſſe naturali; & impeditæ à frigore, remittuntur, & imperfectæ manent. Tum apparet in inflammatione partium, in qua contentus humor putreſcit, & ſi nequit exterminari, natura in ſubſidium unit proprium calorem partis, mittit in

A illam ſpiritus vitales, à quibus fit pulſatio ſimul; & ex ſuperaddito illo calore, fit fermentatio, à qua dolores, & febres accidunt; & natura fermentatum humorem reſolvit, aut concoquit, & ſuâ acrimoniâ humor corrodit, & rumpit abſceſſum: quæ actiones ordinatæ ad conſervationem partium, non debent impediri ſanguinis miſſione, poſt ſuperadditam fermentationem, quia partis conſervationi ſunt ordinatæ. Tum idem convincitur in criſi perfecta, dum hu-
B mor eſt coctus, & regulatus: ſi enim nequit à natura reſolvi, ipſa ſuperaddit fermentationem, per quam materia morbifica attenuatur, tumeſcit, naturam irritat, & commovet ad expulſionem humoris; & illam conſequitur, ſi non impediatur, imminuta fermentatione ſanguinis miſſione, aut aliis remediis: ideo Hippocrates dum ſic rectè operatur, conſulit, *nec movere, nec novare, ſed ſinere oportet.* Tum in ſtatu, dum cocta eſt materia morbifica, coctio facit ceſ-
C ſare putredinem; & ideo ratione putredinis benignior eſt diſpoſitio, ſed ſuperadditur vehementior febris, non à putredine jam remiſſa, ſed à naturæ conatu, quæ unit calorem ad fermentationem, per quam humores diſponuntur ad expulſionem: quo tempore ſi fiat ſanguinis miſſio, non levatur putredo, quæ jam eſt remiſſa: & ſi remittatur fermentatio orta à proprio & ſpirituum calore, impeditur actio naturæ conantis mor-
D bum terminare per adauctum calorem fermentationis. Tum apparet, naturam non ſolùm pro morbis debellandis in homine ſuos ſpiritus commovere, calorem unire, & intendere; ſed intra ſalutem, pro ſuis obeundis animæ paſſionibus, & in animalibus, & in vegetabilibus, apparet quod in animæ paſſionibus in ipſa ſanitate ſpiritus commoventur, aggregantur, calefaciunt, fermentant, & calorem intendunt pro exequendis animæ paſſionibus, & ad operandum juxta earum exigentiam; & ſine paſſionibus in
E ſomno retrahit natura calorem ad partes internas; & in vigilia expandit ad externas, & poſt cibum ad ventriculum: in hieme ventres fiunt calidiores, ut plurimo alimento utantur: ſimiliter in plantis ſuæ fiunt fermentationes, & & in arboribus vigorando calorem in hieme in radicibus; in vere in ramis, & partibus exterioribus, ut fructus & vireſcant & maturentur; ita ut ſi hæ fermentationes impediantur, horum om-

nium actiones interturbantur. Ergo multò magis actiones & fermentationes, quæ à natura tentantur pro morborum curatione, petunt non interturbari ab arte.

§. IV.

Solvuntur rationes dubitandi primò propoſitæ.

AD rationes dubitandi reſpondetur, quòd intenſio in febribus humoralibus fit dupliciter. Uno modo ex parte cauſæ morbificæ, ratione intenſionis uſtionis, aut putredinis. Alio modo ratione caloris orti ex fermentatione, quæ ſupervenit in illis. Et hujuſmodi intenſio febris contraindicat ſanguinis miſſionem, quia hæc intenſio provenit à calore proprio, & influente viventis, & à natura roborata ad vincendum morbum, quo diminuto ſanguinis miſſione, ceſſat fermentatio per quam natura tentat febris terminationem; & ut in plurimum ab uſtione, & putredine fit intenſio caloris in principio, & augmento in morbo ſalubri: fermentatio magis in vigore.

Resolvtio Qvinta.

Utrum ex determinata vena mittendus ſanguis pro febribus.

§. I.

Quæ venæ aperiendæ, & quot attendantur in corpore aptæ pro venæ ſectione.

IN *tom.* 1. *Reſolut. Medic. in Appendice de ſanguinis miſſione*, diſputavimus quæ conferunt pro hujus intelligentia: aliqua ſubminiſtrabimus in hac Reſolutione. Paulò ante propoſuimus venas, quas vetuſtiores proponebant pro venæ ſectione. Cum junioribus idem proſequimur cum majori claritate. Sunt tres regiones in corpore humano, intra quas venæ aperiuntur. Prima eſt earum partium, quæ ſupra collum reſident: Secunda continet omnes partes, quæ ſunt inter collum, & renes: Tertia regio dicitur, quæ à renibus uſque ad imum pedum porrigitur. Quod deduximus ex Galeno *lib. de curandi ratione per ſang. miſſionem*, *& lib.*6.*Epid.comm.*1.*& lib.*13. *Method. cap.* 13. *& de vena ſect. adverſ. Eraſiſtratum*, *cap.*18. & ex Hippocrate *lib. de natura humana*: ſimulque & recepimus à junioribus, quod varii rami venarum ſcinduntur pro ſanguine mittendo in morbis in prædictis corporis regionibus, ut protulimus *ſect.* 2. *Appendicis*, *reſolut.* 6. Phlebotomantur enim occipitalis vena in occipitio; ſuſana, ſeu recta in fronte; temporales duæ in temporibus; duæ angulares in angulis oculorum; duæ parotides in externa auricularum parte; duæ aborides in interna parte auricularum; una phrenitica in narium extremitate; duæ ſolares intra narium cavitates; quatuor in labiis; duæ ſtanguriæ majores in ſuperiori, duæ minores in inferiori; duæ leonicæ ſub lingua; duæ organicæ in collo.

Sub regione media phlemotomantur venæ decem; in brachiis, in unoquoque quinque; tres in brachii flexura, ſuperior cephalica, inferior baſilica, media communis dicitur. Aperitur alia carpalis in carpo manus: alia in manu inter digitum medium, & annularem, quæ in dextra manu dicitur ſalvatella, in ſiniſtra ſplenetica. Præter has alia eſt humeralis, quæ ſcinditur in humero: & eſt ramus, à quo inferiores progrediuntur.

In regione infra renes octo venæ phlebotomantur: duæ ſub genu in cruribus: quatuor in pede, dictæ ſaphenæ in parte interna malleoli, dictæ ab aliis virginales uterinæ: aliæ duæ in externa parte circa malleolum, quæ vocantur ſciaticæ: duæ aliæ dicuntur empercipes, quæ in parte pedis ſuperna terminantur ad digitum majorem. De iis omnibus dubitatur, an fieri poſſit venæ ſectio pro febribus curandis. Aperiuntur etiam pro ſanguine mittendo, qui redundat vel in toto, vel in liene, venæ hæmorrhoïdales, quarum apertio maximè fit per ſanguiſugas.

§. II.

In omni venæ ſectione poteſt deponi plenitudo.

REſolvendum *primò*, quod ſi in febribus detur indicatio deponendi plenitudinem, ſufficiet venæ ſectio ex quavis vena ex annumeratis; ſed potiùs conſequetur per venas ampliores.

Probatur. Tum quia omnes venæ una ſunt vena, ut diximus cum Veſalio. Tum quia per cujuſlibet ramuli apertionem, tota maſſa ſanguinis profunditur. Tum quia omnes rami venarum apti phlebotomari, ſunt rami venæ cavæ aſ-

cenden

cendentis, aut deſcendentis, quæ inter ſe coëunt, conſentiunt, & ab eadem origine ramificantur. Ergo ex qualibet aperta vena, aufertur plenitudo, & extrahi poteſt totus ſanguis, qui in venis & arteriis cum venis coëuntibus continetur.

§. III.

Si locus putredinis ſit in ſecunda corporis regione, ſanguinis miſſio petit fieri ex brachio.

RESolvendum *ſecundò*, quod ſi febris provenit ex putredine humorum, qui habent focum putredinis intra mediam regionem, ſanguinis miſſio evacuatoria petit fieri ex brachiis.

Probatur *primò* ex Galeno *lib. 9. Method. cap. 15.* qui docet in omni febre putrida convenire ſanguinis miſſionem, ut levata natura concoquat quod concoqui eſt habile, & excernat quod petit excerni: Sed petit excerni quod majori ex parte, & in majori quantitate putreſcit, C & febres fovet, quod in venis majoribus, & amplioribus, quæ ſunt in media corporis cavitate maximè diſperſæ, continetur. Ergo ex venis brachii, quæ ſunt ampliores, debet ſanguis mitti. Probatur minor ex Galeno *lib. 11. Methodi, cap. 4. §. Quoniam putredo, vel æqualiter in omnibus ſubſiſtit vaſis, vel in maximis, maximéque principalibus: ea porrò ſunt inter alas, & inguina.*

Probatur *ſecundò* à nobis in Appendice de ſanguinis miſſione, *tom. 1. in diſput.* D *Apologetica contra quendam Bombilium:* ubi demonſtravimus locum mittendi ſanguinem in febribus.

§. IV.

Ratione foci putredinis, variatur mittendi ſanguinem in febribus locus.

RESolvendum *tertiò*, quod in febribus, ſi ſit locus putredinis in partibus regionis ventris, vena ſecanda ex venis inferioribus habentibus majorem E communicationem cum partibus, in quibus fit putredo.

Probatur *primò*. Si non fiat ſanguinis miſſio ex venis communicantibus cum foco putredinis, nullum ſequitur commodum, immò maximum damnum. Ergo aperiendæ venæ quæ communicant cum foco putredinis. Probatur antecedens ex Galen. *lib. de ſang. miſſione, cap. 5. §. Nam ſi venas, quæ nihil parti* A *affectæ communicant, incideris, nec parti affectæ medeberis, & ſanam ſemper offendes.*

Probatur *ſecundò* ex communi uſu Medentium, qui ſi in liene, aut meſenterio, aut pancreis, inferiorisve ventris partibus cognoſcant focum putredinis, ut in febribus lacteis, & illarum partium inflammationibus, ſanguiſugas applicant in venis hæmorrhoïdarum habentibus majorem communicationem cum foco putredinis illarum febrium: ſi in utero B fiat focus putredinis, ſanguinem mittunt ex venæ cavæ deſcendentis ramis, qui magis communicant cum illo. Ergo attenta indicatione à foco putredinis in febribus pendentibus ab humoribus putreſcentibus in tertia regione, ex parte propinquiori mittendus ſanguis.

§. V.

Si ex vena cava aſcendente fovetur morbus cauſans febrem, evacuandum ex brachio.

C RESolvendum *quartò*, quod ſi in partibus ſupernis primæ regionis ſit morbus qui fovetur ex ſuccis tranſmiſſis ex vena cava aſcendente, qualis eſt phrenitis, tentanda fluxu irruente, revulſio ex venis brachii, niſi ex refluente menſtruo, aut hæmorrhoïdali ſanguine foveatur affectus, tanquam à prima origine.

Probatur *primò* ex Hippocrate *lib. 3. epidem. in hiſtoria famulæ Strimargi,* D ubi docet, pro mittendo ſanguine deveniendum eſſe ad cauſam, & cauſæ originem. Ergo ſi origo fluxionis ſit ab inferiori ventre, ad illum tentanda ſanguinis miſſio revulſiva.

Probatur *ſecundò*: Revulſio petit fieri ex venis diſtantioribus à parte affecta, & habentibus majorem communicationem cum illa: Sed in febribus iis, ſi ex cava aſcendente tantùm foveatur, major eſt rectitudo & diſtantia cum vena cava fovente, & ab illa ex brachio tentanda E revulſio: ſi verò quaſi à prima origine fovetur à partibus infernis, urget neceſſitas deveniendi ad cauſæ originem: Ergo juxta illam, vel à cava aſcendente, vel à cauſa primò mittente in illam deſumenda indicatio ſanguinis mittendi. Probatur major ex Hippocrate, qui ob majorem rectitudinem cum parte affecta in dolore poſteriori capitis venam aperit in fronte. Tum ex Galeno *lib. 2. de ratione victus, text. 10.* ubi ait: *Nos partem*

tem eam quæ phlegmone obſidetur, tum celeriter, tum quàm cæteras partes magis, in acutis præſertim morbis, vacuare contendimus; quod ſanè fit internâ cubiti ſectâ venâ, multoque magis ubi ſanguinis redundantia ad ſuperiora vergere videtur. Ubi revulſionem docet ex brachii venis. Tum *cap.* 16. inquit: *Quocirca quæ in gutture arteriæ gravi torquetur inflammatione, in principio quidem ſecta vena cubiti, poſt principium ſub ipſa lingua prodeſt.* Ubi pro tertiæ regionis morbis ex brachio revulſionem, ſub lingua evacuationem communiter fieri debere docet: nec neganda ab inferiori regione revulſio, ſi ab illa ad ſecundam foveatur fluxio.

Probatur *tertiò*: Sufficit ad revulſionem retractio fluentis humoris verſus originem, à qua tranſmittitur: Ergo dum fluxio ad primam regionem fit ex venis ſecundæ regionis, ex brachii venis; dum à partibus inferioribus tranſmittitur primò in illas, ex inferioris regionis venis petit fieri attractio, & revulſio. Probatur ex Galeno *lib.* 2. *epidem. comm.* 2. dicente: *Eorum etiam quæ ſuperiùs ſunt, ſi inter ſe conferantur, aliqua magis ſupra ſunt, aliqua minùs: nobis verò eſt conſuetudo in omnibus ita dictis, quod quæ ſuperiùs ſunt, ipſa comparantes, ea ſuperiùs eſſe dicimus, ac propter hujuſmodi loquutionis incuriam conſuetudine longinqua confirmatam, nobis ambiguitas quædam in ſermonibus exorta eſt.* Ex quibus conſtat, quod à prima, & à ſecunda regione fit revulſio fluxionis in primam.

§. VI.

Quæcumque febris, aut intemperies, quæ in capite fovetur ex ventre, ab infernis venis petit venæ ſectionem.

RESolvendum *quintò*, quod morbum in ſuprema regione, qui fovetur ab humoribus refluentibus à cava deſcendente, curat venæ ſectio pedum.

Probatur ex Hippocrate *lib.* 2. *de morb. mulier.* ubi in retentis menſtruis, ſi refluant ad hepar, ad cor, aut cerebrum, ex talo mittit ſanguinem. Tum, natura tranſmiſſos hos humores ab infernis ad ſupernas partes, dum debitè operatur, refluit in hæmorrhoïdas, aut menſtrua, quod petit à Medico imitari. Tum Hippocrates *6. epidem.* in inſanientibus, ſi varices, aut hæmorrhoïdes ſuperveniant, docet quod ſolvunt morbum. Tum Galenus id docet *lib. de rigore*, §. *Quod autem redundante ſanguine, ſit detrahendus ſanguis, cenſeo cuivis eſſe expertum, cùm à venis ſanguis complectatur: quod verò ex pede, aut poplite, in utero affectis, ex anatome venarum communionem priùs doceam, aliàs rem aſſequi non poſſis.* Ergo ex infernis venis mittendus ſanguis, ſi fovetur morbus ex illis.

RESOLVTIO SEXTA.

Utrum venæ ſectio in prægnantibus pro febrium curatione debeat exerceri.

§. I.

Proponitur ratio dubitandi, & pars negativa fulcitur.

LOquimur de febribus putridis, aut ex inflammatione ortis, in quibus docet Galenus, quod in omnibus convenit ſanguinis miſſio, *in lib. Method.* Sed cùm *lib. de ſanguin. miſſione*, doceat quod petit exerceri ſanguinis miſſio dum adeſt præſentia poſtulantium, & abſentia impedire valentium, manet ſub dubio, an ſanguinis miſſio indicata à febribus, in prægnantibus valeat impediri ratione fœtus.

Pars negativa videtur ſuaderi. Primò, quia remedium valens cauſare aborſum, non ſolùm prohibetur jure divino, & humano, ſed ab ipſo Hippocrate: ſub jurejurando enim promittit, quod nec faciet aborſum, nec ad id præſtabit conſilium: Sed ipſe Hippocrates in aphoriſtica ſententia docet, quod ſanguinis miſſio eſt remedium aborſum faciens, dicens: *Utero gerens ſanguine miſſo abortit.* Tum Galenus *in commentario*, tradit cauſam; quia ſanguinis miſſio aufert alimentum neceſſarium pro nutricatu fœtus: Ergo in nulla prægnante poteſt exerceri venæ ſectio, licèt indicetur à febre.

Secundò, in prægnantibus, quæ debita fruuntur valetudine, adhuc ratione conſervationis fœtus indicata venæ ſectio impeditur ob varias cauſas. Ergo ſimili modo quæ indicatur à febre matris. Probatur antecedens ob Altomari. Tum *primò*, quia quod per ſe efficit aborſum, nequit præſervare ab illo: Sed venæ ſectio facit aborſum, ex Hippocrate 5. *aph.* 31. Ergo nequit ab eo præſervare. Tum *ſecundò*, ex Galeno *in comment.* fœtus deſtruitur defectu alimenti extracti per venæ ſectionem. Ergo ab illa non

præſer

præſervatur. Tum *tertiò*, ex Galeno 5. *aphor.* 31. *&* 37. Venæ ſectio pro fœtu cauſat inediam : Sed hæc cauſat aborſum : Ergo non eſt utilis pro fœtus conſervatione. Tum *quartò* Galenus 5. *aphoriſm.* docet fieri aborſum fluxu ventris, à quo fit evacuatio aliorum humorum à ſanguine. Ergo multò meliùs per venæ ſectionem evacuantem ſanguinem. Tum *quintò* : Præſervatio fœtus fit per ablationem cauſæ nocentis, cui ſanguinis miſſio non opponitur, cùm ſanguis ſit utilis pro alendo fœtu. Ergo non eſt utilis pro ejus conſervatione. Tum *ſextò*, ſicut in primis menſibus nocet venæ ſectio humorum agitatione; ſic in reliquis alimoniæ ablatione. Tum *ſeptimò*, ſi venæ ſectio eſſet conſervativa fœtus, eſſet tradita pro illo conſervando à Claſſicis Authoribus. Sed à nullo conſulitur. Ergo quia eſt inutilis.

Tertiò : Prægnantium morbi, cùm à fœtu & matre utilis ſanguis conſumatur pro nutritione, ab alio cauſantur humore quàm à ſanguine; unde humor fovens morbum eſt alienus à ſanguine, & cacochymus. Ergo potiùs petit evacuari per purgationem, quàm per venæ ſectionem.

Quartò, nullæ venæ poſſunt ſecari in prægnantibus ſine periculo abortus. Ergo etiamſi febricitent, non debent phlebotomari. Probatur antecedens de venis pedum, de quibus *lib.* 2. *de morb.* docet Hippocrates, quod ſi phlebotomentur, movent fœtum in parturientibus. Tum patet de venis brachii, de quibus patet, præcipuè de baſilica, non eſſe aperiendam, quia abortum provocat, ut tenent Caſtro, Sanctacruz, Augenius, Sennertus, & alii plurimi : & eadem currit ratio de proximis, quæ proveniunt ab eodem ramo. Ergo ex nulla ſine metu aborſus fieri poteſt phlebotomia in prægnantibus.

§. II.

Sanguinis miſſio ſine omni febre valet fieri in prægnantibus.

RESolvendum *primò*, quod in prægnantibus ſine omni febre convenit ſanguinis miſſio ſæpe ad vitandum aborſum. Sic ſancivit Moxius *de curandi rat. per venæ ſectionem*, *lib.* 2. *cap.* 27. & nos diximus *p.* 4. *Reſol. Medic. diſp.* 1. *ſect.* 6. *reſol. ult.* §. 3. Petrus Salius *lib. de morb. part. cap.* 22. ex noviſſimis Scialoya cum ſolita eruditione, citans Mercatum

A *tom.* 3. *in lib.* 4. *de morb. mulier. cap.* 2. Sanctacruz *lib.* 1. *de impedim. mag. aux. cap.* 21. Fernelium *lib.* 2. *Meth. cap.* 12. Valleſium *lib.* 4. *Epidem. comm.* 9. Sennertum & alios.

Probatur *primò* ex Averroë *lib.* 7. *collig. cap.* 4. ubi inquit : *Ego autem dico, quod phlebotomia, quando adeſt repletio, qua embrio non indiget, non eſt mala*, &c.

Probatur *ſecundò* ratione ex Hippocrate. Morbi qui ex repletione naſcuntur, B petunt curari evacuatione. Sed pluries contigit videre fœtus mortuos exire tumidos, humoribus ſuffocatos : matrem poſt primos menſes ſolitam abortire poſt multa ſigna plenitudinis, redundantiſque ſanguinis in illa, juxta ſanguineam ejus temperiem, ingluviem, & alias cauſas plenitudinem foventes. Ex quibus convincitur, fœtum plenitudine fuiſſe ſuffocatum. Ergo cùm in ipſo nequeat fieri evacuatio, exercenda eſt in matre, à qua fovetur ejus periculum, C etiamſi ipſa non febricitet.

Probatur *tertiò* ab experientia, quæ nos docet, plures fœminas ſemper abortire ſolitas, liberatas fuiſſe ab aborſu, ſanguine miſſo in illis ſine febre, aut alio morbo : quod idem obſervationibus confirmant Foreſtus *tom.* 4. *lib.* 28. *obſerv.* 67. Augenius *lib.* 6. *de ſang. miſſione, cap.* 11. 14. 16. Obſervatione etiam confirmat loco nuper citato Scialoya in prægnante, in qua venæ ſectione ſæpe repetita ex brachio, liberata fuit ab aſſuetis abortibus ex plenitudine ortis. Ubi D prudenter notat, tempus eligendum pro venæ ſectione præſervativa aborſus, juxta menſes & tempus, in quibus obſervatur contigiſſe.

§. III.

Sanguinis miſſio ex brachio communis eſt pro prægnantibus febrientibus.

REſolvendum, quod ſanguinem mittere ex quovis brachio, & quavis vena brachii, commune, & tutum remeE dium eſt in utero gerentibus pro curatione febrium ipſarum. Quod autem in prægnantibus ſanguinis miſſio pro febribus curandis ſit utilis ex brachio, firmat Zacutus *tom.* 1. *lib.* 1. *quæſt.* 22. & tenent citati ab illo : docuit etiam primus Medicinæ Dictator; ſequuti ſunt intra ſuam Scholam Græci, & Arabes, & inter reliquos eſt communis. Secundam partem Reſolutionis, quod ſcilicet ex qualibet

vena brachii poſſit fieri venæ ſectio in prægnantibus, ſancivimus *p. 3. diſp. 5. ſect. 3. reſol. 1. §. 2. & ſect. 7. reſol.* 18. Adhæret nobis Scialoya *lib. 1. tract. 2. ſect. 3. cap. 6.* deducitur etiam ex Sanctorio, Primeroſio, Zacuto, & ex communi Anatome.

Probatur *prima pars*, quod ob febres putridas, & alios morbos curandos, ſit ſanguis mittendus in prægnantibus. Tum *primò* ex Hippocrate 1. *Epid. ſect.* 2. qui Lyciam ob febrem, & alios morbos curare intendens, docet phlebotomatam fuiſſe ex brachio, his verbis: *Sanata eſt veratri potione Lycia. Poſtremùm ſplen magnus, & dolens, & febris, & ad humerum dolores: & vena quæ in ſplene eſt, in cubito ſecabatur.* Tum Galenus *lib. 3. Epid. ſect. 2. comm.* 8. refert Medicis mos eſſe ſecare venas in gravidis; nec omnes ob venæ ſectionem abortire. Tum Celſus venæ ſectionem conſulit in prægnantibus, quia uſus invenit hujus remedii utilitatem. Nec obſtat, inquit Zacutus, quod fiat aborſus in aliquibus, quia vi febris, non à venæ ſectione provenit; ipſam enim fœtum poſſe occidere fatetur Galenus 5. *aphor.* 80. Tum quia ex Hippocrate 4. *aphoriſm.* ſi turget materia, purganda eſt, licèt timeri debeat aborſus, ad ſervandam matris vitam. Ergo ob eandem rationem, ſi timetur mors matris in febre, niſi fiat ſanguinis miſſio, hæc debet exerceri ob conſervandam vitam prægnantis. Tum Medicus eſt imitator naturæ in his quæ rectè operatur. Ipſa enim per ſanguinis fluxum ex naribus, per ſupervenientia menſtrua, & alias ſanguinis evacuationes deponit in prægnantibus plenitudines, & liberat à morbis, ſive imminentibus, ſive præſentibus. Ergo debet Medicus illam imitari, & ſanguinem in febribus mittere. Tum experientia demonſtrat, quod febre periculoſa infeſtatæ utero gerentes nullo alio auxilio ſecuriùs curantur. Tum quia in prægnantibus febre acuta correptis, ſanguinis miſſio eſt indicata, quia ex Galeno in omnibus febribus putridis convenit. Sed non impeditur omninò metu aborſus, quia omnes experiuntur, quod non ſequitur, niſi raro, adhuc poſt plurimas venæ ſectiones, niſi vi febris contingat. Ergo in utero gerente exercenda. Tum conſtat, quod ut in plurimum debet fieri ex brachiis, quia minùs eſt contraindicata ratione fœtus, quàm ea quæ fit ex talo, quam pro partu & fœtu movendo utiliorem protulit Hippocrates *lib. de morbis mulierum.* Ergo tutiùs ex vena brachii exercenda.

Probatur *ſecunda pars*, quod ſcilicet vena in prægnantibus poſſit ſecari quælibet in brachio prægnantis, ſine peculiari aborſus periculo. Tum quia, primò id ſuadet improbabile figmentum contrariè opinantium, qui ſine apparente ratione commoti ſunt, mutuò ſeſe fricantes, & ſibi ſubſcribentes. Tum quia, ut tradidimus *p. 3. Reſolut. Medicar. diſp. 5. ſect. 3. reſolut.* 1. & nobis aſſentitur Scialoya, & tenent Primeroſius, & Santorellus de vitandis erroribus, & demonſtrat Anatomes, vena cava aſcendit à jecore per vertebras ad jugulum, à quo æqualiter fertur ad utrumque humerum, in eiſque ramus qui deſcendit ad flexuram brachii, partitur in baſilicam, humerariam, & venam mediam. Ergo ex quocunque brachio, & indifferenter ex quavis flexuræ ramo, proximè ab uno fiunt ramo remotæ omnes æqualiter diſtantes venæ à jecore. Ergo indifferenter à qualibet æquali ſecuritate poteſt fieri venæ ſectio. Tum ſi ſequeretur ex aperta baſilica aborſus, maximè quia ex ſanguine evacuato per illam deficeret alimentum fœtui: Sed omnes ii rami ab eadem proximè fiunt vena. Ergo æquale foret periculum. Tum quia fœtus recipit alimentum ex vena cava deſcendente, cum qua æquè remotè communicat baſilica, ac duo reliqui rami. Ergo æquè remotum eſt periculum in horum apertione.

§. III.

Sanguinis miſſio etiam ex talo poteſt aliquando exerceri in prægnantibus febrientibus.

Reſolvendum *tertiò*, quod ſi utero gerentis mortis periculum in febre, aut aliis morbis nequit evitari ſine ſanguinis miſſione ex talo, in ipſo aperienda eſt vena. Sic ſancivimus *Reſol. Medic. p. 4. ſect. 6. reſol.* 13. & *in Appendice ad diſp. de ſang. miſſione, ſect. 4. reſol. 3. §. 2.* Adhæret nobis Scialoya *lib. 1. tract. 2. cap. 7.* tenuit Zacutus *tom. 1. quæſt. 21. & lib. 1. & 2. praxis admirand.* Sic & tenet Gradius *in conſ. Medic.* 77. Sanctacruz, *de imp. mag. auxil. cap.* 21.

Probatur: Si quid obſtat miſſioni ſanguinis ex pede in gravidis, in quibus illâ omiſsâ, imminet vitæ periculum, maximè quia ex illa timetur aborſus:

Sed

Sed hoc non omninò obſtat. Ergo ſanguis mittendus è pede, dum aliter vita matris nequit conſervari. Probatur minor. Nam comperimus per experientiam, quod plures utero gerentes, ſanguine miſſio ex pede in febribus, non abortiunt. Tum quia ſimiliter eſt compertum, quod plures utero gerentes, conantes aborſum facere, pluries repetunt miſſionem ſanguinis ex pedibus, & illum non conſequuntur. Ergo non eſt omninò neceſſarium, quod ſequatur aborſus ad ſanguinis miſſionem ex pede.

Probatur *ſecundò*. Dum unica via ſalutis eſt, etiamſi deſperata, tentanda eſt, ut didicit Galenus ex Thucydide. Sed plures ſunt morbi in prægnantibus, in quibus unica eſt via ſalutis per ſanguinis miſſionem ex pede. Ergo hæc neceſſariò tentanda, etſi cum periculo aliquo fiat. Probatur minor. Tum in epilepſia ex uteri inflammatione, ut probavit Tamaius, & in aliis affectionibus, quæ foventur ex uteri recurſu ad partes ſuperiores. Tum ſi pendet periculum ex materia in utero corrupta, aut in illo collecta. Tum ſi ab utero refluunt humores in jecur, cor, aut caput. Tum ſi accidant bubones gallici, aut peſtilentes. Tum in fœtu mortuo, aut corrupto. Tum dum à plenitudine peculiari timetur fœtus ſuffocatio.

Probatur *tertiò*: Etiamſi eſſet evidens periculum fœtus per aborſum, ſi evidens eſt matris periculum, niſi fiat ſanguinis miſſio ex talo, hæc tentanda eſt. Ergo imminente matris periculo, niſi fiat phlebotomia ex pede in prægnante, hæc ex talo exercenda. Probatur antecedens: Nam ſi mater pereat, neceſſe eſt quod pereat fœtus, & non è contra. Ergo potiùs eligendum remedium, cum quo ſaltem vita ſalvatur, quàm illud cum quo & mater, & fœtus debent perire.

§. V.

Solvuntur argumenta primò propoſita.

AD *primum* argumentum reſpondetur, quod Hippocrates non intendit docere quod ſanguinis miſſio indicata in febribus, vel quomodolibet in quantitate, qualitate, aut motu, non exerceatur, cùm ſit remedium indicatum, & expertum. Sed quod dum fit miſſio ſanguinis indicata à morbo pendente ex vitio ſanguinis in quantitate, qualitate, aut motu, ſanguis non extrahatur in tanta quantitate, ut deficiat in
A corpore pro fœtus nutritione; quia ex hac ſanguinis miſſione immoderata gravida abortit, præcipuè ſi fœtus ſit grandior: cui aſſentitur Galenus.

Ad *ſecundum* reſpondetur pro fundamentis ab Altomari adductis. Tum pro *primo*, quod venæ ſectio non efficit aborſum per ſe, ſed per accidens, ratione excedentis quantitatis, ob quam fœtui deficit alimentum neceſſarium pro ſui alimonia. Tum pro *ſecundo*, quod Galenus docet, quod deſtruitur fœtus venæ
B ſectione, dum fit tanta, ut non remaneat ſanguis valens fœtum nutrire. Tum pro *tertio*, quod venæ ſectio moderata non cauſat inediam pro fœtus nutricatu, ut patet in ea quæ deponit ſuperfluam plenitudinem; ſed tantùm illa, quæ ex toto fit ſuperflua, quam docet Hippocrates, quod eſt cauſa aborſus, & vitanda à Medicis in prægnantibus. Tum pro *quarta*, quod ventris fluxus, & quævis alia evacuatio, quæ aufert alimentum pro nutritione fœtus, facit aborſum, & idem contingit in venæ ſectione, ſi ſit im-
C modica & valens alimentum fœtui neceſſarium evacuare. Tum pro *quinto*, quod ſanguinis miſſio præſervat fœtum, dum minuit plenitudinem illi noxiam, & dum minuit cauſam morbi, qui opponitur ſanitati matris, & fœtus: nocet autem dum nimia eſt, & fœtui minuit alimentum, ſine quo viuere nequit; non verò dum ſanguinem minuit, quod vitioſum, & inutile eſt. Tum pro *ſexto*, quod in quolibet menſe nocet miſſio ſanguinis, ſi auferat ſanguinem neceſſa-
D rium pro nutritione, & augmento fœtus; non tamen ſi ſolùm deponat ſanguinem, qui in quantitate, qualitate, aut motu valet morbos procreare. Tum pro *ſeptimo*, quod ſanguinis miſſio à Claſſicis Authoribus docetur & celebratur pro fœtu conſervando, præcipuè in illis, qui ab ejus plenitudine aut vitio ſolent abortire; & experientia demonſtrat quot & quanti aborſus vitentur ſanguinis miſſione in iis quæ abortire ſolebant.

E Ad *tertium* reſpondetur, quod prægnantium morbi alii fiunt ab humorum cacochymia, & ii petunt curari per purgationem; alii fiunt ex vitio ſanguinis in quantitate, qualitate, & motu, & ii morbi petunt curari ſanguinis miſſione, ut demonſtravimus *tom.* 1. *Reſolut. Medicar.*

Ad *quartum* reſpondetur, quod in prægnantibus communiter debent phlebotomari venæ brachii: tum quia febres,

& plerique morborum foventur ex plenitudine, aut vitio humorum, qui redundant in vena cava aſcendente: tum quia ex venis brachii minor fit commotio verſus uterum: tum quia ex vena cava deſcendente major portio alimenti aufertur pro fœtu. Tum quia major fit commotio ex venis quæ communicant cum utero, & ſi urgeat neceſſitas, ob vitæ periculum, revellendi humores in partes inferiores, etiam ut nuper diximus, ex talo venas aperire cogimur.

Resolutio Septima.

Utrum in venæ ſectione pro febribus melius ſit infra ſubſiſtere, quàm exquiſitiſſimè evacuare?

§. Unicus.

Sancitur quid tenendum pro dubio iſto?

Occaſionem mittendi ſanguinis præſcribit Galenus *lib. de ſang. miſſione*, dum adeſt præſentia poſtulantium, & abſentia impedire valentium. Quantitas metiri petit ab exigentia morbi, & conſenſu virium. Vires exigunt victum, & permittunt evacuationes, quatenus permanere valeant uſque ad morbi vigorem. Ratio ſubſiſtendi eſt conjecturalis: hæc non evidens, quia de conjectura adhuc rationali, inquit Galenus, quod proximè accedit ad veritatem. In hac hæſitatione inquirimus, an dum mittendus ſanguis, ſit melius infra ſubſiſtere, an exquiſitiſſimè evacuare?

Reſolvendum, quod tutius eſt infra ſubſiſtere.

Probatur. Si vires ſunt dubiæ ad ferendam evacuationem, partitis vicibus conſequitur evacuatio ſine periculo. Tum inter ipſas evacuationes roboratur natura, ut poſſit illas tolerare. Tum major eſt, & præſtantior indicatio conſervandi vires, per quas conſervatur vita, quàm evacuandi cauſam febris, quam poteſt natura roborata regulare. Ergo ſiſtendum in ſecuriori via evacuandi.

Probatur *ſecundò* à Petro Caſtello Romano, ex variis Authorum doctrinis id conteſtantibus. Tum *primò* ex Hippocrate 4. *aphor.* 27. ubi inquit: *Quibus in febribus ſanguinis fluxerit multitudo quacumque ex parte, cùm reficiuntur, alvi iis humectantur.* Galenus *in comment.* reddit rationem, nimirum: *Calore nativo debilitato ex profluvio ſanguinis, neque cibi benè concoqui, neque in ſanguinem transmutari, multóque etiam magis neque diſtribui poſſunt per corpus. Propter hæc omnia alios fieri humidiores neceſſe eſt.* Tum idem Hippocrates 2. *aphor.* 29. contemperans multitudines ſanguinis miſſionum, inquit: *In principiis morborum, ſi quid tibi videtur movendum, move; cùm verò conſiſtunt, ac vigent, melius eſt quieſcere.* Ubi damnat repetitas ſanguinis miſſiones per omnia tempora febrium, ut manifeſtè docet Galenus in commentario, uberiùs probans ex ejus doctrina noſtram Reſolutionem, dicens: *Non ſolo vigore exitialium morborum adventante, ſed nec etiam in prioribus temporibus movere quidquam oportet, recordantibus nobis quod deploratos non oportet attingere, ſed relinquere, & morbi finem tantummodò prænuntiare. Circa initia verò illorum morborum, in quibus ſperamus ægrum convaliturum, tentandum eſt majora offerre remedia, de quibus Hippocrates dixit: Si quid tibi videtur movendum, move. Sunt autem hæc maximè quidem ſanguinis miſſio, & purgatio, quorum neutrum oportet in vigoribus admovere: ut enim in libro de Criſibus manifeſtavimus, coctiones morborum tunc maximè fiunt. Ut igitur hæ citiùs eveniant, melius eſt in principiis evacuare, quo minorem jam factam materiam faciliùs natura poſſit concoquere. Morbo autem conſiſtente, cùm jam natura concoxit, ſuperfluum eſt evacuare, cùm præter alia, tum quia vis animalis maxima ex parte eo tempore fatigata eſt, licèt quammaximè duæ aliæ, vitalis, ac naturalis, fortes perſiſtant.* Ex quibus ſatis conſtat ex Hippocrate, & Galeno, quanta cum præmeditatione temperandæ ſunt ſanguinis miſſiones in febribus. Tum ſi quandoque audacter mittendus ſanguis, & exquiſitiſſimè evacuandum, maximè in principiis apoſtematum: ſed non ſemper phlebotomia in illis admittenda, quia ut docet Avicenna, *humores ſubtiliat, & eos per corpus fluere facit, & eos ſano ſanguini admiſcet, & eſt etiam cauſa quod nihil evacuatur ex eo, quod oportet.*

Probatur *tertiò*. Majori ex parte in febribus ventriculi apparet debilitas, dolor, aut mordicatio. Sed in iis abſtinendum à venæ ſectione. Ergo ratione ventriculi in febribus in vena ſecanda infrà ſubſiſtendum. Probatur minor ex Galeno *lib. 9. Meth. cap. 5. §. Quibus os ventris aut amara bile abundat, aut imbecillum eſt, aut ſupra modum ſenſibile, à ſanguine detrahendo dehortatur.* Avicenna inſequens

ſequens hanc doctrinam, latiùs illam protulit, dicens: *Cave præterea tibi ne ad faſtidium phlebotomes, ſed prolonga ipſum ad hoc, ut ei faſtidium digeratur: & tibi etiam cave, ne ſubtilitatem ſenſus oris ſtomachi habentem, aut ipſius debilitatem, phlebotomes, & infelicem facias ex generatione choleræ rubræ in ipſo; hujuſmodi namque ſibi cavere debet à nimia quoque audacia in mittendo ſanguine, & propriè cùm eſt jejunus.*

Probatur *quartò* ex Galeno. A nocentibus, & juvantibus ſumitur indicatio, præcipuè pro ſanguine mittendo, de quo docet Galenus *lib. de ſanguinis miſſione*, quod nullum remedium ita conjecturabile eſt, ſicut ſanguinis miſſio: Sed ſæpe hæſitamus de tempore mittendi ſanguinem, an vires valeant tolerare? Ergo ut tutiori progrediamur via, melius eſt infra ſubſiſtere, ut ſecuriori indicatione deſumpta à nocentibus, & juvantibus, ſecuriùs poſſimus progredi in ſanguine mittendo.

Resolutio Octava.

Quid obſervandum in ſanguine mittendo?

§. I.

Proponuntur obſervanda pro venæ ſectione.

Reſolvendum, quod pro recto uſu venæ ſectionis, obſervandus locus, ex quo petit fieri venæ ſectio: obſervanda etiam quantitas extrahendi ſanguinem, modus extrahendi illum, & tempus in quo ſanguis petit extrahi. Sic tenet Claudinus *lib. 2. de ingreſſu ad infirmos*, & alii multi.

Probatur *primò* de loco mittendi ſanguinem, ex ſuprà dictis, ex quibus patet, quod fit ſanguinis miſſio juxta proprias indicationes, quæ ſe offerunt evacuandi, derivandi, aut revellendi: & cùm evacuatio fiat ob contentum humorem in parte; derivatio ex parte proximiori, ob humorem partim contentum, partim fluentem; revulſio verò ex parte diſtantiori, cum majori rectitudine versùs originem fluxionis: ideo & variæ attenduntur venæ in parte ſuperiori, media, aut infima; & in illis variæ ramificationes, per quas promptiùs poſſint proſequi indicationes poſitæ, juxta indigentiam curationis, & ablationis cauſæ foventis morbum.

A Tum *ſecundò* de quantitate ſanguinis extrahendi, patet quod hæc metitur ex indicante, & viribus conſentientibus: Cauſa indicans evacuationem eſt morbus magnus, pendens ex vitio ſanguinis. Si morbus ut magnus, ſit talis ob repletionem, plus ſanguinis educendum, præcipuè in vehementi morbo, & dolore ingenti: in ſumma acutie, Galenus mittit ſanguinem ad animi deliquium, vel ad coloris mutationem. Communiter mittimus ad ℥. viij. aut vj. attendendo B ad impetum fluentis ſanguinis: alii ad libram unam mittunt. Avicennæ præceptum utile eſt *fen. 4. 1. cap. 20. §. Dimittas in phlebotomia, quantum poſſibile eſt; periculoſa enim eſt, tum ob alias cauſas, tum quia punctualiter exactam virium tolerantiam cognoſcere vix poſſumus.* Ideo Galenus docet, *Quod melius eſt infra ſubſiſtere, quàm exquiſitiſſimè evacuare.* Et viribus ſuſpectis, *lib. de ſanguin. miſſione*, partitis vicibus exercet venæ ſectionem. Manifeſtatur virium renuentia, C dum immutatur faciei color, & ſanguinis fluentis remittitur impetus; ſi pulſus demittit de ſua magnitudine; vel vehementia, & celeritas imminuitur. Pro augenda quantitate juvat conſuetudo, robuſta ætas, calida temperies, ac ſanguinea, aër temperatus, & anni tempora temperata.

Tum *tertiò* de modo in vena ſecanda, hæc attenduntur, quale fiat foramen, quod petat eſſe majus pro craſſis humoribus; ſi tenues, minor; medius pro me- D diis, ſi vires ſint validæ: minus requiritur in puerili ætate, & viribus parum ſubſiſtentibus. Confert ut decumbat æger pro venæ ſectione, ad vitandum animi deliquium, faciem avertat, os colluat aqua, ſi debilis: ſi bile abundat in ventriculo, utatur mica panis cum ſucco agreſtæ, aut granatorum. Sanguine extracto, æger decumbat in dorſo, requieſcat; ſi debilis, jure utatur, præcipuè ſi ante venæ ſectionem nullo uſus ſit alimento.

Tum *quartò* in febribus pro venæ ſe- E ctione attendatur tempus electionis. Pro curatione præcautoria, in vere, ex Hippocrate: *Quibus ſanguinis miſſio, aut purgatio præcautoria convenit, iis in vere exercenda ſanguinis miſſio*, ex Galeno: vel in autumno, juxta morbos, qui timentur. Pro curatione morbi, ſanguinis miſſio exercenda, *dum adeſt præſentia poſtulantium, & abſentia impedire valentium.* Si attendatur acceſſio

pro mittendo ſanguine, *in acceſſionibus abſtinere oportet*, ex Hippocratis decreto: & Celſus verè protulit, *In acceſſionibus ſanguinem mittere, ægrum eſt jugulare*. Confert in principio univerſali, quia ex Hippocrate, *In principiis morborum, ſi quid tibi videtur movendum, move: morbo ad judicationem eunte, meliùs eſt quietem habere.*

Resolutio Nona.

Utrum cucurbitulæ ſcarificatæ ſint vicariæ venæ ſectionis.

§. I.

Aliquæ proponuntur opiniones.

COrteſius *in Miſcellaneis, decade ſeptima*, aliquas refert opiniones. Avicenna *fen.*4.1. *doct.*5. *cap.* 21. cui aſſentiuntur aliqui ejus commentatores, ſancivit, quod cucurbitulæ ſcarificatæ ſunt vicariæ ſanguinis miſſionis: quod ut confirmet, collum dividit in tres partes, in quibus contendit, quod debent ſcarificari, ut ſint vicariæ ſanguinis miſſionis. Prima eſt in prima, & ſecunda vertebra. Secunda eſt pars lateralis colli. Tertia eſt colli infima pars: & ſuperaddit, quod ſcarificatæ cucurbitulæ in ſuprema parte, ſunt vicariæ venæ ſectionis cephalicæ: ſi ſcarificentur ſupra latera, ſunt vicariæ venæ ſectionis venæ nigræ, ſeu communis: ſi applicentur infra, aut ſupra ſcapulas, ſunt vicariæ ſectionis venæ baſilicæ: & ſubſtituuntur pro venæ ſectione, quæ fit ex illis venis, ſcarificationes in parte ſuperiori, evacuando à capite; quæ fiunt in parte laterali, à medio corpore; quæ in parte inferiori, à partibus inferioribus.

Extra Scholam Arabum Juniores ſcarificatas cucurbitulas admittunt. Capibacius *lib.6. de febribus, cap.* 23. tenet ſcarificatas cucurbitulas ex propria natura indicari à vitio ſanguinis, non à vehementi, ſed à non vehementi; non ut vicariæ ſanguinis miſſionis, ſed ab illo ut vehementi. Sed contrà ſtat, quod indicatio ſanguinis miſſionis eſt vitium ſanguinis: Ergo ſanguinis miſſio, aut illius vicarium, ſemper debet indicari ab illo.

Augenius *lib.*10. *de ſanguin. miſſione, cap.*10. tenet quod cucurbitulæ ſcarificatæ ſunt vicariæ ſanguinis miſſionis; potiuſque hoc remedium admittit ad deponendam plenitudinem, quàm ad attemperandum calorem. Sed cùm intemperies proveniat à plenitudine, ſi illam deponunt, ſimul fateri tenetur, quod attemperent, & etiamſi morbus pendet ex aliis vitiis humorum.

§. II.

Avicennæ ratio non probat ſuam aſſertionem.

REſolvendum *primò*, quod Avicennæ fundamentum non eſt rationi conſonum.

Probatur. Tum quia ex Anatome conſtat, quod ex clavio ramo venæ cavæ aſcendentis duæ oriuntur venæ jugulares: altera interna, hæc per latera cervicis attollitur in cerebrum, multos ſpargens ramulos in vicinis partibus: altera externa, quæ per latera cervicis in vicinos muſculos ſpargitur; & ubi fauces attingit, in muſculos laryngis partitur, hyoïdis, & linguæ: nulla tamen ex iis fertur in brachium, ſed rami axillaris baſilicæ, & cephalicæ, per exteriorem brachii partem feruntur in flexuram brachii; cephalica verò vena per exteriorem, cum quibus non communicant colli venæ.

Tum, ut probat Primeroſius *lib.* 4. *de vulgi erroribus, cap.*24. & admittunt juniores, vena cava aſcendens ad claves in duos ramos partitur, ſubclavios dictos, quorum alter axillaris in initio brachii partitur in duos ramos, à quibus omnes venæ brachii ad extremam uſque manum feruntur. Ergo non à colli tribus partibus aſſignatis ab Avicenna, fit talis communicatio vaſorum, ut venæ illæ fiant vicariæ.

§. III.

Pro deponenda plenitudine ſcarificationes cucurbitularum non ſunt vicariæ phlebotomiæ.

PRobatur ex Galeno *lib. de cucurbit. ſcarificat.& hirudin.cap.*19. dicente: *Nemo tamen me phlebotomiam explodere ſuſpicetur; ego enim illam in maximis, periculoſiſſimiſque affectibus non omitto, in quibus ſanè abundè, affatimque ſanguinem effundere eſt opus: nam proinde, ut affectus ſunt vehementes, ita quoque affatim evacuationes faciendæ ſunt.*

Tum, cucurbitulæ in repletione non debent ſcarificari, donec præcedat ſanguinis miſſio, ut docet Galenus *lib. de curand. ratione per ſang. miſſion.* inquit enim:

enim: *Cucurbitæ purgatis priùs corporibus utiles ſunt; ſed in repletis prætereundæ.* Idem tenet *lib.* 11. *Methodi, cap.* 17. & Aëtius *lib.* 13. *cap.* 20. negans illas adhiberi in principiis morborum. Ergo nec ſcarificandæ. Tum quia, non æquè evacuant ex venis majoribus, in quibus continetur plethora. Ergo in illa non utendum ſcarificatis cucurbitulis.

§. IV.

Quando cucurbitulæ ſcarificatæ ſubſtituantur pro venæ ſectione?

RESolvendum *tertiò*, quod viribus pro phlebotomia renuentibus, cucurbitulæ ſcarificatæ poſſunt eſſe illius vicariæ.

Probatur *primò* ex Galeno *lib.* 4. *de ſanit. tuend. cap.* 4. ubi docet, quod ſi vires non ſubſiſtunt pro venæ ſectione, utendum remedio quod tantundem valeat: Sed ſcarificatæ cucurbitulæ ſunt quæ ſuo modo poſſunt tantundem valere: Ergo poſſunt ſubſtitui.

Probatur *ſecundò* ex Celſo. Melius eſt anceps experiri remedium, quàm nullum: Ergo ſi vires non tolerant phlebotomiam, deveniendum ad ſcarificatas cucurbitulas.

Probatur *tertiò*. Cucurbitulæ ſcarificatæ in urgente fluxione cum lapſis viribus, proximè accedentes parti affectæ, ſolutione proximarum venarum proximiùs ad ſe trahunt, & evacuant humores in partem proximiorem fluentes, contentoſque; & partes proximas patienti debilitant, ut & illos recipiant. Ergo loco phlebotomiæ poſſunt ſubſtitui.

§. V.

De uſu ſcarificationum in cucurbitulis.

RESolvendum *ultimò*, quod in ſcarificandis cucurbitulis aliqua obſervanda ſunt.

Probatur. Tum, quod ſcarificationes indicantur à morbo magno pendente ex vitio ſanguinis, determinanturque à virium debilitate, non ſufficiente pro ferenda phlebotomia. Tum ſcarificationes permittuntur à viribus mediocribus, inferioribus pro phlebotomia, ab ætate puerili, & ſenili, niſi obſtet plenitudo. Tum à viribus, & morbi vigore præſcribendus numerus, longitudo, & profunditas illarum, ſanguiniſque extrahendi quantitas. Tum locus ſcarificationis obſervandus: ſi evacuandum, à parte affecta: ſi derivandum, à viciniori: ſi revellendum, à diſtantiori: ſi in febribus, ad evacuandum, non in dorſo, ſed in partibus extremis, brachiis, aut cruribus, femoribus, natibus; non verò in dorſo, ne fiat attractio in focum.

RESOLVTIO DECIMA.

Utrum venæ ſectio per hirudines ſit utilis in febribus.

§. I.

De inſtrumentis venæ aperiendæ, & de venis pro hirudinibus aptis.

SCalpello communiter ſecantur venæ pro ſanguine mittendo: ſæpe & hirudinibus, quæ ſunt quædam animalia oblonga, parva, virulenta, in aquis degentia, ex Galeno *lib. de hirudinibus.* Applicantur præcipuè, dum venæ parum apparent, ut in infantibus, & in variis partibus, retro aures, in fronte, in brachiis, in cruribus; ſed præcipuè in venis hæmorrhoïdalibus, quarum apertio per ſcalpellum non fit ſine periculo. Hæmorrhoïdales venæ aperiuntur etiam per folia ficulnea, aut frictione pannorum, non ſine labore, & moleſtia, ſæpe inutili; ideo præcipuè in febribus frequentior eſt applicatio hirudinum pro aperiendis hæmorrhoïdibus. Vena eſt vas oblongum, rotundum, fiſtulæ modo excavatum, ſimplici, & pertenui tunica omni villorum genere texta inſtructum, ab hepate ortum, continendo, diſtribuendo, & coquendo ſanguini à natura dicatum. Venarum origo ſunt vena cava, & vena portæ. Cava eſt omnium ampliſſima, & oritur ex gibbis partibus hepatis, & ſpargitur per omnes ferè corporis particulas. Vena portæ ex cava oritur parte, divaricatur in ventriculum, lienem, epiploon, inteſtina: deponit in jecur materiam chyloſam, diſſeminatur per meſenterium per varios ramulos, qui dicuntur venæ meſentericæ. Horum major attingit lienem, & jecur à melancholico ſucco expurgat in illum, à quo antequam in lienem ingrediatur, naſcitur alius ramus, qui per meſenterium, & inteſtina fertur, & terminatur in partem internam recti inteſtini, ad quem etiam venæ cavæ deſcendentis deſcendunt ramuli in partem externam per multos deſſeminati in ultima externa parte inteſtini.

De venis in inteſtinum terminatis concertant juniores, quales præcipuè dicantur hæmorrhoïdales, quæ ſunt rami portæ, an quæ ſunt rami cavæ deſcendentis? Adhærent veritati, qui venas hæmorrhoïdales dividunt in internas, ortas ex ramis venæ portæ; & externas, ortas ex ramis venæ cavæ deſcendentis. Sed videtur, quod cùm hirudines applicentur in venis externis hæmorrhoïdalibus, nunquam per hirudines poſſet lien expurgari, ſed tantùm fieret evacuatio à ramo cavæ deſcendentis. Solvitur hæc dubitatio per hoc, quod ramuli venæ portæ perveniunt in muſculos, conjunguntur cum ramis venæ cavæ deſcendentis, commiſcentur, & mutuò inter ſe inſeruntur, & divaricantur per varias anaſtomoſes; & ideo hirudines applicatæ attrahunt ab utraque vena, cava, & porta.

§. II.

Per hirudines ſit utilis venæ ſectio in febribus.

RESolvendum *primò*, quod hirudines ſunt aptum inſtrumentum pro vena ſecanda in febribus, & aliis morbis.

Probatur *primò* de omnibus morbis, in quibus vires non ſubſiſtunt pro venæ ſectione, in quibus confugimus ad ſanguiſugas.

Probatur *ſecundò* in febribus, quæ ſive foveantur ab humoribus in vena cava contentis, ſive ramis venæ portæ, pro utriſque venæ continentes illos aptè ſecantur, appoſitis hirudinibus.

Probatur *tertiò*. Medicus eſt imitator naturæ in eis, quæ rectè operatur. Sed evacuando per venas hæmorrhoïdales per ſanguiſugas humores melancholicos Medicus imitatur naturam. Ergo rectè operatur apponendo hirudines. Probatur minor ex Hippocrate. Tum *6. Epid. comm. 6. text. 36. Qui hæmorrhoidas habent, nec pleuritide, nec furunculis, nec thermintis, forſan nec lepra, & forſan nec aliis laborant, ſeu corripiuntur.* Tum Galenus *in comment.* ſic tenet, quia à natura evacuantur per illas venas vitioſi humores, ex quibus prædicti morbi ſolent cauſari. Tum idem Galenus *lib. 3. de humoribus, cap. 16. lib. 11. aphor. 11. lib. de plenit. & lib. 4. de ſanit. tuenda, cap. 4.* docet plenitudinem deponi per venas hæmorrhoïdales, ſimul & cacochymiam, præcipuè melancholicam: quod teſtatur experientia, per quam patet plurimùm ſanguinis in pleriſque evacuari per hæmorrhoïdes. Quod ſi in aſſuetis non contingat, debet ab arte ſuppleri per ſanguiſugas hæmorrhoïdalibus venis applicatas. Quod docet Hippocrates *lib. 6. Epidem. comm. 36. §. Aliquos impunè ſubitò fuiſſe curatos à graviſſimis morbis.* Cui Galenus aſſentitur, docens opportunè per hæmorrhoïdes fuiſſe curatos eos, qui nec ſanguinis detractione per circuitus, nec medicamentis ſubductoriis expurgabantur. Ergo pro iis morbis & febribus ex eis cauſis ortis utilis eſt evacuatio per hirudines applicatas.

Probatur *quartò*: Nam ſanguinis miſſio per hirudines hæmorrhoïdibus applicatas, non ſolùm evacuat vitium ſanguinis contenti in venis exilibus, & tenuioribus; ſed per ampla orificia evacuat à ramis majoribus, & ex ipſis venis, ex quibus ſcalpello ſanguinem mittimus, & in tota ea quantitate, quæ per illas extrahi poteſt cum ſcalpello: immò potiùs in majori, ut patet in majori difficultate uniendi venas hirudinibus apertas. Ergo illarum uſus utilis pro febribus curandis.

§. III.

Proponuntur aliqua obſervanda in applicatione hirudinum.

RESolvendum *ſecundò*, quod pro recta applicatione hirudinum aliqua ſunt obſervanda.

Probatur: Tum quia attendenda electio hirudinum, quæ utiliores quæ colliguntur in locis minùs cœnoſis, in quibus mucor abſtergitur cum ſpongia; quæ per plures dies retinentur in aquis liquidis cum ſaccharo, & quæ non ſint nimis parvæ. Tum ex Galeno *lib. de hirudinibus, c. 21.* ibi: *Cùm eis uti volumus, locus cui hirudines applicandæ, nitro fricandus, aut ſanguine alicujus animalis, vel argillâ liquidâ inungendus, vel fovendus, vel unguibus ſcalpendus: promptiùs enim apprehendent, atque ubi adhæſerint, oleum tepidum particulæ, ne refrigeat, infundendum. Quod ſi etiam eis, ubi repletæ fuerunt, uti oportuerit, vel quia paucæ hirudines præſto ſunt, vel quia paucæ apprehenderint, earum caudas forcipe incidere oportet: nam fluente ſanguine, trahere nunquam deſinunt, quouſque vel ſalem, vel nitrum, vel cinerem earum oculis inſpergamus.* Tum invenit uſus, quod impleri ſinantur uſquedum decidant; & poſtea per venas ſanguis tranſcolatur pro neceſſitate, vel ſaltem ſi æger ſedeat in aqua calida. Tum ſi

ſanguis

ſanguis nimius profluat, ſiſtendus, ut tenent Practici, vel linteolo aceto infecto, vel impone gallas combuſtas cum vino, & aceto, aut muria extinctas, vel ſpongiam imbutam pice liquida, & combuſtam, redactam in pulverem, vel fuliginem in ſartagine inhærentem, exceptam cum albumine ovi, aut gypſum uſtum, cum telis aranearum combuſtum, vel cruſtâ inditâ ex oleo thuris cum melle, vel oleum calcanthi cum ſucco porrorum, vel aquam porri deſtillatam, vel linteolum cum atramento ſcriptorio.

Tum attenditur modus, quo indicatur venæ ſectio per hirudines, pro earum applicatione in variis partibus, quatenus per illas intendimus evacuare, derivare, aut revellere. Tum utimur hirudinibus in partibus, in quibus ſcalpello uti non eſt tutum, ut in venis infantium, in fronte, retro aures, in aliis venis capillaribus, & præcipuè in hæmorrhoïdibus, in quibus licèt appareant applicari in ſolis venis externis, ſimul tamen evacuant ab internis, & ramis venæ portæ, propter internarum, & externarum complicationes, & communem anoſtomoſin inter illas in muſculis extremis, & externis inteſtini recti: & ideo aut ſimul, aut ſeorſim poſſunt deponi per venas hæmorrhoïdales plenitudines venæ cavæ, & venæ portæ. Ideò & rectè poteſt dici, quod evacuationes, quæ fiunt per venas hæmorrhoïdales, ſimul poſſunt habere rationem ſanguinis miſſionis, evacuando plenitudinem per ramos venæ cavæ; & rationem purgationis, evacuando humores cacochymos, qui ſolent contineri in ramis venæ portæ. Hæ autem evacuationes, uſuſque hirudinum, licèt non fuerit receptus apud antiquiores, ut patet ex Galeno *lib. de hirudinibus*, maximam tamen præſtat utilitatem in febribus curandis, ut fatetur Argenterius *comm.* 13. *in artem parvam*, & admittunt Manelphus, & Claudinus.

Resolutio Undecima.

Utrum ſcarificationes ſint remedium utile pro febribus curandis.

§. I.

Proponitur propria acceptio ſcarificationum, & propria differentia.

Scarificationes ſunt utriuſque cutis corporis, & partium carnoſarum, ab arte factæ ſolutiones continui, ad ſan-
A guinis evacuationem, & alios fines. Aliæ fiunt poſt cucurbitulas, aliæ ſine illis. Confundunt utraſque Arabes ſub uno capite: dividunt Græci, & Latini, veteres, & juniores. Differunt enim in eſſe inſtrumenti curatorii; nam cucurbitularum ſcarificationes nondum ſunt venæ ſectiones, licèt ſcarificationes venæ ſectiones aliquando dicantur. Differunt etiam ratione modi ſcarificandi. In cucurbitulis enim per ſcalpellum, in veris ſcarificationibus per novaculam, aut
B raſorium operamur. Differunt etiam ratione modi, inquit Oribaſius ex Antillo *lib.* 7. *collect. cap.* 10. Scarificationes enim præcipuè fiunt in inferiori parte malleoli, per ſectiones cum æquali diſtantia, & magnitudine inciſionum. At prius quàm fiat ſectio in ſcarificatis cucurbitulis, illæ præcedunt. Pro veris ſcarificationibus aquâ calidâ perfunditur pars, aut ad ignem, aut ſolem calefit. Galenus *lib. de ſcarificationibus*, tradit modum ſcarificandi, dicens: *Inſigendæ ſunt inciſiones, in cruribus, per longitudinem,*
C *ſeu rectitudinem: & in abdomine, in thorace, & dorſo, & cervice, eodem modo, in capite verò ſecundùm poſitionem capillorum: in fronte per tranſverſum. Quod autem pertinet ad magnitudinem, inter ſe ſint inæquales inciſiones, & quæ inter eas ſunt intervalla, inter ſeſe æqualia ſint, ſcarificationiſque initium ab infernis partibus ſumatur.* Cucurbitularum ſcarificationes nequeunt fieri novaculis, ſed ſcalpello; nec fiunt à parte inferiori ad ſuperiorem, ſed punctim, & breviſſimo tempore.

D Proſperus Alpinus *lib.* 3. *de Medic. Ægytior.* latiſſimè proſequitur, quàm frequentiſſimus ſit apud illos uſus ſcarificationum; loco venæ ſectionis uſitatæ apud noſtros: & quod exercent illas per ſcalpellum, præſertim in pueris, mulieribus, eunuchis, & cunctis molli carne præditis. Scarificantur ab illis variæ partes corporis, aures, nares, labia, gingivæ, & quæcumque partes externæ inflammatæ, gangrænatæ, æſtiomenatæ,
E puſtulis, aut cutis tumore detentæ, ſuppuratæ, in quibus partibus tentatur evacuatio. Pro ſanguine ex toto mittendo, præcipuè in pueris, ſcarificant aures, in aliis & nares, & crura. Juniores Ægyptii Medici tenent, quod triplex eſt ſcarificatio: alia ſuperficialis, utilis pro magnis cutaneis evacuationibus: alia media, quæ in carnoſis partibus prodeſt pro tumoribus deponendis, aut pro partibus gangræna affectis ventilandis: alia

fit profundior, quæ pervenit ad majores A venarum ramos aperiendos; & per hanc fit ſimilis evacuatio ac per ſcalpellum ex ipſis venis; & de hac præcipuè inquirimus, an ſit ex uſu pro febrium curatione.

§. II.

Admittitur profunda ſcarificatio in febribus.

RÉſolvendum, quod præcipuè profundæ ſcarificationes poſſunt eſſe B inſtrumentum pro ſanguinis miſſione in febribus, loco venæ ſectionis.

Probatur *primò* ex Oribaſio *lib. de cucurbitulis, cap. 19. §. Aſt ſanè, dum peſtilentia vehemens Aſiam deprehendiſſet, multoſque perdidiſſet, meque etiam morbus attigiſſet, ſecunda morbi die remiſſione febris factâ, crus ſcarificavi, duaſque ferè ſanguinis libras detraxi, hacque de cauſa periculum vitavi. Plerique etiam alii hoc præſidio ſuperſtites evaſere; erant enim plenitudinis ſigna, illique* C *præcipuè ſalvabantur, qui ſanguinem copioſum exhauriebant.* Ergo conferunt pro febribus curandis ſcarificationes profundæ.

Probatur *ſecundò*, quod ſcarificatio ſit ſimilis venæ ſectioni, ex Galeno *lib. 13. Methodi*, dicente: *Cogimur Ergo aliàs ſanguinem mittere, idque aut vena inciſa, aut membris iis, quæ læſa non ſunt, ſcarificatis; manu enim laborante, ſcarificabis crus; altero crure malè habente,* D *reliquum.* Ergo idem valet ſcarificatio, ac venæ ſectio.

Probatur *tertiò*, ex communi uſu Ægyptiorum, quos frequentiùs febres curare ſcarificationibus, tenet Alpinus *lib. 3. cap. 9.* dicens: *In omnibus febribus putridis, in principiis uberiorem ſanguinem hac viâ detrahunt.* Et ſuperaddit: *Hujus itaque præſidii uſus frequentiſſimus eſt ad omnes putridas febres, quibus ſanguinem per venam ſectam conveniſſet evacuare: quandoquidem vires præ debilitate minimè patiuntur, potiſſimúmque* E *in continuis, acutis, malignis, atque peſtilentibus.* Reddit rationem, quia parum debilitant crurum ſcarificationes, & à partibus nobilioribus revellunt noxios humores. Ergo ex communi uſu conſtat in omnibus febribus poſſe eſſe remedium ſcarificationes.

§. III.

Scarificationum uſus receſſit ab Europæis.

RÉſolvendum *ſecundò*, quod ſcarificationum uſus, licèt ſuppleat pro venæ ſectione, meritò in Europæis abrogatus eſt, & receſſit ab uſu pro febribus curandis.

Probatur: Tum quia curatio petit fieri tutò, citò, jocundè: Sed hæc potiùs per ſcalpellum, quàm novaculâ perficitur, ut patet inſpicienti utramque operationem. Tum quia, Galenus *lib. 14. Methodi, cap. 13.* idem firmat dicens: *Debitum ſanè optimæ rationis tripliciter indicatur, tum ex temporis curæ brevitate, tum ex curandi modo citra dolorem, tum ex citò curando.* Sed hæc ex venæ ſectione per ſcalpellum ſecuriùs conſequuntur. Tum patet ex eodem *lib. 12. Methodi, cap. 1. §. Eſto autem terminus, quem non tranſgreditur is, qui ex parte morbos generosè oppugnat, ut tutò medicetur: qui autem ultrà progreditur, crudelis hominis officium facit.* Ergo qui minùs tutò operatur, minùs in artis operibus admittendus.

RESOLVTIO XII.

Utrum ſenſibiliter evacuantia alios humores à ſanguine, ſint admittenda pro febribus curandis.

§. I.

Proponitur ratio totius difficultatis.

PRæter ſenſibiles evacuationes ſanguinis, quæ fiunt ab arte pro febribus, & aliis morbis curandis, de quibus diſputavimus, aliæ etiam exercentur evacuationes ſenſibiles, quæ fiunt per uſtiones factas per pyrotica, ſeu cauſtica medicamenta. De iis nondum conſtat ab antiquis, an comprehendantur ſub ſynapiſmis, ſeu rubificantibus. Veſſicantia ultra rubificationem, cuticulam, veramque cutem uſtione ſolvunt; & eſcaram inducunt; & calefaciendo veſſiculas excitant, & per has evacuationes alii ſucci à ſanguine evacuantur, tenuiores à veſſicantibus; craſſiores à pyroticis, de quibus plura diximus *tom. 3. prompt. 34.* De veſſicantibus præcipuè inquirimus, an ſint remedium utile pro febribus curandis?

Vario modo ſolent præſcribi à junioribus. Manelphus in curatione febrium inquit:

inquit: *Noſtri enim temporis veſſicantia fieri ſolent cantaridibus pulverizatis, carthamo, ſynapi, interdum etiam cum euphorbio, & aliis.* Claudinus *de ingreſſu ad infirmos, lib.2.cap.7.* ſic proponit.

℞. Cantaridar. præparat. ʒ. vj. ſinapi ʒ. ij. fermenti acris ʒ. ß. ſeminis ameos ʒ. j. Miſce & cum aceto ſcillitico, vel aqua ardente fiat paſta.

Inter recentiores Doncelli *p.3.cap.de veſſicat.* ſex proponit veſſicantium formulas. Primò,

℞. cantarid. ℥.ß. euphorbii, fermenti, ana ʒ. ij. cum aceto ſcillitico fiat paſta. Secundò,

℞. cantaridar. ʒ.ij. ſinapis ʒ. iij. fermenti recentis ℥. j. Fiat paſta. Tertiò,

℞. cantaridar. ℥. j. pulver. ſeminis ameos, euphorbii, ana ʒ. ij. fermenti ℥. iij. aceti ſcillitici q. ſuf. Fiat paſta. Quartò,

℞. cantaridar. ℥.ß. pulpæ ficuum ℥.ß. pinguedinis porci ℥. j. euphorbii ℥.ß. Fiat maſſa. Quintò,

℞. cantaridar. & euphorbii ana ℥. ß. pulpæ ficuum ℥. ij. acet. ſcillit. q. ſuff. Fiat maſſa. Sextò,

℞. cantarid. ℥. ß. ung. baſiliconis ℥.j. Miſce, fiat paſta pro veſſicatorio.

Uſus veſſicantium admittitur pro variis morbis curandis, pendentibus vel ex acri materia, vel ex frigida, & rebelli, ut tenent citati à Sitonio *tract.*44. Septalius *de peſte, lib.5.c.22. & lib.caut. Medic.cap.*18.44.45. Zacchias *quæſt.Medico-legal. lib.2. tit.2. q.9.* 10. Zecchius *Conſult. Medic.* 26. 27. 55. Bocangelinus *de morb. malign. cap.* 30. Guargantus *de febre peſtil. cap.* 3. Ferdinandus *Hiſtor. Medic.* 13. Mercur. *lib. 2. conſult. 6. & lib.3.cap.79. & lib.5.pract.cap.ult.* Trincavel. *de rat.curand.part. corporis, lib.3. cap.13. lib.12. cap.ult.* Capivacius *lib.1. pract. cap.* 19. Augenius *lib. 3. cap. 2.* Adrianus *in Theſauro Medico-Chymico,* Chiocus *in Muſæo calceolar.* Sennertus *lib. de febre maligna, cap. 6.* Paræus *lib.* 18. & Alpinus *de Medicina Ægyptiorum.*

§. II.

De uſu veſſicantium in febribus, proponitur pars negativa.

Licèt, ut nuper cum Sitonio propoſuimus, quamplurimos allegaverimus admittentes veſſicantia eſſe utilia pro plurium febrium curationibus, tamen non eſt uniformis hæc opinio inter

A omnes juniores: partem enim negativam contentioſè conatus fuit defendere Maſſarias *in Apologia contra Herculem de Saxonia*, cui adhærent Gerardus Columbus, *in peculiari diſputatione*, Fonſeca *de febribus peſtilentibus*, Septalius *lib.5.caution.* Lælius à Fonte *diſp.2.* Angelutius *lib.de febre maligna.* Sed majori conatu Vanhelmont *lib. de febrib. c.7.* pro ſuo more irruens in Dogmaticos, veſſicatoria, & ſimilia alia remedia pro febribus impugnat. Tum *primò*, B quia ſunt auxilia inutilia, cùm fiant circa corporis ſuperficiem, & morbus ſit in centralibus. Tum *ſecundò*, quia non expellitur cauſa morbi, ſed cruor, qui à veſſicantibus corrumpitur, & convertitur in aquam, aut in ſuccos, qui expelluntur, aut in aquam ſalſam, quæ foras truditur. Tum *tertiò*, quia veſſicantia tam periculoſa ſunt, ſicut venæ ſectio, quæ utilem cruorem evacuat. Tum *quartò*, quia cauſant dolorem, & ſæpe ulcera periculoſa.

C Maſſarias & ejus alumni impugnant veſſicantia in febribus, præcipuè malignis, & peſtilentibus, & ante ſigna coctionis. Tum *primò*, quia ex Hippocrate *lib.2. aphor.* docemur quod *concocta medicari oportet, ac movere, non cruda.* Ubi per *movere*, intelligit quemcunque humorum motum, aut commotionem. Sed per veſſicantia agitantur, & commoventur humores. Ergo ante declinationem non debent applicari. Nec etiam in ipſa, D quia cocta eſt jam materia morbi, & accidentia ſunt remiſſa. Tum *ſecundò*, quia Galenus *lib.11. Methodi, cap.9. & lib.4. de ſanit.tuend.cap.5. & 6.* prohibet frictiones, exercitationes, balneum, fomenta calida, quæ corpori applicantur, niſi corpus ſit evacuatum: & ex Hippocrate *lib. 1. de humoribus*, tantùm permittit humorum motionem poſt coctionem. Ergo negat veſſicantia. Tum *tertiò*, quia in febre maligna nullum eſt indicans veſſicantium. Non à cauſa, aut E febre, quæ potiùs petunt attemperationem, quàm uſtionem veſſicantium. Nec à ſymptomatibus; nam Galenus *lib. 1. ad Glauconem, cap.*14. agens de illorum curatione, & correctione; non meminit veſſicantium, nec uſtionum. Nec ratione malignitatis, cùm veſſicantia ſint venena, & magis valeant augere malignitatem. Tum *quartò*, quia augent intenſionem febris, viſcera urunt, & intendunt febrium accidentia. Tum *quintò*, quia veſſicantia non ſolùm augent putre-

dinem humorum, & illorum juvant corruptionem; ſed putrida ulcera in carne producunt, & quandoque valde lethalia. Tum *ſextò*, quia à veſſicatoriis proveniunt dolores vehementiſſimi, vigiliæ, & virium exſolutiones, quæ obſtarent eorum uſui, etſi eſſent indicata veſſicantia. Ergo nunquam poſſunt eſſe ex uſu pro febribus curandis.

§. III.

In febre vehementi veſſicantia debent vitari.

RESolvendum *primò*, quod ſi febris ſit vehemens, uſtiva, & colliquans, vitanda ſunt veſſicantia. Sic tenet Fonſeca *tom. 2. conſil.* 78. adhærens Saxonio.

Probatur. In febre ardente uſtiva, & colliquante properat vitæ periculum ob urentem calorem, & colliquationem vires diſſolventia, & corporis ſubſtantiam colliquantia: Sed à ſuperadditis veſſicantibus, ſeu pyrotris, cùm ſint uſtiva, & colliquantia, neceſſariò debent intendi uſtiva illa accidentia mortem præcipitantia. Ergo omninò ſunt contraindicata, & prohibita in iis febribus.

§. IV.

In febribus non urentibus, malignis, aut peſtilentibus, qualiter indicentur veſſicantia.

RESolvendum *ſecundò*, quod in febribus putridis non urentibus, malignis, aut peſtilentibus, ſæpe urget neceſſitas utendi veſſicatoriis in principiis, aut vigore, ob vehementiam ſymptomatum. Adhæret huic doctrinæ Sitonius, & nuper citati ab illo. Saxonia *lib. de uſu veſſicantium, & in practica Medica de febribus, cap.* 28. Marcellus *in diſput. particulari*, Claudinus *de ingreſſu ad infirmos*, Obicius *in deciſione de veſſicat.* Bocangelinus *de morb. malign. cap.* 30. Groſius *cap. de febre puncticulari.* Zecchius *conſil.* 47. Minodaus *de febrib. malign. cap.* 8. Chiocus *ſect.* 6. Roboretus *de febribus*, Sennertus *de febr. malign.* Riverius *lib.* 7. *praxeos*, in febre maligna adhibet veſſicatoria pro delirio in femoribus; & ſi ſit ſtupor, aut ſomnolentia, etiam in cervice. Hórſtius *tom.* 2. *lib.* 1. *obſervat.* 30. conſulit emplaſtrum veſſicatorium de cantaridibus ad utrumque carpum. Manelphus parum exercitatos judicat in praxi, negantes veſſicantia.

A Quid enim rationibus eſt opus ubi ſenſus fidem facit?

Probatur. Tum *primò*, quia Medicus eſt imitator naturæ: Sed dum viſcera malignis humoribus infeſtantur, ac venenoſis, natura moleſtantes illos humores trudit in partes externas, & in ignobilioribus abſceſſus procreat, ut docuit Hippocrates *lib. 6. Epidem. ſect.* 2. *text.* 10. *§. Abſceſſus, veluti bubones, ſignum quidem ſunt germina habentium, tum aliorum, tum præcipuè vaſorum: ma-*
B *ligni autem ſunt ii.* Ergo Medicus debet per veſſicantia hos avocare malignos humores. Tum veſſicantia in febribus malignis non urentibus indicantur ratione loci putredinis ſuccorum, quibus malignitas, aut peſtilens qualitas eſt conjuncta. Ergo debent exerceri tanquam remedium indicatum. Probatur antecedens. Nam dum intra viſcera, aut circa cor communicant ſuas venenoſas qualitates, indicatur illarum revulſio, & attractio ad partes exteriores, in quibus
C minùs nocere valeant. Sed hujuſmodi ſucci peſtilentes à nullo alio auxilio ita promptè valent ad extra trahi. Ergo tale auxilium eſt maximè indicatum. Tum, etiamſi veſſicantia non eſſent indicata ad revellendum peſtilentem humorem foventem malignitatem in viſceribus, ſæpiſſimè ſunt indicata ratione accidentium lethalium ſupervenientium in iis febribus. Ergo ob hanc indicationem ſunt ex uſu. Probatur antecedens; nam per illa fit revulſio humorum cauſan-
D tium deliria, lethargum, & alia plurima ſymptomata. Tum ſi in ſola declinatione, & poſt coctionem materiæ deberent veſſicantia applicari in febre putrida, maximè quia faciliùs valent tunc attrahere materiam coctam: Sed non applicantur pro materia jam regulata, ſed pro materia cruda, peſtilente, maligna, & de qua timetur, quod nequit regulari, quæque minatur periculum. Ergo in principio petit remedium. Tum ſi quid obſtaret uſui veſſicantium in febribus
E malignis, maximè quia plures noxas inferunt calefaciendo, intendendo dolores, inferendo vigilias. Sed hæc non obſtant, cùm ſine illis poſſet ſubſequi mors, quæ ex iis evitatur. Ergo nihil contraindicat remedium veſſicantium, Probatur minor. Nam non minores noxæ timentur ex purgante pharmaco exhibito dum partes internæ ſunt inflammatæ: Sed illud permittit Galenus, dum ſine illo nequit vita ſalvari. Ergo & veſ-

ſicantia

ſicantia ſunt permittenda. Probatur minor ex Galeno *lib. 12. Methodi, cap. 1. §. Et læſio, quæ à medicamentis imminet, potiùs eligenda quàm mors: quæ ſi magna non ſit, eam ſarcire ſpatio longiori licebit; & ſi magna, ita ut prolixo ſpatio ſanari nequeat, hanc ipſam eligendam potiùs remur, quàm ut homo pereat, &c.*

§. V.

Solvuntur rationes contrariè opinantium.

AD imaginaria fundamenta Vanhelmontii dicimus. Tum pro *primo*, quod curamus per veſſicantia morbum, non quia operentur intra viſcera, ſed quia attrahunt ad partes externas cauſam intra illa morbum foventem. Tum pro *ſecundo*, quod ſenſibus ſe oſtendunt humores alii à ſanguine, qui per veſſicantia trahuntur, & nihil ſanguinis apparet; nec ſanguis valet in illos converti à veſſicantibus; nec ſi valeret, morbus curaretur per veſſicantia, ut demonſtrat experientia. Tùm pro *tertio*, quod tam venæ ſectio, quàm uſus veſſicantium ſunt utiles, ut pluries demonſtravimus. Tum pro *quarto*, quod veſſicantia ſunt utilia in ſuperficie, quia ad illam attrahunt humores foventes morbum in viſceribus, & per dolores attrahunt ab illis, & per ulcera illos eucuant.

Ad communiores Rationalium rationes dicimus. Tum pro *prima*, quod Hippocrates intendit docere, quando humores debent purgari de cura regulari, & de cura coacta. *Primò* docet, quod de cura regulari, *concocta medicari:* in ſecunda parte docet, quod de curà coacta, ſi materia turget, aut urget, ſit purgandum in principio, aut augmento: ſed præter turgentiam plures alias alibi nos demonſtravimus urgentiæ cauſas, quæ cogunt ad purgandum in principio morbi. Tum pro *ſecunda*, quod Galenus cum Hippocrate, de cura regulari docent, non conturbandam coctionem, ſi natura ſufficit pro illa: ſed de cura coacta, dum eſt impotens ad illam, docet Hippocrates, *In principiis morborum, ſi quid tibi videtur movendum, move:* & Galenus dicit, *Sive per ſanguinis miſſionem, ſive per purgationem.* Et Hippocrates in turgentia admittit purgationem in principio: & nos in urgentia in malignis, & perniciosis febribus, cogimur movere materiam foventem morbum lethalem. Tum pro *tertia*, quod indicantur veſſicantia à cauſa morbifica, A prout in tali loco fovet morbum lethalem, & indicat ſui revulſionem, ſeu evacuationem; quia vergiṭ quò non oportet: & ab ipſis ſymptomatibus indicantur veſſicantia ad revellendum fluxum humorum in alias partes. Tum pro *quarta*, quod licèt aliqua accidentia ſuperveniant contraindicantia, ſunt admittenda; quia minor eſt illorum noxa, quàm mors, quæ timetur ſine illis. Tum pro *quinta*, quod liberant à majori pe- B riculo, & ulcera ſunt curabilia, & minoris periculi, quàm mors quæ timetur ſine illis. Tum pro *ſexta*, quod minora ſunt illa incommoda, quàm mors quæ ſubſequeretur ſine illis: & ut diximus ex Galeno, *hanc noxam potiùs eligendam remur, quàm ut homo pereat.*

Resolutio Decimatertia.

Utrum cucurbitulæ ſint ex uſu pro curandis febribus.

C

§. I.

Quale inſtrumentum curationis ſunt cucurbitulæ.

CUcurbitulæ inſtrumentum curationis ſunt, inter ea quæ inſenſibiliter evacuant. Sunt aliæ cum ſcarificatione, de quibus ſuprà egimus: aliæ ſine ſcarificationibus, de quibus agimus nunc. Hæ ſunt vaſa ventricoſa, à forma cucurbitæ ſic dicta, quæ corpori affiguntur ad D violenter trahendum, ut tenet Galenus 4. *Method. cap.* 7. ubi docet, quod ſunt inſtrumentum violentum, à Medicis excogitatum ad aliquid trahendum. Sumuntur earum differentiæ à materia ex qua fiunt, ob quam aliæ ſunt vitreæ, aliæ æneæ, aliæ argenteæ, aliæ corneæ: aliæ ex utraque parte patent, ut tenet Sennertus, & ſine flamma apponuntur, aëre ſuperiori ex parte ore attracto, foramine ex quo attrahitur occluſo. Reliquæ imponuntur cum flamma, quâ aër arraratur, & raritate deficiente, caro E elevatur ad vitandum vacuum. Triplex, inquit Claudinus, eſt illarum uſus, ad evacuandum à parte affecta, ad revellendum ad partem diſtantiorem, ad derivandum per partem proximiorem.

Plures ex Galeno traduntur uſus cucurbitularum. *Primò*, ſi affigantur loco è directo contrario habenti communionem vaſorum, revellunt: ideo Hippocrates *lib. 5. aphor.* 50. in menſtruis immodicis illas affigit in manibus; ſi profluat

ſanguis ex jecore, in dextra; ſi ex liene, in ſiniſtra Galenus *lib.5. Method. cap.3.* apponit. *Secundò* valent derivare humorum fluxum in parte; ideo in lethargo, & phrenitide, & dolore capitis in ſcapulis eas conſulit Galenus *lib. 13. Method. cap.11.* Tertiò valent attrahere partem in ſuum locum, ut ſi uterus ſurſum vergat, per cucurbitulas trahitur in proprium locum. *Quartò*, flatus diſcutiunt; & ideo Galenus *lib.12. Methodi, cap.ultimo*, appoſitis cucurbitulis in ventre, tenet ſubitò dolorem ſolvere. *Quintò* ex Galen. *lib.de cucurbitulis, cap.3.* prodeſt cucurbitula in ventriculo ad coctionem juvandam, & retinendum cibum. Sed de uſu illarum pro febribus reſtat examinandum.

§. II.

Pro febrium curatione apparet cucurbitulas nullum uſum præſtare.

PRima opinio eſt aliquorum, qui levibus fundamentis negant uſum cucurbitularum ſine ſcarificationibus in febribus, vel ſaltem ante univerſales evacuationes. Quibus favet Angelutius. Tum *primò*, quia cucurbitulæ igne affiguntur in parte, & ad illam movent tenuiores & calidiores humores, qui commoti, attenuati, agitati calefaciunt, & in toto corpore calorem augent, & febrem intendunt. Ergo non ſcarificatæ in nulla febre ſunt utiles. Tum *ſecundò*, cucurbitulæ trahunt ad partes, in quibus apponuntur, & replent illas: Sed à repletione defectu ventilationis fit major putredo, à qua febris intenditur. Ergo ante omnes evacuationes ſanguinis miſſionis requiſitas non debent applicari. Tum *tertiò*, veteres non utebantur cucurbitulis ad deponendam plenitudinem, donec uſi fuiſſent ſanguinis miſſione, aut ſcarificationibus, poſt quas utebantur illis ob uſum topicorum. Ergo non priùs ſunt apponendæ. Tum *quartò*, Galenus *lib.de hirudinibus, c.3. & lib.13. Methodi, c.19.* docet modum applicandi cucurbitulas, ſupponendo ſemper univerſales evacuationes. Ergo, quia ante illas non ſunt ex uſu in febribus.

§. III.

Vſum cucurbitularum admittimus in febrium curatione.

REſolvendum *primò*, quod cucurbitularum uſus in febribus, & aliis morbis utiliſſimus eſt. Sic tenent veteres, & admittunt juniores, Benedictus Manelphus, & communior pars Practicorum.

Probatur *primò* ex Cornelio Celſo *lib.2. cap.11.* cui aſſentitur Paulus *lib.6. cap.41.* inquit enim Celſus: *Cucurbitulæ vicem gerunt phlebotomiæ, quæ ex vena fieri non poteſt, cùm vires non patiuntur. Idque auxilium, ut minùs vehemens, ita etiam magis tutum eſt, neque unquam periculoſum, etiamſi in medio febris impetu, etiamſi in cruditate adhibeatur. Ideoque ubi ſanguinem mittere opus eſt, ſi incisâ venâ vitæ periculum eſt, aut ſi in parte corporis etiam vitium eſt, huc potiùs confugiendum; cum eo tamen ut ſciamus hîc, ut nullum levius præſidium eſſe, ita nec poſſe vehementi malo, niſi æquè vehemens auxilium ſuccurrere.* Ergo ſunt ſecurum remedium pro febribus, præcipuè ſi vires ſint debiles.

Probatur *ſecundò*: cucurbitulæ attrahendo ad partem, in qua affiguntur, habent vim evacuandi, derivandi, & revellendi. Sed in febribus omnes hæ indicationes poſſunt ſupervenire. Ergo ob illas adimplendas cucurbitulæ poſſunt eſſe utiles. Probatur minor; nam ut diximus ex Celſo, ſi vires non ſubſiſtant pro venæ ſectione, cucurbitulæ vicem gerunt phlebotomiæ. Tum ſi in febre humor confluit in principem aliquam partem vicinam, derivare expedit per cucurbitulas appoſitas in parte proxima. Si vergat versùs illam, & foveatur motus à parte diſtantiori, per ipſas revellendum ad illam; inquit enim Galenus *lib.de cucurbitulis: In iis affectibus, dum gignuntur, non quidem membris ipſis, ſed eis quæ laborantibus conjuncta ſunt, revulſionis gratiâ, cucurbitulæ imponendæ ſunt.* Et *lib.13. Meth.cap.18.* inquit: *Generandis autem adhuc vitiis, minimè ipſis membris, quæ laborare incipiunt, ſed iis quæ continua iis ſunt, cucurbita imponi debet, revellendi in contrarium causâ.* Ergo ob has omnes indicationes poſſunt cucurbitæ eſſe ex uſu pro febribus curandis.

Probatur *tertiò*: In febribus malignis, & peſtilentibus, non ſolùm ob defluxum humorum versùs partes principes ſunt neceſſariæ cucurbitulæ, ſed ad attrahendos malignos humores à partibus internis ad cutem. Ergo admittendæ pro illis curandis. Probatur conſequentia; nam nullum aliud remedium ita aptum poteſt in illis inveniri ad extrahendos malignos humores, & exanthemata.

§. IV.

§. IV.

Cucurbitulæ, licèt raro, poſſunt tamen aliquando in febribus applicari ante venæ ſectionem.

REſolvendum *ſecundò*, quod licèt petant cucurbitulæ imponi regulariter poſt venæ ſectionem; tamen ante illam quandoque erunt ex uſu.

Probatur. Tum quia ſi vires non ſubſiſtant pro venæ ſectione, ſupplent eam ex parte, quia melius eſt levius remedium, quàm nullum. Tum, ſi nulla apparet plethora, aut morbus non ſit vehemens, hoc indicatum clemens remedium erit utile. Tum, ſi nimia ſit revellendi urgentia, ante plenitudinis depoſitionem poterunt humores revelli per cucurbitulas. Ergo ſine omnimoda depoſitione plenitudinis erunt cucurbitulæ utiles pro febribus curandis.

§. V.

Proponuntur ſolutiones pro rationibus dubitandi.

AD argumenta reſpondetur: Tum pro *primo*, quod cucurbitulæ ideo apponuntur, ut attractione ad ſe, ne detur vacuum, ſubjectas ſubſtantias ad ſeipſas commoveant, & per hanc attractionem à partibus nobilioribus in minùs nobiles derivent, revellant, aut evacuent ſubſtantias in illis contentas. Et licèt poſſit ſubſequi aliquod incommodum, tamen ſemper ſunt utiles, quia majus eſt commodum quód recipitur, & nullum eſt medicamentum ita proficuum, ut docet Galenus, quod aliqua ex parte non noceat. Tum pro *ſecundo*, quod ante reliquas univerſales evacuationes non apponuntur cucurbitulæ ſupra partes quæ poſſunt inflammari, ſed in diſtantioribus, ut revellant, aut derivent; nec per illas tentatur evacuatio, niſi urgente neceſſitate, aut non apparente plenitudine. Tum pro *tertio*, quod juniores ſequuntur veterum præcepta, nec niſi ob nuper propoſitas rationes utimur cucurbitulis. Tum pro *quarto*, quod etiam nos inſiſtimus in Galeni doctrina, non attrahentes per cucurbitulas humores ad partem plenitudine oppreſſam, ſed potiùs in vicinas, aut remotiores.

RESOLVTIO XIV.

Utrum picationes ſint ex uſu prò febrium curatione.

§. I.

Dropacis quidditas, & differentiæ proponuntur.

PIcationes inſenſibiliter etiam evacuant, & trahunt ad partes externas. Dropaces ad emplaſtrorum formam proximè accedunt, ut tenet Renodæus. Dropax eſt duplex: ſimplex, qui ex pice & oleo perficitur, qui pſilotrum vocatur, ut pilos extrahat. Dropax compoſitus, & picem, & oleum recipit, & reſinam, colophoniam, nitrum, ſulphur, & euphorbium, ſic:

℞. picis navalis ℥. iij. ſulphuris ℥. j. piperis, ſynapis, pyretri pulveriſ. ana ʒ. iij. euphorbii ʒ. ij. Fiat emplaſtrum ſuper alutam. Confert præcipuè ſimplex; ſed calefaciendum pro membris frigidis, ad roborandum: prò extenuatis, ad ſanguinem alliciendum: pro conſumptis, ad retinendum in partibus debilibus, defectu caloris: pro iis adhibetur in facilè vomentibus, in cœliacis affectionibus, in cruditatibus, in partibus extenuatis, & conſumptis. Impoſitus pro acoribus utilis, & in tinea capitis. Dropacis applicatio pro picationibus, ex Claudino fit pilis abraſis in parte: accipitur corium in quo extenditur pix navalis fuſa, & liquida; applicatur parti, & dum firmiter hæret, magna vi à parte ſeparatur, & evellitur: & tamdiu repetitur, donec pars rubeat, & intumeſcat. De dropacibus pro tinea compoſitis agit Paſchalius in ſua praxi. Solent applicari percuſſiones cum ferulis factæ in aliquibus partibus pro picationibus: quod docuit Galenus 4. *Meth. cap.* 14. adducens exemplum in puero per illas curato breviter, qui nates excarnes habebat. De omnibus iis inquirimus, an ſint ex uſu pro febribus curandis.

§. II.

Qualitèr picationes ſint ex uſu in febribus.

REſolvendum, quod licèt picationes non indicentur à febribus, poſſunt tamen in illis eſſe ex uſu, remittendo aliqua accidentia impedientia curationem.

Patet

Patet id dum carnes ſunt reſolutæ in hecticis febribus, in quibus datur neceſſitas inſtaurandi illas. Tum in nimia ventriculi debilitate, quæ in febribus impedit alimenti coctionem in ventriculo, aut retentionem, & virium inſtaurationem. Tum ex Galeno 4. *Methodi, cap.* 14. idem conſtat. Tum in quavis febre chronica, ſi admodum carnes extenuentur. Ergo in febribus ſunt ex uſu pro earum curationibus.

Resolutio XV.

Utrum frictiones præſtent utilitatem pro febribus curandis.

§. I.

Quid ſint frictiones, & earum differentiæ?

FRictio, ut tenet Godofredus *lib.* 2. *cap.* 7. eſt manus injectio, vel circunductus ad eum, cujus corporis habitui qualitatem aliquam volumus imprimere, vel quem exercitiis beneficis volumus afficere. Galenus *lib.* 2. *de ſanit. tuend. cap.* 6. aliquas frictionum adducit differentias. Alia enim eſt frictio gymnaſtica, ſeu præparatoria: alia eſt Medica, debita & ſanis, & ægris corporibus, de qua agimus. Galenus dividit in præparatoriam, & apotherapeuticam. Præparatoria præparat corpus ad exercitationem, ne quid rumpatur, aut obſtruatur. Fit in illa modica calefactio, emollit ſolidas partes, attenuat humidas, laxat meatus: petit eſſe exigua. Fit per linteolum, quo calefit corpus, ut & oleum recipiat: oleo inducto, nudis manibus mediocriter corpus perungitur, ut tenet Perdulcis, qui frictionem penes quantitatem dividit in multam, parvam, & mediocrem: penes qualitatem, in duram, mollem, mediam: mollis carnem laxat, mollit, & meatus aperit: dura cogit, ſiccat, adſtringit: pauca leviter carnem remittit, reddit contrectabilem: multa liquat, & extenuat; ſi ſimul ſit dura, contrahit, & corporis molem deprimit: mediocris modicè calefacit, juvat diſtributionem, auget carnes; ideo in morbis fit frictio ad reficiendum, vacuandum, & revellendum. Modum adhibendi proponunt Manelphus, & Claudinus, attendendo ad hoc, quod frictiones aliæ ſunt ſiccæ, aliæ humidæ: ſiccæ adminiſtrantur vel ſolis manibus; vel pannis aſperis, vel ſacculis repletis ſimplicibus moderatè calidis, & detergentibus, aut aliquibus aliis. De locis in quibus petunt fieri, admittunt, quod ſunt venter, crura, femora, dorſum, ſcapulæ, humeri, brachia. In capite fiunt pectinationes. Frictionum modum proponit Manelphus, dicens quod petunt fieri in mollioribus corporibus, ſeu imbecillioribus. Primò linteis corpus rarefaciendo, à ſupernis ad inferiora ſenſim manus deferendo, à brachiis & manibus ſumpto initio, deinde ad pectus, & ventrem, deinde ad crura exactiùs fricandum, ut aliquid defluat à ſuperioribus. Frictiones humidæ ſunt quæ fiunt manibus inunctis oleo, aut alio liquore madefactis, aut vino, aut alio decocto, juxta varias indicationes evacuandi, derivandi, aut revellendi.

§. II.

Qualiter in febribus indicentur frictiones.

REſolvendum, quod pro febrium curatione frequentiſſimum remedium ſunt frictiones. Sic tenent Hippocrates *libro de Medici officina, comment.* 3. Galenus *lib.* 2. *de ſanit. tuenda, cap.* 3. *&* 4. & *lib.* 3. *cap.* 2. & eſt communis.

Probatur. Tum ex Hippocrate *lib. de Medici officina*, ubi docet, quod frictio habet vim ſolvendi, deuniendi, carnem progignendi, augendi, imminuendi, devincendi, quæ dura eſt; ſolvendi, quæ mollis; minuendi, quæ multa; incraſſandi, quæ mediocris. Sed in febribus ſolent hæ indicationes ſupervenire. Ergo frictiones in illis erunt ex uſu. Tum utimur frictionibus loco evacuationis in debilibus, & in longis febribus, & in extenuatis. Tum Galenus in putrida febre illas conſulit humidas cum oleo, *lib.* 11. *Method. cap.* 9. cum aliquibus conditionibus. *Prima*, quod totum corpus fuerit evacuatum: *ſecunda*, quod oleum ſit ex illis, quæ habent vim calefaciendi, ut chamæmelinum: *tertia*, quod febris nec ſit magna, nec exurens, ne nimio calore exſiccetur corpus. Ex quibus Aëtii frictiones cum nitro, patet quod debent prohiberi. Tum quia licèt Angelutius damnet frictiones in febribus malignis, quia non trahunt à partibus internis, poſſunt tamen prodeſſe, quia poris arraratis, ipſa natura trudit malignas qualitates per vaporoſas malignæ febris evaporationes, quales ſunt puncticulæ, quæ apparent in febribus malignis.

Ergo

Ergo licèt non attrahant à centro; juvant tamen pro expulſione. Tum quia, licèt non habeant vim trahendi humores, per accidens tamen attrahunt cauſando calorem in partibus, in quibus fiunt. Tum patet de frictione curatoria, quæ non petit eſſe levis, ſicut gymnaſtica; ſed tanta, ut cutem laxet, calefaciat, rubore diffundat, ſi mediocris; ſi ultrà procedat, attractum conſumit, dum animus eſt attenuare corporis habitum, ut contingit in frictionibus, quæ fiunt in febribus malignis. A B

RESOLVTIO XVI.

Utrum lotiones ſint ex uſu pro febrium curatione.

§. I.

Proponuntur lotiones, de quibus agimus.

C SUnt lotiones inter auxilia, quæ inſenſibiliter evacuant. Oribaſius, & Paulus lotionem ſumunt pro balneo aquæ frigidæ. Nos loquimur de lotione, quæ particularis eſt, & fit in particulari aliquo morbo, & in determinato membro, quatenus illius eſt ablutio, facta præcipuè cum decocto medicato ad ſordes auferendas, ad corrigendam intemperiem, ad humorem digerendum, ad partem roborandam, ad dolorem mitigandum, ad ſomnum conciliandum, vel ad pediculos necandos, piloſve tingendos. D In hunc finem, ut tenet Perdulcis, abluuntur axillæ graveolentes decocto aſtringente, & odorato: dentes impuri vino, & aquâ: os fœtidum decocto radicis cyperi, caryophyllatæ, galangæ, ireos Florentinæ, ligni aloës, corticis citri, cinamomi, caryophyllorum. Lavamus os ulceratum cum aqua hordei, cum melle, vel ſyrupo roſato: manus ſcabioſas cum ſero lactis, dococto furfuris, fumariæ, lapathi: manus tremulas, cum vino, & aqua, in quibus ebullierit ſalvia. E Pedes ad callos emolliendos, decocto malvatico: ad tollendam laxitatem, diaphoretico. Pro febrium curatione dubitavimus, an aliquæ lotiones ſint ex uſu.

§. II.

Pars affirmativa ſancitur, & fulcitur.

REſolvendum, quod in febrium curatione variæ lotiones poſſunt prodeſſe.

Probatur: Tum ex Galeno *lib. 9. Methodi, & lib.* 11. aliiſque in locis, in quibus, & balnea, & lotiones aquæ conſulit pro febribus diariis, & aliis. Tum lotiones aquæ tepidæ proponit Galenus in cruribus pro attemperanda febre uſtiva, pro humectando in illa, pro ſomno conciliando. Tum lotiones cum decoctionibus foliorum frigidorum, & humectantium in pedibus, & capite, communes ſunt pro conciliando ſomno in febribus, cum herbis ſomniferis, cum lacte, cum quibus fiunt irrigationes, vel cum decocto foliorum malvæ, violariæ, lactucæ, vitis, nenupharis, & ſeminibus papaveris. Doncelli ſic proponit:

℞. folior. malvæ, lactucæ, vitis, violæ, nenupharis, ana m. j. radicis mandragoræ ℥. ß. folior. meliſſæ m. ij. capita confracta papaveris albi, n. iij. Fiat decoctiò in aqua.

RESOLVTIO XVII.

Utrum inſenſibilis perſpiratio à naturà ſit utilis pro febrium curatione.

§. I.

Proponitur quanta, & qualis ſit inſenſibilis tranſpiratio humani corporis.

VEteres Medicorum Principes docuerunt neceſſariam eſſe inſenſibilem tranſpirationem noſtri corporis, & quàm varii morbi proveniant, ſi cohibeatur, præcipuè febres. Admittunt juniores, quorum alii omnes febres à cohibita tranſpiratione judicant provenire: alii verò quamplurimas ſaltem. Quanta autem ſit communis tranſpiratio, non elaborarunt explicare uſque in noſtram ætatem, in qua Sanctorius *libello de Statica Medicina*, dilucidavit hanc doctrinam, à quo in uſum tranſtulit Sennertus *tom.* 2. *lib.* 2. *cap.* 7. & nos alibi ex illis aliqua protulimus, & nunc pro illa dilucidanda aliquas transferemus aphoriſticas propoſitiones.

Hæ à Sennerto ſic proponuntur. Perſpiratio inſenſibilis ſolet eſſe longè plenior, quàm omnes ſenſibiles ſimul unitæ. Tum *ſect.* 1. *aphor.* 4. ſi cibus, & potus unius diei ſit ponderis octo librarum, tranſpiratio inſenſibilis aſcendere ſolet ad quinque libras circiter: *Sect.* 1. *aphor.* 6. ſi corporis pondus plus ſolito augeri incipiat, ſine majori cibi, aut potus additione, vel ſenſibilium excremen-

N torum

torum retentione , facta eſt adiapneuſtia. *Sect.* 1. *aphor.* 9. ſi ex ſtaticis deprehendatur impeditam eſſe perſpirationem, diebus ſequentibus vel ſuccedet plenior perſpiratio, vel aliqua evacuatio ſenſibilis plenior , vel cacochymiæ veſtigium , vel febris. *Sect.* 1. *aphor.* 11. perſpiratio quæ ſalubriter aufert ex corpore multum , idque inutile, pondus non eſt, ut quæ cum ſudore fit; ſed ille halitus inviſibilis, qualis hieme una die naturali ad quinquaginta uncias, & ultra exhalare poteſt. *Sect.* 1. *aphor.* 21. corpus ob externa errata non labitur in morbum, niſi antea aliquod viſcus habeat præparatum. Præparatio hæc cognoſcitur ex ſolito majore , ſeu minore pondere, non ſine aliqua præcedente moleſtia acquiſito. *Sect.* 1. *aphor.* 39. natura dum in perſpirandi officio eſt impedita , incipit ſtatim in multis deficere. *Sect.* 1. *aphor.* 40. prima morborum ſemina potiùs cognoſcuntur ex alteratione inſolitæ perſpirationis , quàm ex læſis officiis. *Sect.* 1. *aphor.* 42. dum caput dolore gravatur, ſtatim corpus incipit minùs perſpirare, & ponderoſius reddi. *Sect.* 1. *aphor.* 41. ſi ex ponderatione videris conſuetum perſpirabile retineri , & in ſudorem , vel lotium poſt aliquos dies non faceſſere , inde cognoſces retentum prænuntiare futuram putredinem. *Sect.* 1. *aphor.* 43. ſi perſpirabile , nec à natura , nec à calore febrili reſolveretur, corpus illico in malignam febrem præparatur. *Sect.* 1. *aphoriſm.* 46. febricitantes in pejus æquè incidunt , ſi à Medico imperito , medicamentis importunè exhibitis , illorum perſpiratio divertatur , ac ſi ab erratis ægrotantium. *Sect.* 1. *aphor.* 47. magis occulta, & inſenſibilis tranſpiratio nos ſublevat , quàm omnes ſenſibiles unitæ : à ſomno enim ante excretionem ſenſibilium excrementorum quiſque ſentit ſe liberiorem , quia reverà factus eſt levior ſolito tribus libris circiter. *Sect.* 1. *aph.* 53. ſpatio unius noctis ſexdecim unciæ lotii , plus minuſve ; quatuor coctorum excrementorum per alvum ; quadraginta, & ultra per occultam perſpirationem evacuari utplurimùm ſolent. *Sect.* 1. *aphoriſm.* 58. pluribus unica die naturali per inſenſibilem tranſpirationem tantum evacuatur , quantum per alvum quindecim diebus. *Sect.* 1. *aphor.* 60. ſi aëri æſtivo frigus superveniat , illa die , ſuppoſita eadem vivendi libertate , tertiam partem circiter perſpirationis ex ore prohibet, quæ niſi fiat ſenſibilis , facilè ad putredinem, vel ad cachexiam diſponit. *Sect.* 2. *aphor.* 9. æſtate corpora temperata ſunt minoris ponderis , quàm hieme , tribus libris circiter. *Sect.* 2. *aphor.* 23. æſtivo calori ſuperveniente frigore , eodem die libra circiter excrementorum ſenſibilium magna ex parte , difflare prohibetur. *Sect.* 2. *aphor.* 29. ab æquinoctio autumnali ad ſolſtitium hiemale qualibet die libram minùs circiter perſpiramus; inde uſque ad æquinoctium vernale incipimus liberiùs perſpirare. *Sect.* 2. *aphoriſm.* 41. perſpirabile retentum , ut acre, febres , eryſipelata , apoſtemata , deſtillationes , vel cachexiam facit. *Sect.* 2. *aphor.* 51. ſtomachus cibo repletus , ſi inter dormiendum abſolvat primam coctionem , illius noctis perſpiratio magna ex parte aſcendit ad quadraginta uncias; ſi non abſolvat , ad octodecim circiter. *Sect.* 3. *aphor.* 1. cibi multùm nutrientes , excepta carne vervecina, à cœna ad prandium non ſolent perſpirari uſque ad octodecim uncias. *Sect.* 3. *aph.* 4. cibi copioſi , ſed tenuis nutrimenti, noctis ſpatio in plurimis ultra quadraginta uncias perſpirare poſſunt. *Sect.* 3. *aphoriſm.* 5. caro vervecina facilè coquitur, & eſt vaporoſa , perſpirat noctis ſpatio trientem libræ magis quàm cætera ſolida edulia. *Sect.* 3. *aphor.* 8. non ſolùm incoctus cibus ut quantus reddit corpus ponderoſum , ſed etiam ut qualis , quatenus ſcilicet perſpirationem impedit. *Sect.* 3. *aphor.* 17. uſus carnis ſuillæ , & boletorum , malus : tum quia non perſpirant: tum quia non permittunt cætera edulia ſimul ingeſta tranſpirare. *Sect.* 3. *aphor.* 23. melones parum perſpirant, ſed quadrantem circiter auferunt conſuetæ perſpirationis. *Sect.* 3. *aphor.* 24. edulia apta perſpirationi non corrumpuntur; immò poſt nocturnas vigilias hominem conſervant ſine læſione , & aggravatione. *Sect.* 3. *aphor.* 59. edulia non perſpirantia , obſtructiones , corruptelas , laſſitudines, mœſtitias & pondus efficiunt. *Sect.* 3. *aphor.* 60. in utente moderato victu perſpiratio nocturna aliquando aſcendit ad tres libras : in habente pleniſſimum ſtomachum , præexiſtente vacuo , & robuſto , poteſt aſcendere ad quinque. *Sect.* 3. *aphor.* 68. dormiens ſeptem horas occultè , ſimpliciter, & ſine violentia , ſolet duplo magis quàm vigilans perſpirare. *Sect.* 4. *aphor.* 2. ſomnus inquietus impedire ſolet trientem ſolitæ tranſpirationis. *Sect.* 4. *aphor.* 5. duplo magis dormiens perſpirat vigilante. Hinc illud

famo

famoſum: Duæ horæ quietis in vigilante perinde juvant ac una ſomni. *Sect.* 4. *aphor.* 19. perſpirationem inſenſibilem curſu ſeptem horarum in dormiente juvene eſſe quadraginta unciarum: in vigilante, viginti. *Sect.*4.*aphor.*20. prohibito ſomno, ſi quid perſpirationis cohibetur, manet febris periculum. Ex iis reſtat inquirere, an tranſpiratio ſit in febribus pro remedio tentanda?

§. II.

Pars negativa proponitur, & fulcitur.

VIdetur, quod non. Tum *primò*, quia febris ſyncopalis minuta eſt maximè lethalis, ex Galeno *lib.* 12. *Method.* Sed hæc provenit ex tranſpiratione ſpirituum per cutem. Ergo tranſpiratio in febribus debet timeri. Tum *ſecundò*: Perſpiratio nocet in diariis, properat ad maraſmum in hecticis, impedit coctionem in putridis. Ergo in omnibus nocet. Tum *tertiò*: cuilibet evacuationi annexus eſt caſus virtutis. Sed perſpiratio eſt reliquis intenſior. Ergo magis nocebit.

§. III.

Perſpiratio pro febrium curatione eſt remedium.

REſolvendum, quod pro febribus curandis, in quibus impeditur perſpiratio, ipſa eſt præſtantiſſimum auxilium.

Probatur *primò*. Quando retentio evacuationis eſt cauſa morbi, ejus reductio eſt medela ſanitatis. Sed perſpiratio cohibita, fit cauſa febrium. Ergo ejus reductio eſt remedium. Probatur minor. Tum ex Galeno *lib.* 5. *de ſanit. tuenda*, *cap.*11. ubi refert plures, qui quia ſe abſtinebant ab exercitatione, ægrotabant ob defectum tranſpirationis. Tum *lib.*8. *Method. cap.* 2. refert febrem ortam ex cohibita tranſpiratione in balneo aluminoſo, quam curavit pororum apertione, & reddita perſpiratione. Tum *lib. de cauſis procatharticis, cap.*3. ſimilem refert hiſtoriam. Tum *lib.*5. *de ſanit. tuenda, cap.* 12. docet quod abſtinens à balneo incidebat in febres Primigenes Mythilenæus: & idem refert de aliis, quos curavit balneo, laxando cutem. Tum *lib.*9. *Methodi, cap.*4. Galenus febrem ſynochum ortam ex obſtructionibus curavit phlebotomia deponente plenitudinem impedientem perſpirationem. Tum Avicenna *fen.*1, *lib.*4. *tract.* 1. agens de febribus ortis ex impedita perſpiratione, plures adjecit differentias, quas curat auferendo cauſas impedientes perſpirationem. Et *cap.* 39. pro curatione febris ortæ ex condenſatione cutis, curat arrarando cutem, ut perſpiret. Et capite ſequenti laxat cutem, ut fiat tranſpiratio in curatione febris ortæ ex ejus denſitate. Ergo in febribus ortis ex impedimento perſpirationis, ipſa tranſpiratio eſt remedium.

Probatur *ſecundò*. Utilius remedium eſt, quod eſt magis indicatum. Sed pro febrium curatione perſpiratio maximè indicatur. Ergo admittenda pro illarum remedio. Probatur minor. Nam indicatur tanquam neceſſaria in ſanis & ægris, tanquam determinata evacuatio excrementorum, ad quæ evacuanda eſt à natura deſtinata. Tum quia præcipuè eſt neceſſaria in febribus ad evacuandas fuligines ex putredine elevatas. Ergo ut utile remedium in febribus.

Probatur *tertiò* ex communi Practicorum uſu, qui variis utuntur remediis ad promovendam perſpirationem per cutem, tanquam per utiliorem regionem. Tum per externas frictiones, per cucurbitulas, per inunctiones. Tum promovendo ab internis ad externas partes, per aquas cardui benedicti, bugloſſæ, papaveris rubri, ſcabioſæ, fumariæ, tormentillæ, zedoariæ, cum lapide bezoar, & aliis electuariis. Galenus *lib.*11. *Meth. cap.*9. conſulit vinum, apparente coctione in febre non uſtiva. Spagyrici pluribus utuntur aquis theriacalibus, bezoar metallico, extracto angelicæ, præcipitato diaphoretico, ſale cardui benedicti, ſpiritibus tartari, trifera majori. Ergo ex communi uſu Practicantium conſtat neceſſitas commovendi perſpirationem in febribus, & varius uſus medicamentorum, quæ ars adinvenit in illum.

§. IV.

Solvuntur rationes dubitandi, quæ propoſitæ fuerunt.

REſpondetur. Tum pro *prima*, quod proponimus pro febrium curatione perſpirationem, dum ab ejus impedimento provenit febris, aut ab aliis cauſis impeditur: vel dum malignæ fuligines retentæ fovent febrem, & accidentia illius. Tum pro *ſecunda*, quod perſpiratio in diariis ortis ex ejus retentione, prodeſt, ut diximus cum Galeno, & Avicenna. Prodeſt etiam in febribus hu-

moralibus, præcipuè malignis, & peſtilentibus, in quibus non ſolùm indicatur evacuatio excrementorum, ad quæ evacuanda eſt ordinata perſpiratio; ſed etiam evacuatio fuliginum, quæ elevantur per putredinem; ac etiam exanthematum, & fuliginum venenoſarum, quas trudit natura per cutem. Tum pro *tertia*, quod licèt cuilibet evacuationi annectatur lapſus virtutis, ſi eſt ultra modum, ſi evacuatio eſt à natura præſcripta, parum nocet; & etiam dum major, majus ſequitur commodum, quàm virium diſpendium, ut in perſpiratione.

Hinc notandum venit, cum quanto incommodo Medici permittant febrientibus, & præcipuè in acceſſionibus, quod nimio utantur uſu externorum infrigidantium, à quibus impeditur fuliginum & excrementorum perſpiratio, ex quorum retentione maxima ſequuntur incommoda, quorum aliqua patent ex aphoriſmis primò adductis. Vidi laborantem febre ardente, qui in acceſſione ſe contulit in ſolum aquâ frigidâ irroratum: & licèt juvenis & robuſtus, diu tamen immoratus obiit in refrigerio.

SECTIO VI.

De Remediis pro febribus, deſumptis ex Pharmaceutica.

PHARMACEVTICA plura præſtat inſtrumenta pro febrium curatione. Eſt enim ars, ut docet Celſus, quæ docet modum medicamenta ſeligendi, & miſcendi. Materia medica completur ex medicamentis ſimplicibus, & compoſitis. Compoſita fiunt ex ſimplicibus: ſimplicia ſumuntur ex plantis, animalibus, & mineralibus. Ab his variæ prodeunt facultates medicinales, quarum aliæ ſunt occultæ, aliæ manifeſtæ. Sub occultis ſunt aliæ purgantes per alvum; & hæ, aliæ laxando, aut comprimendo; aliæ occultis viribus, qualia ſunt cholagoga, melanagoga, phlegmagoga, & hydragoga. Aliæ facultates occultæ ſunt alexipharmacæ, quæ venenis reſiſtunt: aliæ ſunt venenoſæ. Sunt & aliæ facultates medicamentoſæ, à tota ſubſtantia corroborantes, cephalica, ophthalmica, ſplenetica, thoracica, cardiaca, ſtomachica, hepatica, cyſtica, hyſterica.

Sub medicamentis, quæ operantur viribus manifeſtis, alia ſunt primi, alia ſecundi, alia tertii ordinis. Primi ordinis ſunt calefacientia, refrigerantia, humectantia, & ſiccantia. Sub ſecundo attenuantia, detergentia, reſolventia, emollientia, ſuppurantia, rarefacientia, laxantia, incraſſantia, emplaſtica, compingentia, indurantia, repellentia, ſcarotica, anodyna, narcotica, veſſicantia, epulotica, catheretica, glutinantia. Sub tertio ordine ſunt diuretica, ſudorifica, lithontriptica, menſes moventia & ſiſtentia, lac generantia, errhina, apphlegmatiſmata. Inter medicamenta operantia à tota ſubſtantia, communiora pro febribus ſunt purgantia, de quibus primò agemus.

RESOLVTIO PRIMA.

Utrum purgatio propriè ſumpta, ſit utilis pro febrium curatione?

§. I.

Proponuntur variæ purgationis acceptiones, & diſſentientium ſortes.

PRopriè dicuntur purgantia, quæ ſelectiva vi humores per ventrem movent, qualia ſunt cholagoga, melanagoga, phlegmagoga, & hydragoga, & lenientia dicta. Galenus tamen latiori acceptione, *lib.*1.*ſimplic.cap.*20. vocat purgationem, Evacuationem à quocumque alio medicamento, & per quamcunque regionem factam. Juxta hanc acceptionem, ut proſequitur Claudinus, variæ ſunt purgationes, per vomitum, per ſudorem, per ſeceſſum, per ſputum à capite, per expectorantia à thorace. De propria expurgatione, quæ fit per alvum, inquirimus, an ſit utilis pro febribus curandis, præcipuè humoralibus.

Inter vetuſtiores Medicinæ Dogmaticæ profeſſores multa apparent ſuadentia, ad hoc quod purgatio ſelectiva propriè ſumpta non ſit admittenda pro febrium curatione. Tum *primò*, quia Hippocrates *lib.de medicam. purgant.* timet uſum purgantium medicamentorum; inquit enim: *Quicumque à febribus fortibus corripiuntur, his medicamenta purgantia dare non oportet; carnes enim ipſorum, & ventres, cùm calidi ſint, medicamentum abſumunt, & febris major fit.* Ex quibus apparet, quod ſaltem in febribus renuit purgationes. Tum *ſecundò*, ex eodem Hippocrate *lib.*5. *Epidem.* & aliis in locis, conſtat ſuo tempore plures ob aſſumptas potiones purgantes mortuos

fuiſſe,

fuiſſe, ut Scamander in Lariſſa, Theophorbi filius, Hecaſon in Omilo, adoleſcens ex Eubæa veniens, ſerva barbara, homo Eubæus, Antander, & alii. Tum *tertiò*. Plinius *lib.* 26. *cap.* 3. refert quod Aſclepiades damnavit vomitiones, & uſum potionum purgantium. Tum *quartò*, Celſus *lib.*2.*cap.*12. ſi alvus vehementer ducitur, tenet quod hominem infirmat. Ergo potiones purgantes non ſunt admittendæ pro febribus curandis, ex doctrina Dogmaticorum.

Empirici purgationes admittebant, nullis attentis indicationibus; ſed ſolùm quia obſervationibus didicerunt, aliquos ipſis uſos fuiſſe. Methodici in morbis in adſtrictione utebantur remediis laxantibus, & in hunc finem utebantur purgantibus in ipſis febribus. Vanhelmontius, ut deviaret à Dogmaticis, Rationalibuſque Medicis, conatus fuit rejicere ab uſu Medicinæ purgationem: quod ſuis deliramentis conatur ſuadere, ut diximus *tom.* 1. *Reſol. Medicar. p.* 4. *diſp.*2.*ſect.*3. *reſolut.* 1. & deduximus ex illo *lib. de febribus, cap.* 5. Tum *primò*, quia omnia medicamenta purgantia, ſive vehementia, ſive benigna, ſunt venena, & ex illis ſæpe ſequuntur mortes. Tum *ſecundò*, quia in quodam Senatore Brabantino, qui ſanus purgatus fuit, à pharmaco aſſumpto obiit. Tum *tertiò*, quia falsò aſſerunt Dogmatici, quod purgantia attrahunt determinatos humores, & illos purgant, cùm potiùs carnes, & cruorem mutent in putrilaginem, & hanc evacuent. Quod confirmat; nam ſi ſanus homo purgetur, ob propriæ ſubſtantiæ evacuationem incidit in tabem, ob ſanæ propriæ ſubſtantiæ putrilaginem, quam demonſtrat fœtor in purgatione ſuperveniens. Tum *quartò*, quia in ſuperpurgatione tanta evacuatur copia materiæ putrilaginoſæ, ut exſuperet quantitatem omnium humorum, & viventium partium demonſtret per putrilaginem tranſmutationem in copioſam materiam, quæ evacuatur. Ergo nulla purgatio poteſt eſſe utilis pro febribus curandis.

§. II.

Purgatio admittitur utilis pro curatione febrium, humoralium præcipuè.

Reſolvendum quod pro febribus præcipuè putridis curandis, purgatio eſt remedium utile, & magna ex parte neceſſarium. Receperunt hoc dogma omnes Medici, exceptis imaginariis, Dogmatici, Empirici, Methodici, & Spagyrici, qui ex ſuis fornacibus varia eduxerunt pharmaca purgantia.

Probatur *primò*. Debilitas eſt intellectus, quærere rationem ubi ſenſus fidem facit, ex Ariſtotele. Sed per innumeras ætates convincit ſenſus ex communi uſu, & experientia Medicorum omnium Sectarum, quod in febribus putridis purgatio minorativa, radicativa, per epicraſin, aut lenitiva, in turgentia, in urgentia, tam in continuis, quàm in intermittentibus febribus, quamplurimos liberaverit à periculo mortis, reduxeritque ad integram ſanitatem. Ergo admitti debet tanquam utile remedium pro curandis febribus.

Probatur *ſecundò*. Febres pendentes ex cacochymis humoribus, petunt curari per cauſæ ablationem, & evacuationem, à qua dependent: Sed hæc non evacuatur per ſanguinis miſſionem, quæ indicatur à morbo pendente ex vitio ſanguinis, ut demonſtravimus *tom.*1.*Reſolut. Medic.* ſed per purgationem, quæ indicatur à morbo magno pendente ex humoribus cacochymis. Ergo pro iis curandis in febribus purgatio eſt neceſſaria.

Probatur *tertiò* ex depravatis imaginationibus Vanhelmont, in quibus firmat ſua deliria. Tum quia febrem conſtituit in depravatione Archæi, ob pravos ſuccos depravantes illum. Ergo illorum purgatio, ut remedium, eſt admittenda ab illo, quia manente cauſâ, ſemper permanebit effectus. Tum quia nec obſtat purgationi, quod ſæpe ſubſequantur incommoda & ſuperpurgationes; quia hæc non fiunt vi medicamenti, ſi rectè applicetur, ut apparet in bonis eventibus; ſed aut inſcitiâ Medici proponentis, aut Pharmaceutici malè præparantis. Tum quia Vanhelmont negat, dari humores purgandos intra corpus, quos in febribus ante, & poſt purgationes experimur diverſos in colore, ſubſtantiæ modo, & accidentibus. Tum quia iidem diverſi humores cognoſcuntur intra corpus redundantes, juxta diverſas intemperies, quas valent cauſare, juxta diverſos morbos, qui proveniunt ex illis, juxta diverſas ſpecies febrium, quæ cauſantur ex illis; quantumvis imaginarius iſte contendat confundere hecticas, & diarias cum humoralibus; & has omnes cum malignis & peſtilentibus, quæ lethaliores ſunt, etiamſi ipſe

imaginetur eſſe ſalubres. Tum quia fruſtra intendit Vanhelmont, quod ſemper noceant purgantia, cùm à reliquis omnibus Medicis ſecuriſſima experiantur, ſi cum debitis cautionibus offerantur, in debito tempore morbi, in debita quantitate juxta vires ægri, & juxta exceſſum humoris cacochymi, & non niſi indicata à cacochymia, & vitando externas cauſas, quæ obſtant purgationi, nimium calorem, nimiam frigiditatem, & quæ intus prohibent, ut internæ inflammationes, & ardentiſſimæ febres: vitanda etiam purgatio in nimia naturæ propenſione ad ventrem, quia timoroſum eſt ſolvere ventrem ſupra ventris ſolutionem: corrigenda ventris adſtrictio humectantibus, reddendo corpora fluida. Ergo iis prævisis, ſecura erit purgatio.

§. III.

Solvuntur objectiones primò propoſitæ.

AD rationes ex Dogmaticis propoſitas reſpondetur. Tum *primò*, quod Hippocrates non prohibet purgationes, immò librum ſcribit, docens purgantium medicamentorum uſum. Proponit tamen cautiones in exhibendis medicamentis purgantibus, quæ maximè ſunt evitanda in vehementiſſimis febribus, & internis inflammationibus, præcipuè ſi ſint vehementiſſima, qualia fuerunt, quæ ſua ætate cognita erant. Tum *ſecundò*, quod mortes eorum, quas ſuperveniſſe meminit Hippocrates, tribuendæ ſunt vel indebito uſui purgantium, qui nondum erat cognitus veteribus; vel violentiæ purgantium illius ætatis, in qua nondum erant cognita benigna & ſecuriora medicamenta, quæ ab Arabibus & aliis nobis ſunt manifeſtata. Tum *tertiò*, quod Aſclepiades metuit pharmaca, & uſum pharmacorum vehementiorum ſui temporis, qualia ſunt elaterium, veratrum, & ſimilia, quæ & ventriculo, & noſtræ naturæ ſunt vehementiſſima, & nociva. Tum *quartò*, quod Celſus eadem renuit medicamenta, & ex illis timet ſuperpurgationes; non tamen benignas purgationes.

Ad Vanhelmontii placita dicimus, pro *primo*, quod ſine correctione purgantia, præcipuè vehementiora, ſunt venenoſa: correcta verò ſunt ſecuriſſima; ideo inquit Paulus, quod omnia illa ſunt venena malè adminiſtrata: verùm rectè adminiſtrata ſunt manus Dei. Tum pro *ſecundo*, quod in Senatore, &

A aliis, mala adminiſtratio medicamentorum poteſt mortem cauſare. Idem contingit in alimento, & aliis rebus malè adminiſtratis, quæ debitè exhibita ſunt pro ſanitate conſervanda utilia. Tum pro *tertio*, quod ſolus Vanhelmont, credens ſuæ imaginationi, ob conatum contradicendi doctrinis Dogmaticorum, diſſentit à propria ſuorum ſenſuum cognitione, contenditque ſuadere reliquis, ut contra ſenſuum evidentiam credulitati ſuæ adaptentur: ſine putrilagine

B enim à medicamento purgante cauſata, in ſpontaneis evacuationibus humorum contingunt copioſæ evacuationes humorum, qui ſuperfluunt in corpore; viciatis enim officinis ex communi alimento, generatur in illis ſine putrilagine tanta ſubſtantia excrementitia, ut vix poſſet credi, niſi experientia id atteſtaretur, ut patet in hydrope, in qua ſine purgante pharmaco, & ſine putrilagine, tanta evacuatur copia ſeri, ut vix credi poſſit, in corpore contineri.

C Tum pro *quarto*, patet ex dictis, tantam copiam excrementorum in corpore ob vitium officinarum generari ſine corporis ſenſibili imminutione, ut nec ex toto illo tranſmutato in extraneam ſubſtantiam poſſet exſpectari, quod non arguit putrilaginem à pharmaco cauſatam, ſed vitium officinarum producentium. Nec Senatoris mors, ſi vera fuit, convincit pharmacorum vim putrefactivam, ſed Medici offerentis inſcitiam: nec pharmaceutici præparantis ignorantiam,

D ſed malevolentiam Helmontii in Dogmaticos, qui tacuit innumeros quos interfecit, quia non purgavit illos, & purgati viverent, niſi ab ipſo omiſſione, aut malitiâ, proficua purgatio denegaretur.

Resolutio Secunda.

Utrum ante omnem purgationem præ-requiratur præparatio humorum?

§. I.

E *Qualis ſit coctio, qua præparantur humores ante purgationem?*

PRæparatio ad purgationem alia eſt humorum, alia viarum, per quas fit. Humorum præparatio eſt illorum diſpoſitio, quâ aptiores redduntur ad expurgationem. Fit per primas, aut ſecundas qualitates, juxta diverſitatem humorum, qui expurgandi ſunt, quorum alii

ſunt

ſunt ſanguini commixti, integrantes maſſam ſanguinariam; alii ſunt ſupernatantes, ſeparati à ſanguinis commixtione, ſive intra eadem vaſa ſint ſimul cum ſanguine, ſive extra illa permaneant: & ii cacochymi fiunt, & propriis nominibus inſigniuntur, vocanturque jam non ſanguinariæ maſſæ partes, ſed bilis, melancholia, pituita, aut ſerum, qualiter contingit in lacte, in quo dum butyrum, caſeoſa pars, aut ſerum ſunt commixta, dicuntur lac: dum verò ſeparantur à commixtione, ſive ſint in eodem vaſe, ſive in diverſis, jam non dicuntur lac, ſed butyrum, aut nata, caſeus, ſive ſerum.

Dum humores ſunt commixti ſanguini & putreſcunt, præparantur per coctionem in juvativo, ſi manent apti pro nutricatu; in nocitivo, qui licèt inepti nutritioni, poſſunt reduci in benigniorem ſtatum per coctionem, de qua dicit Galenus, quod facit ceſſare putredinem. Propriè ſumpta coctio eſt perfectio viventium à natura, quæ maturatio vocatur ab Ariſtotele *lib. 4. meteororum*. Coctio circa alimentum, elixatio eſt, non autem perfecta coctio: à Medicis tamen pro coctione uſurpatur, quia eſt quædam illius elaboratio, per quam perficitur in ſuo ſubſtantiæ modo, & fit aptum, ut aſſimiletur. Per coctionem in juvativo, putreſcentes humores, qui erant commixti ſanguini, ſeparantur ab ejus commixtione, & fiunt cacochymi, objectum expellentis, & indicant purgationem: & hæc coctio in febribus putridis, communior eſt humorum præparatio requiſita ad illorum purgationem, de qua loquitur Hippocrates *lib. 1. aphor. 22.* dicens: *Concocta medicari, ac movere, non cruda, nec in principiis morborum*. Hinc conſtat, quod pro purgatione in febribus duplex eſt præparatio, alia per quam humores commixti ſanguini præparantur, ut per coctionem ſeparentur ab ejus commixtione, & fiant cacochymi, & apti ut purgentur. Alia eſt præparatio humorum, qui ſunt jam cacochymi, & ſeparati à ſanguinis commixtione; & talis præparatio fit per ea quæ auferunt impedimenta, quæ poſſunt obſtare expulſioni illorum, qualia ſunt craſſities, glutinoſitas, denſitas, nimia tenuitas, & quæ reſerant vias purgationis impeditas; quæ præparatio docetur ab Hippocrate dicente: *Oportet corpora fluida facere*. De uraque præparatione inquirimus, an requiratur in febribus pro purgationibus.

§. II.

Variæ opinantium proponuntur placita.

VAriæ ſunt opinantium ſortes. Mercurialis *lib. 2. aphor. 9.* tenet nullam prærequiri in febribus præparationem pro peccantium humorum purgatione. Tum *primò*, quia eo ipſo, quod humores ſint cacochymi, ſunt omninò præternaturales, & irritant facultatem expultricem ad illorum expulſionem, tanquam objectum proprium illius. Ergo ſine alio præparante expellet illos. Tum *ſecundò*, quia natura per facultatem expellentem eſt potens expellere humores noxios, & nequit impediri in illorum expulſione à facultate retentrice, à qua detinebantur dum erant commixti ſanguini. Ergo ſine præparatione petunt purgari. Alii tenent, quod humores purgandi, aut ſunt tenues, & ii ſunt apti moveri ſine præparatione; aut ſunt craſſi, & indigent præparationne per medicamenta attenuantia. Avicenna *fen. 1. 4. tract. 2. c. 7.* tenet quod humores tenues, ante purgationem petunt præparari, & incraſſari: contra Raſium. Probat, quia non poſſunt purgari, niſi recipiant impulſum facultatis expellentis: Sed ob tenuitatem nequeunt illum recipere: Ergo ante purgationem petunt præparari per incraſſantia.

§. III.

Qualis præparatio requiratur in febribus putridis pro humorum purgatione.

REſolvendum, quod in febribus pro putridis purgandis humoribus, requiritur illorum præparatio per coctionem.

Probatur ex Hippocrate *lib. 1. aphoriſm. 22.* dicente: *Concocta medicari, ac movere, non cruda*. Ergo ex Hippocrate pro purgatione in febribus humorum putreſcentium, requiritur illorum coctio.

Probatur *ſecundò*: Humor qui eſt ſanguini, aut cum utilibus commixtus, donec ſeparetur, non fit cacochymus, nec objectum expultricis, ſicut nec in ventriculo excrementa alimento commixta, non ſunt objectum expultricis, donec coctione ſeparentur. Ergo & humores putridi ſanguini commixti non ſunt objectum expultricis, nec apti purgationi,

donec

donec per coctionem ſeparentur à com- A
mixtione ſanguinis.

Probatur *tertiò*. Humores ſanguini commixti cauſantes febrem, non ſunt apti purgationi, donec deſinant eſſe objectum retentricis. Sed dum ſunt ſanguini commixti, manent objectum retentricis. Ergo inepti purgationi. Probatur minor. Toto tempore quo putreſcentes humores ſunt utilibus commixti, ob illorum utilitatem retinet natura inutiles, ut patet in omnibus coctionibus corporis, in quibus non expellit inutile B
commixtum utili, donec ab utili illud ſeparet, ut apparet in excrementis quæ ſeparantur in ventriculo; in bile, & melancholia, quæ ſeparantur in jecore; in ſero, quod ſeparatur in tertia regione.

Probatur *quartò*. Licèt coctio humorum fiat à natura concoquente, fit medio calore, & aliis coadjuvantibus proportionatis. Sed calor ut concoquat, poteſt proportionari, & coaptari. Ergo per plura poteſt tentari humorum coctio. Probatur minor. Tum reſpectu bilis, C
quæ dum ſit tenuiſſima, & calidiſſima, petit attemperari, & incraſſari, ut tenet Sennertus: ad quod conferunt cichorium, endivia, ſonchus, ſcariola, condrilla, hordeum, borrago, bugloſſa, ſemina frigida, ſuccus citri, granatorum, ribes: quibus, ut tenet Claudinus, utimur ſub variis formis, ſub liquida, ſub ſolida, ſub diluta: ſub liquida fiunt ſyrupi: ſub dilutis ſunt jus, præcipuè pullorum, cùm herbis attemperantibus; ſunt aquæ inſtillatitiæ, & macerata in D
liquore. Sub forma ſolida fiunt rotulæ, & boli. Tum pro adjuvanda coctione pituitæ, proſunt incidentia, & attenuantia, ex parte materialis cauſæ, ut hyſſopus, capilli veneris, agrimonia, ſyrupus de bizantiis, uterque acetoſus, oxymel, ſyrupi de duabus radicibus, & de quinque radicibus. Tum pro humore melancholico utimur humectantibus, & attenuantibus. Sic pro quartana conferunt polypodium, borrago, ſcolopendrium, violæ, ceterach, capparum, gly E
cyrrhiza, ex quibus fiunt ſyrupus borraginis, bizantinus, fumariæ, bugloſſi, ſcolopendriæ, lupinorum, oxyſaccharum, ſimplex, & compoſitum. Tum præcipuè pro remittenda intenſione febris impedientis coctionem, utimur ſyrupo citri, agreſtæ, granatorum, de ſucco limonum, cum aquis tormentillæ, cichorii, endiviæ, ſero lactis, ptiſana, & aliis attemperantibus nive refrigeratis.

§. IV.

Præparatio humorum ſeparatorum à commixtione ſanguinis, qualis ſit?

RESolvendum *ſecundò*, quod humores ſeparati à ſanguinis commixtione, licèt nequeant concoqui, tamen aliis indigent præparantibus.

Probatur. Tum ex Hippocrate 2.*aphoriſm*.9. dicente: *Dum quis purgare voluerit, oportet corpora fluida facere.* Et *lib*.7.*aphor*.68. inquit: *Et ſi ſuprà ſiſtendum; ſi verò infrà, humectare.* Idem docet Galenus *in comment. & lib*.6.*Epidem. comm*. 5. *text*. 29. Tum ex illis recepit uſus pro purgatione humorum cacochymorum ventrem humectare, & emollire per clyſteres ante purgationem. Tum pro impedientibus excrementis ad purgationem utimur etiam clyſteribus emollientibus, & abſtergentibus. Tum ſi evacuandi ſunt humores craſſi, & terreſtres, viſcidi, aut glutinoſi, utimur medicamentis attenuantibus, incidentibus, humectantibus, laxantibus, ſub variis formis. Ergo pro cacochymis humoribus præparandis ad purgationem, utendum variis remediis in id conducentibus.

§. V.

Solvuntur rationes primò propoſitæ.

AD rationes primò poſitas reſpondetur. Tum pro *prima*, quod humores commixti ſanguini, etſi putreſcant, non fiunt cacochymi, donec ſeparentur ab ejus commixtione: ſeparantur autem per coctionem; & ideo coctio eſt eorum præparatio, per quam ſeparati deſinunt eſſe objectum retentricis, & fiunt objectum expultricis, & indicant purgationem. Tum pro *ſecunda*, quod natura per expultricem expellit humores, qui ſeparati à commixtione ſanguinis, fiunt tales, & indicant ſui purgationem: quæ ideo rectè perficitur, quia ut docet Galenus 1. *aphor*. 22. habemus *naturam adminiculantem.* Pro Avicenna fatemur, quod humores tenuiſſimi petunt incraſſari.

RESO

Resolutio Tertia.

Quid ſit purgatio, quotuplex, & à quo indicetur.

§. I.

Deſcribitur purgatio. Partitur primò.

RESolvendum *primò*, quod purgatio in ſua latiori acceptione eſt evacuatio aliorum ſuccorum, præter ſanguinem. Alia fit à natura; alia fit ab arte: B alia eſt univerſalis, quæ fit à toto; alia eſt particularis, quæ fit à parte determinata corporis, ut à pectore, aut capite.

§. II.

Purgatio magis propria definitur, & dividitur.

RESolvendum *ſecundò*, quod Magis recepta Medicis purgatio eſt quæ vi medicamenti tentatur à Medico per medicamenta humores commoventia à prima, aut ſecunda regione. Hæc alia fit per vomitum, tentata per medicamenta vomitoria: alia per ventrem, excitata per pharmaca ſolutiva.

§. III.

Definitur purgatio ſumpta in ſua propria acceptione.

RESolvendum *tertiò*, quod purgatio propriiſſimè accepta, eſt evacuatio per ventrem facta vi medicamenti purgantis, indicata à morbo magno pendente ex humorum cacochymia. Sic tradidimus *tom.1. Reſol. Medic.p.4.diſput.2. ſect.3.reſolut.4.*

§. IV.

Dividitur purgatio propriiſſimè accepta.

RESolvendum *quartò*, quod purgatio alia eſt lenitiva, quæ leniter, ſine vi perveniente ad ſecundam regionem, E primæ regionis commovet ſuccos ad ventrem, quam loco nuper citato deduximus ex Hippocrate *lib.de natura mulier. & lib.7. Epidem. & lib.1. acutor.* Alia eſt purgatio ſelectiva, quæ vi ſelectiva pharmaci humores trahit maxima ex parte à ſecunda regione, commovet in primam, & quàm maximè per ventrem movet, ut deduximus *loco citato*, ex Hippocrate *lib.de medic.purgant.1.aphoriſm.22.24.29.& 4.aphor.* Sunt Pharma-

A ca propriè purgantia in triplici differentia: alia benigna, ſeu moderata: alia mediòcria: alia violenta. Inter benigna ſunt caſſia, manna, ſuccus prunorum dulcium, ſyrup. violat. aut roſarum perſicarum, ſerum lactis, pulveres lactis mechoacan. Sunt mediocria rhabarbarum, agaricus, ſenna, aloë, turbith, hermodactylus, polypodium, mirobolani. Sunt violenta, colocynthis, ſcammonium, elaterium, peplium, helleborus, thymelæa, chamelæa, thapſia, cataputia.

§. V.

Proponitur proprium indicans purgationis in febribus.

RESolvendum *quintò*, quod proprium indicans purgationis in febribus, eſt morbus magnus, pendens ex ſuccorum cacochymia. Sic tradidimus, & probavimus *tom. 1. p.4. diſp. 2. ſect.3.* contra communem aſſenſum Medicorum, qui humores qualitate peccantes tenebant eſſe indicans purgationis: ubi C latè manet comprobata hæc doctrina, quæ deducitur ex Galeno 13. *Methodi, cap.6.* dicente; *Succorum vitium cacochymiam appello, quoties vel flava bile, vel nigra, vel pituita, vel ſeroſis humoribus corpus repletum fuerit, quæ purgatione, quæ cuique ſuperanti ſucco ſit commoda, corrigitur.* Ubi ſuccorum cacochymiam proponit pro purgationis indicante. Idem confirmat *lib. 6. Epidem. comm. 2.* & 2. *aphor.* 37. dicens: *Quæ evacuanda ſunt, qualitatem indicant: hoc verò id eſt,* D *num aquoſa, ac tenuia vacuare expediat, num pituitoſum humorem, num filioſum, num atram bilem, num horum quædam, num etiam omnia?* Hîc pro indicante purgationis cacochymos refert humores.

Resolutio Quarta.

Utrum in omni cacochymia competat purgatio?

§. I.

Ratio dubitandi proponitur, & fulcitur.

PUrgationem diximus indicari à morbo magno pendente ex humorum cacochymia. Dubitatur nunc, utrum in omni morbo magno pendente ex cacochymia humorum, ſtatim competat purgatio, ſine eo quod ob aliquod impedimentum debeat retardari, aut impediri. Videtur quod datâ cacochymiâ, à qua fovetur

fovetur morbus magnus, ſemper ſtatim debeat exerceri purgatio, nullâ aliâ adhibitâ conſideratione. Nam Medicus debet tunc temporis exercere remedium, dum manet indicatum; quia indicatio eſt inſinuatio agendorum, ex Galeno, & per quam invenit occaſionem, & naturam remedii. Ergo ſemel indicata purgatione, non eſt immorandum in illius exequutione.

§. II.

Qualia coindicare, aut contraindicare valent purgationem?

RESolvendum *primò*, quod præter cacochymiam indicantem purgationem in morbo magno, ſunt plura, quæ valent impedire, aut coadjuvare pro remedio indicato.

Probatur *primò*. Eadem currit ratio pro exercenda ſanguinis miſſione indicata, ac pro exercenda indicata purgatione. Sed ſanguinis miſſio non exercetur, licèt ſit indicata, ſi obſtent contraindicantia. Ergo nec purgatio. Probatur minor ex Galeno *lib. de ſanguinis miſſione*, *cap.*11. qui tradens occaſionem mittendi ſanguinem, inquit, quod eſt exercenda ſanguinis miſſio, non ſolùm dum eſt indicata, ſed dum adeſt præſentia poſtulantium, & abſentia impedire valentium.

Probatur *ſecundò*. Pro exercenda purgatione non ſolùm attenditur ad cacochymiam, & morbum pendentem ex illa; ſed ad alias cauſas, ad ſymptomata, ad temperamentum ægri, ad ambientem, ad ætatem, ad conſuetudinem, ad peculiarem ægri naturam, ad ſexum, ad exercitia, ad morbi longitudinem, aut brevitatem, ad membrorum temperiem, ad morborum tempora, ad paſſiones, ad vires & ſyderum influxus, & ad alia, à quibus prima indicatio poteſt impediri. Ergo adhuc præſente indicatione purgandi deſumpta à cacochymia, non ſtatim petit exerceri purgatio.

Probatur *tertiò* ex variis Hippocratis, & aliorum locis, ex quibus ab iis patet impediri indicatam purgationem. Tum ab ipſiſmet febribus, à quibus indicatur; inquit enim Hippocrates *lib. de medic. purgant. Quicumque à febribus fortibus corripiuntur, his medicamentum purgans dare non oportet, donec remiſerit febris, ſaltem non intra quatuordecim dies: carnes enim ipſorum, & ventres, cùm calidi ſint, medicamentum abſumunt,*

A *& nihil repurgatur, & febris major ſit, & calor evertitur, & morbi regii ſpeciem præſe fert.* Et 1.*aphor.* ſi urget neceſſitas, raró, & cum præmeditatione audet purgare. Tum ex accidentibus in febre orta ex cacochymia, ſolet impediri purgatio. Sic Galenus *lib.* 1. *de arte curat. ad Glauc. cap.*14. ſi fuerit febris cum profluvio ventris, tenet, *quod non eſt opus alia evacuatione*. Et Hippocrates *in prorhet. comm.* 2. tenet non eſſe purgandos ob accidentia cibos faſtidentes, deliros,

B in pube parum dolentes, quibus oculus ferox, clauſuſque, ob prædicta accidentia. Tum ratione temperamenti in morbis ex cacochymia, tenet Galenus quod impeditur purgatio, *lib.* 1. *ad Glauc. cap.*14. ubi inquit, quod quicumque calidi, & ſicci naturâ ſunt, ii omnes facilè offenduntur ab integris evacuationibus. Tum à partibus affectis impeditur purgatio in febribus, indicata ab humore cacochymo. Sic Hippocrates tenet, quod eryſipelas ab extra ad intra malum. Ideo

C in illo ſanguinem mittimus, & non purgamus. Et 4.*aphor.*18. à doloribus infra præcordia tenet infernam purgationem prohiberi. Tum à virium debilitate indicata purgatio impeditur; inquit enim Galenus 3.*Meth.cap.*7.& 9.*Meth.cap.*13. quod *major habenda ratio virium, quàm morbi*. Hippocrates *lib. de loc. in homine*, inquit: *Si morbus debilis, & fortis ægrotus, fortiori, quàm morbus eſt, medicamento utendum: ſi verò morbus fortis, & debilis ægrotus, debilibus pharmacis curabis*.

D Ubi purgatio cohibetur à viribus, adhuc indicante cacochymia. Tum ambiens aër impedit purgationem in cacochymia. Hippocrates poſt canem, & ante canem, difficiles judicat purgationes. Galenus *de purgandi rat.* à canis ortu per plures dies prohibet purgationem. Paulus *lib.*2.*cap.*37. præcipuè prohibet in æſtate, ſi æger ſit calidi temperamenti. Tum in cacochymis ætates prohibent purgationem, vel aliqualiter impedire poſſunt, quia ut inquit Hippo-

E crates *lib. de genitura: Habenda eſt ratio hominis, ætatis, & ſpeciei:* ideo *in Epidem.* refert, ægrotantium & ætates, & ſexus pluries: & in prima ætate, & ultima ſæpe recuſamus purgationem. Tum renuit purgare ſæpe ratione conſuetudinis, ex Galeno 1. *ad Glauc.c.*14. Hippocrates *lib. de medicam. purgantibus*, inquit quod ſi alicui pharmacum dare voles, ſive ſurſum purgans, ſive deorſum, interrogare ipſum oportet,

an

an priùs biberit melicratum, & an alvus excitata moventibus ſit, an celeriter obediat, an dura. Ex nimis enim concitata alvo, ex conſuetudine cognita prohiberi debet purgatio, quia ex eodem, turpis eſt calamitas exhibito pharmaco ægrum perire. Tum, natura peculiaris ægroti poteſt impedire uſum purgationis, ex Galeno 1.*ad Glauc.c.*14. vel ratione antipathiæ cum medicamentis purgantibus, vel quia corpus facile eſt reſolvi à medicamento, vel quia abhorret ventriculus. Tum ſexus ſolet prohibere purgationem, præcipuè ratione fœtus in utero, vel ratione lactationis. Tum duratio morbi, ſi vires proſternit, purgationem impedit; inquit enim Hippocrates 1.*Epidem.* de Scamandro in Lariſſa, quod videbatur multo tempore quod potuiſſet morbum ferre, niſi ex pharmaci vi periſſet. Tum morbi tempora prohibent purgationem, dum in illis nondum manifeſtatur cacochymiæ præſentia: ideo Hippocrates in principiis morborum, crudâ exiſtente materiâ prohibet purgationem, niſi ab orgaſmo manifeſtetur cacochymia. Tum acceſſiones valent impedire cacochymiæ purgationem. Hippocrates 4.*Epidem.* tenet acceſſiones conſiderandas eſſe, & quando redeant: & *in aphoriſm.* ait: *In acceſſionibus abſtinere oportet.* Et Avicenna inquit: *In acceſſionibus nihil moveas.* Tum ſolent impedire indicatam purgationem, ex Hipp. *lib. de aëre, & loc.* magnæ temporum mutationes, ambo ſolſtitia, & æquinoctia, dies caniculares, Arcturi exortus, Pleiadum occaſus, plenilunia, conjunctiones, dies quarti lunæ, ſi commodè vitari poſſint purgantia; ſin minus, ut inquit Valleſius, minima omnium indicationum eſt, quæ ſumitur ab Aſtris. Conſtat ergo ex dictis, quod adhuc data cacochymia fovente febrem, ſunt plura, quæ poſſunt impedire quo minus ſtatim propinetur medicamentum purgans. Attendendumque ſemper inter indicans, & contraindicantia, ad id quod magis urget, altero non neglecto.

§. III.

Solvitur ratio dubitandi primò adducta.

AD rationem dubitandi, reſpondetur ex dictis cum Galeno, quod indicatum remedium magnum petit exerceri dum adeſt præſentia poſtulantium, & abſentia impedire valentium.

Resolutio Quinta.

Utrum dum timetur recidiva in febrium ſolutione, ſit utilis purgatio.

§. I.

Proponitur, & fulcitur ratio dubitandi.

TOmo 1. *Reſolut. Medicar. diſp. unica,* egimus de morborum recidiva, quæ eſt reditus ejuſdem morbi jam ſoluti ex toto paulò antea in ſeipſum, ex vi morbi ſoluti: & hæc vocatur recidiva propria: impropria vocatur quæ ſine omnimoda morbi remiſſione ſupervenit. Recidiva propria alia eſt legitima, quæ oritur ex materia relicta ex morbo recidivante poſt imperfectam judicationem; ex Hippocrate 2.*aphor.*12. Recidiva illegitima eſt duplex, alia proveniens ex intemperie calida in jecore, aut internis partibus relicta, alia proveniens ex indebito victus uſu.

Propoſuimus cum Mercuriali, *in tom.1.Reſolut.in aphor. comm.*12. quod ſi timetur recidiva, nihil moliendum, quia *multa nocent mota, quæ ſi non moverentur, non nocerent*, ex Hippocrate: & purgatione commoti humores interturbantur à coctione in intervallo intenta à natura; & ideo Hippocrates morbo ad judicationem eunte, tenet quod melius eſt quietem habere.

§. II.

Quid tenendum, reſolvitur ex loco citato.

REſolvendum, quod juxta recidivæ cauſas adaptatur purgandi ratio. Sic tradidimus *loco citato, reſolutione ultima.* Probatur: Tum, quia ſi recidiva timetur ex eis quæ relinquuntur, ſi timetur, quia nondum erat perfectè cocta materia, non purgandum, ne interturbetur coctio, quam tentat natura pro perficienda morbi terminatione, ſi relicta eſt materia; quia maligna, & perniciosa vires reſolveret, & debiles non potuerunt illam expellere; & quanto citiùs pharmaco removetur, citiùs vires proſternit ex toto, & perit animal. Ergo dum ab iis cauſis timetur recidiva, non eſt tentanda purgatio. Tum ſi timetur recidiva ab intemperie calida in viſceribus relicta, viſcera & humores petunt attemperari, & repugnat purgantis pharmaci exhibitio; quia ſeipſo calefacit,

& calidos humores commovet in partes internas calore intemperatas. Tum ſi ex indebito victus uſu timetur recidiva, lenitiva purgatio proderit, auferendo cauſam. Ergo dum in febribus timetur recidiva, juxta cauſas diverſas, ob quam timetur, ſumenda eſt ratio purgandi.

§. III.

Ad dubitandi rationes reſpondetur.

AD fundamenta pro Mercuriali adducta, reſpondetur quod licèt in ſuperabundante cacochymia ex indebito uſu in victus ratione, non negamus pharmaci lenitivi uſum; in reliquis tamen cauſis recidivæ nullum admittimus in metu recidivæ in febribus pharmacum, ob propoſitas rationes pro Reſolutione.

Resolutio Sexta.

Utrum Purgatio per vomitum ſit utilis pro febrium curatione?

§. I.

Quid ſit vomitus, & de variis ejus differentiis.

ARs imitatur naturam, hæc molitur evacuationes per omnes corporis regiones, ut inquit Quercetanus, & ſurſum, & deorſum: & alias efficit univerſales, alias particulares. Generales evacuationes tentat per ventrem & vomitum, per ſudores, & urinas. Frequentiores generales evacuationes conſequitur per ſeceſſum, & per vomitum. Per ſeceſſum tentatur purgatio per pharmaca ſolutiva, quæ indicantur modo quo ſuprà propoſuimus, per os ſumpta, vel per clyſteres in ventrem injectos, de quibus infrà agemus: nunc verò de vomitu.

Vomitus eſt ventriculi depravatus motus concuſſivus, quo vis expultrix irritata, contractis fibris partis inferioris, laxatiſque ſuperioris, materiam in capacitate contentam, ſibi moleſtam, ſenſibiliter per ſuperiora violento impetu rejicit. Vomitus alter eſt naturalis, alter artificialis. Naturalis, aut ſupervenit ſine morboſa conſtitutione, vel præſente morbo: & ut ſic vomitus aut eſt periodicus, aut criticus, aut ſymptomaticus. Periodicus ſolet fieri in aliquibus, quia aſſuetus, præcautionis cauſâ: criticus ſupervenit in febribus, in quibus materiâ coctâ, intendit natura illam expellere per vomitum. Symptomaticus dicitur, qui per febres, aut alios morbos contingit, materiâ crudâ, diminutus, aut concitatus, ſine ægri levamine. Vomitus artificialis dicitur, qui provenit ab externis cauſis, præcipuè concitatus per medicamenta vomitoria. De quo præcipuè agimus, inquirentes an poſſit eſſe remedium pro febribus curandis.

§. II.

Proponitur ratio dubitandi, & vomitoriorum varius uſus.

QUæ ſuperfluunt in prima regione, ut tenet Claudinus *lib. 2. de ingreſſu ad infirm. cap. 3.* ſi deorſum inclinant, potiùs per clyſteres petunt evacuari; ſi ſurſum, per vomitum; ſi in media ventris regione, per lenientia. Surſum inclinare demonſtrant nauſea, perturbatio ventriculi, aut repletio in illo; ſtat enim ſub lenitiva purgatione, quæ ventrem deponit, evacuatio per vomitum, per lenientia, & per clyſteres exhibita. De vomitu nunc agimus, non qui fit à cauſis internis præternaturalibus, ſed de illo, qui tanquam purgatio lenitiva, tentatur à Medico, præcipuè in febribus; & fit concitatus à medicamentis vomitoriis.

Medicamenta vomitoria, alia apud Dogmaticos ſunt recepta, alia apud Spagyricos ſuperaddita, adaucta, & decantata. Quæ communia Dogmaticis in uſu habentur, ex Galeno 3. *de ſympt. cauſis:* vel ventriculum nimiâ copiâ gravant, & quantitate moleſtant, aut qualitate acri & mordicante vellicant, & lancinant, aut à tota ſubſtantia, aut quia venenoſa, ſunt omninò contraria: hinc vomitoria dicuntur benigna, mediocria, vel violenta, ex Galen. *lib. 1. de aliment. cap. 1. de ſeſamo, & lib. 15. de uſu part. c. 4.* Claudinus mitiora componit, & Quercetanus ex aqua tepida cum ſyrupo acetoſo, vel oxymelite ſimplici, vel oleo olivarum, vel amygdalarum dulcium, quæ exhibentur in magna quantitate. Mediocria fiunt ex decoctione raphani cum radice & ſemine atriplicis, erucæ, naſturtii, cepæ, vel ex decoctione aſari, quibus additur ſyrupus acetoſus, vel oxymel ſcilliticum, aut hydromel compoſitum cum radice aſari, vel cum diaſaro. Fortiſſima vomitoria ac violentiſſima fiunt ex veratro albo, vel ex u

tro-

que helleboro, thymælea, chamælea, peplio & aliis ſimilibus.

Inter vomitoria inventa à recentioribus, proponit Quercetanus plures formulas à Rulando præſcriptas, qualia ſunt ſpiritus aureus, aqua benedicta Rulandi, aqua terræ ſanctæ, vinum maceratum in calice chymico, crocus metallorum, ad piſi magnitudinem maceratus per horas xxiv. in ℥. iv. vini albi. Doncelli pro provocando vomitu laudat acetum ſcilliticum, aquam de Æſculapio, crocum Metallorum, flores antimonii, mercurium vitæ, ſal vitrioli, ſyrupum vomitorium Arthomani, vel Gralingii, turpetum minerale, vinum reguli antimonii: quorum formulas præſcribit in ſua Pharmacopœa Dogmatica Spagyrica. Hodecus plures continet *art.* 11. *de vomitu.* Vvillis *tom.* 3. *Sect.* 2. *cap.* 3. varias ex Spagyricis formulas refert. Doncelli præter alias plures formulas, tres proponit. Pro vomitorio levi,

♃. aquæ communis, vel aquæ hordei, aut flor. arantiorum ℔. j. ſyrupi acetoſi ℥. iij. Miſce, ſumatur tepidum. Pro mediocri,

♃. ſalis vitrioli ʒ.j. fiant pilulæ cum ſyrupo cinnamomi: vel loco illius repone ʒ.j. cryſtalli vitrioli depurati. Commendat ſal vitrioli multis encomiis cum Angelo Sala. Vel

♃. Mercurii vitæ g̃. xij. infunde in ℥. vj. vini per horas xij. in loco calido: cola, bibatur vinum. Vel

♃. turpethi mineralis g̃.x. confectionis hyacinthorum q. ſufficiat. Fiat pilula. Vel

♃. vitri antimonii pulverizati g̃. x. vini potentis ℔. ß. Fiat vomitorium. De iis omnibus inquirimus, an eorum uſus ſit utilis pro febribus curandis.

§. III.

Pars negativa proponitur & fulcitur.

Videtur, quod vomitus non ſit utilis in febribus. Tum *primò*, quia Celſus damnat illius uſum, dicens: *Illud ſcire oportet, omne ejuſmodi medicamentum, quod potui datur, ægris non ſemper prodeſſe, ſemper verò nocere ſanis.* Tum *ſecundò*, Valleriola *lib.* 3. *enarrat.* meminit conſtitutionis febrium, in qua ſuperveniente vomitu, ægri animi deliquiis tentabantur. Ex quo apparet vomitum in febribus eſſe ſuſpectum. Tum *tertiò*, vomitus atræ bilis ex Hippocrate 4. *aphoriſm.* 22. eſt lethalis. Ergo ſi concitatus

A vomitoriis, in febribus, poteſt mortem cauſare. Tum *quartò*, per febres ventriculus fit debilis, & ægri fiunt graciles. Celſus in iis prohibet vomitum, ne per illum rumpatur vena. Tum *quintò*, vomitus apud veteres fuit frequens, & ob varia ejus incommoda receſſit ab uſu noſtris temporibus, quia corpus violenter movet, deturbat, agitat, irritat, & plura commovet ſymptomata: quod maximè obſtat in febribus, præcipuè in habitu carnoſo, ex Hippocrate 4. *aphor.* 7.

B & præcipuè in iis, qui collum habent longum, pectus anguſtum, ſi ſint ad tabem diſpoſiti, ventriculo debili, obnoxii inflammationibus, & faucium abſceſſibus, & aurium, ac oculorum doloribus, ut proſequitur Quercetanus. Ergò pro febribus vomitus eſt inutilis.

§. IV.

Pars affirmativa fulcitur, & ſancitur.

C Eſolvendum, quod vomitus, & medicamenta vomitoria, præſtantiſſimum ſolent eſſe remedium in febrium curatione.

Probatur *primò*, in febre, quæ ſupervenit ex ventriculi cruditate, de qua egit Galenus *lib.* 8. *Methodi, cap.* 5. & Avicenna *fen.* 1. *lib.* 4. *tract.* 1. *cap.* 15. de eadem agit ſub titulo *de febre Ephemera ex nauſeativa ſatietate*, à qua febrem oriri tenet Galenus *lib.* 8. *Methodi, cap.* 5. dicens: *Quoniam igitur diariæ febres ex*

D *hujuſmodi corporum temperamentis, ſæpe numero etiam ciborum cruditatibus ſuccedunt.* Et Avicenna idem tenet, dicens: *Quandoque accidunt ex nauſeativa ſatietate vapores multi, ex quibus accenditur caliditas, & inflammantur ſpiritus, quare accedit febris.* Sed ventriculo gravato, indicare evacuationem per vomitum, docet Galenus *lib.* 7. *Methodi, cap.* 13. *lib.* 11. *Method. cap.* 1. & *lib.* 2. *ad Glauc. cap.* 2. inquit: *Indicationes ex parte ſitus, ventriculum autem per vomitum,*

E *inteſtina autem per inferiores excretiones evacuare.* Et idem confirmat 1. *ad Glauconem, cap.* 14. dicens: *Qui ex vitioſis humoribus os ventriculi vellicantibus diſſolvuntur, hos poſt aquæ calidæ, aut hydrelæi potum, fac evomere.* Et Avicenna in cura nauſeativæ ſatietatis, inquit: *Et ſi fuerit aliquid cibi, aut fæcis, aut gravitatis remanens in ſtomacho, oportet, ut facias vomere ipſum.* Ergo in febre orta ex ventriculi cruditate vomitus eſt remedium.

Probatur *ſecundò :* In febribus continuis, in quibus ſi fiat criſis per vomitum, qui ſit diminutus, ſunt ex uſu vomitoria; inquit enim Avicenna *fen.* 3. *lib.*3.*tract.*5.*cap.*8. *De vomitu quidem critico, & qui confert febribus acutis.* Et ſuperaddit: *Et vomitus quidem criticus eſt liberativus.* Ergo diminutus debet vomitoriis juvari in febribus.

Probatur *tertiò* de febribus particularibus. Tum de febre quotidiana inquit Galenus, quod utilis eſt vomitus in illa; & Avicenna in ejus curatione inquit: *Et vomitus fiat cum aqua raphani, & raphano infuſo in ſyrupo acetoſo.* Tum in quartana intermittente, in ejus cura inquit Avicenna: *Et vomitus iterum, & propriè ante cibum, & poſt cibum etiam eſt conveniens: & propriè in die paroxyſmi, & ante paroxyſmum.* Tum de febribus intermittentibus biliosis idem patet ex Galeno; qui *lib. quos, quibus, & quando purgare oportet*, inquit, bilem, & pituitam interdum debere purgari per vomitum, ſeu per ſuperiora. Ergo pro iis febribus confert vomitus.

Probatur *quartò* ratione. Pro humorum evacuatione, ſumitur indicatio à parte affecta, & ut ſuprà diximus, juxta hanc indicationem, ſi humores infeſtent ventriculum, petunt purgari per vomitum, exhibito vomitorio; ſi mediam regionem, per leniens medicamentum ſumptum per os; ſi in inferiori & in inteſtinis remanet cauſa moleſtans, per clyſteres. Ergo læſo ventriculo, nauſea, aut vellicationes demonſtrantes copiam humorum per vomitum, indicant purgationem per illius uſum.

§. V.

Solvuntur rationes primò oppugnantes.

AD fundamenta contrariorum reſpondetur. Tum pro *primo*, quod Celſus damnat continuum uſum vomitoriorum, qui ab antiquis introductus fuerat, & per violentiſſima medicamenta, à quibus & ventriculus lædebatur, & varia ſuperveniebant accidentia. Tum pro *ſecundo*, quod Valleriola narrat peſtilentem conſtitutionem febrium, quæ ſymptomaticis vomitibus terminabantur, quæ non poterant juvari vomitoriis; benè tamen juvant, qui ſunt utiles, & per quos utiliter evacuatur ventriculi ſarcina faciens febrem. Tum pro *tertio*, quod Hippocrates prohibet vomitoria pro atrabiliariis humoribus, propter damna quæ poſſunt ſupervenire ex illorum commotione; non tamen in reliquis humoribus, qui tutò & ſecurè poſſunt evacuari per vomitum. Tum pro *quarto*, quod ſi ægri, vel ex propria conſtitutione, aut ab aliquo morbo debiles ſunt, aut in illis ſit ſtomachus ſummè debilitatus, eſt in iis contraindicans pro vomitoriis, præcipuè violentioribus: nec tollit quod nequeat vomitus eſſe utilis, in quibus hæc non obſtant. Tum pro *quinto*, quod loquimur de uſu vomitoriorum in febribus, dum non ſunt contraindicantia, quæ impediant illorum uſum; quia ex Galeno *lib. de ſanguinis miſſione*, tunc debent exerceri remedia, dum adeſt præſentia poſtulantium, & abſentia impedire valentium.

RESOLVTIO SEPTIMA.

Utrum clyſteres ſint ex uſu pro febrium curatione.

§. I.

Proponuntur ventrem moventia per infernam alvum.

EOrum quæ ſuperabundant in ventre, inferuntque læſionem, tria aſſignamus loca, in quibus maximè apparent læſiones, ventriculus, media inteſtinorum regio, & inferior pars. Quæ in iis redundant partibus, petunt evacuari per medicamenta largo modo dicta lenientia, quæ aut per os ſumuntur, ut vomitoria, & quæ purgant mediam ventris regionem; vel per ea quæ injiciuntur per inferiorem ventris regionem. Hæc ſi ſint ſolida, dicuntur ſuppoſitoria; ſi liquida, ænemata, ſeu clyſteres, de quibus intendimus agere.

Suppoſitorium paratur ſub forma ſolida, rotunda, & oblonga. Eſt duplex: alterum, lene, & facile paratu, ex radice, germine, aut caudice malvæ, betæ, atriplicis, braſſicæ, mercurialis, ſalſo butyro inunctis, vel ſapone: vel parantur ex farina cocta in aqua, & ſale, vel candela oleo inuncta, aut ex ficu inverſa, aut lardo commixta cum grumo ſalis. Alia ſunt communia in officinis ex melle cocto ad conſiſtentiam cum ſale. Fit fortius ſuppoſitorium ſi inſpergatur cum hiera, agarico, ſale gemmæ. Vel

♃. pulver. hieræ picræ, & logodionis, ana ʒ.j. ſalis gemmæ ʒ.j. cum melle Perſico fiat ſuppoſitorium filo appenſum. Vel ex eiſdem ingredientibus fit nodu-

lus

lus cum oleo, ſyrupô, aut adipe, ſub forma molliori.

Sub forma liquida parantur clyſteres, ut injiciantur per anum, quæ ænemata, ſeu injectiones dicuntur, de quibus præcipuè diſputamus, quia illorum uſus frequentior eſt apud Dogmaticos.

Acceptio clyſteris eſt multiplex. Celſus *lib.*1. *cap.*12. clyſteres vocat infuſiones, ſeu immiſſiones: & ut ſic, juxta partes, in quas injiciuntur, variant in nominibus; ſi in aures, auriculares, ſeu otenchytæ dicuntur: ſi in veſſicam, ſyphones, ſive catheteres: ſi in uterum, metrenchytæ: ſi per anum in ventrem, propriè clyſteres, ſeu ænemata nominantur, quorum uſus communiſſimus ſemper fuit apud Medicos Rationales, inter quos annumerantur Aëtius *lib.*3. *cap.*15. Paulus *lib.* 1. *cap.* 44. Actuarius *lib. de compoſit. medicam.* Avicenna *fen.*4. *cap.*17. Galenus *lib. artis medicinal. c.*89. *de rat. vict.* & 8. *Method. cap.*5.11. aliiſque in locis.

§. II.

Quid ſit clyſter, & quotuplex, ratione finis.

Clyſter, & ænema communiter pro eodem uſurpantur. Alii pro clyſtere intelligunt inſtrumentum, quo injicitur: pro ænemate materiam quæ injicitur. Nos clyſterem dicimus eſſe injectionem materiæ liquidæ, per anum receptæ in inteſtina, ſanitatis causâ. Ratione finis, ob quem injicitur clyſter, & ratione materiæ, ex qua fit, aut dicitur nutriens, aut adſtringens, aut detergens, aut anodynus, aut acris, aut alterans, aut emolliens, aut purgans, de quo præcipuè agimus, quatenus ſub lenitivis admittitur. Hos fines conſequuntur injectiones ob varia ingredientia, ex quibus componuntur, quas varii Authores proponunt, inter quos Perdulcis, Claudinus, Quercetanus, & Doncelli: ex quibus transferemus aliqua.

Clyſter nutriens prodeſt dum aliter nequit cibus offerri, vel quia æger abhorret cibos, vel non concoquit ventriculus, vel non retinet: & ideo per inferiorem ventrem per injectiones ſubminiſtratur ſubſtantia nutriens, ex qua attracta à jecore, poſt aliquam elaborationem in inteſtinis præſtat pro illis materiam in febribus. Talia ſunt vinum cum hordei decocto, lac cum vitellis ovorum, vel ſine illis, lac cum melle, jus pulli, cremor hordei, in validiori febre A carnis decoctum cum herbis refrigerantibus. Doſis ad ℔. ß. Apparet hujus uſus maximè pro febribus.

Clyſter adſtringens eſt qui injicitur ad fluxum ventris compenſcendum. Fit ex decoctione adſtringentium, ſive radicum biſtortæ, aut ſymphyti, ſive ex foliis, aut cortice quercus, ſive ex plantagine, polygono, burſa paſtoris, foliis myrthi, lentiſci, nucibus cupreſſi, gallis, glandibus, myrtillis, ſumach, aut B balauſtiis, malicorio: ſive cum pulveribus gummi Arabici, tragacanthi, bolo Armeno & ſimilibus.

Clyſter detergens contrà fit, dum indigent ablutione inteſtina ab humoribus acribus, aut ulcerantibus. Fit ex decocto pro injectione, in quo coquatur hordeum, furfur macrum, orobus, lupini, fabæ, agrimonia: diſſolvitur in colatura mel, ſaccharum, aut ſyrupus, cum ovorum vitellis.

Clyſter anodynus, ſive ſedativus do- C loris, pro diverſitate affectionum ſolet parari per injectiones illis appropriatas, refrigerantes, & malacticas, pro renum dolore; laxantes pro calculo, vel arenulis, ex malacticis pro colico dolore, pro doloribus ex lumbricis per injectiones partim dulces, partim amaras.

Clyſter anodynus pro inteſtinorum doloribus variat etiam juxta cauſas; ſi enim procedant ab induratis fæcibus, ex malacticis, ſeu laxantibus fiunt injectiones: ad intemperiem verò pro uſu ſunt D aquæ pollentes contrariis viribus: ſi ſit ulcus, detergentibus utendum: ſi ſint flatus, diſcutientibus: ſi craſſa pituita, incidentibus, & diſcutientibus: ſi urget vehemens dolor, narcoticis.

Clyſter acris eſt ex uſu pro excitandis conſopitis facultatibus, & ad revellendum ex capite. Ad hunc uſum fiunt injectiones ex muria, vel fit decoctum betæ, ſiclæ, atriplicis, mercurialis, braſſicæ, pulegii, origani, thymi, centaurii minoris: diſſolvatur mel anthoſatum, confectio hieræ, diacolocynthidos, ſal E gemmæ, pilulæ cochiæ.

Clyſteres, de quibus maximè dubitamus, & qui in frequentiori ſunt uſu pro febribus, ſunt cathartici, & purgantes, malactici, ſive emollientes. Simplices fiunt ex oxymelite, hydrelæo, ptiſana, vel ſolo oleo, pinguedine, jure: vel fiunt ex decocto radicum althææ, liliorum, malvæ, parietariæ, mercurialis, violariæ foliis, ex prunis, paſſulis, ſeminibus hordei, lini, fœnugræci, meli-

loti,

loti, camomilla, atriplice, braſſica; & ex purgantibus, cum hiera, benedicta, diaphœnicone, catholicone. Pro bile ſuperadditur caſſia, diacaſſia, catholicon, diaphœnicum ſimplex, & ſolutivum. Pro pituita infuſio agarici, aut colocynthidos. Pro melancholia, mel anthoſatum, bugloſſatum, hamech ſimplex, aut compoſitum. Pro ſeroſis ſuccis, benedicta laxativa, diacarthamus, ſuccus ireos: olea verò in purgantibus hebetant. Purgantes hi clyſteres maximè reducuntur ad purgantia lenientia, & de iis præcipuè inquirimus, an ſint remedium aptum pro febrium curatione.

Doncelli ab Spagyricis deducit clyſterem appropriatum ad expurgandum ventrem, ad mitigandum dolorem, ad cruditates expurgandas, ad humores tartareos, & reliquos quoſcumque humores, ad lumbricos, quem divinum vocat: ideo placuit illum præſcribere.

℞. croci metallorum ʒ. ſs. vel ʒ.j. infundatur per xxiv. horas in ℥. vj. vini, aut aquæ appropriatæ; cui pro injectione ſuperaddantur ℥.iij. juris: aut fiat ſufficiens doſis pro clyſtere.

§. III.

Pars negativa proponitur à Vanhelmontio.

VAnhelmont avidus exterminandi omnia remedia Dogmaticorum ab uſu Medicinæ, ridiculis, imaginatiſque fundamentis impugnat clyſteres. Tum *primò*, quòd clyſter eſt remedium pudendum, & belluinum, ab anu quadam edoctum. Ergo indignum hominibus. Tum *ſecundò*, quia clyſter eſt peregrinus, & moleſtus inteſtinis, ex quo patet, quod illis ſit ingratus. Tum *tertiò*, quia præcipuè ſolutivi clyſteres, qui applicantur in febribus, ſunt inutiles pro illarum curatione, cùm nec materia illarum expellatur per illos, nec febres curentur. Ergo fruſtra applicantur pro illarum curatione. Tum *quartò*, quia qui habet adſtrictam alvum, curatur laxando illam, & pro hoc affectu curando poteſt prodeſſe clyſter, & non pro febre, cui non opponitur laxatio ventris. Ergo fruſtra pro febribus adhibetur clyſter.

§. IV.

Communis doctrina præfertur, & fulcitur.

REſolvendum, quod aliqui clyſteres poſſunt prodeſſe in febribus, laxantes, & lenientes; ſunt enim utiliſſimum remedium pro ipſarum curatione. Admittunt eorum uſum, præter imaginarium Vanhelmontium, quicumque non delirant, & ſic conſentiunt omnes Sectæ Medicorum, & tenent Magiſtri Dogmaticorum.

Probatur *prima pars* Reſolutionis, quod ſcilicet præter lenientes, reliqui clyſteres poſſint prodeſſe in febribus. Nam dum plures complicantur affectus, ex Galeni *lib. 1. de arte curat. ad Glauc.* doctrina, *curantis conſilium debet dirigi ad id quod magis urget, altero non neglecto.* Sed morbi, ad quos ſunt ex uſu reliqui clyſteres, poſſunt complicari cum febribus, & ipſam fovere febrem. Ergo pro illis auferendis morbis, cauſaque fovente febrem, erunt remedium utile clyſteres, per quos curantur febres.

Probatur *ſecunda pars*, quod ſcilicet lenientes clyſteres ſint ſæpe neceſſarii ad febrem curandam. Tum quia pro febrium curatione eadem eſt indicatio ad evacuandum per clyſteres contentum in infima regione ventris, atque ad evacuandum per vomitum, quod continetur in ventriculo fovens febrem. Sed quod obſtat in ventriculo curationi febrium, petit vomitu evacuari. Ergo quod in inferioribus inteſtinis obſtat, petit evacuari lenientibus clyſteribus.

Probatur *ſecundò*. Illud remedium eſt neceſſarium pro febre curanda, quod evacuat id quod poteſt habere rationem cauſæ pro ipſa febre intendenda, aut conſervanda. Sed tam excrementa retenta, quàm pravi alii humores contenti in inferioribus inteſtinis, poſſunt in febribus in illis putrefieri, & febrem intendere. Ergo clyſteres lenientes illos evacuantes ſunt neceſſarium remedium febrium.

Probatur *tertiò*. Licèt clyſter non indicetur per ſe à febre, prout eſt calor; indicatur tamen per accidens ab humoribus, praviſque ſuccis contentis in inteſtinis, prout ſunt cauſa conſervativa febris, prout ſunt impedimentum pro exercenda miſſione ſanguinis, & pro aliis remediis, per quæ petit febris curari. Ergo ut utile remedium eligendus clyſter.

Probatur *quartò*. Debilitas, & depravatio intellectus eſt quærere rationes oppoſitas eis quæ manifeſtè percipiunt ſenſus ſani hominis. Sed manifeſtis experientiis convincitur, ſi non delirant ſenſus, quod per omnes ætates, in omni temperie, in qualibet febre ſit

utilis uſus clyſterum emollientium. Ergo fruſtra nuda fronte contrarium levibus vellicationibus intendit ſuadere Vanhelmont.

§. V.

Figmenta Vanhelmontii rejiciuntur.

AD Vanhelmontii objectiones reſpondetur. Tum pro *prima*, quod belluina objectio Vanhelmontii potiùs irridenda, quàm ei ſatisfaciendum; eſt enim belluinum fundamentum, quod homo non utatur ratione, nec per illam eligat quod ſibi utile, illudque quod natura per inſtinctum fecit cognoſci à brutis, quæ per illum fugiunt contraria, appetunt verò & proſequuntur utilia: eligunt ſibi propria alimenta, renuunt venenoſa, & inutilia: proprias ſibi eligunt medicinales herbas, loca eligunt commoda pro ſui habitatione, ſanguinem deponunt, dum ſentiunt illius pondus: ventrem deponunt, dum illius gravitatem ſentiūnt. Belluinum ergo eſſet hominem per rationem non eligere ea quæ ſibi utilia, & quæ eligi à brutis per inſtinctum cognoſcit. Tum pro *ſecunda*, quod alimentum petit eſſe familiare naturæ, medicamentum autem diſſimile; & ideo clyſter qui non offertur ut alimentum, ſed ut medicamentum, non petit eſſe familiaris, ſed diſplicens inteſtinis, ut irritata prorritent quæ inutilia retinent. Tum pro *tertia*, quod per clyſteres evacuatur cauſa conſervans, aut fovens febrem; & ideo licèt non indicetur clyſter per ſe à febre; indicatur tamen per accidens, tanquam ab ejus cauſa. Tum pro *quarta*, quod clyſteres lenientes ſimul fiunt etiam purgantes, & apti non ſolùm ad laxandum ventrem, ſed ſimul ad purgandos pravos ſuccos contentos in inteſtinis.

Resolutio Octava.

Utrum lenientia per os ſumpta, ſint in febribus utilia.

§. I.

Quæ ſint lenientia propriè accepta, & quot eorum differentiæ.

LEnientia propriè ſumpta, ad quæ reducuntur vomitoria, & injectiones, dicuntur medicamenta, quæ per os ſumpta ventrem ſolvunt ſine vi occulta: alia purgant leniendo, ut manna: alia

A comprimendo, ut mirobalani: alia lubricando, ut docuit Meſues agens de horum differentiis. Differunt etiam ratione formæ, ſub qua aſſumuntur, aut in potione, aut bolo, aut forma ſolida, quod commune eſt pro lenientibus, quæ ſine delectu purgant, & pro purgantibus ſelectivè. Lenientia primas vias exonerant, aut lævigando inteſtinorum interiorem tunicam ſuâ ſubſtantiâ pingui, vel emolliendo fæces induratas, vel abluendo aquea humiditate, & ſimul ab-
B ſtergendo, ut aqua hordei. Dum ſimul intendimus per lenientia emollientia deonerare ventrem à fæcibus retentis, & ſimul à contentis pravis ſuccis in illo ſtabulantibus, utimur pharmacis ſolutivis levioribus, quales ſunt caſſia fiſtula, mirobalani, manna, ſyrupus ſolutivus, & alia: inter hæc enim communiter annumerantur ab Arabibus ea medicamenta purgantia, quæ ab ipſis vocantur benedicta, ſub quibus eſt caſſia Arabum, quæ calefacit, & humectat in primo or-
C dine, cujus pulpâ utuntur Medici aliquando in potione, ſæpiùs in bolis cum ſaccharo formatis. Manna continetur ſub his lenientibus, quæ temperata ſunt, & in jure diſſolvitur, & exhibetur ab ʒ.iij. ad ʒ.iiij. Solet exhiberi cum aliis purgantibus commixta. Tamarindi etiam ſunt lenientia, quorum frigiditas in frigidis ventriculis corrigenda, & ſolent commiſceri cum caſſia, aut manna pro potu. Mirobalani ſub iis ſunt ſolutivis pharmacis, quorum ſunt quinque genera, flava, chebula, Indica ſeu nigra,
D emblica, bellerica. Rarior eſt horum uſus noſtris temporibus. Aloë eſt frequentior: ſicca eſt ordine tertio, calida ordine primo: purgat præcipuè bilioſos ſuccos, ſimul & craſſiores: in aliquibus frequens eſt illius uſus; non tamen ſine noxa. Inter compoſita lenientia etiam recenſentur aloës, pilulæ maſtichinæ, & de tribus, ſyrupus roſaceus ſolutivus, & ſyrupus violaceus ſolutivus, electuarium lenitivum, diaſebeſten, diacaſſia, diaprunis: de quibus inquirimus, an ſint
E ex uſu pro febribus curandis.

§. II.

Pars negativa proponitur, & fulcitur.

VIdetur quod lenientia communiter recepta, non poſſint eſſe ex uſu pro febrium curatione, & quod in illis nullam præſtent utilitatem.

Tum *primò* patet de lenientibus benignis,

nignis, quæ vocantur benedicta, qualis eſt manna, caſſia fiſtula, quæ non ſolùm movent ventrem, ſed vi ſelectiva attrahunt alios humores: quæ cùm nondum ſit cocta materia cauſans febrem, non debent exhiberi in principiis morborum, ex doctrina Hippocratis.

Tum *ſecundò* patet de comprimentibus, quales ſunt tamarindi; nam ſuâ vi adſtringente retinent excrementa, & alios ſuccos pravos, qui retenti curationi febrium obſtant, & fovent ipſas febres.

Tum *tertiò*, idem probatur de emollientibus, & lubricantibus, qualis eſt aqua hordei, aut jus, pruna, ſebeſten, tartarum, braſſica, terebinthina. Nam ab iis non ſequitur evacuatio, quia ſolùm vim habent humectandi, & laxandi; nec habent locomotivas facultates, per quas moveant ſuccos contentos in ventre, aut in prima regione contenta. Ergo nullo ſunt ex uſu pro febrium curatione.

Tum *quartò*, lenientia non differunt à medicamentis minorantibus. Sed minorantia, vel nunquam ſunt ex uſu in febribus, vel non niſi ratione urgentiæ, & cum maximo periculo exhibentur in illis. Ergo nec lenientia. Probatur major. Nam utraque exhibentur in febrium principiis, & utraque habent vim ſelectivam purgativam humorum. Ergo non differunt lenitiva, & minorantia pharmaca.

§. III.

Lenientia per os ſumpta proſunt in febribus.

RESolvendum, quod ſi pravi humores, aut redundantes fæces redundant in ventre, præcipuè circa medietatem inteſtinorum, neceſſaria ſunt in febribus lenientia in principiis. Sic tenent Rationales Medici.

Probatur *primò*. Dum redundant pravi ſucci in ventriculo, aut in inferioribus inteſtinis, in principiis febrium eſt neceſſaria purgatio, ut nuper probavimus, per lenientia indicata à regione ſuperiori, aut inferiori ventris, per vomitum, aut clyſterem. Sed æquè indicatur purgatio lenitiva à ſuperfluis ſuccis mediæ ventris regionis per propria lenientia. Ergo petit exerceri.

Probatur *ſecundò* ex Galeno 9. *Method.* Si præcedat ciborum cruditas, venæ ſectio differenda, donec excrementa

A deſcendant. Sed poſſunt in febribus detineri in media ventris regione, vel alii ſucci impedientes ſanguinis miſſionem. Ergo petunt evacuari per lenientia indicata à contentis in media ventris regione.

Probatur *tertiò*. Si quid obſtaret in febribus pro uſu lenientium, maximè quia hæc medicamenta poſſunt coadjuvare febris cauſam, & illam intendere. Sed neutrum valent efficere. Ergo debent admitti. Probatur minor, quia ſunt me-
B dicamenta benigna & benedicta, ut experientia comprobat in annumeratis, in manna, caſſia fiſtula, ſucco pomorum dulcium, ſyrupo ſolutivo roſarum perſicarum, & violarum, in ſero lactis, in pulveribus lactis mechoacan, in lacte ſeminis carthami: & inter recentiora, apparet in aqua Angelicali, ſyrupo Aureo ſolutivo, ſyrupo Regis, vel ſyrupo Principis. Aqua Angelicalis ſic præſcribitur.

℞. flor. cordial. p. j. pulver. tartari
C vini albi ℈.j. folior. ſennæ orientalis ʒ.iij. Fiat decoctio ſecundùm artem, in ſufficiente quantitate aquæ fontis, & in ℥.x. decocti colati diſſolve ℥. iij. mannæ elect. cum albumine ovi. Clarificentur omnia & trajiciantur per manicam Hippocratis: adde aquæ caſſiæ ligneæ ʒ. j. Fiat potus.

Syrupus Aureus ſolutivus ſic deſcribitur à Sitonio *tract.* 32.

℞. roſar. communium, non perfectè
D maturatarum, ſummo mane cum rore collectarum, ſuccoque albo & foliis minutim inciſarum ℔.iiij. ſacchari fini clarificati ℥.viij. infundantur omnia in vaſe terreo vitriato per tres dies, tum ad ignem leviter unica ebullitione bulliant, deinde manibus optimè exprimantur, cui expreſſioni adde infuſionis roſarum recentis juxta morem communem ℔. j. poſtea clarificentur cum duobus albuminibus ovorum, & ad ignem denuo ponantur, addendo ſacchari pulverizati ℔. ij. Fiat ſyrup. ſecundùm artem, qui
E per ſacculum mundum toties coletur, donec clareſcat. Doſis ab ℥.v. ad ℥.vj. cum aqua cichorii, vel endiviæ.

Syrupus Principis ex Aëtio originem trahit, qui illum componit cum melle. Mercatus componit cum ſaccharo, ſic.

℞. ſucci roſar. Perſicar. cum Aëtio; vel cum Mercato, roſar. rubrarum, colati partes tres, ſacchari partem unam: ad ignem paulatim coquito, & in ſyrupi conſiſtentiam redigito.

Syrupus

Syrupus Regius etiam eſt magiſtralis, A ex Mercato, & ſic componitur:

℞. Folior. ſennæ ℥. j. infunde in ℥. x. aquæ fœniculi: adde infuſionis quintæ violar. infuſionis novenæ roſar. Perſicar. ana ℥. iiij. ſacchari ℔. j. Fiat ſyrupus. Fortiorem illum præſcribit Zacutus. Ergo à benignioribus iis medicamentis ſine noxa poteſt fieri lenitiva purgatio.

§. IV.

Solvuntur rationes ſuprà propoſitæ.

AD rationes dubitandi reſpondetur. Tum pro *prima*, quod manna, caſſia fiſtula, & alia ſimilia, quæ habent vim ſelectivam, ita remiſſam habent, & ita benigna ſunt, ut non perturbent humores intra venas, ſed in ventre contentos leniter commovent, & contenta in prima regione benignè expurgant. Tum pro *ſecunda*, quod lenientia comprimentia inteſtina, etiam vias humores continentes comprimunt, & per hanc compreſſionem ab ipſis excrementa, & humores contenti compreſſi expelluntur, ſicut contingit extra corpus, ea quæ comprimuntur, expelli à re comprimente. Tum pro *tertia*, quod lubricantia dicuntur purgantia, non quia imprimunt impulſum in eis quæ expurgantur, ſed quia auferunt impedimentum, quod obſtabat expulſioni eorum, quæ reſiccata, aut craſſa reſiſtebant impulſui facultatis expellentis viventis. Tum pro *quarta*, quod ignari artis judicant purgationem per lenientia eſſe minorativam, quia fit in principiis febrium: differunt tamen quàm maximè, quia lenientium purgationes fiunt ex contentis in prima regione tantùm, quia eorum ſelectiva virtus eſt benigna, & non pervenit ad ſecundam regionem. Quæ verò purgant minorando, ſunt potentiora, & purgant à ſecunda regione humores, quos ſelectivè reſpiciunt. Tum quia lenitiva purgatio ſolùm ordinatur à Medico pro expurgatione eorum quæ ſunt ſuperflua in ventre: minorativa verò purgatio non reſpicit per ſe primò expurgationem primæ regionis, ſed expurgationem humorum, qui putreſcunt in ſecunda regione, & in illa cauſant febrem, & illam fovent.

Resolutio Nona.

Utrum ſelectiva purgatio inter Dogmaticos admittenda?

§. I.

Proponitur ratio dubitandi, & fundamenta aliquorum.

SUprà concluſimus contra Vanhelmont, dari purgantia, quæ ſint reme-
B dium pro febribus curandis. Negat ipſe, quia non admittit dari humores purgandos in corpore humano: in quo turpiter errat contra evidentem demonſtrationem ſenſuum, qui tanquam judices ſuorum objectorum, illos cognoſcunt, dum à corpore exterminantur. Minùs conſequenter loquuntur aliqui Dogmatici, inter quos refert Zacutus Veigam, Foëſium, Lemoſium, & Jachinum, qui admittentes humores, negant quod ipſi,
C etſi cacochymi, petant purgari per medicamenta ſelectiva, his fulciti rationibus.

Primò, ſuaderi videtur ex Hippocrate, & Galeno, qui hæc ſelectiva medicamenta vel omiſerunt, vel damnarunt, ut conſtat ex Hippocrate 4. *acut.* 7. ubi damnat illa, quia febrem accendunt. Sic docet 1. *aphor.* 24. & 2. *aphor.* 1. Tum *ſecundò*, Hippocrates *lib. de medicam. purgant. num.* 4. & 4. *aphor.* 5. idem confirmat, illique adhæret Galenus 1. *ad Glauc.* 14. & 2. *acutor.* 12. Hippocrates
D etiam 4. *acut.* 14. damnat purgantia, quia urinam conturbant, inquit enim: *Vrina non maturabitur, febriſque tum ſine ſudore, tum ad judicationem in longum protrahitur tempus.* Tum *tertiò*: Non ſunt purgantia ex uſu, nec in principio, nec in alio quovis tempore. Ergo nunquam offerenda in febribus. Non in principio, quia nihil in principio poteſt moveri in bonum, quia nondum humores ſunt cocti: nec in ſtatu, quia interturbaretur coctio. Et Hippocrates docet, quod *morbo ad judicationem eunte, melius eſt quie-*
E *tem habere.* Non in declinatione, quia morbo jam victo, & causâ morbificâ concoctâ, febreque remiſsâ, fruſtra adhibentur purgantia.

§. II.

Communis opinio recipitur, & fulcitur.

REſolvendum, quod ſelectiva purgatio in omni febre putrida, superveniente cacochymiâ, eſt indicata, & ne-

ceſſaria, niſi ab aliquo alio contraindicetur. Sic recepit omnis Dogmaticorum Schola, paucis renuentibus.

Probatur *primò* ex Hippocrate, qui *lib. de medic. purgantibus*, purgantium uſum admittit, niſi omninò prohibeatur à vehementiſſimo febris calore. Tum *lib. 1. aphor. 22.* præſcribit tempus exhibendi pharmacum ſolutivum in febribus, ſi non ſit urgentia, in declinatione, dum materia eſt cocta, & ſit cacòchyma: ſi ſit urgentia, aut turgentia, propter periculum ſuperveniens ab humoribus cacochymis, in principiis febrium, & in quovis tempore exhibenda eſſe purgantia docet.

Tum comprobat Dogmaticorum communis aſſenſus, qui uſu, & experientiâ, & utilitate felicium eventuum confirmatorum purgantium exhibitione, neceſſitate coacti frequentes admittunt ſelectivas purgationes.

Tum quia illud remedium admittendum pro febribus curandis, quod in illis eſt indicatum. Sed in variis morbi temporibus contingit purgationem ſelectivam indicari ab humoribus cacochymis, à quibus foventur febres; cùm in declinatione ſit concocta materia, & in reliquis temporibus fiant cacochymi ob uſtionem, aut alias cauſas.

Tum patet ex varia ſylva ſelectivè purgantium, quæ non ſine neceſſitate producuntur à natura provida, quæ prò bile purganda plura cholagoga nobis offert: mitiora, qualia ſunt caſſia fiſtula & manna: mediocria, qualia ſunt aloë, rhabarbarum, ſyrupus roſatus ſolutivus, diacatholicon, diacaſſia, diaprunum ſolutivum, triphera, electuarium de ſucco roſarum, & variæ pilularum ſortes. Tum pro melancholicis ſuccis purgandis à natura, & ab arte ſunt ex uſu benigniora, ſenna, polypodium, epithymum, mirobalani Indi; & inter vehementiora, helleborus, lapis Armenus, lapis lazuli: ex compoſitis, hamech ſimplex & compoſitum, pilulæ Indæ & de fumaria. Tum pro purganda pituita, inter E mitiora ſunt carthamus, mirobalani, hyſſopus: inter mediocria, agaricus, mechoacan, jalapa: & inter vehementiora, colocynthis, turbith, euphorbium, opopanax, ſerapinum, pilulæ cochiæ majores, & fœtidæ. Tum pro ſeroſis humoribus ſunt ſub hydragogis mitiora, ebulus, ſambucus, mechoacan: inter vehementiora, ſoldanella, cucumer agreſtis; ſuccus radicis iridis, aut pul-

A vis, eſula minor, chamelæa, thytimelæa, gratiola, euphorbium, ſyrup. de rhamno, diaturbith, de ſagapœno.

Spagyrici, quantumvis Paracelſus humores renuat admittere, varias proponunt formulas medicamentorum purgantium, inter quos Vvillis *tom. 2. ſect. 3. cap. 2.* varias proponit medicamentorum purgantium compoſitiones, quales ſunt potiones, pulveres, boli, electuaria, morſuli, ſive tabellæ, atque cerviſiæ, & vina medicata: pro quorum quo-
B libet tres formulas præſcribit, lenem, mediocrem, & fortem, quas in ipſo & aliis longiori modo propoſitas inveniet cupidus materiæ Spagyricæ: ſicut & noſtrorum medicamentorum purgantium formulas in Pharmaceuticis Dogmaticis.

§. III.

Reſolvuntur fundamenta contraria.

AD fundamentum ex Hippocrate, & Galeno reſpondetur, quod ali-
C quando proponunt occaſiones purgandi, aliquando omittunt doctrinam aliis in locis traditam: ſæpe docent contraindicantia purgantium ſelectivè, quia calidiſſima, & præcipuè in febribus ardentibus, & dum in cura regulari materia morbifica nondum eſt cocta, nec ſeparata à ſanguinis commixtione. Tunc fatemur, quod expectanda eſt coctio, ut fiat materia morbifica cacochyma ſeparata à ſanguinis commixtione, ut indicata purgatione ab illa, habeamus naturam admi-
D niculantem: dum verò ante declinationem manet materia incommixta, ſeparata, & cacochyma, natura adminiculatur ad ejus expulſionem tentatam ſelectivo pharmaco.

Resolutio decima.

Utrum in omnibus temporibus febris putridæ poſſint eſſe ex uſu ſelectivè purgantia, ſaltem ob urgentiam.

§. I.

Proponitur ſtatus difficultatis, & pars negativa.

REmedia quæ applicantur à Dogmaticis, alia ſunt de cura regulari, ut quod in febribus putridis ſine contraindicante mittatur ſanguis in principio; & in febre ſalubri, ſine turgentia humorum, non purgemus ſelectivo pharmaco in principio, donec materia ſit concocta,

concocta, & in declinatione: & ſimilis curatio dicitur regularis, quia communior, ſecurior, & juxta rationem, & regulas artis fit; quia fuit indicata à cauſa morbifica cum naturæ juvamine, ſine contraindicante impediente. Alia eſt pro febribus curatio irregularis, ſicut in aliis morbis, quæ licèt ſit indicata, antevertit tamen tempus exequutionis, ut dum in febribus putridis, in quibus ſolet expectari declinatio, & concoctio materiæ morbificæ, ſupervenit quod humor ſeparetur à commixtione ſanguinis, & fiat cacochymus, & fiat turgens, aut irruat in partem principem, ob quod imminet periculum vitæ, ſi in quovis tempore, in quo ſupervenit, non evacuetur ſtatim, non ſanguinis miſſione, quæ non indicatur; quia non eſt vitium ſanguinis; ſed purgatione, quæ eſt indicata ab humore illo cacochymo, qui minatur periculum vitæ, ut contingit in humoribus turgentibus, & in febribus pernicioſis, de quibus egimus *tom.3. noſtrarum Reſolut.* & de hac urgente neceſſitate purgandi ante declinationem in febribus in reliquis temporibus, in quibus urget periculum vitæ, diſputamus. Alia eſt purgatio in febribus, quæ exercetur ſine eo quod humor expurgandus ſit ſeparatus à ſanguinis commixtione, nec ſit cacochymus: quæ magis irregularis eſt, quia nec in illo ſtatu indicat purgationem, ſed potiùs ſanguinis miſſionem, de qua in ſequenti Reſolutione diſputabimus, an de cura coacta ſit exercenda?

In Schola Valentina præcipuè, & in aliis ita tenaciter recepta fuit Hippocratis doctrina *lib.1.aphor.22.* tradita; *Concocta medicari, ac movere, non cruda, nec in principiis morborum*; ut non ſolùm renuant medicamenta ſelectiva in principiis febrium, ſed ſimul & lenientia. Nos *tom.3.diſput.2.ſect.3.reſolut.12.* dubitavimus, an ob urgentiam in omni tempore febris putridæ petat exerceri purgatio. Sancivimus, quod tenendum docemus, deducendo priùs ibidem ſancitum, ſcilicet quod Hippocrates humorem luxuriantem in febribus vocat turgentem. Galenus *lib.6.Epid.comm.2.text.19.* inquit: *Nam in morbis ad exitum paratiſſimis, & ad evacuationem properantibus, hac voce Turgere, uti videtur.* Idem tenet *lib.1.de criſibus, cap.9. & lib.4.aphor.10.* ubi ponit turgentiam in hoc, quod materia urget, & premit. Verùm hanc firmat Marinellus *lib.4.*

A *aphor.10.* dicens: *Verbum Turgere, tranſlatum eſt à verbo Orgio: meliùs tamen & forte rectiùs diceretur, mutata litera O, in literam V, & I, in E, ut evenire ſolet linguis iis, quæ ab alia originem ducunt; nam reſultaret Urgeo, non Turgeo: Urgeo enim ſignificat idem ac opus eſt, ſive periculum continet mortis.* Ex quibus apparet, quod turgentia eſt idem quod urgentia, & quod urgens dicitur in Medicina, quod minatur periculum vitæ.
B Premit, aut urget periculum vitæ à morbo, ſi acutus; à ſymptomate, ſi gerit vicem gravioris morbi; à cauſa ſi pravis, & malignis qualitatibus ſit prædita, vel decumbat in partem principem.

Pro renuentibus purgationem ſaltem ſelectivam ante declinationem, ſtat Hippocrates *lib.1.aphor.22.* in decantata illa ſententia, quod oportet *concocta medicari, ac movere, non cruda, nec in principiis morborum.* Cui ſententiæ, nullâ adhibitâ diſtinctione, adhærent plures.
C Ergo in ſola declinatione purgandum.

Secundò patet ex Galeno, qui in commentario tradens rationem, inquit, quod in declinatione debet in febribus fieri purgatio; quia materia eſt cocta, & ſeparata à commixtione ſanguinis; & ideo cacochyma, & objectum facultatis expellentis: & ideo tunc indicat purgationem, & habemus naturam adminiculantem ad illam.

§. II.

D *In febribus putridis quando expectanda declinatio pro purgatione ſelectiva.*

RESolvendum, quod in febribus putridis, in quibus putreſcens humor commixtus ſanguini coctione ſeparatur, & fit cacochymus, in declinatione tunc purgandum.

Probatur *primò* ex communi doctrina Hippocratis 1. *aphor.22. Concocta medicari ac movere, non cruda, nec in principiis morborum.* Ubi omnes Commenta-
E tores in hac doctrina conteſtantur.

Probatur *ſecundò* à priori: De cura regulari purgatio debetur febri humorali, dum fovens illam humor indicat ſui purgationem. Sed regulariter contingit, quod humor cauſans febrem, qui eſt ſanguini commixtus, in declinatione fit coctus, ſeparatus à commixtione ſanguinis, cacochymus, & indicans purgationem. Ergo regulariter in illa petit purgari.

Probatur

Probatur *tertiò*. Indicationes mittendi A ſanguinem, & purgandi, ſunt diverſæ; quia humor putreſcens ſanguini commixtus, petit venæ ſectionem: ſeparatus à ſanguinis miſſione, indicat purgationem, ut demonſtravi *tom.1. Reſolut.Medicarum.* Sed in principiis febrium humor putreſcens eſt commixtus ſanguini, & indicat venæ ſectionem. Ergo uſque ad declinationem, in qua eſt ſeparatus, non indicat purgationem.

Probatur *quartò*. Tum ex Hippocrate 1.*aphor*.24. qui tradens hanc doctrinam, B inquit: *In acutis morbis rarò in principiis medicamentis purgantibus utendum, & hoc cum præmeditatione*; quia ob urgentiam, aut curam coactam, ſolet Medicus cogi ad purgandum in principiis: quod rarò, & ideo cum præmeditatione debet fieri, & non niſi ratione urgentiæ. Tum *lib.* 4. *de rat. victus, ſent.*43. & 44. inquit: *Quando adeſt urinæ cruditas, quam indicant urinæ tenues, & ſine colore, abſtinendum à medicamentis purgantibus*; quia nondum eſt coctio ſeparans utile ab inutili. Tum *lib.de Medic. purgant.* docet non exhibenda purgantia priùs quàm febris vehementia remittatur, aut ſaltem tranſeat dies decimaquarta. Adhæret Galenus 4.*de præſagat. ex pulſib.cap. ult.& lib.*3. *de dieb. decret. cap.*8.

§. III.

Admittitur purgatio ſelectiva regularis in aliis temporibus.

RESolvendum *ſecundò*, quod in quovis tempore, ante declinationem febris, in qua detur humor cacochymus ſeparatus à commixtione ſanguinis, à quo accidit urgentia, debet ſtatim exerceri ſelectiva purgatio de cura regulari.

Probatur *primò* ex Hippocrate 1. *aphor.* 22. qui proponens tempora purgandi in febribus, deſignat declinationem, in qua regulariter materia, quæ fuit ſanguini commixta, debet eſſe cocta, ſeparata à commixtione ſanguinis, & cacochyma: in ſecunda parte aphoriſmi docet, quod ſi materia ſit cacochyma ob alias cauſas in principiis morborum, & talis materia turget, ſeu urget, & minatur quocumque modo periculum vitæ, ſi expectetur declinatio ad ejus purgationem, tunc ſtatim, & eadem die debet ſelectiva purgatione evacuari. Quod firmat Celſus dicens: *Propera dum æger vivit, quia ſemel pereunti nulla remedia proſunt.*

Probatur *ſecundò* ex Gentile *fen.* 1. 4. *tract.2.cap.7. dubio* 56. ubi plures proponit modos, per quos materia morbifica, & ſeparata à ſanguinis commixtione, poteſt dici turgens, ſeu urgens, & minari præceps vitæ periculum; inquit enim: *Mei prædeceſſores poſuerunt quinque modos furioſitatis materiæ, ſeu venenoſitatis materiæ. Primus ratione mobilitatis materiæ, ſeu venenoſitatis. Secundus ratione quantitatis, ſcilicet in materia multa. Tertius ratione præcipitati membri, ut in phreneſi. Quartus ratione accidentum, ſcilicet doloris colici. Quintus ratione nobilitatis partis impeditæ actionis, ut in ſquinantia, &c.* Sed omnes iſti modi urgentiæ, ſeu furioſitatis materiæ, poſſunt ſupervenire in quovis tempore febris à materia cacochyma. Ergo de cura regulari erit indicata purgatio illius humoris cacochymi, & ratione urgentiæ in quovis tempore debet C exerceri. Patet conſequentia ex doctrina Hippocratis, qui *lib.* 7. *Epidem. text.* 56. curans filium Pythonis in Pela febre acuta correptum, quia in principio ob humorum cacochymiam correptus fuit cataphorâ cum ſopore, & vocis interceptione, ſtatim in principio febris illum purgavit de cura regulari, indicata purgatione ab humore cacochymo, urgente periculo.

Probatur *tertiò*. De cura regulari non eſt expectanda coctio dum imminet periculum D ab humore cacochymo. Tum quia non eſt aptus coctioni. Tum quia in mora imminet periculum vitæ: Ergo cùm indicet ſui evacuationem ad vitandum vitæ periculum, regulari evacuatione petit purgari per pharmacum ſelectivum. Probatur minor à nobis *tom.*4. ubi propoſuimus varios modos, per quos humores fiunt cacochymi, & impermixti ſanguini. Primo fit humor cacochymus, dum commixtus ſanguini putreſcens cauſat febrem, & per coctio- E nem ſeparatur, & fit cacochymus, & objectum facultatis expellentis, & tunc indicat ſui purgationem: & Hippocrates hunc docet eſſe purgandum, *lib.*1. *aphor.*22. dum inquit, *Concocta medicari, &c.* & de hoc conſtat, quod petit purgari in declinatione, quia in temporibus antecedentibus non eſt perfectè coctus in nocitivo, ſeparatus ab utili, & cacochymus: & hanc ſolam cacochymiam, & occaſionem purgandi admittunt,

tunt, & cognoverunt plerique Medicorum. Secundo modo fiunt cacochymi humores in prima ſua productione, dum in tanta generantur copia, ut non poſſint ex toto ſanguini commiſceri, ut contingit in hydrope: & ii ſeparati à ſanguinis commixtione, ſive ſint generati ante febrem, ſive in illius temporibus, in quovis febris tempore, quia cachymi & inepti coctioni, & pro nutricatu inutiles, ſtatim petunt purgari. Tertiò fiunt humores cacochymi, qui fuerunt priùs producti commixti ſanguini intra venas, ſi nimis adurantur, aut per uſtionem augeantur, & ob copiam, & ardorem ſeparentur à ſanguinis commixtione, & fiant cacochymi, & turgentes; & ii in quovis tempore febris, non expectata coctione, ad quam ſunt inepti, petunt purgari, ex Hippocrate 1.*aphor.* 22. §.*Niſi materia turgeat.* Quarto modo fiunt humores cacochymi ob pravam, & venenoſam qualitatem, ſeu pravum ſubſtantiæ modum, ex quo fiunt inepti pro commixtione cum ſanguine, ob ſuam corruptelam; & ideo ſeparati ab ejus commixtione, in quovis tempore morbi, ſeu febris indigent expurgari, ut in ſuperabundante bile praſina, atra & aliis ſupernatantibus, & ſeparatis à commixtione ſanguinis: quod maximè contingit in humoribus cacochymis peſtilentibus. Ergo pluribus modis poſſunt humores fieri cacochymi, & apti purgationi in quovis febris tempore.

Probatur *quartò*. Si in febribus materia fovens febrem, ac putreſcens ſit ſanguini commixta, & petat expectari coctionem, ut ſeparetur, & fiat cacochyma, & apta purgationi poſt ſtatum febris; poteſt aliqua portio ſimilis humoris ſuperabundare in venis, & manere ſeparata à ſanguinis commixtione, ut contingit in turgenti humore; & ſi ipſe irruat in partes principes, poteſt minari periculum vitæ. Ergo in quovis tempore irruat, non expectata coctione, ejus qui putreſcit commixtus, erit exercenda purgatio. Patet hæc doctrina ex doctiſſimo Fernelio *lib.*3. *Methodi*, *cap.*12. ſic docente illam: *Eſt & alia ratione ante coctionem purgandi neceſſitas, ſi præter continentem acuti morbi materiam, quæ aut in venis, aut in viſceribus, aut in ambitu corporis eſt, & cujus expectatur coctio; alia quædam vitioſa in ventriculo, in inteſtinis, aut circa præcordia adhæret, doloréque, æſtu, nauſeâ, amarore, aliiſque ſignis ſit manifeſta: hæc enim omni tempore, etiam nondum ulla morbi apparente coctione, utiliter poteſt, adhibitâ præparatione, medicamento trahi.*

§. IV.

Solvuntur communes dubitandi rationes.

AD *primam* reſpondetur, quod Hippocrates tradit occaſiones purgandi in febribus humores foventes febrem, & qui poſſunt concoqui & ſeparari, ut regulariter purgentur: non tamen negat, quod reliqui non poſſint purgari in aliis temporibus; immò potiùs in ſecunda parte aphoriſmi ſic faciendum eſſe protulit, ponens exemplum in humoribus turgentibus coctioni ineptis.

Ad *ſecundam* reſpondetur, quod Galenus loquitur juxta mentem Hippocratis, de humore putreſcente commixto ſanguini, qui donec coctione ſeparetur, non ſit objectum expultricis, nec natura adminiculatur pro ejus expulſione; benè tamen in reliquis, qui in aliis temporibus ſunt cacochymi, & indicant purgationem.

Resolutio XI.

Utrum ſaltem de cura coacta humor putreſcens ſanguini commixtus, nondum cacochymus, poſſit purgari ſelectivo pharmaco.

§. I.

Proponitur pars negativa, & ſuadetur.

PArte 4.*tom.*1.*diſp.*2.*reſolut.*10. propoſuimus doctiſſimorum Medicorum Valentinorum opinionem, qui nimis inhærentes primæ parti aphoriſticæ ſententiæ 22.*lib.*1.*aphor.* in qua Hippocrates ait, *Concocta medicari, ac movere, non cruda,* renuunt in principiis febrium omnem ſelectivam purgationem, immò & lenitivam, donec concocta ſit materia; & quamcunque aliam purgationem vocant minorativam. Nos jam pluribus in locis demonſtravimus, non ſolùm lenitivas purgationes eſſe utiles, & neceſſarias in principiis morborum, ſed etiam ſelectivas, ſi ſint humores cacochymi ſeparati à ſanguinis commixtione, & ab illis timeatur orgaſmus, turgentia, ſeu urgentia, ut contingit in febribus pernicioſis lethalibus. Major occurrit difficultas ſub hac reſolutione, utrum ſi febris putrida oriatur ab humore

more putreſcente ſanguini commixto, qui nec ſit ſeparatus à ſanguinis commixtione, nec ideo ſit cacochymus, ſi exſuperet naturæ vires, ita ut appareat, quod nequit ab illa ſuperari, nec concoqui, niſi minoretur pars materiæ committentis febrem; an tunc debeat ſelectivo pharmaco minorari, quantumvis ſanguini commixta, & cruda exiſtat.

Pars negativa amplectitur ab aliquibus, tanquam recepta ab Hippocrate, quaſi indefectibilis, *ex* 1.*aphor.*22. *Concocta medicari oportet, niſi materia turgeat:* quæ in commixtis humoribus cum ſanguine nequit turgere. Galenus in commentario idem confirmat, reddens rationem expectandi coctionem, quia per illam ſeparati putridi humores à ſanguinis commixtione, fiunt cacochymi, & objectum expultricis; & ideo pro evacuandis illis habemus naturam adminiculantem & coadjuvantem actionem medicamenti purgantis. Tum *ſecundò*, Hippocrates 4.*de rat. victus*, renuit purgare in principio morbi ante coctionem, dicens: *Quicumque ea, quæ inflammantur, morborum inter initia medicamento ſolvere conantur, ii nihil conferunt ejus, quod intentum eſt, cùm non cedat affectio cruda.* Tum tertiò, *lib. de medicam. purgantib.* non purgat Hippocrates donec remiſerit febris. Tum *quartò*, Galenus 1.*aphor.*22.*&* 24. idem confirmat, dicens: *Raró Hippocrates purgat in principiis morborum, quia raró materia turget.* Tum *quintò* idem *lib.*3.*de præſagat. ex pulſibus, cap.*6. ait: *Quæ inflammantur, non debent medicamento ſolvi ante coctionem.* Idem ſuperaddit aliis in locis. Ergo ſine præcedente coctione nulla ſelectiva purgatio admittenda.

Probatur *ſecundò* ex doctrina à nobis tradita. Eadem cauſa morbifica eodem modo ſe habens, non poteſt ſimul indicare ſanguinis miſſionem, & purgationem. Sed decrevimus *tom.* 1. *reſolut. p.*4. quod humor putreſcens, ſanguini commixtus, indicat ſanguinis miſſionem. Ergo nequit indicare purgationem, ut commixtus ſanguini, donec per coctionem ſeparetur ab ejus commixtione.

Probatur *tertiò*. Intra Scholam Dogmaticorum nullum remedium debet exerceri, quod non ſit indicatum, vel à morbo per ſe, vel per accidens ab ejus cauſa. Sed nullo ex iis modis indicatur purgatio ab humore putreſcente commixto ſanguini. Ergo non debet exerceri.

Probatur minor ex ſancitis à nobis *tom.*1.*p.*4.*diſp.*2.*ſect.*3.*reſolut.*3.*§.*3. ubi definientes purgationem diximus, quod purgatio, *Eſt evacuatio per ventrem, facta vi medicamenti purgantis, indicata à morbo magno pendente ex humorum cacochymia.* Ergo eo ipſo, quod humor ſit commixtus ſanguini, purgatio non indicatur, nec ab illo per accidens, tanquam à cauſa; nec à febre per ſe, tanquam à morbo; quia ut ſic ſolam indicat ſui attemperationem.

§. II.

Pars affirmativa ſancitur, & demonſtratur.

Reſolvendum, quod de cura coacta, licèt humor putridus cauſans febrem non ſit ſeparatus à ſanguinis commixtione, nec coctus, nec cacochymus, ſi nullo alio auxilio poteſt vitari mors, licèt non indicata ſit purgatio, nec ſine aliquo periculo poſſit exerceri; tamen debet Medicus Dogmaticus illam adhibere. Sic ſancivimus *tom.*1. *Reſolut. Medic.loco nuper citato*, cum communi aſſenſu eorum, qui minorativam purgationem admittunt, quam firmioribus ſancimus fundamentis.

Ante probationem reſolutionis proponam caſum: Si æger febre corripiatur orta ab humore putreſcente ſanguini commixto, à quo indicatur ſanguinis miſſio, & jam vires non ſufficiant pro continuandis venæ ſectionibus, nec ut poſſint concoquere materiam relictam, niſi per evacuationem alicujus portionis illius, ut ſuperior reddatur ſupra reſiduum natura; cùm æger nequeat liberari niſi per coctionem materiæ, & hæc nequeat concoqui, niſi aliqua portio minoretur, & hæc minoratio nequeat fieri ſanguinis miſſione, ſolùm reſtat ut fiat ſelectiva purgatione, etiamſi humor nondum ſit cacochymus, & ſeparatus à commixtione ſanguinis.

Probatur *primò* reſolutio ex Hippocrate 1. *aphoriſm.* 22. ubi manifeſtè docet hanc doctrinam, & inquit: *Concocta medicari, ac movere, non cruda, nec in principiis morborum, niſi ſit orgaſmus*; ideſt materia turgens, aut urgens, ideſt quæ minatur periculum vitæ, ſi non evacuetur. Sed in propoſito caſu imminet inevitabile vitæ periculum, ſi non purgetur cruda materia, putreſcens, & fovens febrem, cùm aliter concoqui nequeat, niſi minorata purgatione. Ergo ex

ex Hippocrate ſelectivè purganda materiæ portio, adhuc ſi ſit commixta ſanguini.

Probatur *ſecundò*. Si de cura coacta non deberet minorari cruda materia in caſu poſito, maximè quia nequit purgari ſine manifeſto periculo. Sed illud non impedit remedium, dum ſine illo inevitabilis ſit mors, & cum illo ſit dubia ſpes. Ergo illo non obſtante, debet purgari portio materiæ crudæ remanentis. Probatur minor ex doctrina Celſi *cap. de eſthiomene*, dicente in alio periculoſo remedio: *Unicum, etſi miſerabile, remedium reſtat, ut ſcindatur pars. Sed quid intereſt, quod miſerabile ſit, ſi hoc unicum eſt?* Cui adhæret Avicenna *fen. 7. lib. 4. §. Melior eſt abſciſſio unius membri, quàm mors totius.* Ergo non impedit, quod remedium ſit periculoſum, ſi hoc unicum eſt, & ſine quo ſperari vitæ conſervatio nequit.

Probatur *tertiò*: Mors eſt inevitabilis in caſu poſito, ſi de cura coacta Medicus non purgat portionem materiæ crudæ, quæ adhuc de cura regulari non indicat ſui purgationem. Ergo debet Medicus ob dubiam ſpem coactæ purgationis, illam potiùs eligere, quàm certam ægrotantis mortem. Probatur conſequentia ex Galeno *lib. 12. Methodi, c. 1.* dicente: *Et læſio, quæ à medicamentis imminet, potiùs eligenda, quàm mors; quia ſi magna non eſt, eam ſarcire ſpatio longiori licebit: & ſi magna, ita ut prolixo ſpatio ſanari nequeat, hanc ipſam eligere potiùs remur, quàm ut homo pereat.* Idem docet Galenus *lib. 9. Methodi*, ex Thucydidis conſilio, dicens: *Quibus enim alia ſalutis ratio non eſt, & quæ unica videtur, ea dubia eſt, neceſſarium videtur adverſùs pericula ire.* Idem confirmat *lib. 10. Methodi, §. Quando ſemel ægro moriendum, à levibus inchoare præſidiis eſt inutile, quia melius eſt aliquid nos agentes periclitari, quàm ægrum ſpe adempta, certò perire.* Ergo potiùs debet Medicus ob dubiam ſpem purgationis coactæ, & non indicatæ, illam eligere, quàm certam ægrotantis mortem.

§. III.

Solvuntur fundamenta contrariè opinantium.

AD fundamenta contrariorum reſpondetur, quod ex propoſitis Authoritatibus ſolùm probatur, quod de cura regulari cruda materia non debet

A ſelectivè purgari; non tamen quod de cura coacta non debeamus purgare, aut dempta ſpe ſalutis ægrum ſinere ſine ſpe vitæ. Tum *ſecundò*, quod licèt de cura regulari, ab eadem cauſa non indicetur ſanguinis miſſio, & purgatio; tamen poteſt de cura regulari indicari ſanguinis miſſio, & de cura coacta purgatio. Tum pro *tertio*, quod de cura regulari Dogmatici non exercent remedium non indicatum; benè tamen de cura coacta, quia aliquando recedere
B ab arte, ars eſt. De cura regulari debemus conſervare omnes partes corporis humani, quia ſunt illi ſecundùm naturam; ſæpe tamen de cura coacta cogimur aliqua membra abſcindere.

RESOLVTIO XII.

Utrùm alexipharmaca ſint ex uſu pro aliquarum febrium curatione.

§. I.

C *Proponitur ſtatus hujus difficultatis.*

SUb occultis rerum facultatibus aliæ ob antipathiam, aliæ ob ſympathiam agunt in ſimiles, aut diſſimiles alias. Aliæ in noſtris corporibus, aut ſelectivè ſunt purgativæ, cholagogæ, melanagogæ, phlegmagogæ, aut hydragogæ, de quibus jam egimus: aliæ ſunt alterativæ. Si corruptivæ, dicuntur venena, malignæ, aut peſtilentes, ſeu deleteriæ:
D ſi confortativæ, & deleteriarum corruptivæ, dicuntur alexipharmacæ, ſeu Bezoarticæ. De iis Avicenna inquit, *Albezuar eſt remedium, quod pro ſua proprietate conſervat ſanitatem, & virtutem in ſpiritu, ut veneni noxam à ſe pellat.* De alexipharmacis inquirimus, an conferant pro febribus curandis.

A qua cauſa proveniant operationes occultæ, quas experimur in mixtis, nondum apertè conſtat. De iis egimus *tom. 4. Reſolut. diſput. 3. reſolut. 11.* Galenus, ut ibidem diximus *lib. 3. de ſimpl. medic.*
E *facult.* librum promittit, in quo id doceat, qui ſi ſcriptus ab illo, ad nos non pervenit: aliqua profert *lib. 3. cicato, cap. 6. lib. 5. cap. 1. 17. 18.* Fatetur aliis in locis, quod in iis quæ operantur à tota ſubſtantia, ignorat cauſam. Avicenna, Avenzoar, & alii idem fatentur. Ethnici à fato tenent, has, reliquaſque actiones omnium entium provenire. Genethliaci non minùs impiè omnes etiam ſublunarium operationes tenent cauſari.

ab Aſtris. Nos decrevimus, quod occultæ operationes mixtorum proveniunt ab occultis illorum facultatibus, tanquam propriè ab illis reſultantes, quæ nec per ſeipſas, nec per inſtrumenta, per quæ operantur, ſunt à noſtris ſenſibus perceptibiles: pro quarum reſultantia confert temperamenti ſubſtantifici determinatus mixtionis modus. De qualitatibus, ſeu virtutibus ſic productis in alexipharmacis, inquirimus an prodeſſe poſſint pro curandis febribus, quibus complicatur deleteria qualitas.

§. II.

Apparet quod, alexipharmaca non ſint ex uſu pro febribus curandis.

Contingit in febribus, quod aliæ in ſolo excedenti calore conſiſtant, & de iis non inquirimus, an indigeant alexipharmacis: aliæ ſunt quæ conſiſtunt in calore modificato per deleterias qualitates, quæ plerumque ſunt febres parvæ, & malignæ, infidis ſignis firmatæ, quæ quarto die, aut citiùs interimunt: & de iis præcipuè dubitatur. De malignis, & peſtilentibus dubitatur, an inter Dogmaticos Medicos, propter has curandas febres ſint ex uſu alexipharmaca? Videtur quod non.

Primò: Medici Dogmatici pro febrium curatione utuntur remediis indicatis, vel per ſe ab ipſa febre, vel per accidens ab ejus cauſa. Sed alexipharmaca neutro ex iis indicantur modis. Ergo apud Dogmaticos non ſunt ex uſu pro febribus curandis. Probatur minor. A febre quæ conſiſtit in præternaturali calore, per ſe indicatur frigiditas, quæ eſt contrarium illius: à cauſa, quæ cauſat, & fovet febrem, indicatur per accidens evacuatio humoris, à quo fovetur. Ergo à neutro horum indicantur alexipharmaca.

Secundò: Medici Dogmatici pro febribus curandis præcipuè utuntur remediis indicatione inventis pro febrium curatione. Sed pro alexipharmacis applicandis nulla poſſunt uti indicatione. Ergo nec curatione per illa. Probatur minor: Nam ex Galeno, ab eo quod non eſt, nulla ſumitur indicatio, nec ab eo quod non cognoſcitur. Sed Galenus, Avicenna, Avenzoar, Aphrodiſeus, Fernelius, Scaliger, & quicumque agunt de occultis qualitatibus alexipharmacis, aut deleteriis, fatentur illas ignorare, tantúmque cognoſcere ef- A fectus, ignoratis cauſis. Ergo nec poſſunt ſumere indicationem ab affectu, nec ſuum cognoſcere contrarium, quod ab illo indicatur.

Tertiò: Curatio petit fieri per contraria in qualitate, in intenſione, in gradu, ut apparet in manifeſtis qualitatibus; pro morbo enim in intemperie calida, frigiditate utimur, non in qualibet intenſione, ſed in determinata in gradu, & modo applicationis. Sed qualitates occultæ non cognoſcuntur, nec B in ſpecie, nec in gradu, nec in modo, quo petunt applicari. Ergo nequeunt eſſe in uſu pro ipſis applicandis, adhuc in curatione febrium malignarum.

§. III.

Admittimus communem uſum alexipharmacorum pro curatione malignarum febrium.

Reſolvendum, quod pro curandis febribus, quibus conjungitur deleteC ria qualitas, ſunt omninò neceſſaria alexipharmaca.

Probatur. Illa remedia debent admitti pro febrium curatione, ſine quibus aut nequeunt curari, aut non æquè benè. Sed febres, quibus complicatur deleteria, aut venenoſa qualitas, aut nequeunt curari ſine alexipharmacis, aut non æquè benè. Ergo ſunt neceſſaria pro illarum curatione. Probatur minor. Tum ex Avicenna *lib.* 2. *fen.* 1. *cap.* 4. qui ſic definit alexipharmaca: *Alvezuar eſt re*D *medium, quod pro ſua proprietate conſervat ſanitatem, & virtutem ſpirituum, ut veneni noxam à ſe expellat.* Sed hæc per ſe primò ſunt indicata in febribus, cum quibus complicatur venenoſa, ac deleteria qualitas, ab ipſa diſſipante ſanitatem, & virtutem ſpirituum, cùm ſint illi contraria. Ergo à Dogmaticis Medicis debent applicari. Tum febris peſtilens, aut maligna, de quibus maximè dubitatur, aut fiunt à qualitate peſtilente, ſeu maligna per contagium commuE nicata, à quibus humores alterati putreſcunt, & ab illa pendent, tanquam à cauſa conſervante; aut fiunt à prava corruptela humorum, ex quibus fit ingentiſſima putredo, ex qua reſultat venenoſa qualitas concomitans febrem putridam, & illam fovens. Sed utroque modo indicata ſunt alexipharmaca: ſi primo modo, quia deleteria qualitas cauſans febrem, eſt prima morbi origo, ad quam eſt deveniendum, ut curetur febris maligna:

ſi

ſi ratione putredinis reſultat deleteria qualitas, ſua malignitate fovet putredinem, & febrem, & tanquam illarum cauſa indicat ſui evacuationem, & corruptionem, quæ alexipharmacis fit. Ergo hæc debet tentari à Medicis Dogmaticis. Tum ſi non eſſent in uſu alexipharmaca pro malignis, aut peſtilentibus febribus, maximè quia licèt ex ſe ſint indicata, ſunt contraindicata à manifeſtis qualitatibus mixtorum, cum quibus exhibentur. Sed poſſunt offerri ſine eo, quod illa obſtent. Ergo offerenda à Dogmaticis. Probatur minor, quia ſi alexipharmaca ſint frigida, indicantur per ſe à febre: ut putrida indicantur à putredine, remittunt enim illam remittendo calorem putreſcentem; & quia alexipharmaca, indicantur à venenoſa qualitate complicata cum febre. Si alexipharmaca ſint calida, poſſunt attemperari cum frigidis, & moderatè calidis, ex Galenò *lib. Artis Medicinal.* Juvant coctionem auferendo obſtructiones impedientes illam: ſolumque abſtinendum à nimis calidis, à quibus putredo intenditur, & febris, & malignitas, qualiter poſſet contingere ex uſu theriacæ, quidquid Saxonia, Doncellinus & alii illam admittant: rectè enim theriaca & alia alexipharmaca calida damnantur à Valleſio *lib.7. Epidem.* Si cardiaca ſint humectantia, præcipuè cum liquidis oblata, ſi poteſtate ſimul ſint ſicca, putredinem cohibent, & ſimul opponuntur veneno. Ergo ſi cardiaca cum temperatis offerantur, dum nequeant nimis nocere febrem intendendo, putredinem augendo, maximè adſtringendo, aut incraſſando, ſemper utilia ſunt. Tum pro variis temporibus febrium malignarum, ut tenet Riverius, contemperanda, & offerenda alexipharmaca, cum diverſis præparationibus, in julepis, juſculis, emulſionibus, & ſub aliis formis. *Primò* commiſcendo alexipharmaca cum eis quæ ſint frigida, & ſicca, & modicè adſtringentia, ut prohibeant putredinem, cor confortent, & venenum refrenent. Inter hæc ſunt bolus Armenus, & terra ſigillata, radix tormentillæ & pentaphylli. *Secundò* offerenda quæ ſua tenuitate reſiſtunt putredini, & coërcent malignitatem, ut ſpiritus ſulphuris, & vitrioli. *Tertiò* conferunt diaphoretica, quæ à corde expellunt venenoſos vapores, & movent ad circunferentiam, ut angelica, & zedoaria, ſcordium, carduus benedictus. *Quartò*, quæ ſine exceſſu

A manifeſtarum virium ſpecifica vi proſunt, ut lapis bezoar, cornu cervi, & trochiſci viperini, quorum prima auxilia in principio, & augmento magis conferunt. Specifica alexipharmaca vera in ſtatu, & declinatione magis proſunt. Itaque refrigerantibus magis, aut minùs utendum, quando magis, aut minùs indicantur à remiſſione, aut intenſione febris. Ergo utendum alexipharmacis pro modo aut exigentia febris, cùm ejus coindicantibus.

B Probatur *ſecundò* à poſteriori. Per evidentes experientias conſtat, pro omnibus morbis curandis venenoſis, inventa fuiſſe alexipharmaca, non ſolùm ſeparatis à commixtione febrium, ſed in commixtis, aut complicatis cum illis. Ergo pro complicatis cum febribus utendum alexipharmacis in earum curatione. Probatur antecedens. Tum de reliquis venenoſis deleteriis qualitatibus, pro quibus debellandis inter juniores præter alia receptum eſt præſervativum Orvietani, & alia ab Spagyricis recenter inventa alexipharmaca: C & ex vetuſtioribus ad nos pervenerunt mithridatum, & quamplures theriacæ, compoſitiones Democratis, Oribaſii, Eſdræ, diateſſaron, ex pœonia, ex terra ſigillata, quarum deſcriptiones tranſtulit Quercetanus ex Oribaſio, Ægineta, Rhaſi, Avicenna, Celſo & aliis, præcipuè ex Meſuë, & Andromacho: quorum alii ſuperaddebant carnem ſerpentum, alii denegabant in theriaca. Tum Juniores, qui egerunt de febribus malignis, & peſtilentibus, D plures præſcribunt deſcriptiones jam expertas alexipharmacas pro illarum curatione, præcipuè Sennertus & Corteſius in Miſcellaneis, in Appendice ad curationem febrium malignarum, & peſtilentium, ubi præſcribit antidotum quo uſus fuit Hippocrates in Athenis, antidotum Democratis deſcriptum à Galeno, antidotum aliud Guidoni adſcriptum, aliud Mathioli, aliud Riccii, aliud proprium Corteſii, qui ſuperaddit deſcriptionem pulverum E Foreſti in hunc finem. Tum patet minor inter Juniores Spagyricos, qui plura ſuperaddidere alexipharmaca: inter quos Doncelli in ſuo Pharmaceutico Theatro Dogmatico, & Spagyrico plures ſuperaddit alexipharmacas deſcriptiones pro malignis, & peſtilentibus febribus, inter quas ponit aquam Mercurii de Libavio, aquam theriacalem, bezoar foſſile de Saxonia, bezoardicum ſolare, confectionem hyacin-

thorum, cornu cervi, diamargaritonem frigidum, ſyrupum gemmatum, mercurium auratum, lapidem bezoar, ſpiritum vitrioli, tincturam corallorum, trochiſcos viperæ. Ergo ex experimentis tot alexipharmacorum conſtat, in illis ineſſe virtutes ad curandos venenoſos morbos, ſimul & febres deleteriis conjunctas qualitatibus. Tum innumera antidota videre licet in Hodego, apud Gieſvvein.

§. IV.

Solvuntur rationes pro parte negativa propoſitæ.

AD *primam* reſpondetur, quod cùm qualitas deleteria, & venenoſa, quæ febri adjungitur, aut illam cauſat promovendo putredinem, & illam fovendo, ſe habet ex parte cauſæ, per accidens indicat ſui curationem, & etiam per ſe, quatenus eſt morbus per ſe lædens operationes, & indicans ſui curationem: ideo Dogmatici alexipharmacis utuntur indicatis in febribus pro harum curatione, quatenus auferunt putredinis cauſam, & quia conjunctum morbum venenoſum extinguunt.

Ad *ſecundam* reſpondetur, quod ab eo quod non eſt, nulla ſumitur indicatio, nec ab eo quod non cognoſcitur, vel à priori, aut per ſenſus illud cognoſcendo; vel ſaltem à poſteriori, per ſuos effectus, & per experientiam; quæ cùm ſæpe demonſtret vires alexipharmacorum, illis cognitis, & expertis, ab eiſdem venenis, quæ per illa curata ſunt, ſumitur illorum indicatio.

Ad *tertiam* reſpondetur, quod qualitates occultæ per experientiam inventæ ſunt, & per illam virtus illarum, poteſtaſque operandi patet; eſt enim experientia unum ex inſtrumentis, quo utuntur Dogmatici pro morborum curatione: à juvantibus enim, & nocentibus ſumitur indicatio, ex Galeno *lib.* 1. *de loc. affect. cap.* 4. dicente: *Verùm conſiderare oportet, utrum illæſum ſit hepar, an affectu quopiam laboret, & qualis ſit ipſius affectus, an calidus, an frigidus, &c.* Et concludit: *Refrigerantibus medicamentis hominem juvari attendens, calidis lædi, vel econtrà, ab iis indicatio ſumenda.* Zacutus tenet, quod in ignoratis morbis tentanda à juvantibus, aut nocentibus cognitio.

Plura ſunt alexipharmaca inter Dogmaticos cognita, & communiter recepta contra omnes venenoſas qualitates, ac deleterias, ut obſervat Schenkius: inter lapides & gemmas ſunt ophites, ſmaragdus, paxar, bezoar Malacenſis: ex cornibus, aſini Indici, equi Indici, rhinocerotis, monocerotis, camphura, pyraſſoupum, furfur foſſile, cornu cervi: inter herbas ſunt ruta, galega, faalim, ſcorzonera, carduus benedictus: ex fructibus recenſentur malum citrium, cotoneum malum: ex radicibus, anthora, contrayerva, moringa, drakena: ex lignis, colubrinum, molucenſe: ex fungis, fungus cervinus. Inter compoſita alexipharmaca ſunt antidotus Mathioli contra venenum Caravitæ, oleum contra venenum, antidoti Cardani contra venena, antidotus Morbani ſereniſſimi Ferdinandi Bavariæ Ducis, contra venena, peſtem, & febres peſtilentes. Admirandum remedium pro toxicatis eſt, quod incluſi in recenter mactatis animalibus ſudent, ut in mulis, equis, bobus exenteratis. Sunt & quamplura alia, quæ retulimus, & in Pharmacopœis reperiuntur.

RESOLVTIO XIII.

Utrum alexipharmaca pro Gallicis, & aliis novis morbis deleteria vi præditis, ſint ex uſu in febribus complicatis cum illis.

§. I.

Proponitur difficultas: fulcitur pars negativa.

PEr propiora noſtræ ætati tempora morbi novi cœperunt apparere, ab antiquis nondum cogniti, qui lethali, & deleteria vi præditi, quamplurimos jugulare viſi ſunt, antequam aptum inveniretur remedium pro illis, præcipuè cùm occulta vi pollerent, nec cognita fuiſſet eorum deleteria vis: inter quæ eſt ſudor Anglicus, de quo egit Polydorus Virgilius *Hiſt. Anglic. cap.* 27. Sudor hic lethalis erat, & ſuperveniens angebat caput, cerebrum, & ventriculum: ad hæc ſubſequebatur ſudor, quo omnes moriebantur, aut ipſo incipiente, aut paulò poſt, ſæpe intra diem primum. Superveniens etiam fuit morbus Ungarus, ſeu peſtis Polonica, de qua egit Balthazar Conrradinus, quæ communis fuit Germanis, Burgundis, Belgis, Italis, Bohemis. Hæc lues incipiebat in tertia aut quarta hora poſt meridiem, cum levi rigore

rigore. Poſt horæ dodrantem æſtus ſuperveniebat, permanens per ſubſequentés noctes, & dies: ſub ſterni cartilagine apparebat dolor, ſitis erat inextinguibilis: tertia die ſuperveniebat delirium, & citò mors. Vervecinus dictus morbus per tempora invaluit, ut tenet Thuanus *hiſtoria* 72. Incepit in Italia, graſſatus fuit in Hiſpania: fuit morbus communis, lethalis celeritate: occupabat primò ſpinæ inferiorem partem horrore, caput gravedine, membra languore, pectus gravabat. Intra quartum diem ſuperveniebat febris, à qua mors. Deliis etiam novus ſupervenit morbus, ut tenet Æſchines, peſtilens, & lethalis, in quo vultus vitiligine replebatur, capillos reddebat albos, collum, & pectus fiebant tumida, ſine febre, aut dolore, nec inferiorum partium læſione: lethalis erat eventus, & *Diaveren* dicebatur. Novus etiam tempore ſubcrevit morbus, qui Vveſtphalis, Gueldris, & Friſiis communis fuit, per intervalla excrucians in omnibus membris, præcipuè in dorſo & lumbis afficiens primò; in aliis per aliquam particulam tranſibat in partes vicinas ſubitò, ſæpe tranſiens à pedibus ad ſcapulas, poſtea ad manus, & inde in reliquas partes, cum dolore corrodente, in quo vermiculus muſculos, & alias partes depaſcere videbatur; ideo morbus *Varen* vocabatur, quod apud illos lumbricum ſignificat. Alter tempore alio apparuit morbus peſtilens, ut tenet Ronſeus *in Epiſtolis Miſcellaneis, epiſtol.* 69. in Ducatu Luneburgenſi, incipiens cum extremorum paralyſi, convulſione pugnum comprimente, qui nec à forti viro poſſet reduci, cum forti ululatu, quaſi ab epileptico edito, cum catocho, & manuum tumore, nimio calore ſenſim in cor, & viſcera refluente, ex quo multi citiùs peribant, & qui remanebant ægri, non ex toto ab omnibus liberabantur ſymptomatibus. Mentagra etiam invaluit apud Italos, ut inquit Plinius *lib.* 26. *cap.* 1. temporibus Pompeii Magni, pro ſpecie elephantiæ recepta, in qua à facie incipiente, in nare prima velut lenticula apparebat, quæ invaleſcens, per totum corpus maculoſa fiebat cum inæquali cute, & variis coloribus, in aliis craſſa, in aliis tenuis, cum ſcabie, aut aſpera, aut dura: tandem nigreſcens, carnes cum oſſibus comprimebat. Plica Polonica tanquam novus etiam morbus ſupervenit, ſeu contorſio capillorum: affectus eſt endemius Polonis

A recentior, proximioribus ejus regionibus antiquior, de quo egimus *tom.* 3. *prompt.* 11. In illa firmatur morbus in pilis: primariò patitur jecur, perioſtia, & capitis membranæ, caput, externæ ejus partes, præcipuè capilli, à quorum contorſione affectio hæc dicitur contorſio, ſeu inviſcatio capillorum, quæ fit ex quadam quaſi critica expulſione materiæ foventis morbum, qui ut ibi diximus, eſt magnus, venenoſus, exuſtioni conjunctus, contagioſus: in illo capilli
B conglutinantur, inviſcantur, ungues curvantur, contractione vexantur. Succeſſu temporum apparuit etiam ſcorbutus, morbus novus, in Hollandia endemius ob pravitatem aquarum, qui atrociſſima habet pathognomonica ſymptomata, ut ſunt gingivarum rubor, pruritus, & putrefactio, ſanguinis effuſio, teterrimus odor, & horum extenſio ad fauces, dentium nigredo, rubræ maculæ in cruribus, purpureæ, nigræ, ſerpenteſque exulcerationes, difficilis reſpiratio, dolores vagi, rheumatiſmus,
C genuum dolor, dolores hypochondriorum, febres putridæ, atrophia, laſſitudines ſpontaneæ, ventris durities, alvi fluxus, frequens horror, inconſtans lotium, & pulſus. De ſpinæ ventoſitate, egimus *tom.* 3. *prompt.* 14. qui affectus apparens, ab Avicenna, & aliis fuit cognitus non uniformi aſſenſu. Avicenna corruptionem oſſium ab humoribus acribus, & mordacibus in oſſibus imbibitis, ſive putredine, ſive aliis viribus, vocat ſpinæ ventoſitatem, in qua eſt dolor pun-
D ctorius membranæ perioſtii, ex progreſſu lento tumoris collectione facti in peſſula articulorum peculiarium partium ex ſera exulceratione.

Proximior noſtræ ætati ſupervenit morbus Gallicus, cujus duæ ponuntur differentiæ à Beverovicio. Alter eſt bruno Gallicus: alter morbus Gallicus. Bruno Gallicus inſolens eſt, & novus, ortus fuit in Bruno, in Narcomenis oppido, Gallico affinis, Bruno Gallicus dictus, in quo habuit originem, & nomen. Ap-
E parent in illo torpor, pigritia, gravedo, animi dejectio, membrorum ſpontanea laſſitudo, lividus oris color, qui ſtatim mutatur in pallidum, aſpectus torvus, circulus fuſcus circa oculos: ſi imponantur cucurbitulæ, fiunt cicatrices cum rubore, ſequuntur abſceſſus, & ulcera cum liquore pingui, mucore lento, lurida ſanie. Apparebant poſtea maculæ atræ, plumbeæ, aut fuſci coloris, non

abſimiles impetiginibus : fiebant poſtea calli, ut tenet Beverovicius. Erat contagium ſubitò ſuperveniens. Gallicus verò dictus morbus ab aliis fit cauſis, ab alia provenit origine, non circunſcribitur in uno adſtricto oppido, aut provincia, luxuriat per omnes univerſi regiones : de quo diſputavimus *tom.4.in Miſcellaneis* : cujus ſunt ſymptomata puſtulæ fœdiſſimæ, ulcera, dolores, præcipuè in articulis noctu exacerbantes, nullis cedentes communibus auxiliis. Plures aſpectu deformantur, inepti fiunt pro laboribus, tophis replentur, gummatibus, oſſium corroſionibus, carie, lentis febribus corripiuntur, & poſt innumeros labores in mortem feruntur : & licèt ſudoribus, & propriis alexipharmacis, & mercurii inunctionibus ſæpe curati appareant, rarò tamen ſine recidivæ periculo, ob Gallicum introductum ſigillum, curantur. Variis nominibus hic morbus inſignitur. Malabari vocant *Pua:* ab illis Hiſpani vocarunt *Buas*, poſtea *Bubas*. Aragonenſes, morbum ſancti Sementi dicunt : ſic & Valentini, & Catalani : Genuenſes morbum *de le Tavelle* : Thuſci *de le Bule:* Lombardi *lo male del Eubroſale* : Itali vocarunt morbum Gallicum, Galli Italicum, & Neapolitanum : alii Hiſpanum, aliis *Paturſa*, aut turpis Saturnina dicitur : Lehonicenus vocat Epium : Fracaſtorius Syphilidem : ab aliis vocatur *Porta :* Germani vocarunt Mevium ; alii pudendagram, alii Jacobi morbum, aut ſcabiem, aut variolam magnam. De illius origine Paulus de Medeburgo tenet, ortum duxiſſe ex quadam magna Aſtrorum conjunctione anno 1487. Torella anno 1493. tenet hunc morbum incepiſſe in Alvernia, & per contagium fuiſſe communicatum per Europam. Alii ex aliis locis ejus originem trahunt. Nos de ejus ortu, loco citato jam diximus. Fabritius plura addidit de morbis iis. Conſtat ex variis eorum accidentibus, deleterias habere vires, quæ petunt propriis alexipharmacis curari, quibus pro illis utuntur Medici. De iis inquirimus, an liceat uti in febribus, ſi prædicti morbi ſuperveniant cum illis.

Videtur quod non. *Primò*, quia febris eſt morbus periculoſus, & lethalis, & in quo æger poteſt perire, niſi debitè, & ſine obſtaculo adminiſtretur ejus curatio. Ergo eo ipſo, quod reliquorum morborum remedia impediant illius debitam curationem, aut aliquo modo impediatur hæc, illorum curatio eſt omittenda.

Secundò probatur præcipuè de morbo Gallico. In qualibet illius ſpecie, ſeu differentia obſtant remedia alexipharmaca illius curationi febris. Ergo non ſunt exercenda. Probatur antecedens. Nam Gallici morbi remedia ſunt lignum ſanctum, ſalſaparilla, ſaſſafras, & alia calidiſſima remedia, per quæ intenditur febris; & adhuc mercurii inunctiones magis obſtant. Ergo quodlibet ex remediis pro Gallicis obſtat febris curationi.

Tertiò, inter annumeratos morbos novos, plures tempore in putredinem abeunt, in partiun putrilagines, in vehementiſſimas febres, ut patet ex dictis in illorum ſymptomatibus. Ergo quæcumque illorum remedia calida obſtabunt præcipuè pro febre, & illius oppugnanda cauſa.

§. II.

De omnibus complicatis deleteriis viribus cum febre, quid ſentiendum.

RESolvendum, quod in febribus complicatis cum deleteriis aliis morbis, pro utriſque exercenda remedia juxta eorum urgentiam.

Probatur *primò*. Tum juxta dicta reſolutione antecedente. Tum ex Galeno, qui *lib.*1. *ad Glauc.cap.*14.*lib.*7. *Method. cap.*12. *lib.*11. *Meohodi*, *cap.* 1. concurrentibus contrariis affectibus, docet conſilium curantis debere dirigi ad id quod magis urget, altero non neglecto. Tum ſi alterius morbi indicationes non contrariantur indicationi febris, utriſque ſimul ſine noxa eſt occurrendum. Tum ſi febris fovetur à deleteria qualitate, vel quia eſt cauſa putredinis, à qua fit febris; vel quia modificat calorem, ut fiat febrilis, præcipuè intendendum in alexipharmacis qualitati deleteriæ opoſitis, quia priùs unamquanque cauſam abſcindere oportet. Tum in Gallicis idem apparet, in quibus ſi febris fovetur Gallica lue, utimur illius alexipharmacis, quantumvis calidis. Ergo pro iis morbis cum febre complicatis tentanda amborum curatio.

Probatur *ſecundò*. Eadem currit ratio curationis in morbis novis propoſitis, eorumque deleteriis viribus, ac in aliis quæ cum febre complicantur. Sed in aliis pugnamus pro febre, & deleteriis qualitatibus ſimul debellandis. Ergo idem tentandum in horum complicatione.

Probatur

Probatur minor ex communi praxi in febribus malignis, peſtilentibus, variolis, & aliis quibuſlibet communibus febribus, pro quibus utimur alexipharmacis.

Probatur *tertiò*. In venenatis aliis quibuſcumque febribus, pro quibus ſua proponuntur varia alexipharmaca, ut in Hodego proponit Gieſvvein; quæ deſumuntur tum ex vegetabilibus, qualia ſunt quæ parantur ex foliis, & herbis acetoſæ, acetoſellæ, borraginis, cardui benedicti, cichorii, galegæ, perſicariæ: ex floribus borraginis, ſcabioſæ, tormentillæ: ex ſeminibus acetoſæ, aquilegiæ, cardui benedicti, citr. frig. maj. hordei: ex fructibus baccar. juniperi, berberum, granat. tamarindor. ex radicibus acetoſæ, angelicæ, bardanæ, contrayervæ, fraxinellæ, pentaphylli, ſcorzoneræ: ex animalibus, ex cornu cervi, lapide bezoar, carne ſerpentum, unicornu: ex mineralibus, ex bolo Armeno, corallis, nitro, terrâ ſigillata. Tum proſunt ex compoſitis acetum antimonii, bezoarticum Alexii, pireton Poterii, antidotus Mathioli, antimonium diaphoreticum, aqua Angelica Minder. & Dominici Salæ, febrifuga Scrœderi, ſcordii, ſcorzoneræ, theriacæ ex Artmano & Crollio, bezoar potabile Amyſinchet, decoctum cornu cervi Simon. diaſcordium Fracaſtorii, electuarium Orvietani, lapis prunellæ, liquor diaphoreticus Mynſ. Mithridatum, Panacea ſulph. Hartmani, ſal cardui benedicti, ſulphur antimonii fixum, theriaca Andromachi, tinctura antimonii Roſfinc. & alia hujuſmodi. Ergo ſimiliter appropriata auxilia pro novis morbis erunt ex uſu.

§. III.

Solvuntur argumenta primò propoſita.

AD *primum* reſpondetur, quod ſi urgeat febris ſupra qualitates deleterias, ipſi primò occurrendum, ſine eo quod omittantur remedia quæ conferunt pro complicatis morbis, veneficiſve qualitatibus, pro quibus offerenda auxilia quæ reliquis morbis utilia, minùs valent febres intendere, aut illarum cauſas augere.

Ad *ſecundum* reſpondetur, quod morbi Gallici remedia ſuo modo poſſunt attemperari cum remediis quæ opponuntur febri; ideo ſæpe utimur ſyrupis, qui attemperandi magna ex parte vim ha-
A bent ſimul, & pro uſu Mercurii ſuperaddimus frigida unguenta, quæ illi commiſcentur, ſimulque & pro ejus uſu etiam lacte, & aliis utimur cibis, quæ vim habent remittendi febrem, & illius calorem.

Ad *tertium* reſpondetur, quod alexipharmaca pro morbis deleteriis, ſi ſint in materia calida, exhibentur cum remediis frigidis: ſi ab illis fit, aut fovetur febris, urgentior indicatio ſumitur à deleteria vi, tanquam à cauſa ſine
B qua non.

Resolutio XIV.

Utrùm conferant diuretica in febribus?

§. I.

Proponuntur variæ diureticorum ſortes.

MEdicamenta quæ per vias urinæ ſimul cum lotio alios humores movent, & expurgant, diuretica dicuntur; quæ varia ſunt: alia ſunt calida, alia
C ſunt frigida, alia ſimplicia, alia compoſita, alia ex Dogmaticis recepta; alia ab Spagyricis. Calida ſunt activiora, ſeparant enim partes magis aquoſas & feroſas, ut à renibus attrahantur. Frigida expurgant cum urinis abſtergendo, ut aſparagi, parietaria, præcipuè humiditatem ſeparando, ut althæa, ſemina frigida, cucurbita. Inter diuretica potentiora habentur calida, quorum ſimplicia ſunt, ex Chymicis, ſpiritus ſulphuris, vitrioli, ſalis tartari, aut terebenthinæ,
D vel ſales baccarum hederæ, aut tartari, aut terebenthinæ, ſiliquarum fabarum. Inter Dogmaticos ſimplicia diuretica ſumuntur calida ex radicibus petroſelini, apii, eryngii, fœniculi, raphani, aſari, valerianæ, ononidis: ex corticibus, medianus tamariſci, geniſtæ: ex foliis ſaxifragæ, pimpinellæ, apii, urticæ, fœniculi, camædryos, ſi ſimbrii, naſturtii aquatici, ſabinæ: ex ſeminibus ſeſeleos, apii, urticæ, leviſtici, milii ſolis, rubra cicera: ex fructibus, baccæ lauri,
E juniperi: ex floribus, geniſtæ, & chamomillæ: ex gummis, terebenthina: ex animalibus ſanguis hirci præparatus, cantharides: ex mineralibus, carabes: Sub diureticis frigidis ſunt radices aſparagi, graminis, bruſci, oxylapathi, acetoſæ, folia capillor. veneris, acetoſæ, parietariæ, herniariæ, biſmalvæ: ex ſeminibus, quatuor frigida, acetoſæ, & hordei: à fructibus, cucurbitæ, pepo-

neſ;

nes, fragi: ex ſuccis, limónum, granatorum acidor. Sic latè apparet in Hodego Medico, & ex iis compoſita plura fiunt diuretica, de quibus nos aliqua propoſuimus *tom.3.Reſol.tract. de febrib. cap.2.* vel pro potu

♃. radic. petroſelini ℥. j. capill. Ven. viridium m.ß. ceterach p.j. Infunde in aquæ hordei ℔. ß. Fiat emulſio ex ℥. ij. ſeminum melonum: adde ſyrup. viol. ℥.ij. Miſce.

Vel in longis febribus fiant juſcula ſic:

♃. carnis arietinæ, aut vitulinæ, ℔.j. cum pullo gallinaceo, foliis ſcariolæ, borraginis, pimpinellæ, cùm capparibus, radice ſcorzoneræ, petroſelini, graminis, cum ciceribus nigris fiat jus, cui ſuperadde ſuccum limonis & ſaccharum, & ʒ.j. cryſtalli tartari.

Claudinus in febribus ex decoctionibus diureticorum longiorem exhibet potum, à quo in hydrope abſtinet.

♃. lexivium ex cinere florum geniſtæ cum ſale abſinthii chymicè præparati, vel cum guttulis olei chalcanti, ad guttulas vj.

Beguinus præſtantiſſimum parat ex terebenthina deſtillata, quod abſtergit, ac purulenta educit.

Rulandus parat ex nucleis perſic. maceratis in vino generoſo per dies ſex: fiat deſtillatio, vel ſilices albiſſimi ex flumine collecti, igniti vino generoſo extingantur, ut reducantur in pulverem: vinum trajiciatur per filtrum pro potu. Crollius laudat ſal ſuccini volatile. De iis omnibus, & aliis inquirimus, an ſint ex uſu pro febrium curatione.

§. II.

Proponitur pars negativa, & fulcitur.

PArs negativa videtur ſuaderi. *Primò*, quia Galenus *lib.7. Methodi, cap. ult.* docet quod pars jecoris poteſt purgari per urinam, & per dejectionem. Sed eo ipſo quod indicetur purgatio per dejectionem, non poteſt fieri per urinas, quia unum tantùm indicat unum, ut docet idem Galenus *lib.6. de indicat.* Ergo nequit in febribus fieri purgatio per diuretica.

Secundò, in eodem loco docet Galenus, quod humores contenti in jecore, petunt evacuari per inteſtina, ſi ſint in parte cava; per urinas, ſi ſint in parte gibba: & non docet evacuationem ex genere venoſo, quæ petat fieri per uri-
A nas. Sed pro febribus deberet fieri evacuatio humorum, qui ſunt intra venas. Ergo iſti non petunt evacuari per diuretica.

Tertiò: Si diuretica convenirent pro febrium curatione, maximè quia præcipuè calida ſeparant partes ſeroſas, & tenues ab humoribus foventibus febres, & illas expurgant per urinas. Sed hoc fit cum incommodo febricitantium. Tum quia calefaciendo intendunt febres; attenuando, & ſeparando partes humo-
B rum, coctionem interturbant, & properant evacuationes humorum ante debitum tempus. Ergo non ſunt ex uſu pro febrium curatione.

Quartò, diuretica nullam habent vim catharticam purgandi, aut attractricem humorum. Ergo nequeunt illos evacuare.

§. III.

Pars affirmativa ſancitur, & fulcitur.

C REſolvendum, quod diuretica maximè ſunt ex uſu pro febrium curatione, præcipuè poſt manifeſtam coctionem humorum, aut in commixtis cum illis cacochymis aliis foventibus febrem. Deducitur hæc doctrina ex Galeno *lib.14. Methodi, cap.15. lib.1. ad Glauc. cap.4. lib.5. ſimpl. cap.13. & 20. lib. Artis Medicinal. cap.95. lib.7. local. cap.3. lib.7. Method. cap. ult.* & nos plura diximus *tom.3. prompt. ult.*

D Probatur *primò*. Medicus eſt imitator naturæ in his quæ rectè operatur. Sed patet ex locis citatis, quod ſæpe natura liberat à febribus per criſim factam per lotium poſt concoctam materiam, vel ſine omni criſi, movendo per urinas ſuccos cacochymos intra venas concomitantes febres. Ergo Medicus per diuretica idem debet imitari.

Probatur *ſecundò* Reſolutio ſecundùm omnes partes. Tum quod præcipuè pro fortioribus diureticis ſit expectanda coctio; ſi enim ſuccus movendus com-
E mixtus eſt ſanguini, ex Hippocrate 1. *aphor. 22.* expectanda eſt coctio, ut per illam ſeparata commixta materia habeat adminiculantem naturam ad ſui expulſionem. *Concocta enim medicanda, non cruda.* Quod pro qualibet evacuatione ſervandum tenet Galenus *lib.4. de ſanit. tuenda, cap.5.* Quod præcipuè in diureticis obſervandum tenet Claudinus, quia ex Galeno *lib. 1. ad Glauc. cap. de febre pituitoſa*, diuretica ante coctio-

nem

nem materiam crudam valde agitant. Tum quia ſi ſint commixti cacochymi humores & ſucci intra venas ſanguini, petunt evacuari per diuretica leviora, ut deducitur ex Galeno *lib.1. ad Glauc. cap.9.* qui ante coctionem exhibet diureticum ex coctione apii & anethi: quod tamen non exhibet pro materia cruda commixta ante coctionem; unde conſonum eſt, ut offerat pro conjunctis ſuccis intra venas, à commixtione ſejunctis aquoſis. Ergo diuretica, vel poſt coctionem petunt offerri pro ſuccis, qui commixti fuere; vel levioribus tentari diureticis pro ſuccis non commixtis, ne potentiora interturbent commixtos.

Probatur *tertiò*. Medicus Rationalis debet exercere remedia, & præcipuè tentare evacuationem eorum, quæ indicata ſunt. Sed evacuatio ſuccorum per diuretica eſt indicata, dum evacuandi humores vel ſunt ſeparati à ſanguinis commixtione per coctionem; vel quia licèt ſint ſanguini conjuncti intra venas, nondum tamen ſunt illi commixti. Ergo tum temporis erunt ex uſu exhibenda diuretica.

§. IV.

Solvuntur fundamenta partis negativæ.

AD *primum* reſpondetur, quod unum tantùm unum indicat: ſic ſuperflui humores indicant ſui evacuationem; ſed ratione ſitus poteſt variari medicamentum evacuans, ita ut quod crudum eſt in ventriculo, petat ſui evacuationem per vomitum: quod in inteſtinis, per ventrem; & ideo Galenus, ſi læditur pars gibba jecoris; utitur diureticis, quia illi ſubjiciuntur renes: utitur verò dejectorio pro purganda cava parte.

Ad *ſecundum* reſpondetur; quod Galenus locis citatis agit de evacuandis per diuretica humoribus in jecore ſuperfluis: aliis verò in locis citatis; de iis qui redundant in vaſis majoribus, vel in aliis partibus. Tum, quod diureticorum uſus pro febribus non eſt tam communis in uſtivis febribus, quàm in levioribus, ſeu longioribus & remiſſis. Tum quod offeruntur diuretica poſt coctionem, dum cacochymi humores ſunt ſeparati, & febris eſt remiſſior.

Ad *tertium* reſpondetur, tùm quod diureticorum uſus non eſt tam frequens in uſtivis, quàm in remiſſioribus febribus, & chronicis. Tum quod offeruntur poſt coctionem, dum coctione humores ſunt ſeparati; & ideo illam non perturbant, ſicut nec reliqua purgantia.

Ad *quartum* reſpondetur, quod diuretica calida, ut diximus, ſeparant partes ſeroſas, & aqueas; ideo ſeparatæ, à renibus trahuntur, quorum fiunt objectum à reliquis ſeparatæ: frigida expurgant cum urinis abſtergendo, & omnia diſponendo, ut ab expellente ab aliis partibus trudantur; & ab attrahente attrahantur ab aliis, ſicut contingit in omnium excrementorum expulſione in noſtro corpore.

RESOLUTIO XV.

Utrum pro febribus curandis ſint ex uſu ſudorifica.

§. I.

Variæ ſudorificorum proponuntur differentiæ.

SUdor, ut diximus *tom.1. Reſol. diſput. de ſudore*, eſt effluvium vaporoſæ ſubſtantiæ per cutem. Triplex accidit in homine, vel intra metas ſanitatis, naturalis dictus; vel in morbis prodit ex morbifica cauſa: ſi naturâ vincente, dicitur criticus; ſi vincente morbo, ſymptomaticus: vel pro morbis curandis tentatur ab arte, & hunc Medicus commovere conatur in ſtupha, aut aquis thermalibus, vel exhibitis ſudorificis. De iis nunc diſputamus, quæ ſunt medicamenta quæ ad cutem movent; & ſi inſenſibiliter evacuant, dicuntur hydrotica; ſi ſenſibiliter ſudorem movent, dicuntur diaphoretica.

§. II.

Proponitur pars negativa, & fulcitur.

VIdetur, quod nulla ſunt ex uſu pro febribus curandis ſudorifica. *Primò*, quia Medicus eſt imitator naturæ in eis quæ rectè operatur, & ſic debet deviare ab illius operationibus, quæ fiunt cum periculo vitæ: ſed plerumque dum natura tentat ſudores in febribus, ægros perducit in mortem. Ergo Medicus in illis non debet ſudores movere. Probatur minor ex Hippocrate *in lib. Epidem.* qui variis eventibus id comprobat. Philiſcus, & Eraſinus, qui prima die cœperunt ſudare; mortui fuere. Python in Thaſo, qui ſecunda die febris ſudavit; & adoleſcens, qui habitabat in foro Mendacii, etiam mortui ſunt. Silenus,

qui ſudavit ſexta die, obiit decimaſexta. Qui habitabat in horto Dealcis, & ſudavit quarta die, febricitavit uſque ad quadrageſimum. Hierophon ſudavit in ſexto: & virgo in Abderis, & Pythodorus in periculoſas inciderunt recidivas poſt ſudores. Ergo natura cum periculo vitæ movet ſudores in febribus.

Secundò, ſudorifica habent vim calefaciendi, attenuandi, & rarefaciendi, quæ opponuntur indicationi curativæ per ſe ſumptæ à febre; refrigerandi, inquam, & febrilem remittendi calorem. Ergo non poſſunt eſſe ex uſu pro febrium curatione.

Tertiò, febres chronicæ, pro quibus ſudorifica videntur poſſe eſſe ex uſu, pendent ex craſſis humoribus, pituitoſis, aut melancholicis, qui nequèunt attenuari, nec reſolvi per ſudores. Ergo neque pro iis febribus curandis ſudorifica ſunt ex uſu.

Quartò, ſi in aliquibus febribus eſſent ſudorifica ex uſu, maximè in variolis, & malignis febribus, pro quibus Avicenna, & alii Authores conſulunt moventia ad cutem. Sed in iis, præcipuè ſi lethales fiant ex nimia uſtione, faciliùs ægri uſtione extinguntur. Ergo nec in illis ſudorifica poſſunt eſſe ex uſu.

§. III.

Sudorifica pro febrium aliquarum curatione admittuntur.

RESolvendum, quod in febribus ſudores, & naturâ in acutis, & ab Arte in chronicis poſſunt eſſe in uſu pro illarum curatione. Probavimus ſic *in tom.* 2. quod proſunt ſudores à natura concitati in acutis febribus.

Tum *primò* ex Hippocrate 3. *prognoſt.* 26. aliiſque in locis, in quibus proponit conditiones ſudorum ſalubrium in febribus, cum quibus à febribus liberatos fuiſſe plures refert in Epidemiis per perfectas criſes, ut uxor Epicratis, Meton, mulier decumbens in litore, Cherion, mulier in Thaſo, Lehephorbida, & alii. Tum confirmant antiquiores Medici, inter quos per ſudores tentabatur cura febrium, movendo humores ad cutem, ut convincitur ex Prodico, Erodico, Petronio, Herophilo, Eraſiſtrato, Aſclepiade, Themiſonte, & aliis. Tum inter juniores, Sennertus plura proponit moventia ad cutem, & in ipſis cutis evacuationes promoventia, & per ſudores evacuantia. Tum comprobat ex naturali, & aſſueta per cutem continua evacuatione, & quia per cutem ſe exonerat natura ab omni humorum coinquinamento, fomite, & fermento. Tum comprobat communis uſus in febrium curatione, in quibus ſaltem utimur impropriis, & levioribus ſudorificis, attrahendo ad cutem ſuperfluos ſuccos per frictiones, inunctiones, & cucurbitulas. Ergo quia ſudorifica moventia ad cutem in febrium curatione, maximè ſunt ex uſu.

Probatur *ſecundò*. Sennertus, & citati cum illo à nobis, Horatius Augenius, Franciſcus Areyes, Petrus Pena, Mathiolus, Lovel, Vvecherius, Angelus Victorius, Riverius, Zacutus, in longis febribus admittunt ſudorifica pro materiali cauſa, fomite, & coinquinamentis exterminandis: quod præcipuè obſervationibus confirmant Zacutus, & Riverius. Ergo ſaltem in iis ſunt ex uſu.

Probatur *tertiò*. In chronicis febribus, propter improſperas coctiones, propter naturalem remiſſum calorem, propter defectum debiti exercitii, propter potus longiorem uſum, propter attenuatos ſuccos, propter eorum putrilagines, propter excrementitias ſordes plurima reſultant excrementa, ichores, & ſeroſæ ſubſtantiæ, quæ ſuperabundantes in toto, & venis majoribus, petunt trudi, & evacuari per cutem. Sed nullo alio auxilio præſtantiùs id conſequitur, quàm per ſudorifica. Ergo ſunt ex uſu pro exterminandis febribus, quæ ex iis foventur. Patet minor, quia hæc regio eſt deſtinata à natura pro horum expulſione, & pro illis exterminandis aſſueta, ut cum Sanctorio probavimus.

§. IV.

Solvuntur rationes dubitandi primò adductæ.

AD *primam* reſpondetur, quod ut patet ex obſervationibus Hippocratis, ſudores qui proveniunt crudâ exiſtente materiâ, ſunt lethales, non qui promoventur illâ coctâ, & regulatâ, & pro exterminandis coinquinamentis, ex quibus poſſet foveri febris, vel ſupervenire recidiva: quæ nos exterminare tentamus per ſudores.

Ad *ſecundam* reſpondetur, quod licèt ſudorifica aliqua ſint calidiora, & ut talia non indicentur per ſe à febre; benè tamen quæ ſunt magis temperata indicantur

cantur à cauſa febris, & per illa ipſa remittitur, ſicut per rhabarbarum calidum curatur febris, ablatâ cauſâ.

Ad *tertiam* reſpondetur, quod licèt chronicæ febres pendeant à craſſis humoribus in principio, ipſi coctione elaborantur, & diſponuntur, ut fiant apti, ut poſſint in declinatione exterminari à natura, ſimul coadjuvantibus ſudorificis.

Ad *quartam* reſpondetur, quod in febribus malignis, variolis, & morbillis, ſolet natura expellere ad cutem; ſed hæc evacuatio ut in plurimum eſt ſymptomatica in principiis morborum, & ante coctionem; & ideo non tentatur ab arte: ſi verò petat adjuvari, fit cum attemperatis ſudorificis, quorum varias propoſuimus ſortes ex Hodego Medico.

Resolutio XVI.

Utrum prægnans correpta febre, ſi urgeat periculum ob cacochymiam, quolibet menſe poſſit purgari.

§. I.

Pars negativa proponitur, aliquaque fundamenta pro illa proponuntur.

COmmunes aliquas purgandi difficultates diſcuſſimus, cum aliis conducentibus ad pharmacorum medicamentorum uſum: ne tamen recedamus ex toto ſine examine purgantium in fœminis, ſive prægnantibus, ſive enixis, ſuperaddimus duas Reſolutiones. *Prima*, an omni menſe prægnans poſſit purgari, ſi exigat morbus pendens ex cacochymia? Averroës parti negativæ adhæret. *Primò* huic aſſenſui videtur Hippocratem adhærere *lib.4.aphor.2.* inquit enim: *Prægnantes ſunt medicandæ, ſi materia turgeat, à quarto menſe uſque ad ſeptimum*. Sed nulla major poteſt contingere neceſſitas purgandi, quàm in turgentia. Ergo ſi in illa ſolùm præſcribitur purgandi tempus à quarto menſe uſque ad ſeptimum, idem tenendum in quacumque alia purgandi urgentia.

Secundò: Averroës reprobat purgandi occaſiones in prægnantibus; quia purgantia movent urinam, & commovent humores, faciunt eos impetu fluere in uterum, provocant menſtrua, & conſequenter ſunt apta movere fœtum. Ergo nullo prægnantiæ tempore debent offerri. Patet antecedens in omni purgante pharmaco, & præcipuè in uſitatis à veteribus.

Tertiò, ex Ariſtotele *ſect. 1. problem.* purgantia pariunt perturbationem, abominationem, ingratitudinem, amarorem. Sed ex iis ſequitur aborſus, ut docet Hippocrates *lib.1.de morbis*. Ergo non admittenda pro febribus in prægnantibus ullo menſe.

Quartò. Purgantia in prægnantibus præcipua magnam agitationem, & perturbationes excitant, magnas faciunt commotiones, nauſeas, vomitus, dolores, cruciatus, quibus fœtus deperditur. Ergo ab iis, licèt aliunde ſit indicata purgatio, omninò contraindicatur.

§. II.

Pars affirmativa ſancitur, & fulcitur.

REſolvendum, quod in prægnantibus, ſi ſit orgaſmus, & imminens periculum vitæ, ſi non exercetur indicata purgatio, in quolibet menſe prægnantiæ debet illa exerceri. Sic ſancivimus *tom.1.p.4. Reſolut.Medic.diſp.2. reſolut.5.§.3.* Adhæret mihi Scialoya *lib.1. tract.2.ſect.3.cap.1.* & citati ab illo, Claudinus *in lib.reſp.Medic.* Mercatus *tom.3. de morb. mulier.cap.2.* Sanctacruz *lib.1. de.impedim. magnor. auxil.cap.23.*

Probatur *primò* ex Hippocrate *lib.4. aphor.1.* ubi ſi ſit turgentia, aut orgaſmus, imminenſve periculum vitæ, niſi purgetur prægnans, docet quod à quarto uſque ad ſeptimum menſem debet purgari. *Prægnantes*, inquit, *ſunt medicandæ, ſi materia turgeat, à quarto menſe uſque ad ſeptimum*. Sed idem periculum poteſt occurrere in reliquis menſibus, ſi ſit orgaſmus. Ergo ratione illius eadem eſt purgandi neceſſitas in quolibet menſe, in quo fiat orgaſmus.

Probatur *ſecundò* per omnes rationes, quas ſuprà adduximus ad probandum, quod prægnans ſit phlebotomanda ex pede, quotieſcumque cogat orgaſmus, ſeu imminens periculum vitæ.

Probatur *tertiò*. Si quid obſtaret purgationi in quovis tempore indicatæ ob orgaſmum, maximè ob metum aborſus. Sed nullo tempore prægnantiæ obſtat. Ergo in quovis debet exerceri. Probatur minor. Tum quia benigniora ſunt purgantia noſtri temporis, quàm veterum tempore; & tamen illi ob orgaſmum permittebant illa. Tum quia experientiâ comprobarunt recentiores, prægnantes purgari ſine aborſu. Tum quia ſi ſit orgaſmus, & vitæ periculum, quod nequit vitari ſine purgatione, purgatio exhibenda,

A benda, quia ut docet Galenus 12. *Method. cap.* 1. potiùs eſt eligenda noxa, quæ timetur, quàm mors certa quæ timetur. Tum quia licèt timeatur aborſus ex purgante pharmaco; tamen magis evidens timetur ex matris morte. Tum quia ex aborſu timetur una mors filii: ex morte matris, & fœtus, & matris mors. Ergo in quovis prægnantiæ menſe exerceri debet purgatio.

§. III.

Solvuntur argumenta primò propoſita.

AD *primum* reſpondetur, quod medicamenta purgantia, præcipuè vehementiora, quæ ſola erant in uſu tempore Hippocratis, erant apta ad cauſandum aborſum in quovis tempore prægnantiæ. Docere autem intendit Hippocrates, quibus menſibus magis nocere valeant, & quibus minùs; & dicit quod à quarto uſque in ſeptimum minus minantur periculum., & quod ſi turgeat materia, potiùs in illis, quàm in aliis purgandum; in aliis verò magis vereri oportet: ſed ſi orgaſmos, ſeu periculum vitæ imminet, nullo tempore poteſt Medicus, omni ſpe dempta, ſinere prægnantem mori.

Ad *ſecundum* reſpondetur, quod Averroës *lib.7.collig.cap.*4. proponit rationes propter quas in purgatione prægnantium debet timeri aborſus, & quod ſine magna neceſſitate, ob purgationis incommoda, non exhibeantur purgantia; non tamen illa prohibet, ſi ſine illis vita matris, & fœtus nequeant ſervari.

Ad *tertium* reſpondetur, quod ex pharmacis, præcipuè benignioribus, non tanta experiuntur incommoda: & licèt appareant aliqua, Hippocrates tamen in orgaſmo ad vitandum majus periculum, in aliquibus menſibus purgat, & nos in omnibus, ob ſimilem rationem.

Ad *quartum*, idem patet, quod non experiamur pericula adhuc leviora ſine urgentia: ſi autem urget neceſſitas, licet periclitari, ad ſervandam fœtus, & matris vitam.

RESOLUTIO XVII.

Utrum pro febre lethali curanda in puerperio, debeat exerceri indicata purgatio.

§. I.

Proponitur ratio dubitandi.

PRovida natura, quantum eſt ex ſe, nec deficit in neceſſariis, nec redun- B dat in ſuperfluis: coaptat unicuique pro ſui conſervatione juxta proprios fines menſuram conſervantium. Sic in hominibus, pro viris, & fœminis juxta illos coaptavit requiſitam menſuram ſanguinis unicuique, minorem in viris, propter proprium augmentum, & nutricatum; majorem in fœminis, pro ſui & fœtus nutricatu, augmento, generatione, & alimonia procreat copiam, quæ ne in corpus ſuperabundet, dum pro fœtu non deſervit, per determinatos circuitus expellitur à natura: ſi verò pro fœtu reti- C neatur, quæ uſque ad partum non fuit ex uſu, in partu, & poſt illum propellitur per aliquos dies, & ſic profluentes humores dicuntur lochia, de quibus inquirimus, an ſi tempore quo petunt fluere, contingat febris in puerperis orta ex humorum cacochymia indicante purgationem, hæc ſit exercenda.

§. II.

Pars negativa proponitur, & ſuadetur.

D VIdetur, quod nunquam ſit utilis purgatio in febribus, fluentibus lochiis.

Primò, quia Claſſici Medicinæ Authores renuunt admittere hoc remedium. Tum ex Hippocratis doctrina fulciti, 2. *aphor.* 35. dicentis: *In quovis morbo partes ad umbilicum, & ad infernum ventrem attinentes, craſſiores eſſe præſtat; harum ſiquidem extenuatio & tabes, malæ. Sed ad inferiores quoque purgationes parum tutæ.* Ergo in morbis uteri dam- E nantur. Et confirmat *lib.*3. *Epidem. ægroto* 11. *& lib. de rat. vict. in acutis*, aliiſque in locis, in quibus venter caliditate eſt intemperatus, qualiter in enixis eſt neceſſe. Tum Avicennæ *lib.* 3. *fen.* 21. *tract.*2. *cap.*3. adſcribitur quod prohibet in enixis purgationem uſque ad vigeſimumquartum diem. Ergo in iis non debet exerceri purgatio.

Secundò: Purgatio lochiorum per uterum

rum eſt à natura deſtinata in illis pro eorum purgatione. Sed purgatio eſt evacuatio illi contraria. Ergo non debet tentari à Medicis.

Tertiò, per lochia fit purgatio ſanguinis vitiati, & detenti toto tempore prægnantiæ. Sed à morbis ortis ex vitio ſanguinis indicatur purgatio. Ergo & in lochiis fluentibus.

§. III.

Traditur occaſio purgandi fluentibus lochiis.

RESolvendum, quod ſi febres in enixis pendeant ab humorum cacochymia in vaſis majoribus, & ſint lethales, & ſine purgatione incurabiles, deveniendum ad illam. Sic tenent Valleriola *lib.5. obſervat.* 10. Mercatus *lib.4. de morb. mulier. cap.* 11. Corteſius *in miſcellaneis, decad.* 10. Moxius & alii, qui in febre acuta lethali, quæ non pendet ab uteri inflammatione, aut humoribus in illo contentis, ſed ab eis cacochymis in venis febrem foventibus, in enixis purgationem admittunt.

Probatur. Similis eſt ratio in morbo acuto lethali pendente ex cacochymia, ad purgandum, quàm ad ſanguinem mittendum, ſi pendet ex ſanguinis vitio. Sed ex Galeno, in febre acuta lethali pendente ex vitio ſanguinis, ſi ſupervenit menſtrua purgatio, & non ſatisfacit, ſupplet quod deficit ſanguinis miſſione, dum inſpectus fluentis ſanguinis impetus non ſufficit. Ergo ſi pendet ex cacochymia, & pro illa non ſatisfaciunt lochia, ſuppleri debent purgatione.

Probatur *ſecundò*. Febris magna, & lethalis, pendens ex humoribus cacochymis, lochiiſve cacochymis fluentibus, indicat humorum, à quibus pendet, evacuationem; vel per lochia, ſi ſufficiunt; vel per evacuationem indicatam ab iis humoribus. Sed nulla alia eorum indicata eſt evacuatio præter purgationem. Ergo per illam tentanda eſt evacuatio.

Probatur *tertiò* ab experientia, & obſervatione, quas deducit Corteſius ex Valleriola *lib.* 5. *obſervat.* 10. qui lochiis fluentibus enixam liberavit ab interitu per purgationem. Et Mercatus *lib.* 4. *de morb. mulier. cap.* 11. eruditè docet, quod ſi enixa corripitur morbo lethali pendente ex cacochymis humoribus, ſi non ſupplent lochia, purgatio tentanda erit;

A quia ob Medici timiditatem pereunt plures ſic ægrotantes.

Probatur *quartò*. Si quid obſtaret purgationi modò dicto indicatæ, lochiis fluentibus, maximè quia divertitur humorum purgatio à regione deſtinata pro illorum expurgatione à natura. Sed hoc non obſtat, ut inquit Mercatus, ſi per uterum vacuatio facta non ſufficit, aut non fit: tutius eſt enim breviter cauſam deponere, & morbi periculum vitare, quàm dempta ſpe ſalutis, quod eſſet melius, B expectare.

§. IV.

Solvuntur argumenta primò propoſita.

AD *primum* reſpondetur, quod licèt purgationes per ventrem inferiorem non ſint omninò tutæ, ob rationes Hippocratis; ſi tamen illis omiſſis adeſt periculum mortis, ut in caſu propoſito, non ſunt omittendæ, quia majus eſt periculum, quod timetur, quàm noxa quæ C proponitur. Quod Hippocrates uſus fuerit levioribus medicamentis, id nos docet, quod ſi ipſa ſufficiant, & lochia ſupplent, non deveniamus ad purgationem.

Pro Galeni authoritate dicimus, quod prohibet purgationem ratione inflammationis: quod & nos fatemur obſervandum, nec pro febribus pendentibus ex uteri inflammatione eſſe locum purgationibus. Tum pro tertio, quod Avicenna pro conſuetudine vulgari differt D purgationem, vel docet non exercendam ſine minante periculo: non verò negat in illo, quod non ſit purgatio exercenda.

Ad *ſecundum* patet ex dictis, quod probat ratio, quod ſi ſufficit evacuatio lochiorum, quod fruſtra alia tentaretur, præcipuè quæ nequit ita ſecura eſſe.

Ad *tertium* reſpondetur, quod ſi morbus pendet ex vitio ſanguinis, lochiis retentis ſanguis mittendus: ſi pendet ex E cacochymis humoribus, eſt purgandum, & in enixis ferè omnes ſupervenientes febres fiunt ab humoribus cacochymis ſuperabundantibus, quia ipſos ut ineptos pro nutricatu retinuit natura, utens præſtantiori ſanguinis portione pro fœtus & matris nutricatu.

SECTIO VII.

De Remediis pro accidentibus febrium humoralium.

FEBRES ſuos habent effectus, ſicut & alii morbi, qui dicuntur ſymptomata, de quibus diſputavimus Sectione prima, & determinavimus, quod hæc licèt ut ſymptomata non indicent curationem niſi per morbi, à quo pendent, ablationem: ſunt tamen aliqua, quæ aut morbi, aut cauſæ morbi induunt rationem, quorum plura reperiuntur in febribus, & pro iis aliqua diſputanda reſtant de remediis quæ pro illis ſolent adhiberi à Medicis, de quibus agendum reſtat in hac ſeptima Sectione.

RESOLUTIO PRIMA.

Utrum in febrientibus poſſint dari aliqui morbi, aut accidentia ſupervenientia à cauſis ſupra naturam, aut extra naturam?

§. I.

Proponitur ratio dubitandi, & afferuntur opiniones negantium.

OMnia quæcumque fiunt ab altera ex iis cauſis, ſupervenire debent vel à cauſa ſupra naturam, vel à cauſis extra naturam, vel à cauſis naturalibus. Eſt cauſa ſupra naturam, prima omnium rerum cauſa, ipſe Deus, cujus potentia, & cauſalitas eſt ſupra omnia. Hanc inveſtigavit Ariſtoteles *lib. 8. Phyſicorum*, & primam eſſe cognovit cauſarum, immotam manentem, reliquarum omnium principium. Sunt cauſæ ultra naturam, ſeu potiùs, ut tenet Fernelius, trans naturam, cauſæ quæ extra naturalem rerum ſublunarium ordinem ſuas habent operationes, quales ſunt cauſæ ſpirituales, Angeli, & dæmones, qui trans naturam in aliquibus agendis progrediuntur. Sunt cauſæ naturales quæ rerum naturalium operationes eliciunt, ordinatæ ad has conſervandas, & ab Authore naturæ illis condonatas. Harum generationes & corruptiones ſunt opus: ab iis in hominibus fit & conſervatur ſanitas: fiunt, & augentur morbi, & ea quæ præter naturam accidunt in homine. Fiunt conſequenter morbi; fiunt febrium cau- A ſæ, & illarum accidentia ac ſymptomata: unde venit dubitandum, an ſicut à cauſis naturalibus ſuperveniunt hominibus morbi, & in illis varia ſymptomata: ita etiam poſſint morbi produci in hominibus à cauſis ſupra naturam, & trans naturam; & ſimul in ipſis febribus ab eis cauſis poſſint cauſari alii complicati morbi, aliáve accidentia præter ea, quæ ab ipſa febre & ab aliis cauſis naturalibus poſſunt contingere, quæ indigeant aliis remediis præter naturalia cognita pro B illorum morborum, aut accidentium correctione.

Sunt quidam qui tenent, omnes morbos, morborumque accidentia cauſari à cauſis naturalibus, nulloſque poſſe cauſari, nec à cauſa ſupra naturam, nec à cauſis trans naturam: qui ideo conſequenter loquentes, negare tenentur quod cum febribus, aut alii complicentur morbi, aut alia fiant accidentia, niſi quæ fiunt ab ipſis febribus, aliiſve naturalibus cauſis.

C Probatur prima pars, quod ſcilicet ab ipſo Deo, cauſáve ſupra naturam, nequeant morbi, aut accidentia præter naturam communicari hominibus. Tum *primò* ex Hippocrate *lib. de morbo ſacro*, qui arguens aliquos aſſerentes morbum ſacrum à Deo cauſari, inquit: *Non ego exiſtimo à Deo hominis corpus inquinari, impuriſſimum à puriſſimo.* Tum Epicurus tenuit, *Nullum malum à ſummo bono poſſe infligi.* Tum *tertiò* Seneca 4. *de beneficiis, cap.* 10. tenet furorem eſſe timere D ſalutaria, nec quemquam à ſummo bono affligi. Ergo nec in febribus, nec extra illas à cauſa ſupra naturam poſſunt cauſari aut morbi, aut morborum accidentia.

Probatur ſecunda pars, quod ſcilicet nec morbi, nec accidentia poſſint hominibus, nec in febribus communicari à dæmone. *Primò*, quia non eſt compertum, dari dæmones. Ergo nec quod poſſint morbos, aut accidentia in febribus cauſare; quia ab eo quod non eſt, nullæ E ſunt operationes. Probatur antecedens ex incertis ac contrariis opinionibus Philoſophorum, præcipuè in Scholà Platonicorum, in qua Apuleius, Porphyrius; Proclus, Plotinus, Jamblicus, Euſebius, Alcinous, Magnus Syrianus, & alii inter ſe diſſertant, ut tenet Duraſtans. Inter hos verò Apuleius, dæmones tenet eſſe animalia. Proclus, dæmones affirmat eſſe Deorum ſervos. Jamblicus tenet, eſſe quædam media numinum

genera.

genera. Tum Philoſophi renuunt ex toto admittere dæmones; ſi enim ſunt in rebus, ſunt ens, aut ſubſtantia, aut accidens: ſi ſubſtantia, aut corporea, aut incorporea: ſi corporea, aut ſimplex, & ſunt elementum; aut mixta, & ſunt mineralia, vegetabilia, aut animalia, in quorum nulla ſpecie adaptantur. Si admittatur ſpirituales ſubſtantias eſſe, nequeunt in nos agere, quia in corporeum incorporeum nec agere poteſt, nec nos alterare, ut morbi inducantur; & omnis actio & paſſio fit per contactum: nec incorporeum & indiviſibile poteſt corporeum attingere. Ergo nulla agendi in noſtra corpora actio poſſibilis eſt in dæmonibus, etiamſi admittantur in rebus.

Tum *ſecundò*, licèt dentur dæmones, nulla eſt illis virtus inferendi morbos hominibus; quod patet à poſteriori. Nam dæmon hoſtis humani generis, qui circuit terram quærens quem devoret, ſi haberet vires inducendi morbos, ſtatim per totum orbem & peſtes, & alios communicaret morbos, & cunctos interimeret homines: quod cum non aggrediatur, evidens indicium eſt, quod non ſunt illi vires morbos, aut accidentia inferendi in hominibus.

Tum *tertiò*: Si quos valent dæmones cauſare morbos, maximè ex commercio cum ſagis, aut veneficis hominibus, à quibus vim communicandi morbos veneficos recipiunt. Ergo quia ex ſeipſis, ut ſunt cauſæ trans naturam, non habent vires ad illos cauſandos.

§. II.

Cauſa ſupra naturam, per ſe, aut per ſuos angelos valet morbos communicare.

RESolvendum *primò*, quod Deus per ſe, & per ſuos angelos valet morbos communicare hominibus, & ſimul in febribus alia accidentia, ſuper ea, quæ proveniunt à febribus.

Probatur ex ſacra Pagina, in qua per Legem, & per Prophetas apparet Deum minari tranſgreſſores legum, per hoc quod inflictis morbis eos punire minatur. In Deuteronomio, *cap.* 28. proponuntur Dei percuſſiones: *Percutiet te Dominus egeſtate, febre, & frigore, ardore, & æſtu, & aëre corrupto, ac rubigine: & perſequetur, donec pereas.* Et *cap.* 22. ſic: *Congregabo ſuper eos mala, & ſagittas meas conglobabo in eis.* Præterea, quia *vita, & mors in manu eſt Do-* A *mini.* Et Eccleſiaſticus, *cap.* 11. ſic ait: *Bona, & mala vita, & mors: paupertas, & honeſtas, à Deo ſunt.* Amos *cap.* 3. *Si erit malum in civitate, quod Dominus non fecerit.* Tum per Prophetas idem minatur. Hieremias enim *cap.* 11. ſic ait: *Ecce ego inducam ſuper eos mala, de quibus exire non poterunt.* Et *cap.* 32. dicitur: *Sicut adduxi ſuper populum iſtum malum hoc grande, ita adducam ſuper eos omne bonum.* Ergo cùm à cauſa ſupra naturam omne malum & bonum poſſit nobis communicari: B ita & ſalus, & morbi, & accidentia ſuperaddita in ipſis febribus induci poterunt.

Probatur pars ſecunda Reſolutionis, quod ſcilicet cauſa ſupra naturam valet per ſuos miniſtros, & angelos morbos, & varia accidentia communicare hominibus. Nam *lib.* 2. *Reg. cap.* 24. conſtat à Deo per Angelum, peſte communicata, mortuos fuiſſe centum ſupra octuaginta & quinque millia Aſſyriorum, ob blaſphemias in Deum. C Tum in Actis Apoſtolorum, *cap.* 22. dicitur: *Populus autem clamabat Dei voces, & non hominis: confeſtim autem percuſſit eum Angelus Domini, eo quòd non dediſſet honorem Deo, & conſumptus à vermibus exſpiravit.* Tum, poſt Chriſtum Dominum, ſuorum perſequutores narrant hiſtoriæ, à Dei miniſtris variis morbis, ſymptomatibus, & mortibus fuiſſe extinctos.

§. III.

D *Cauſæ extra naturam varios valent cauſare morbos, variaque ſuperaddere accidentia in hominibus, & illorum morbis.*

RESolvendum *ſecundò*, quod cauſæ extra naturam, ſeu dæmones, varios valent morbos inducere, & in ipſis morbis & febribus varia, ultra propria ſymptomata, ac diverſa alia introducere. Sic tenet Codronchus *lib. de morbis veneficis*, comprobatque ex ſacris Literis, & ſanctæ Eccleſiæ decretis, & Conci- E liis, Juris Canonibus, Conſtitutionibus canonicis, ex ſanctis Doctoribus, Theologis, & Summiſtis, ex Jure Cæſareo, ex Platone, Ariſtotele, ex Medicorum comprobatis doctrinis, & experientiis. Præcipuè tamen hanc ſuſtinet doctrinam Torreblanca *de Iure Spirituali, lib.* 12. *cap.* 1. & citati ab illo.

Primò tenent ex Patribus Orthodoxis D. Auguſtinus *lib.* 2. *Doct. Chriſt. cap.* 19. *& lib.* 8. *civit. Dei, cap.* 19. D. Iſidorus

lib. 8.

lib. 8. *Etymolog. cap.* 9. D. Chryſoſtomus *lib.* 8. *de Fato*, *ſerm.* 7. & fatetur quod conſentiunt Theologi, Juriſperiti, & Medici, quos citat & ſequitur.

Probatur *primò* evidenter ex morbis quos referunt Evangeliſtæ, inductos fuiſſe à dæmone, & à Chriſto Domino curatos fuiſſe. Tum comprobatur ex variis modis, quibus dæmon utitur pro illis communicandis: tum per ſuos veneficos & magos, ut palam in hiſtoriis narratur, plurimos morbis à dæmone fuiſſe infectos. Sic Joannes XXII. Pontifex ſpeculis & imaginibus communicatis obiit: & Ludovicus Hutinus Rex Galliæ, & Ruffus Rex Scotorum, & alii Principes. Tum dæmones morbos creant in hominibus per ſordes in corpore immiſſas, ut refert Alpinus *in dæmoniorum inveſtigatione*, qui multa ait vomitu ejici, ineptiſſima ut devorentur, ut ſunt clavi ferrei, oſſa, lapides, globi lanei, aut carbones, capilli conglobati, nitri fruſta, acus cum cera, anguillæ, aliive piſces. Tum dæmones morbos cauſant commotis variis corporis humoribus, ex quorum commotione, aut decubitu in determinatas partes, morbos varios poſſunt inducere dæmones: & an ex pravis iis humoribus dæmon procreet varias, ac monſtroſas rerum formas, an illas in ſomnis bibendas dederit, an eas variis illuſionibus repræſentare coëgerit, inquirendum eſt.

Probatur *ſecundò*, quod in febribus ſimiliter poſſit dæmon præter propria accidentia, alia ſuperaddere, aliena ab ipſa febre. Nam ſicut poteſt in ſanis corporibus varios inducere morbos, & inaudita accidentia; valebit etiam in febribus ſupra propria accidentia, aliena alia procreare.

§. IV.

Per aliqua ſigna inveſtigantur morbi, & accidentia à dæmone ſuperaddita.

RESolvendum *tertiò*, quod aliqua ſigna, licèt abdita, præſtant indicia morborum, qui proveniunt à dæmone. Sic tenent Martin. Delrio, Torreblanca, Sennertus, Codronchus & Valleſius.

Probatur. Tum ex Codroncho, qui *lib. de morbis venefic.* 3. *cap.* 13. licèt fateatur difficultatem cognoſcendi hos morbos, plura tamen proponit indicia pro illis cognoſcendis; & inter communiora refert, quod hos morbos patientes fiunt emaciati in toto corpore, & extenuati:

A patiuntur virium imbecillitatem cum languore, & mentis ſtupiditatem: varia deliria melancholica, variaque febrium genera, quæ à Medicis nondum percipiuntur, aut diſtinguuntur: patiuntur convulſivos motus, epilepſiam, membrorum rigiditatem, partium capitis tumores, corporis immobilitatem, flavum aut citrinum faciei colorem, palpebrarum adſtrictionem: ſpectra illis ſe offerunt, ex quibus ſi aliqua appareant in febribus illis inuſitata, conjectari B oportet, quod poſſunt à cauſis extra naturam ſuperaddi. Tum morbos foveri à dæmone demonſtrat, quod patientes illos excutiantur per verba divina, Eccleſiæque auxilia; inquit enim Lactantius *lib.* 5. *cap.* 22. *Fugitant juſtos, & pavent, & cùm corpora hominum occupant, animaſque divexant, adjurantur ab iis, & in nomine Dei veri fugantur, quo audito tremunt, & exclamant, & uri ſe, verberarique teſtantur: & interrogati qui ſint, quando venerint, quomodo in hominem irrepſerint, confitentur: ſic extorti, &* C *excruciati, virtute divini nominis exulant.* Ex quibus apparet alterum ſignum cognoſcendi, an dæmon ſe immiſceat in febribus, aut aliis morbis, & an alia ab illis inuſitata introducat accidentia. Tum maleficio dæmonis ſuperadditi morbi, & accidentia cognoſcuntur, quia inuſitata, & impropria ſunt illis morbis, aut febribus, vehementiora, horribilia, quæ licèt lethaliſſima, ægrum non interimunt, ſed ultra tempus durant; quæ omnia communia remedia, quæ aliis D fuerunt præſidio, contemnunt, & cum quibus aliquam ſacrorum irreverentiam ægri ſuperaddunt, divinationes, aut dæmonum invocationes.

§. V.

Qualia pro iis poſſint prodeſſe remedia.

RESolvendum, quod in probabili ſuſpicione morborum, aut accidentium, quæ ſuperadduntur ultra vim febrium, ſive à cauſa ſupra naturam, ſive E à cauſis extra naturam, principaliter ad Deum recurrendum.

Probatur. Nam ſi à Deo immediatè cauſentur supervenientia accidentia in febribus, nulla eſt poteſtas ultra illam, ad quam poſſimus recurrere: ſi verò ex ejus præcepto cauſentur ab Angelis, ſine ejus præcepto nequeunt detineri: ſi à dæmone fiant, nequeunt ab ipſo operari ſine Dei permiſſu, quo ceſſante, dæmonum

monum opera neceſſe eſt deſtrui, ut in hiſtoria Job manifeſtè convincitur, & de ſe patet in ſuprema Dei poteſtate.

Probatur *ſecundò* ex auxiliis, quibus ſancta Eccleſia pro iis depellendis morbis utitur, orationibus, deprecationibus, exorciſmis, ſancti Dei invocationibus, diviniſque nominibus, in quibus mirifica eſt vis nos cum Deo conciliandi, morborumque omnium curationem ab eo conſequendi: inquit enim Dionyſius Areopagita *lib. de divinis nominibus. Tanta eſt divinorum verborum majeſtas, ut vel ipſi dæmones, ipſorum poteſtate fugentur illicò, ſuccenſeant, & contremiſcant: in quibus contemplandis tantopere Theologi inſudant, & nudati à cogitatione terrena, totis viribus innituntur, ut ſanctiſſimorum decem Dei nominum alta mentis acie ſenſum dignoſcant.* Ergo in Dei auxilio præcipuè inſiſtendum.

Probatur *tertiò* in morbis non naturalibus, quorum alii pendent ab ipſo Deo, alii à dæmone cum Dei permiſſu. Si à ſolo Deo poſſunt curari, ad ipſum recurrere eſt neceſſe: ſi pendent à dæmone, ex Dei permiſſu, recurrere ad dæmonem execrabile facinus eſt, & ſolum dignum eis, qui dæmoni ſe mancipant. Ergo ſolùm reſtat, ut ad Deum recurramus, ut permiſſu ablato, ſimul dæmonis extinguatur potentia, quæ ſine illo inepta eſt ad agendum.

Simul dum per ſe primò recurrimus ad Deum, remedia & interceſſiones imploramus à Sanctis, & ab Eccleſia, ut ſuis interceſſionibus, & deprecationibus gratiam inveniamus apud Deum; & ſimul pro oppugnandis morbis inductis à dæmone, utimur naturalibus remediis; quia ſæpe dæmon per cauſas naturales nos afficit morbis; ſæpe movendo humores, ad quos attemperandos, revellendos, derivandos, aut evacuandos naturalibus auxiliis venit utendum.

§. Ultimus.

Solvuntur fundamenta primò propoſita.

AD rationes dubitandi reſpondetur, quod Deus morbos immittit per ſe, tanquam cauſa ſupra naturam, juſtus malorum vindex, per bonos Angelos ulciſcentes divinum honorem læſum per cauſas extra naturam, dæmoneſve permittens ut ſua utantur tyrannide in impios, ad eorum correptionem. Nec ſummæ illius bonitati obſtat, quod ſit vindex illorum, quæ illi opponuntur: nec malum immittit ut malum eſt, ſed ad vindictam ſibi debitam.

Ad ſecundam partem dicimus, quod dæmones ſunt ſpirituales creaturæ: ſic & Angeli. Sed hoc non obſtat, quin poſſint operari in hæc inferiora; ſicut nec ipſi Deo omnium rerum puriſſimo. Tum nec obſtat, dæmones ob inimicitiam cum genere humano, non illud deſtruere, etſi habeant vim morbos inferendi: non enim illam habent liberam, ſed coarctatam, ita ut nequeant illam exercere ſine Dei permiſſu, & ſolùm juxta illius limitationem. Tum pro *tertio*, quod dæmon à ſe habet vim operandi à Deo permiſſum, ut operetur, & ut cum magis ſe accommodet ad agendum.

Resolutio Secunda.

Utrum in capitis dolore, vigiliis, & deliriis in febribus ortis à calidis humoribus, conferant in futuris repellentia, aut oxyrrhodina.

§. I.

Proponitur horum curatio, & repellentium uſus.

CApitis dolor, vigilia, & delirium in febribus ab eiſdem proveniunt cauſis, ſeu intemperiebus, & mutuò ſubſequi ſolent. Dolor capitis genericè cephalalgia dicitur: ſtrictè hæc ſignificat recentem dolorem capitis: cephalæa, inveteratum: hæmicrania, occupantem dimidiam capitis partem. In febribus præcipuè ſupervenit cephalalgia, quæ aut eſt interna, de qua loquimur; aut externa, & fit dolor aut pungitivus, aut tenſivus, aut gravativus, aut pulſatorius, & aut intra cerebri meninges, aut externus, qui ſupervenit in pericranio, & relucet in pilorum radicibus: internus pervenit ad radices oculorum. De hoc agimus, qui provenit ex ſolutione continui intra membranas. Si hæc fit ab acri humore, fit dolor pungitivus: ſi à craſſo, gravativus: ſi à flatu, tenſivus: ſi à ſanguine, pulſativus. De gravativo, & pungitivo præcipuè agimus.

Vigilia ſupervenit in febribus ſæpiùs poſt capitis dolores, aut cum illis ortis ex calidis humoribus, ex Avicenna *fen. 2. 1. doct. 2. cap.* 13. Corpus exſiccat, cerebri temperiem corrumpit, ſenſus debilitat, virtutem dejicit, deſipientiam

parit, cauſat cruditatem, impedit coctionem cibi, in febribus maximè nocet tranſiens in delirium. Pluribus utimur pro illa auxiliis, revulſoriis, derivatoriis, revellentibus, refrigerantibus, humectantibus, per nares, per palatum: præcipuè ad extra bregmati applicantur oxyrrhodina, humectantes, & refrigerantes decoctiones proſunt, unguenta, & lactis uſus pro embrocatione. Vel

℞. opii ℥. vj. croci. ℥. v. caſtorei ℥.ij. cum ſucco hyoſcyami fiat pilula. Vel laudani opiati ℥.iij. fiat pilula cum confectione hyacinthorum.

Delirium ex Galeno eſt pravus motus facultatis regentis. Dividitur in melancholiam, maniam, & phrenitidem. Phrenitis eſt inflammatio cerebri, & membranarum ejus cum delirio perpetuo, & febre acuta. Solet in febribus ſubſequi à capitis dolore, & vigiliis. Phrenitis aut eſt vera, nuper definita; aut ſpuria, paraphrenitis dicta. Curantur remediis ſimilibus ac vigilia, & dolor capitis, revellentibus, derivantibus, reſolventibus, clyſteribus, phlebotomia: & ex topicis repellunt frontalia, & bregmati appoſita oxyrrhodina, unguenta, lotiones, & linimenta frigida, de quibus dubitamus, an pro iis affectibus conferant in febribus.

§. II.

Communis opinio fulcitur Galeni authoritate.

PRo iis affectibus nullus recedit ab oxyrrhodinis. Mercatus aliqualiter videtur recedere: unus Galeanus palam receſſit. Sed pro antiqua opinione ſtat Galenus *lib.*13. *Methodi*, ubi pro frigidis, & pro calidis humoribus confluentibus in caput, admittit oxyrrhodinum, dicens: *Atque hoc quidem commune utrique vitio, & ei quod cum ſopore, & ei quod cum vigiliis incidit: commune propterea utriuſque eſt, ut oxyrrhodinum in principio admoveas. Nam repellendus à capite humor eſt, quiſquis fuerit.* Ergo ex Galeni doctrina, in quovis affectu convenit oxyrrhodinum in capite pro ejus affectibus.

Secundò, ſtat pro uſu oxyrrhodini in ſuturis communis conſenſus omnium Practicorum, qui tanquam indubitatum, in omni ætate hoc receperunt remedium pro iis affectibus in febribus.

Tertiò, ex Hippocrate, ſi humor vergit quò non oportet, præcipuè in par- A tem principem, quale eſt cerebrum, docet quod illum oportet revellere, aut repellere à parte, in quam confluit. Ergo hoc præcipuè tentandum cum oxyrrhodino, humoribus in illud confluentibus.

§. III.

Qualis poſſit eſſe utilitas oxyrrhodini pro morbis capitis.

B REſolvendum *primò*, quod ſi cerebrum nuda intemperie laborat, qualiter præcipuè poteſt contingere in capitis dolore, vigilia, & delirio, oxyrrhodinum commiſſuris applicandum in febribus poteſt eſſe utile remedium pro iis corrigendis ſymptomatibus.

Probatur præcipuè de calida, febrilique intemperie cerebri, aut ſicca, pro quibus oxyrrhodina, lotiones, embrocationes infrigidantium & humectantium proſunt. Ergo tanquam remedium pro iis ſymptomatibus ſimili ratione erit C oxyrrhodinum, dum non ſit contraindicatum ab humore contento.

Probatur *ſecundò*: Si quid obſtaret in febribus applicationi oxyrrhodini, & attemperantium in ſuturis pro calidis, & ſiccis intemperiebus nudis, maximè ob incommoda, quæ proponemus infrà pro horum applicatione, dum eſt materiæ confluxus. Sed ſine illo nulla ſubſequuntur, ut de ſe patet. Ergo ſine illo utendum oxyrrhodino, & aliis attempe- D rantibus.

§. IV.

In cerebri intemperie cum affluxu materiæ, obſtat uſus oxyrrhodini in ſuturis.

REſolvendum *ſecundò*, quod ſi in febribus ſuperveniant ſymptomata ſuprà poſita ab intemperie interna cum affluxu materiæ, oxyrrhodinum, & frigida, ac repercuſſiva auxilia non debent applicari commiſſuris, ſive febres ſint E putridæ, ſive ſimul malignæ.

Probatur *primò*. Oxyrrhodinum, & reliqua repellentia, ſunt medicamenta, ſive frigida & ſicca, ſive frigida, & humida; & habent vim cutem denſandi, tranſmutandi calidam intemperiem in frigidam, conſtringendi meatus, incraſſandi humores, noxiam materiam retinendi, & inculcandi, intus immittendi intra inferiores partes. Sed hæc omnia ab oxyrrhodinis commiſſuris applicatis

catis periculum minantur, dum intra cranium eſt intemperies cum affluxu materiæ. Ergo hujuſmodi repellentia ſunt vitanda. Probatur minor. Tum ex Mercato *cap. de apoplexia*, quæ ſi pendet ex ſanguine, hæc prævidens, inquit: *Caveas ne repellentia adhibeas, quia venæ interiores maximè turgent plenitudine, quam longè preſſiorem, ac fixam efficies.* Tum, natura per ſe intendit movere humores noxios à partibus nobilioribus in partes externas, & ignobiles. Sed repellentia commiſſuris applicata, movent ab externis ignobilioribus partibus in internas, & principes cerebri partes. Ergo cum manifeſto periculo. Tum ſi aliqua ſit via ad materiam intra cranium contentam evacuandam, ſunt commiſſuræ. Sed hæ oxyrrhodino occluduntur. Ergo impeditur curatio. Tum humores contenti intra cranium, ab oxyrrhodino denſantur. Sed ſic impediuntur, ut reſolvantur. Ergo omni ex parte ab illis impeditur curatio.

Probatur *ſecundò*. Mercatus *lib. 1. Praxis, cap. de phrenitide*, inquit cavendum eſſe à repellentibus, quia ob repellentium frigiditatem fit tranſitus in lethargum, dum impensè refrigerant, & denſant. Sed in tranſitu phrenitidis in lethargum, ob extinctum calorem naturalem, demonſtrat experientia continuò mortem ſubſequi. Ergo vitandus oxyrrhodini uſus in caſu poſito.

Probatur *tertiò*. Similis eſt ratio ad vitandum oxyrrhodinum in pleuritide, & auris inflammatione, ac in phrenitide, cùm in quovis horum timeatur receſſus. Sed in illis, ut tenet Galenus, admittunt Maſſarias, & alii, non eſſe utendum oxyrrhodino. Ergo nec in phrenitide, & aliis cerebri inflammatoriis affectibus. Patet minor ex doctrina Galeni adducta à Maſſaria *cap. de pleurit. 17.* ibi: *In pleuritide non conveniunt medicamenta repellentia, propterea quod talia medicamenta humores inflammationem efficientes in pulmones, & cor nonnunquam repellunt: immò verò tantùm abeſt, ut repellendum ſit, ut potiùs foras trahere oporteat: ad quem modum paulò poſt Hippocrates ſtatim in principio calidiſſimis medicamentis utitur.* Ergo opinantes idem debent fateri de oxyrrhodino in ſuturis capitis.

Probatur *quartò*, præcipuè ſi hæc ſymptomata proveniant ex materia maligna, maximum ſubſequitur periculum

A ex ejus retentione per repellentia. Ergo præcipuè in malignis febribus vitari debent pro iis affectibus in commiſſuris. Probatur antecedens ex Galeno *lib. 14. Methodi*, dicente: *Ubi quod influit, eſt venenoſum, ut in carbunculo, & cancro, potiùs ſcarificamus, & attrahimus, quàm repellimus, ne nobilem partem errabundus humor invadat.* Ergo ſimiliter dum invadit caput, timendum eſt, ne oxyrrhodino fiat impactus.

B Probatur *quintò*. Materia contenta intra cerebrum aut meninges, quæ in febribus cauſat phrenitidem, & harum partium inflammationem per moram in illis partibus ipſas, valet intemperare, dum viget inflammatio, ipſaſve inflammare, ſi abeat in pus. Sed per nullam aliam viam poteſt evacuari, quàm per commiſſuras, quas natura formavit ad expurgationem excrementorum contentorum in cerebro. Ergo ſi impediatur humorum evacuatio à cerebro per oxyr-
C rhodinum, neceſſariò timendum vitæ periculum.

§. V.

Solvuntur argumenta primò propoſita.

AD *primum* reſpondetur, quod in ſymptomatibus poſitis conſiderandum primùm tempus à quo in febre intemperatur cerebrum, aut illius membranæ. Sine affluxu materiæ in hoc, admittit Galenus, quod convenit oxyrrhodi-
D num, quod nos fatemur; ſola enim eſt indicatio attemperandi, nec eſt materia evacuanda, à qua impediatur.

Ad *ſecundum* reſpondetur, quod approbamus uſum oxyrrhodini in nuda intemperie; non verò ſi ſit contraindicatum ob humorem contentum, qui petit ſui evacuationem.

Ad *tertium* reſpondetur, quod revulſiones conveniunt in morbis capitis, ſi non ſequantur commoda propoſita; non verò dum per illas non ſolùm impeditur
E humorum contentorum evacuatio, ſed potiùs ob comprehenſionem partium continentium, humores comprimuntur in partes affectas.

Resolvtio III.

Utrum omnes ſanguinis, aut humorum tranſmiſſiones intra corpus, ſint ſymptomaticæ.

§. I.

Quid ſit ſanguinis tranſmiſſio in corpore, & quotuplex.

TRansfuſio ſanguinis, aut humorum in corpore, eſt illorum tranſmutatio ab uno in aliud vas, aut locum. Transfuſio eſt triplex, alia artificialis, alia naturalis, alia ſymptomatica. Tranſfuſio ſanguinis artificialis eſt transfuſio ſanguinis ab uno individuo in aliud per venarum apertionem, facta ab artifice, ſub prætextu ſanitatis. De hac egimus *tom.* 3. §. 39. ab innovatoribus noſtra ætate, ſive inventa, ſive ſuſcitata. Medeam, celebrem olim maleficam, apparet huic tranſfuſioni aditum dediſſe, de qua Ovidius:

Stringite, ait, ferrum, veteremque haurite cruorem.
Ut repleam vacuas juvenili ſanguine venas.

Sed temporis progreſſu non omninò oblita fuit hæc transfuſio ſanguinis, ſed pervenit ad Libavium, qui de illa inquit: *Ille verò noſter, quo quæſo remedio putabat, ſe iſta inſtrumenta conſequi poſſe? Adſit juvenis robuſtus, ſanus, ſanguine ſpirituoſo plenus. Adſtet exhauſtus viribus, tenuis, macilentus, vix animam trahens. Magiſter artis habeat tubulos argenteos inter ſe congruentes. Aperiat arteriam robuſti, & tubulum inferat, muniatque mox; & ægroti arteriam findat, & tubulum fœmineum infigat. Iam duos tubulos ſibi mutuò applicet, & ex ſano ſanguis arterialis calens & ſpirituoſus ſaliet in ægrotum, unaque vitæ fontem afferet, omnemque languorem pellet. Sed quomodo ille robuſtus non langueſcet? Danda ei ſunt bona confortantia, & cibi: Medico verò helleborum.* Licèt hoc proferat Libavius de Medicis, qui hac utuntur impoſtura; non defuerunt tamen impoſtores, qui noſtris temporibus illam ſuſcitarunt, & in uſum pro febribus curandis, & viribus inſtaurandis vendunt.

Secunda ſanguinis tranſmiſſio naturalis, eſt continua transfuſio ſanguinis in arterias à venis, & ſpirituum vitalium ab arteriis in venas, à natura facta, ob ſanguinis circulationem, & alios fi-
A nes. Eſt verò ſanguinis circulatio, ut tenet Higmorus *lib.* 2. *Anatomiæ*, *p.* 2. *cap.* 5. motus in ſanguine, quo poſtquàm ſinus cordis eſt ingreſſus, ultimamque in illis coctionem ſubiverit, per aortam in minores arterias, atque hinc in cavam per anaſtomoſes, quibus cum venis conjunguntur, inde in venas primò minores, exinde in cavam, & ab hac in auriculam dextram cordis, quæ janitoris officium præſtat, & dextrum cordis ven-
B triculum admittitur: unde impulſu cordis ſeſe contrahentis, in arteriam pulmonariam, ſeu venam arterioſam propellitur, ubi variis mæandris per pulmonis ſubſtantiam diſcurrens, in venas pulmonis per anaſtomoſes cum arteriarum ramulis unitas deſcendens, per venam pulmonariam, ſeu arteriam venoſam in ſiniſtrum cordis talamum rurſus deducitur, à quo in aortam rurſus, ultimis, ſummiſque donatum ornatibus, & ſpiritibus imprægnatum, in alimentum ſin-
C gulis particulis aptum diſpenſatur. Si quas verò, dum præterlabitur, cognatas particulas ſingulæ partes pro nutritione eliciunt, quod reliquum eſt, venis remandatur, unde rurſus ad cor, fontem caloris, ut renovetur, impellitur.

Tertia ſanguinis tranſmiſſio ſymptomatica, præcipuè in febribus ſuperveniens, eſt in qua fit humorum transfuſio à natura propellente in ſolutionem, aut perniciem morbi: de qua inquit Hippocrates 1. *Epidem. ſect.* 3. ſupervenire,
D *Quæ, ex quibus, in quos:* ideſt varias morborum terminationes, & eventus. Sic morbi ex transfuſione ſupervenientes, viribus collapſis mortem cauſant: ſed per alios morbos contingit eam terminari in ſalutem. Sic fiſtulæ aliorum morborum ſunt medela: & dyſenteriam mutatam in ſtranguriam vidit Hippocrates, & ab hac humorum transfuſione ſubſequi ſalutem. Superveniunt morbi in transfuſione humorum à morbis, alii per metaptoſin, alii per epigeneſin. Metaptoſis eſt permutatio unius ad alterum, ab-
E eunte priori. Epigeneſis eſt tranſmiſſio humorum in aliquo morbo, in qua primo morbo manente, alter ſimul ſupervenit.

§. II.

Apparet, quod omnis ſanguinis tranſmiſſio ſit utilis.

VIdetur quod omnis tranſmiſſio ſanguinis ſit utilis pro febrium curatione. *Primò* id patet in tranſmiſſione ab Arte,

Arte, quæ fit ab uno inuividuo in alterum. Nam febris, præcipuè putrida, provenit ex vitio humorum, ex illorum putredine ob cacochymam eorum naturam, pravumve modum ſubſtantiæ, quæ petunt corrigi per acquiſitionem humorum, qui debitum habeant ſubſtantiæ modum, debitam ac naturalem temperiem, commixtoſque naturales ſpiritus. Sed hæc omnia conſequuntur per ſanguinis perfecti, & naturalis tranſmiſſionem à ſano homine in febrientem. Ergo hæc tranſmutatio eſt utilis, & non ſymptomatica pro febrium curatione.

Secundò : Transfuſio ſanguinis per circulationem non eſt poſſibilis. Ergo nec utilis. Probatur minor à juniori, quia facultas attrahens cordis, ſicut & reliquæ aliarum partium, ſolùm attrahunt ſibi neceſſarium pro ſui nutritione. Ergo cordis facultas nullum attrahit ſanguinem ultra ſibi neceſſarium.

Tertiò : Transfuſio ſanguinis, aut humorum in febribus, tranſmittit, illos à parte, in qua febrem fovent, aut alios procreant morbos. Ergo hæc transfuſio potiùs eſt remedium, quàm ſymptoma.

§. III.

Artificioſa ſanguinis transfuſio inutile eſt figmentum.

RESolvendum, quod ſanguinis tranſfuſio ab uno individuo in aliud, impoſtorum eſt figmentum, aut veneficorum inventum. Sic probavimus *tom.* 3. *prompt.ult.* §.39. & de admittentibus has impoſturas, rectè determinat Libavius indigere helleboro.

Probavimus. Tum *primò*, quia non quodlibet fit ex quolibet, ſed determinatum ex determinato : & ideo in quolibet individuo, ut fiat chylus, coaptatur utile alimentum, & in jecore pro debito ſanguine generando, debitus à ſuo individuo requirirur elaboratus chylus. Sic in jecore illius individui, ſi ſanguis non fiat debitus illi, partes non nutriuntur debitè, ut in hydropicis : nec ſenis ſanguis rectè nutriret infantem : nec ſanguis matris improportionatus filio, utcumque ſimilis, illum nutrit, nec auget : nec ſanguis ſanguinei coaptatur pro nutritione melancholici, aut cholerici. Ergo ſanguis alterius individui pro altero nutriendo, utcumque tranſmittatur, ſemper alienum alimentum eſt, extraneum, & incapax aſſimilationis.

Tum etiamſi fuiſſet unius animalis ſanguis, aut individui pro alio nutriendo utilis ſine propria elaboratione in officinis individui nutriendi, adhuc eſt impoſſibilis applicatio ſanguinis, qui transferri conatur in omnes partes individui nutriendi : nam nec impetus qui immittitur, pervenit ad omnes partes; nec facultas attrahens individui, quæ eſt in diſtantioribus corporis partibus, imprimit impulſum, niſi circa partes vicinas aptas commoveri : nec expultrix brachii, aut reliquarum partium, expelleret quod illis utile ſupponitur. Ergo fictitia eſt hæc transfuſio ſanguinis pro nutritione in febribus.

Tertiò : Si poſſibilis eſſet per artem transfuſio ſanguinis ab alio individuo, per juvenilem repoſitionem partium ex ſanguine juvenis, & per repoſitionem vitalium ſpirituum homo retrotraheretur in ætates prægreſſas, & fieret immortalis, & aliæ ſubſequerentur fabuloſæ promiſſiones impoſtorum hujus aſſertionis. Sed hæ omnes ſunt impoſturæ deperditorum nebulonum, impoſtorum, & veneficorum, qui dæmoni traditi conantur effuſionem humani ſanguinis. Ergo ut tales ſunt rejiciendæ, & fugiendæ.

§. IV.

Transfuſio naturalis ſanguinis omninò inevitabilis, & utilis.

RESolvendum *ſecundò*, quod transfuſio naturalis ſanguinis, & illius circulatio, inevitabilis eſt pro vitæ conſervatione. Sic ſancivimus alibi, & demonſtrant cum Harvæo omnes prudentiores noſtræ ætatis.

Probatur : Tum ex inevitabili ſanguinis circulatione, quæ demonſtratur per communes rationes Claſſicorum Authorum, ex quibus convincitur communis, ac neceſſaria ſanguinis transfuſio à venis in arterias, & ab arteriis in venas. Tum à poſteriori neceſſaria convincitur hæc naturalis, & inevitabilis transfuſio per omne vitæ tempus. Nam per totum vitæ decurſum, ſi vena, ſive arteria ſcindatur, per illius foramen evacuatur omnis ſanguis qui in toto corpore continetur, ſive in venis, ſive in arteriis : quod eſſet impoſſibile, niſi in toto vitæ decurſu eſſet inevitabilis, & continua tranſfuſio à venis in arterias, & ab arteriis in venas. Ergo hæc transfuſio naturalis, utilis & inevitabilis eſt.

§. V.

Transfuſio humorum in febribus eſt ſymptomatica.

Reſolvendum *tertiò*, quod transfuſio humorum in varias partes, proveniens ex vitio humorum, in febribus, aut aliis morbis eſt ſymptomatica.

Probatur: Tum quia hæc transfuſio alia eſt metaptoſis, quæ eſt transfuſio, in qua unus morbus mutatur in alium, priori deſinente: alia eſt epigeneſis, in qua, permanente morbo primo, ſupervenit alter. De metaptoſi inquit Galenus 7. *aphor.* 11. *Quod tranſmutatur morbus, quando priore ceſſante, advenit alter.* Epigeneſis magis timetur, quia alteri alterum ſupervenit. Tum patet apud juniores ex variis differentiis transfuſionum humorum, quæ fiunt in morbis. Si enim fit metaptoſis, quandoque, licèt ratione morbi fiat, evadit ſalubris, ſæpe periculoſa, aliàs verò indifferens, & variis ſupervenit modis. In epigeneſi fit tranſitus in alium morbum ejuſdem ſpeciei, ut contingit in eryſipelate faciei, quod ſolet ſimul mutari in brachii, aut ventris eryſipelas. Vel tranſit epigeneſis in morbum alterius ſpeciei, ut à febre tertiana in quartanam. Vel fit tranſitus ad morbum genere diverſum, ut à febre in bubonem: inquit enim Hippocrates 5. *aphor.* 55. *Ex bubone febres omnes ortæ malæ, præter ephemeram.* Sic à melancholia fit tranſitus in epilepſiam. In epigeneſi fit etiam propagatio ad morbos ejuſdem ſpeciei, ut ab ſputo ſanguinis ad ſputum puris, ex Hippocrate 7. *aphor.* 15. *A ſanguinis ſputo puris ſputum.* Vel tranſit per epigeneſin morbus in ſymptomata diverſarum ſpecierum, ut in actionem læſam, & qualitatem mutatam; inquit enim Hippocrates 7. *aphoriſm.* 26. *In forti dolore ventris, frigiditas extremorum mala.* Vel epigeneſis ſymptoma mutatur in morbum, ut diarrhœa in febrem: ſic læſa actio coquendi, in hydropen: ſic & dejectiones ſinceræ inteſtinorum abeunt in ulcus. Epigeneſis morbus tranſit etiam in ſymptoma, ut febris ardens in ſitim. De Philiſco inquit Hippocrates 3. *Epid. ægroto* 1. quod *ſiti ardente correptus, tertia die abiit in febrem.* Tum ſimiles tranſitus per metaptoſin fieri in varias tranſmiſſiones ſymptomaticas, teſtantur juniores. *Prima* fit per eundem humorem, qui ob mutata accidentia varios creat morbos. Sic ſanguis tranſmiſſus ad cerebrum, ſplendens cauſat riſum, nigreſcens mœrorem. Hippocrates 3. *Epidem. ægrot.* 15. inquit, *quod Dealcis uxor & ridebat, & paulò poſt plorabat.* Secunda fit quando duo humores tranſlati in eundem locum faciunt contrarios affectus, ut pituita & bilis in cerebro & ſomnum & vigiliam in typhomania efficiunt. Sic Galenus 1. *prorrhet. ſect.* 1. varios ſimul refert affectus, dum inquit: *Audaciſſimi interdum, tempore aliquo viſi deſipientes, pòſt timidi, & perterriti videntur.* Tertiò fit tranſmiſſio diverſorum humorum in diverſas partes, & modò in una fit morbus, modò in alia. Sic uxor Dealcis aliquando tacebat, aliquando delirabat penes diverſas cerebri partes alterata. *Quartò*, à majore, aut minore tranſmiſſi humoris intenſione fit aliquis affectus, aut remittitur. Sic fit ſimplex delirium in cerebro ex levi intemperie calida: ſi intenſior ſit, fit phrenitis. *Quintò*, dum ex tranſmiſſo humore non ſentitur morbus, quia facultas extinguitur. Ideo Hippocrates 1. *prorrhet. ſect.* 2. *text.* 22. inquit: *Sitis quæ non ex ratione in acutis morbis ſolvitur, mala eſt.* Sextò ex malignitate fit celeris metaſtaſis in contrarios affectus; ideo Hippocrates ait: *Summæ corporis partes, ſi celeriter in utramque conditionem permutantur, malum.* Galenus 1. *prorrhet. ſect.* 2. inquit: *In ſummè malignis permutatio iſtorum horâ unâ ad contraria efficitur, interdum quidem, ut tanquam hieme, frigeſcant; interdum verò, tanquam æſtate, caleſcant.* Septimò, transfuſio fit ob humoris conditionem irrequietam, ut in turgentia. *Octavò*, dum cauſa, licèt non turgeat, ſua tamen ſtabilitate movetur, & firmatur in parte, ait Galenus 1. *prorrh. ſect.* 2. *comm.* 17. *Cùm affectio fit, & nondum facta eſt, breviter ſeparatâ, efficiente ipſam causâ, ſedatur.* Nonò tranſfuſio humorum fit propter naturæ conatum, & contentionem cum materia morbifica; & ſi non expellitur, recedit ab aliquibus partibus, ad quas ab aliis iterum refluit, & interimit, ut apparet in aliquibus propè mortem, qui meliùs ſe habere apparent, & paulò poſt in interitum abeunt. Ergo omnes hæ metaſtaſes ſymptomaticæ dicendæ, quia vel à morbo, vel ab ejus cauſa, vel à natura irritata proveniunt.

Tum transfuſiones quæ fiunt in morbis ſymptomaticæ modo dicto, aliæ fiunt per manifeſtas vias, aliæ per vias occultas:

cultas: ſed omnes inuſitatæ ſunt, & non firmatæ à natura pro ſtatu naturali, ſicut quas diximus eſſe à natura inevitabiliter pro ſanitate & vita ſimul conſervandis, ut transfuſio à venis in arterias, & econtrà. Ergo hæ omnes ſymptomaticæ ſunt. Probatur antecedens, præcipuè de iis quæ fiunt per occultas vias, quæ ſemper in morbis contingunt: docuit enim Hippocrates *in lib. Epidem.* quod fiunt ſæpe & per nervos, & per oſſa. Sed de occultis viis tranſmiſſionis humorum, *6. Epidem. ſect. 5. text. 28.* inquit: *Natura ipſa, ſibi per ſe, non ex conſilio, motiones ad actiones obeundas invenit, partim quidem, ut nictare; partim verò etiam, quibus lingua ſubſervit, & quæcumque alia id genus, à nullo quidem edocta natura, citraque diſciplinam, ea quæ conveniunt efficit.* Galenus 1. *de uſu part. cap. 3. & lib. 15. cap. 7.* latiùs hæc proſequitur. Ex quibus conſtat, quod natura eſt morborum medicatrix; immò extra morbos pro nutricatu, & conſervatione occultas efficit operationes, & per occultos movet ductus; quia ut tenet Hippocrates *lib. de locis in homine: Corpus porrò ipſum, idem, ac ſimile eſt, & ex eiſdem compoſitum.*

§. VI.

Reſpondetur pro argumentis primò poſitis.

AD *primum* reſpondetur, quod ſanguinis transfuſio artificialis ab uno individuo in aliud, ſive ſit diverſæ ſpeciei, ſive ejuſdem, eſt merum figmentum nebulonum, qui ob proprium lucrum conantur ſuadere; ſanguinem recipi; & eſſe utile pro nutritione, & curatione aliquorum: quod impugnatum manet. Nam nec recipitur pro neceſſitate, nec receptus ſanguis poteſt impartiri per omnes corporis partes, nec impartitus valet nutriri pro alio individuo, niſi in propriis ejus officinis patiatur debitas alterationes; & coctiones: nec ſine iis appropriatis, & individualibus poteſt adaptari debita aſſimilatio pro nutritione, ut apparet in ſanguine adhuc ejuſdem individui, à quo non fit nutritio, ſi non concoctus ab illo permanet, ut in hydrope, & cachexia manifeſtatur.

Ad *ſecundum* reſpondetur, quod tranſfuſio inevitabilis ſanguinis, quæ continuò fit à venis in arterias, & ab arteriis in venas, fuit à natura determinata ob A neceſſariam circulationem ſanguinis, ob requiſitam commixtionem ſanguinis, & ſpirituum, & ob varios alios uſus, ſine quibus nec debitus calor coaptaretur partibus, nec requiſita diſpoſitio pro repoſitione alimenti.

Ad *tertium* reſpondetur, quod tranſfuſiones humorum, quæ fiunt in morbis, omnes ſunt ſymptomaticæ, quia ut diximus, vel proveniunt à morbo, vel ab ejus cauſa morbifica, vel à natura ab illa laceſſita: præcipuè periculoſior eſt in B epigeneſi, in qua ſupervenit novus morbus.

Resolutio IV.

Utrum in febrium convulſionibus, & elevatis vaporibus in caput conferant pulli columbini in pedibus.

§. I.

Proponitur difficultas, & pars negativa.

C TEctum corporis eſt caput, in quod fumoſitates, ſive vapores, & exhalationes partium inferiorum aſcendunt, præcipuè in febribus, & maximè in malignis; & acres vapores, & maligni caput infeſtare ſolent acrimoniâ, mordacitate, malignitate, à quibus præter alia accidentia, convulſivi ſolent excitari motus, pro quibus, & aliis affectibus ex elevatis vaporibus ortis, inquirimus an præter alia remedia revellentia, clyſteres, cucurbitulas, frictiones, & præter julepos, cordialia, & pulveres de guttetta, D proſint maximè revellentia, quæ tentantur per pullos columbinos diſſectos, & plantis pedum applicatos.

Pulli columbini duplicem præſtant utilitatem pro febrium curatione, & prout ſunt alimentum aptum vires inſtaurare; & prout ſunt medicamentum, quod applicatum pedibus, valeat revellere humores, aut halitus, ſeu vapores, qui elevantur in caput. De illis, ut alimentum ſunt, an utiles ſint, egit Zacu- E tus *tom. 1. lib. 2. dubio 32.* Laudant eos Paulus, Rhaſis, Arnoldus, & alii juniores: damnant verò illorum alimentum, quia melancholicum præſtant ſuccum, Arabes, Avicenna, Avertoës, Iſaac, Meſuë, Avenzoar, & alii juniores. Coſtæus conciliat hos difformiter opinantes *3. de aliment. facult. cap. 19.* dicens: *Pulli columbini calidi ſunt, & complexione humidi; quamobrem groſſum dant alimentum; quod teſtatur gravitas*

ad

ad volandum. Sed volare inchoantes, amittunt gravitatem, ſitque illorum caro levior, & ad digerendum acceptabilior.

Pro remedio apto ad revellendum prædictos vapores in febribus, præcipuè ſi accidant convulſivi motus, utuntur plures, maximè in principiis acceſſionum, non ſolùm pullis columbinis, ſed & grandioribus columbis diſſectis vivis, & pedibus applicatis, de quibus dubitamus, an ſint ex uſu.

Videtur quod non. Nam nulla apparet ratio, quæ valeat ſuadere eorum utilitatem, præcipuè cùm potiùs prodeſſe poſſint alia revellentia propoſita, & maximè pedum lotiones cum aceto & ſale, aut nitro, vel cum oleis calidis & theriaca, aut cum oleo Mathioli.

§. II.

Pars affirmativa proponitur, & fulcitur.

RESolvendum quod columbarum applicatio in febribus, pro avertendis malignis, & acribus vaporibus, non parvam præſtant utilitatem. Receperunt hanc ſententiam plures juniores, & comprobat eam communis uſus.

Probatur ratione. Tum ex communi conſenſu pedum cum capite, quem experimur ex pedum infrigidatione, ad quam ſequuntur catarrhoſi affectus. Tum ex vi attractiva, quam habet calor noſtri, naturali ſimilis, qualis experitur in applicatione manus ad ventriculum, & alias intemperatas corporis partes, cum quibus columbi appropriatam habent temperiem calidam, ut conſtat ex Galeni doctrina. Tum quia remedium eſt ſecuriſſimum, & præſtantius pro temperatis accidentibus, quàm alia fortiora, & minùs ſecura, quæ ſolent pedibus applicari. Ergo in convulſionibus febrium, & aliis foventibus accidentia in capite, hoc remedium debet recipi in uſu.

Probatur *ſecundò* ex obſervationum comprobatione à Dodonæo propoſita ex anno 1585. cujus hæc ſunt verba: *Potentior autem omnibus eſt columba vivens in duas partes per dorſum diſſecta, & mox cum ſanguine ſub pedum plantis diligenter ligata. Quæ non modò vaporoſos ſpiritus ad caput ferri prohibet, ſed eò perlatos revocat, atque ſic graviſſimos capitis dolores ſopit, & deliria ſedat: quod frequentibus experimentis compertum. Eodem etiam modo exanthemata erumpentia ad inferiores partes pertrahit: ſic ut circa faciem atque caput pauciora; circa verò ipſos pedes plura proveniant. Liganda autem ſub pedibus eſt columba, in ipſis febrium præcipuè exacerbationibus, vel paulò antè, pedibus interim calentibus, atque illic horis ad minus duodecim ſinenda, deinde amovenda, & in ahenum aquæ frigidæ mox dejicienda, ne odore ſit moleſta: & præfertur ad hujuſmodi diverſionem columba reliquis vel volucribus, vel etiam animalibus; & quidem propter ſingularem, ac eximiam perquàm humanæ naturæ gratam, ac amicam naturam, qua pollere videtur.* Ego per unaſquaſque duas horas immutare ſoleo, ante fœtorem.

§. III.

Proponitur ſolutio pro ratione poſita dubitandi.

AD rationem dubitandi reſpondetur, quod ex eo quod ſint alia plura remedia conducentia ad vaporum, ſeu fuliginum revulſionem, non obſtat, quo minùs & hoc ſuperaddatur cum illis, præcipuè cùm ſit remedium tutum, non nimis moleſtum, & experientiâ comprobatum.

RESOLVTIO V.

Utrum ſi in febribus accidat præternaturalis ſomnus, conferant veſſicatoria pro ejus curatione?

§. I.

Quid, & quotuplex ſit ſomnus præternaturalis, & quæ ſint veſſicantia.

SOmnus præternaturalis, qui modum excedit, affectus continet ſoporoſos quatuor: ii ſunt coma, lethargus, carus, apoplexia, qui inter ſe differunt. Coma, ſeu cataphora, eſt ſomnus profundus, à quo excitatur æger, oculos aperit, reſpondet, & ſubitò profundum in ſomnum labitur. Lethargus eſt illi ſimilis, & fit cum febre, & delirio. Carus ſine febre accidit, ſed ſomnus eſt profundior, oculos enim vix aperit æger, nec reſpondet; vellicatus tamen ſentit, & manet ſine læſa reſpiratione. Apoplexia eſt profundior ſomnus, ac privatio omnimoda ſenſus & motus, cum reſpiratione læſa, ut fatentur Practici. De iis alii fiunt cum febribus, alii ſuperveniunt in illis, præcipuè in malignis: & de illis inquirimus, an præter alia

revellen

revellentia, proſint pro illis curandis veſſicantia.

Sunt veſſicantia, ut jam diximus, quæ ſuccum diverſum à ſanguine evacuant, ſive per cauteria, ſive per propria veſſicantia: hæc expurgant ichorem, indicanturque à copia, & motu pravorum humorum, ſive malignorum in partes principes, ſive ad evacuandum, ſive ad derivandum, ſive ad revellendum. De veſſicantibus egit Galenus *6. local. c.25.* Fiunt ex variis ſimplicibus. Claudinus ſic præparat.

℞. cantharidum præpar. ʒ. vj. ſinapi ʒ.ij. fermenti acris ℥. ß. caricarum pinguium num.vj. ſemin. ameos ʒ.j. Miſce, & cum aceto forti, vel aqua vitæ fiat paſta. Vigorari ſolet pulveribus cantharidum. Applicatur in cruribus ſupra talum, in femoribus ſupra genu, in brachiis ſupra carpum, in humeris, ſcapulis & occipitio, in ſyncipite. Fiunt ſæpe ex cantharidibus, ſynapi, aceto ſcyllitico, & fermento, vel modo ſuprà dicto.

§. II.

Proponitur pars negativa, & fulcitur.

VEſſicantia àb uſu Medicinæ rejecerunt veteres: inter juniores verò Doctiſſimi Patavini in eis admittendis, aut rejiciendis elaborarunt maximè. Præcipua diſſenſio fuit inter Herculem de Saxonia, & Maſſariam: huic adhærent Guargantes, Rodericus Fonſeca, Gerardus Columbus, & alii, contendentes quod in nulla febre putrida, ardente, maligna, aut peſtilente, nec ratione febris, nec ratione malignitatis, nec ratione accidentium poſſint applicari veſſicantia, ob maxima pericula quæ ſubſequuntur ex illis: quod confirmant pluribus rationibus.

Primò, ut tenet Galenus, quia ob damna quæ ex illis ſequuntur, nec ab Hippocrate, nec à Galeno veſſicantia admittuntur in febrium curatione. Tum *ſecundò*, quia operantur calore, & dolore, non occulta vi; & ideo cum vitæ periculo, quia augetur febris, & obſtructio. Tum *tertiò*, quia cùm ſint venenoſa, in putridis febribus inducunt venenum, in malignis augent. Tum *quartò*, quia non revellunt materiam foventem accidentia, ſed ſolùm evacuant ichores, quos putrilagine cauſant in partibus carnoſis. Tum *quintò*, quia in omnibus temporibus febris nocent in principiis, & ſubſequentibus temporibus, quia perturbant coctionem, vires per dolores reſolvunt, naturæ opus impediunt; quæ poſt coctionem perficitur ab illa per criſim, & ante illam per coctionis elaborationem. Tum *ſextò*, impediunt febris attemperationem ſuo uſtivo calore. Tum *ſeptimò*, quia febris materia eſt heterogenea, & nequit vinci homogeneâ vi veſſicantium.

§. III.

Ratione urgentiæ pro accidentibus in febribus conferunt veſſicantia ad revellendum, nec impediuntur à febre.

SIc tenent Hercules de Saxonia, Valerius Martinus, Joannes à Colle, Salius Diverſus, Felix Platerius, Euſtachius Rudius, & noſtris temporibus illis ſubſcribunt juniores.

Probatur *primò*. Si veſſicatoria in febribus eſſent contraindicata, vel quia non attrahunt, vel non debito tempore, vel quia non attrahunt inutile, vel in non debitum terminum, vel nullis propriis viis. Sed nullum ex iis obſtat uſui illorum in febribus. Ergo in illis poſſunt applicari pro illarum accidentibus. Probatur minor. Tum *primò*, quia attrahunt occulta vi ſeroſos ſuccos propter cantharides, quas ipſos trahere & expurgare, docent Galenus, & experientia. Præterea attrahunt manifeſtis viribus ſuccos fluentes, & foventes febres, & ſymptomata per calorem, quo pollent; per dolorem, quem cauſant; per ulcera, quæ excitant, quæ etiam expurgant, & attrahunt ad vulnus adimplendum, & partem nutriendam. Tum proſunt veſſicantia, quia attrahunt ichoroſitates venenoſas in venenoſis febribus; lethales, in quibus vergunt ad partes principes; incoctihes, quia recedunt ab alimenti natura, & à mixti proportione: & trahunt quoſcumque humores confluentes in partes principes, & varia lethalia ſymptomata cauſantes. Tum quia debito attrahunt tempore, vel in principiis febrium, ut minorent ichores qui obſtant coctioni; vel in quovis febris tempore, ſi humores, aut ichores confluant in partes, & minentur periculum. Revellendum enim, ex Hippocrate, ſi humores confluant quò non deberent. Tum per veſſicantia fit motus humorum ad partes contrarias, ad vicinas, aut per partes læſas in confluxis humoribus. Tum fit evacuatio per corporis poroſitates ad cutem, ad quas conſpirant omnes

partes internæ, tanquam in proprium emunctorium. Ergo ob omnes rationes propoſitas ſunt utilia in febribus veſſicantia, & pro illis, & pro ſuis curandis accidentibus.

Probatur *ſecundò*. Si quid obſtaret adhibere in febribus, aut applicare veſſicantia, pro illis, vel pro ſuis curandis accidentibus lethalibus, maximè quia interturbant coctionem humorum, movendo ichores cum illis contentos. Hoc prohibetur ab Hippocrate 1. *aphor.* 22. ubi docet ante coctionem non debere moveri humores. Sed hoc non obſtat applicationi veſſicantium. Ergo debent applicari quovis tempore febris, in quo indicantur à febre, aut ratione urgentiæ accidentium. Probatur minor. Tum quia Hippocrates intendit docere, quod per purgationem non moveantur humores qui putreſcunt commixti ſanguini, donec per coctionem ſeparati ab illius commixtione, fiant objectum expultricis, & pharmaci ſolutivi. Tum conſtat, quod non impedit motionem, adhuc per purgationem; & ſi imminet periculum, cum illo, in turgentia, admittit purgationem per purgantia ſolutiva: & eadem ratio currit, ut ſi urgeat periculum ob accidentia, debeant purgari ichores, & humores per veſſicantia. Tum patet quod Hippocrates non prohibet movere reliquos ſuccos ante coctionem, cùm ante illam ſanguinem moveamus phlebotomiâ, frictionibus, cucurbitulis, ſcarificationibus, lenientibus. Ergo ſimiliter poſſumus humores, & ichores movere ante coctionem materiæ. Tum ratione febris, & urgentium accidentium, utimur non ſolùm in urgentia, ſed in febribus pernicioſis per decubitum humorum in partem principem, ut probavimus *tomo* 3. non expectata coctione, medicamentis ſelectivis humorum, qui confluunt. Ergo ob ſymptomata quæcumque lethalia, ante omnem coctionem, & præcipuè dum non expectatur ob imminens periculum, convenit evacuatio, & revulſio humorum & ichorum foventium illa ſymptomata.

Probatur *tertiò*: Medicus eſt imitator naturæ in eis quæ rectè operatur, ex Galeno. Sed natura rectè operatur, dum febres malignas, aut reliquas, in quibus ſunt pernicioſa accidentia, curat rectè per abſceſſus, tumores, inflammationes, & ulcera in partibus externis, per quæ expurgat ab internis, & principalibus partibus humores, & ſuccos, qui

A in illis minantur periculum. Ergo rectè operatur Medicus, dum ob ſimilia accidentia, & in ſimilibus febribus per veſſicantia in partibus externis cauſat abſceſſus, tumores, inflammationes, & ulcera, per quæ trahuntur humores à partibus internis, in quibus minantur periculum, ad externas, per quas liberantur ægri ab illo. Probatur minor. Tum *primò* ex Hippocrate & Galeno *in* 3. *Epidem. ſect.* 1. ubi inquit: *Fiunt ulcera, & judicant febres, & tubercula: qui-*
B *bus hæc non accidunt, ſublata judicatio: quibus verò interiùs relinquuntur, his certiſſimæ reverſiones, & celeberrimæ.* Tum Hippocrates & Galenus *lib.* 3. *in* 3. *Epid. comm.* 25. *&* 3. *in* 1. *Epid. ægroto* 2. *comm.* 19. *ægroto* 3. *comm.* 20. *ægroto* 9. laudant ægrotantium varias hujuſmodi excretiones, per quas liberati ſunt. Tum Galenus 3. *prognoſtic. comm.* 24. inquit: *Sæpe numero dictum eſt, quod morbi, quos humores calidiores committunt, ægri viribus valentibus per excretionem judicentur: his contrariæ ſunt affectiones, in*
C *quibus facultas eſt debilis, & humores frigidi, qui nec abſceſſu judicantur: inter hos medii, per abſceſſus.* Ex quibus apparet has terminatiopes à natura ad partes externas eſſe utiles. Tum Galenus *comm.* 23. *in* 3. *progn.* docet naturam craſſos humores terminare per abſceſſus: calidiores per alias excretiones. Tum Galenus imitatur has naturæ evacuationes *lib. de hirudinibus, cucurbitulis & ſcarificationib.* & non ſolùm per hæc remedia imitatur naturæ revulſiones, ſed
D ſuperaddit veſſicantiā, dicens: *Acria quoque medicamenta artubus admota retrahunt, quibus caput, aut viſcera vexantur.* Ubi à ſimili adhæret uſui veſſicantium. Ergo natura in revellendis humoribus irruentibus in partes nobiliores, rectè operatur in quovis febris tempore, ſimul & Medicus, qui illam imitatur.

§. IV.

Solutio adhibetur fundamentis Maſſariæ.

E

AD argumenta reſpondetur. Tum pro *primo*, quod Saxonia comprobat, apud Hippocratem & Galenum in uſu fuiſſe veſſicantia, & ex illis comprobavimus illorum neceſſitatem. Tum pro *ſecundo*, quod cùm ſint ſimul cum cantharidibus veſſicantia, habent occultam vim trahendi ichores ad partes externas: & licèt augeatur febris, majus tamen ſequitur

quitur commodum ex uſu veſſicantium. Tum pro *tertio*, quod cantharidarum venenum opponitur renibus, non humoribus; nec illorum putredinem augent, nec tanta in illis noxa inducitur, quanta utilitas pro accidentium curatione. Tum pro *quarto*, quod revellunt ichores, & humores fluentes in partes principes, attrahunt dolore, calore, & ulcuſculis. Tum pro *quinto*, quod patet ex dictis, quod non perturbant coctionem, & quod illam non impediunt variæ attractiones, quæ fiunt dum curantur febres, & in quolibet earum tempore. Tum pro *ſexto*, quod attemperant auferendo cauſam foventem febrem. Tum pro *ſeptimo*, quod cùm veſſicantia attrahant dolore, & calore, ab iis calidorum, & frigidorum humorum fluentium fit attractio.

Resolutio VI.

Utrum intenſior ſitis ſit in febre ardente, quàm in diabete, & hydrope.

§. I.

Sitis deſcribitur, & morboſæ curatio proponitur.

Sitis eſt frigidi, & humidi appetitus, ex Ariſtotele 2. *de anima, cap.* 3. Morboſa, ut inquit Gieſvvein, eſt inexplebilis bibendi cupiditas ex humoris inopia, & caloris copia proveniens, quæ lethalis aliquando fit, ex Schenckio *lib.* 3. docente Galeno *lib.* 2. *de cauſis ſympt. cap.* 7. Fit lethalior in diabete, hydrope, & febre ardente, in qua eſt non ſolùm frequens, prout in aliis febribus; ſed proprium ſymptoma, & lethale, ut docet Galenus loco nuper citato: ideo inter gravia ſymptomata in febribus annumeratur, & variis auxiliis curatur à Practicis, quatenus morbi induit rationem, & urgentiam habet mortis. In diabete, & hydrope perniciosiſſima ſupervenit ſitis: ſed noſtri inſtituti eſt inquirere de ea, quæ fit in febribus.

Sitis febrium ſymptoma per varios gradus varia remedia petit. Pro primo leviora Hippocrates conſulit, ut tacere, os claudere, & reſpirare, ac inſpirare aërem frigidum. Confert os abluere aquâ communi, aquâ hordei, aut decoctione jujubarum, lactucæ, aut portulacæ, vel ore retinere cortices mandragoræ, aut liquiritiæ, acinos granatorum, aut cryſtallorum fruſtula, foliave arborum frigidarum, vel earum fructus, aut fru-

A ctuum oſſa: ſin minùs, ad potentiora deveniendum, præcipuè ad potum aquæ frigidæ, modo quo ſuprà diximus: vel ſumpta indicatione à cauſa morboſa ſitim fovente, illius tentanda evacuatio vomitu cum ſyrupo acetoſo, & aqua hordei, vel venter purgetur pulpâ tamarindorum, aut caſſiæ: ſi in uſtionem abeat lingua, & fauces in ſcabritiem, ad extra in gutture confert butyrum recens, & oleum violatum, ac alia frigida: in ore mucilagines ſeminis pſyllii, cito-
B neorum, præcipuè ſal prunellæ, aut mucilagines gummi tragacanthi, lactis humectatio, linguæ abſterſio cum linteo aſperiori inuncto oxycrato. De hac ingentiſſima ſiti inquirimus, an ſit urgentior eis, quæ proveniunt in hydrope, & diabete.

§. II.

Sitis ardentium febrium minùs periculoſa apparet.

C Videtur quod ſitis proveniens in hydrope aut diabete, ſit magis periculoſa, quàm proveniens ex febribus. Tum *primò* patet de ſiti proveniente ex hydrope, quæ maximè ægros valet opprimere; inquit enim Avicenna *fen.* 14. 3. *Etſi enim corpus, & ad id attinentes partes humore omninò imbutæ ſint, unde minùs ſitire ægri debebunt; tamen aqueæ illa humiditas ſalſa, acris, & viſcoſa eſt, & morâ, coarctationeque, tum calidior, tum vitioſior redditur: quare ab ea po-*
D *tiùs ſitis inducitur, quàm ſedatur.* Præterea Celſus *lib.* 13. *cap.* 21. ratione & exemplo confirmat, ſitim in hydrope mortem cauſare. Præterea, in hydrope ſitis provenit ex ſeroſis humoribus, qui non niſi longo tempore poſſunt evacuari, nec ſine magna læſione derelinquunt viſcera, adhuc ſi evacuantur. Ergo ſitis in illa periculoſior eſt, quàm in febribus.

Tum *ſecundò* patet de diabete. *Primò*, quod ut docet Galenus *lib.* 6. *de locis af-*
E *fect. cap.* 3. eſt inſatiabilis bibendi cupiditas: fames canina eſt inſatiabilis ciborum cupiditas; canina enim fames inevitabilis eſt, & indicibilis appetitus alimentorum. Ergo ſic excedens appetitus bibendi in ſiti pro hoc affectu, reliquis eſt intenſior, etiam eâ, quæ provenit à febre. Præterea, ſitis præſupponit defectum humidi intra corpus. Sed major eſt qui præcedit in diabete, ob colliquationem aquoſi humoris per lotium,

quàm qui reſolvitur per febres. Ergo periculoſior illius ſitis. Præterea Aretæus 1. *diuturnior. morb. cap.* 2. inextinguibilem docet eſſe ſitim in diabete, & apparet quod magis talis eſt quàm in febre ardente, quia in hac non ita celeriter deficit potus qui aſſumitur, ſicut in diabete, in qua ſtatim ac bibitur, mingitur: in febre tardiùs reſolvitur.

§. III.

Sitis in cauſone ratione cauſæ intenſior apparet.

RESolvendum, quod ſitis, quæ concomitatur febrem cauſonem, ratione cauſæ intenſior eſt, & lethalior.

Probatur: Lethalior eſt ſitis inter annumeratas, ratione cauſæ, ex qua plures moriuntur: Sed plures pereunt cum ſiti in febribus & cauſonibus. Ergo eſt lethalior. Probatur minor ex Hippocratis obſervationibus in libris Epidemiorum, in quibus tam cum vehementi ſiti, quàm obſcura, in febribus ardentibus plurimos mortuos fuiſſe obſervavit: cum ſiti occulta adhuc *in* 3. *Epidem. conſt.* 3. multi in cauſone parum ſitiebant, & omnes mortui fuere. Sic mulieres Hermoptolemi, parum ſitientes obierunt, ſicut filia Euryanactis, & Pythion. Nec aliter liberabantur nimis ſitientes, ut Pythion in Thaſo, mulier apud Pantimedem, & altera in foro Mendacii, Nicolai concubina, ut patet *in* 7. *Epidem.*

Probatur *ſecundò*. Periculoſior eſt ſitis, in qua apparent in lingua majora uſtionis viſcerum ac manifeſtiora ſigna, lethalioraque. Sed hæc magis apparent in febribus ardentibus; ex Hippocrate enim, cum ſiti in lingua apparent in cauſone combuſtio, ariditas, aſperitas, denſitas, inarticulatio, tremor, colores fuliginoſi, nigri, pallidi, floridi, quæ ſunt manifeſta uſtionum ſigna: in reliquis morbis cum ſiti ſimilia non apparent. Ergo periculoſior ex iis cauſonis ſitis cognoſcitur.

Probatur *tertiò*. Sitis in cauſone provenit ex morbis, cauſiſque lethalioribus, quàm ſunt in hydrope, & diabete. Ergo ratione cauſæ lethalior eſt. Probatur antecedens; vocatur enim cauſon ab Hippocrate ignis, quia vehementer urit, inflammat, exſiccat, viſcera torrefacit, urit, & torridam immutat ſubſtantiam alienam ab omni viventis forma. Sed hydrops ſitim cauſat per corruptos humores alterando viſcera; diabetes & corpus, & viſcera deſiccando, & humiditates ad renes deducendo. Ergo à lethalioribus cauſis fit ſitis in cauſone, quàm in aliis morbis.

§. IV.

Solvuntur rationes dubitandi primò propoſitæ.

AD rationes poſitas pro ſiti hydropis, & diabetis: Reſpondetur, quod probant, quod utraque ſitis eſt moleſtiſſima, & conjuncta cum morbis ſæpe lethalibus; non tamen comparativè ad ſitim cauſonis, quam concomitantur cauſæ magis lethales, & inevitabiles, ut patet ex comprobationibus Reſolutionis à nobis propoſitæ.

RESOLVTIO VII.

Utrum pro lumborum dolore in febribus vena ſecanda ex brachio?

§. I.

Proponitur ſtatus difficultatis: pars altera fulcitur.

LUmborum dolor in febribus non eſt infrequens ſymptoma; provenit enim in illis ab ebullitione ſanguinis in vena cava: ſolet verò hoc accidens contingere ex ſuppreſſis evacuationibus per lotium. Rhaſis *lib. de mirabilibus*, proponit obſervationem mulieris patientis hunc dolorem ob ſuppreſſionem melancholiæ confluentis cum lotio, quam curavit eam movendo per illud. Zacutus *de PP. Med. lib.* 11. *hiſt.* 435. probat hunc dolorem poſſe provenire in Gallicis, & ab ipſo febres lethales: qui curari petit remediis pro Gallico morbo communibus. Reneald. obſervat, ſæpe provenire ex lumbricis, & curari cum illorum remediis. Zacutus *lib.* 2. *tom.* 1. *hiſt.* 126. confirmat, lumborum dolorem poſſe in febribus accidere, tanquàm illarum ſymptoma: quod cùm induat rationem cauſæ, & minetur inflammationem, indicat ſui curationem: quam proſequuntur Practici refrigerantibus, clyſteribus emollientibus & refrigerantibus, & cum emulſionibus frigidis, addito prunellæ ſale, ſupra lumbos poſito Galeni refrigerante, unguento populeone, ſuccis roſarum rubrarum, cichorii, cum aceto roſaceo, & camphora. Laudant alii in potu tartarum vitriolatum: ſed cum ab ardore, dolore, & phlogoſi timeatur in-

flamma

flammatio, indicatur venæ ſectio: & cùm Galenus in morbis circa furculam indifferenter mittat ſanguinem ex brachio aut pede, inquirimus quæ utilior in hoc affectu?

Videtur quod pro lumborum dolore ex febre, & inflammatione, potiùs ſanguis mittendus ex brachio: *Primò*, quia ex illa vena ſanguis mittendus in quovis morbo, præcipuè periculoſo, ex qua vires meliùs valent tolerare evacuationem. Sed meliùs tolerant eam quæ fit ex brachio, quàm ex pede. Ergo in lumborum dolore potiùs ex brachio ſanguis eſt mittendus. Probatur minor: Tum *primò* ex Avicenna *fen.*4. 1. *cap.* 10. dicente: *Phlebotomiam venarum pedis magis debilitare virtutem, quàm phlebotomiam venarum manus.* Tum *ſecundò* per ſectionem ex pede fit ſpirituum partium ſuperiorum à corde, & à reliquis arteriis, & venis attractio in partes inferiores per frictiones & ligaturas, quæ fiunt in partibus inferioribus: fit major ſanguinis evacuatio, quæ in aqua minor apparet. Sed per hæc debilitantur vires magis quàm ſanguine miſſo ex brachio. Ergo magis debilitat virtutem. Tum *tertiò*: Per ſanguinis miſſionem faciliùs debilitantur vires quando minor eſt copia ſpirituum qui fovent illas in parte, ex qua fit. Sed minor copia ſpirituum reperitur cum ſanguine deſcendente per venam cavam, quàm in aſcendente per venam cavam aſcendentem propè cor, & per truncum totius corporis, in quo majores rami arteriarum ramificantur. Ergo ſpiritibus evacuatis cum ſanguine, etſi in minori copia, major ſubſequetur debilitas, quàm ex majori copia evacuata per venam brachii.

§. II.

Quando ex brachio utilior venæ ſectio?

RESolvendum *primò*, quod ſi ratione plenitudinis in vena cava aſcendente & illius propaginibus ſimul foveatur plenitudo circa lumbos, ſanguis mittendus ſit ex venis brachii. Ita fatetur Zacutus, & convincit ratio.

Probatur *primò* ex Aretæo, qui *lib.*1. *de ſignis, & cauſis acut. cap.* 47. *& lib.* 2. *de curandis acut. cap.*7. docet, in lumborum phlogoſi, & inflammatione, præcipuè dum vigent ſymptomata adducta ab Hippocrate 2. *prorrhet. cap.*7. & à Galeno 1. *prorrhet. ſect.*2. *comm.*12. ſanguinem ex brachio mittendum eſſe ſtatim in A principio multiplicatis venæ ſectionibus. Tum *ſecundò* à paritate probat Zacutus, quia major ratiò currit pro mittendo ſanguine ex brachio in lumborum inflammatione, quàm in inflammatione uteri. Sed in hac febre vigente ſanguinem mittit ex cubito Galenus *lib. de curandi rat. per ſang. miſſion. c.*78. Idem confirmat ad revellendam à genu inflammationem *lib.* 10. *de comp. medic. cap.*1. Tum Hippocrates docet revellendum, ſi quò non oportet, fluat humor. B In inflammatione lumborum, in principio, febre ex plenitudine urgente, confluit ad venas, lumboſque ſanguis ex fervente ſanguine in corporis trunco per venas & arterias juxta dorſum attractus à dolore & calore renum. Ergo præcisè ex cubito petit revelli.

§. III.

Ceſſante plenitudine, in cava aſcendente, à venis inferioribus mittendus ſanguis.

C RESolvendum *ſecundò*, quod revulſione peracta, ab infernis venis evacuandum.

Probatur *primò* ex Galeno, & reliquis nuper citatis Authoribus, qui licèt in infernis inflammationibus in principio ſanguinem mittant ex brachio; poſtea tamen mittendum jubent ex pede. Tum patet ex doctrina Hippocratis, qui nos docuit in omni fluxione locum mittondi ſanguinem, dicens: *Statim revellere, derivare, renitentem cedere.* D Sed in lumborum inflammatione, quia humor confluit quò non deberet, petit ſtatim revulſionem per venas brachii, à quibus inhibetur fluxio. Ergo ipſa ceſſante, tranſeundum ad revellendum aut evacuandum per venas inferiores. Tum, quia ſi humor partim confluit, & partim confluxus permanet, non abs re videtur tentare evacuationem per ſanguiſugas, quia per ramulos venæ portæ evacuant ex venis hæmorrhoïdalibus E contentum in partibus renibus vicinis, & per ramulos cavæ deſcendentis evacuant, ſeu revellunt à venis, ex quibus aliquis fit confluxus. Tum *tertiò* patet ex Hippocratis doctrina propoſita, quod in fluxionibus humor, qui non potuit revelli, aut derivari, petit evacuari; & cùm non poteſt fieri evacuatio ex ipſiſſimamet parte, tentanda eſt ex viciniori: unde deveniendum eſſe docemur ad partes, venaſve proximiores. Ergo ad inferiores

iores venarum ramulos: vel in nimio conflictu, ſanguiſugæ applicentur ſupra ipſos lumbos.

§. IV.

Solvuntur rationes primò propoſitæ.

AD rationem dubitandi reſpondetur, quod pro ſanguine mittendo ſumuntur variæ indicationes, præcipuè in fluxionibus, revellendi ad partes diſtantiores, derivandi ad partes proximiores, evacuandi à parte in quam fluxit humor. Aliæ ſunt indicationes ad majorem, vel minorem venæ ſectionem, vel ad mittendum ſanguinem, aut non mittendum: & iſtæ ſumuntur ratione cauſæ à qua, ut fovet morbum, petit miſſionem ſanguinis; vel ratione virium, quæ valent illam tolerare, aut impedire. Unde ad probationes reſpondetur: Tum pro *prima*, quod Avicenna non agit, an ſanguinis miſſio petat fieri ex brachio, aut pede, ratione fluxionis ad lumbos; ſed in omni morbo, ratione virium, an potiùs ex pede, quàm ex manu? Et judicat, ex manu parum debilitari vires, quia fit ex venis, ex quibus minùs reſolvuntur ſpiritus, & quæ proveniunt à venis, in quibus redundat magis ſanguis. Tum pro *ſecunda*, quod comparatio petit fieri per majorem, aut minorem evacuationem ſanguinis, & ſic majus eſt virium diſpendium, ubi fuerit major evacuatio, non ratione partis, ſed ratione evacuationis. Tum pro *tertia* reſpondetur, quod jecur majorem copiam ſanguinis mittit per cavam aſcendentem, quàm per deſcendentem, reſpectu partium quæ petunt ſanguine nutriri. Sed dum fit ſanguinis evacuatio, mittit natura ſanguinem, & ſpiritus in quamlibet partem, donec inaniantur omnes reliquæ partes, & ſanguis extinguatur.

Resolvtio VIII.

Utrum omnis anorexia, ſeu cibi inappetentia, indigeat curatione in febribus.

§. I.

Proponitur ratio dubitandi ex ſuis fundamentis.

ANorexia, ſive inapetentia, ſymptoma eſt commune in febrientibus ferè omnibus: contingit etiam ſine omni febre. Opponitur fami. Eſt fames imminuta, aut abolita appetentia ciborum, dum fit præternaturalis. Eſt nobis naturalis, dum ex cauſis ex naturæ ordine pro ipſa præſcriptis provenit. Sunt hujuſmodi cauſæ, ex Galeno 1. *de ſymptomatum cauſis*, quinque. *Prima* eſt inanitio partium. *Secunda*, appetentia partium inanitarum, & tractio alimenti à jecore & venis in ventriculum. *Tertia* eſt ſuctio venarum meſeraïcarum, ſeu lactearum potiùs attractio à ventriculo, & inteſtinis. *Quarta* eſt ſenſus ſuctionis in ventriculo. *Quinta* eſt animalis appetentia, quæ perficitur ſenſu tactus implantato in orificio ſtomachi per nervum à cerebro communicatum. Hæ cauſæ ordinantur, ut animal appetat ſibi neceſſarium cibum; & ideo fames ex iis ſubſequuta dicitur naturalis, quæ ſi fiat morboſa, depravatur, fit imminuta, aut abolita. De qua agimus, anorexia dicitur, & eſt triplex. *Prima*, cùm nihil æger appetit, ob intemperiem ventriculi, ſed nonnullâ guſtat. *Secunda*, dum averſatur cibos oblatos, ſed coactè aliquos recipit. *Tertia*, dum extincta eſt naturalis virtus, nec aliquid appetit, nec tranſglutit, omniaque nauſeat. Galenus *lib.1. de cauſis ſympt.cap.7.* in omni inappetentia has invenit cauſas, vel quod ſuctio non fiat, etſi ſit copia alimenti: vel impedita anadoſi ob obſtructionem, vel attractricis exſolutionem: aut quia deficit ſenſus labefactatus à præternaturali calore laxante ſubſtantiam ventriculi, vel à præternaturali frigore extinguente nativum calorem.

Sed cùm de inappetentia agamus, quæ in febribus eſt communiſſimum ſymptoma, hujus potiùs proſequemur cauſas. Harum aliæ ſunt ob vitium ipſius ventriculi, aliæ aliunde illi communicantur in ventriculo. Anorexiam cauſat in febribus calida intemperies, quæ dejicit appetitum famis, ſive nuda, ſive cum affluxu materiæ confluentis in ventriculum, ut docet Galenus *lib.art. medicinal.cap.92. & lib.6. Epidem.comm.4. text.20.* quia laxat particulas quas in ore ventriculi appetituri convenit eſſe contractas & corrugatas; quia eliquat, funditque humores, quibus replentur intermedia ſpatia: & ideo ſuctionem non percipit. Tum natura in febribus, attenta expulſione excrementorum per tertiam regionem, divertitur à cognitione ſuctionis ventriculi: quod Hippocrates 3. *Epidem. comm.3.* ait maximè continge-

re

re in peſte ob hanc cauſam : & ob illam tenet Galenus, plurimos eligere voluiſſe potiùs mori, quàm comedere : & Avicenna tenet, quod qui viriliter agebant, & comedebant, evaſerunt. Intemperies valde frigida ventriculi aufert appetentiam cibi, extinguens naturalem ejus facultatem; quia, ut docet Galenus, quælibet intemperies dejicit actum propriæ virtutis. Præterea ob hanc cauſam, facultates miniſtrantes ventriculi læduntur, & ſolent in febribus, ob corruptos in illo humores à febrili calore, fieri lumbrici, & ob illos & pravos ſimul exiſtentes ſuccos corrumpitur, & aboletur appetitus.

§. II.

Inappetentiæ extra febres ſæpe paucis indigent auxiliis.

RESolvendum *primò*, quod aliquæ inappetentiæ extra febres paucis indigent remediis.

Probatur. Tum in eis qui per multos annos vivunt ſine omni cibo craſſo, de quibus alibi egimus, qui tum temporis nullo indigent remedio pro craſſorum ciborum inappetentia. Tum patet in eis qui ob nimiam plenitudinem non appetunt, quibus ipſa inappetentia eſt auxilium. Tum in quibus debilis calor inappetentiam cauſat, extinctus à crudorum ſuccorum redundantia in ventriculo, ipſa inappetentia eſt auxilium, ut coquantur crudi ſucci, & appareat calor inſtaurans famem. Ergo ipſa inappetentia non ſemper indiget aliis auxiliis.

§. III.

Inappetentiæ in febribus quàm maximè indigent auxiliis.

RESolvendum *ſecundò*, quod maximè in febrium inappetentia requiruntur remedia pro illa.

Probatur *primò*. Accidentia quæ in febribus minantur periculum vitæ, indigent remediis. Sed inappetentia in febribus ſæpe minatur vitæ periculum. Ergo indiget auxiliis. Probatur minor obſervationibus deſumptis ex Hippocrate *lib.3. Epidem. ſect. 1. ægroto 2.* ubi inquit quod Hermocrates, qui toto morbi tempore averſabatur cibum, die vigeſima ſeptima mortuus eſt : & eodem libro, *ſect.2. ægroto 6.* filia Euryanactis, quæ omnes cibos abhorrebat, poſt diem duodecimum obiit. Galenus *in 3. Epidem.* tenet in peſtilente conſtitutione nullos ſervatos ex eis qui cibos abhorrebant: & Hippocrates 2. *aphor.* 33. laudat *ægros benè ſe habere ad ea quæ offeruntur*; unde contrarium damnat. Ergo inappetentia in febribus periculum minatur.

Probatur *ſecundò* : Pluribus in febribus ſupervenit inappetentia, in quibus ob varias cauſas majus minatur periculum. Ergo in iis magis urget neceſſitas utendi præſtantioribus remediis. Probatur antecedens. Nam variat periculum ſi proveniat in principio, aut declinatione : ſi in morbo chronico, aut acuto: ſi in debili ſubjecto, aut robuſto : ſi poſt immodicam evacuationem, aut ſine illa : ſi extincto naturali ventriculi calore, aut ſolùm imminuto : ſi ante recidivam, aut poſt illam : ſi in pueris, aut adultis: ſi cum dejectionibus, aut ſine illis : ſi ex læſione nervorum ſextæ conjugationis, aut ſine illa. Ergo juxta has varias cauſas magis, aut minùs poteſt urgere periculum utendi auxiliis.

Probatur *tertiò* ex communi praxi Practicorum, qui pro febrium inappetentia variis utuntur remediis. Ergo maximè admittenda in illarum curatione. Probatur antecedens. Tum, ſi ex ſimplici intemperie calida proveniat, frigido potu utendum, frigidiſque aliis potionibus: calidis, ſi à frigore fiat extinguente naturalem calorem. Si intemperies ſit cum affluxu materiæ, tentatur illius expurgatio, vel per vomitum, vel per clyſteres, vel per purgantia; pro craſſis humoribus, per pilulas de hiera; pro calidioribus, cum rhabarbaro : ſi æger omnem omninò abhorreat cibum, utendum clyſteribus nutrientibus. Confert in febribus aqua inſtillatitiâ abſinthii, ſi permittat febris : proſunt pilulæ rhabarbari; & terebenthinæ : confert ſal abſinthii, aut prunellæ, ſyrupus de abſinthio Penæ : ſupra ſtomachum conferunt olea menthæ; & abſinthii, vel abſinthium in vino coctum, vel fermentum cum aceto & pulveribus abſinthii, & menthæ.

Inter alimenta offerenda, ex Hippocrate *lib.2. aphor.38.* & *lib.6. Epid. ſect.4. ſententia 8.* offerenda ſunt in inappetentia alimenta euchyma, conſueta, magis grata, & quæ excitant languentem appetentiam, & ſimul oppugnant cauſam. Inter hæc ſunt pro excedente calore, obſonia, quæ acida fiunt cum aceto, ſucco oxalidis, omphacio, ſucco limonum, arantiorum acrium, ſucco agreſtæ;

poma,

poma, & pira fragrantia: cydonia ex- tolluntur à Zacuto; olivæ, & cappares ab aliis: ſi frigus excedat, carnes conferunt aromatis condîtæ, vina generoſa; & ſi non obſtat calor, vinum Hippocraticum.

Resolutio IX.

Quænam ſit cauſa ſingultus.

§. I.

Quid ſit ſingultus, & quæ ſint ejus cauſæ?

INter ſymptomata in febribus ſupervenientia ob læſionem localium motuum ventriculi, tendentium ad expulſionem moleſtantium ſuccorum, ſunt nauſea, vomitus, & ſingultus. Dum natura tentat expellere, dicitur talis motus nauſea, dum motus non ſufficienter concitatur: dum concitatur, & expellit, fit vomitus: dum natura inſurgit ad expellendum, & expellere nequit, fit ſingultus, qui eſt motus ventriculi depravatus, quo rem ſibi moleſtam expellere conatur: in quo conveniunt nauſea, & vomitus. Ipſe tamen propriè eſt motus ventriculi convulſivus, in tenſione, & dilatatione fibrarum partis ſuperioris conſtans, ut tenet Jonſtonius, quo expultrix irritata, noxia tunicis ventriculi, & in primis ori, & œſophago infixa, cum ſonitu, & vehementi contorſione elidere tentat. Præcipuè ſingultus in febribus maximè damnatur ab Hippocrate *lib. 7. aphoriſm. 17.* ubi ait: *A jecoris inflammatione ſingultus, malum.* Galenus *in comm.* reddit rationem periculi. Hippocrates *in coacis*, tenet quod *ſi quis in laborioſa febre ſingultit, morbo laborat peſſimo.* Et *lib. 3. Epidem. ſect. 2. ægroto* 12. mulierem proponit, quæ in foro mendacii obiit, poſtquam ei ſupervenit ſingultus. Ex quibus patet, quantum periculi minetur ſingultus in febribus, in quibus ſupervenit plerumque, tanquam illarum ſymptoma.

Pro ſingultus prognoſi maximè intenditur à Medicis cognitio cauſæ, à qua provenit, in qua determinanda diſſentiunt Medici ab Ariſtotele, & ipſi inter ſeipſos. Ariſtoteles 30. *problem. quæſt.* 1. tenet fieri ſingultum ob infrigidationem loci, qui eſt circa pulmonem: *& quæſt.* 5. tenet, fieri dum ſpiritus vacans ab humore, in loco ſpiritus detinetur. Lupeius *lib. 3. Enchirid. cap. de ſingultu*, tenet Platonem *lib. de natura*, A hujus fuiſſe opinionis. Zacutus *tom.* 1. *lib. 2. dubio* 94. hos aliter interpretatur, in meliorem ſenſum eos adducens. Levinus Lemnius in febribus majori ex parte tenet provenire ſingultum ex frigidarum potionum uſu, ut referunt ex illo Schenckius, & Riverius. Gorrœus *in diffinitionibus Medicis*, ſingultum diffinit, quod ſit motus convulſivus ventriculi, vitium quod tunicis ſuis ineſt, expellere conantis: ubi plures proſequitur cauſas. Hippocrates *lib. 6. aphor.* 39. B inanitionem & repletionem determinat eſſe cauſas ſingultus. Galenus aſſentitur illi, *& lib. de ſympt. cauſis*, ſymptoma eſſe actionis facultatis animalis læſæ, determinat: differreque tenet ab aliis depravatis ventriculi motibus, quia maximè aſſimilatur convulſioni, & fit vitio facultatis retentricis, & expultricis. Sunt qui variant in determinandis partibus, in quibus fit læſio expultricis facultatis; adaptantque ſuperiori ventriculi parti, & illius ori; vel meliùs om- C nibus ventriculi partibus, in quas extenduntur nervi. Sunt qui depravationem, ſeu corruptionem alimenti in ventriculo, ſingultus eſſe cauſam aſſerant. Alii à veneno infeſtante: à frigore fieri docuit Hippocrates 5. *aphor.* 28. Contingit maximè in febribus ex jecoris inflammatione, internaque viſcerum uſtione, à qua convulſiva fiat ſiccitas, ſive à vigiliis, evacuationibus, inedia, aut acutis febribus proveniat.

D

§. II.

Proponuntur proximæ cauſæ ſingultus.

REſolvendum, quod locus affectus in ſingultu eſt ventriculus repletione, aut inanitione proximè læſus.

Probatur *primò*, quod ſit ventriculus pars per ſe affecta, contra Ariſtotelem, qui cavitati pulmonis tribuit hoc ſymptoma. Tum ex Galeno *lib. 3. de ſympt. cauſis*, qui docet, quod fit ſingultus à ventriculo, qui expellere conatur vi- E tium quod ſuis tunicis hæret. Tum pars affecta reſpectu illius depravati motus localis debet eſſe illius mobile: ſed ventriculus eſt qui movetur. Ergo ille eſt pars affecta. Tum pars affecta eſt in qua continetur cauſa cogens & irritans ad motum. Hæc autem, vel ſunt pravæ ſubſtantiæ in ventriculo genitæ, aut ab aliis partibus in illum tranſmiſſæ. Ergo ventriculus eſt pars læſa.

Probatur *ſecunda pars*, quod ſcilicet

ſemper

ſemper ſit immediata cauſa repletio, aut inanitio. Tum ex Hippocrate *lib. 6. aphor.39.* inquit enim: *Convulſio fit vel ex repletione, vel inanitione: ita verò & ſingultus.* Galenus 8. *de compoſ. medic. ſec. locos, cap.* 3. fatetur non inveniſſe aliam tertiam cauſam immediatam convulſionis, præter has: & idem tenet *lib.5. aphor.*1. *lib.*2. *de cauſ. ſympt. cap.*2. hoc de vera convulſione intelligendum potiùs quàm de impropria convulſione. Si quis verò fit ſingultus ex acrimonia, ad repletionem reduci tenemus. Tum per inanitionem intelligimus non privationem, ſed ſubſequutam ſiccitatem ad illam, à qua denſantur inſtrumenta motus localis ventriculi.

§. III.

A cauſis mediatis varia deſumitur prognoſis, & multiplex indicatio curativa ſingultus.

RESolvendum quod à cauſis mediatis inanitionis, & repletionis variat prognoſis illius, & ejus curatio.

Probatur prima pars, quod variat prognoſis ratione cauſarum. Si fit inanitio ex nimio fluxu ſanguinis, lethalis eſt, ex Hippocr. *lib.* 5. *aphor.* 3. Si per purgationem, ſimiliter, *ex aphor.* 4. *ſequente.* Si in ſenibus, lethalis, *ex lib.*7. *aphor.*41. Si à jecoris inflammatione fit ſingultus, lethalis, 7. *aphor.* 17. ſive ſimul cum illo ferveat, ſive comprimatur, ſive ſaniem irritantem ab eo recipiat. Si ſingultus fiat cum rubore oculorum & vomitu, malum, 7. *aphor.* 3. Si fiat cum aphonia, malum, *prorrheticor. particula* 23. *ſect.*1. *lib.*1. Jonſtonius ſic prognoſin deducit incurabilis ſingultus. Si cum delirio, dubiæ ſpei, ſi cum lipothymia, & in ſenibus, poſt exactam purgationem, & in hepatis inflammatione, ſi poſt vomitum accidat ſinceri humoris, aut ab ilei inflammatione.

Probatur ſecunda pars, quod variet curatio à variis indicationibus. Tum *primò*, ſi ſumitur indicatio à ſingultu, ut induit rationem cauſæ, indicat ſtuporem inducentia, ut philonii Romani ℈.j. croci, cinnamomi, ana ℥. ij. laudani opiati ℥.j. olei ſalviæ q.ſuf. Tum ſi ſumatur indicatio ab externis cauſis, Jonſtonius pro cauſis externis, ſi ſit frigida, utitur oleis calidis in dorſo, & ventriculo: ſi ſint alimenta acria, aut medicamenta, utitur cremore ptiſanæ: ſi provenit à nimia evacuatione ſingultus, confert emulſio quatuor ſeminum frigidorum: ſi ſint corrupti cibi, confert aloë: ſi ad intra ſint calidi humores acres in ventriculo, & fiat vomitus, aut lenis purgatio, confert terra ſigillata: ſi ſint ſingultus cauſa frigidi ſucci intra ventriculum præparandi & evacuandi, confert oxymel ſcylliticum, & elixir proprietatis. Præcipuè dum febris eſt ſymptoma, in principio confert vomitus, aut lenis evacuatio: in aliis temporibus, ſtupefacientibus utendum. Schenckius laudat philonium Romanum. Lemnius, ſi ex frigida provenit juleporum intemperie, vinum offert. Zacutus *tom.* 1. *lib.*2. *hiſt.*76. *obſervat.*13. in ſingultu ſuperveniente in febre torrida cum oris amaritudine, ſiti inextinguibili, & linguæ ſcabritie, poſt reliqua omnia auxilia non ſufficientia, ægrum curavit potu frigidiſſimo aquæ nivis: & *lib.*3. *Praxis Medicæ admirandæ, obſervat.* 20. tenet curaſſe ſingultuoſam febrem cucurbitula cum multa flamma appoſita ſupra ventriculum, & ſcarificata parte: à quo remedio æger ſanatus fuit. Sed cùm aſſerat ægrum toto corpore algidum fuiſſe, & validiſſimis uſtionis in toto ſignis oppreſſum, non ſatis acquieſco huic curationis miraculo: cutis enim, quæ eſt prima partium continentium cavitatis ventris, nullam habet communicationem cum tunica interna ventriculi, ut per illam evacuetur contentum intra ventriculum.

RESOLVTIO X.

Utrum in fluxu ventris ſymptomatico ſit purgandum?

§. I.

Proponitur ratio ſtatus, & ratio difficultatis.

FLuxus ventris eſt evacuatio eorum, quæ per alvum ultra modum excernuntur. Eſt duplex, criticus, & ſymptomaticus. Criticus eſt etiam duplex, alter qui evacuat materiam, quæ minatur morbum: & hic naturæ relinquendus; inquit enim Celſus *lib.4. cap.19. Uno die fluere alvum, ſæpe pro valetudine eſt, & pluribus, ſi febris abſit, & intra ſeptimum conquieverit; purgatur enim corpus, & quod intus læſurum erat, extra ejicitur.* Et Galenus 8. *Methodi, cap.* 5. inquit: *Sin adſtringitur, gravis eſt; ſiquidem ex adſtrictione ejus vitioſæ naturæ in*

febres promptè incidunt. Alter eſt fluxus ventris criticus, qui fit in febribus poſt peractam coctionem: & in hoc nihil tentandum, quia ex Hippocrate, *quæ judicantur & judicata ſunt integrè, nec movere, nec novare, ſed ſinere oportet.* Et concoctâ materiâ, ſola natura ſufficit.

Alvi fluxus, aut eſt lienteria, aut cœliaca, aut dyſenteria, aut fluxus hepaticus, aut diarrhœa. Lienteria eſt nimis celer alimentorum, eâ formâ, quâ aſſumpta ſunt, excretio per alvum, vitioſa retinentis & expultricis ventriculi, & inteſtinorum promotione. Cœliaca eſt velox ciborum exitus per ventrem, coctione incepta, & non peracta. Dyſenteria eſt alvi frequens, cruenta, & purulenta, cum dolore ventris, & inteſtinorum exulceratione à materia acri, erodente, & peculiariter inteſtinis infeſta dejectio. Diarrhœa eſt immoderata, frequens, ac diurna alvi dejectio, quâ humores excrementitii, & ſinceriores quantitate, vel qualitate expultricem irritant ventriculi, & inteſtinorum, & ſtimulantes ſine phlegmone, lienteria, & exulceratione, teneſmo, aut vehementi doloris ſenſu, profluunt. De hoc alvi fluxu, qui in febribus frequens ſymptomata ſolet eſſe, præcipuè diſputamus, qui ratione cauſæ eſt multiplex, bilioſus, pituitoſus, melancholicus, atrabiliarius, quaſi loturæ carnis, purulentus, aut colliquans: qui omnes in hoc conveniunt, quod ſint evacuatio præter naturam, eorum quæ per ventrem excernuntur: & de iis inquirimus, an petant curari per purgationem, præcipuè de diarrhœa.

§. II.

Pars negativa proponitur, & ſuadetur.

IN *tomo* 1. *Reſolut. Medic. p.*4. *diſput.*2. *reſolut.*6. & 7. diſputavimus, an conferant medicamenta purgantia pro diarrhœa, & dyſenteria? Hanc verò nunc complectar Reſolutionem. Apparet ex ibi dictis, quod purgantia non ſint exhibenda in diarrhœa. Tum *primò* ex Galeno *lib. de Arte curat. ad Glauc. c.*14. dicente: *Sed neque ſi fuerit febris cum profluvio ventris, alia eſt opus evacuatione; verùm hæc ſola ſufficit, etſi non fuerit pro multitudinis ratione: quicumque enim iis plus adimere tentantes, neceſſarium aut ſanguinem mittere, aut ventrem movere, in graviora pericula duxerunt.* Tum *ſecundò* Avicenna *fen.*4. *doct.*5. *cap.*3. inquit: *Solvere ventrem ſupra ventris ſolutionem, valde timoroſum eſt.* Tum *tertiò* Celſus *lib.* 4. *de re medica, cap.* 19. ait: *Sed una die alvum fluere, ſæpe pro valetudine eſt, atque etiam pluribus, dum febris abſit, & intra ſeptimum diem id quieſcat; purgatur enim corpus, & quod intus læſurum erat, utiliter effunditur.*

Secundò: patet, quod repugnent purgantia in dyſenteria. Tum *primò* ex Hippocrate *lib.*4. *Epidem. in hiſt. Leambi*, qui in dyſenteria purgatus obiit. Et *lib. de affectionib. parte* 24. & 26. & *lib. de diæta*, ubi revellendo per vomitum curat dyſenteriam. Tum *ſecundò* Galenus *lib.*4. *Method. cap.* 6. purgat etiam per partes ſuperiores: & *lib. de introduct. cap.*13. ſolis reprimentibus, & fluorem ſiſtentibus utitur pro dyſenteria. Tum *tertiò* Principes Medicinæ Aëtius, Paulus, Actuarius, Celſus, non purgant in dyſenteria. Haly-Abbas *lib.* 7. *practicæ, cap.* 22. ſi ulcera non ſunt conſolidata, tenet nocere purgantia medicamenta. Tum *quartò* obſtat rationi purgatio dyſentericis adhibita, quia ratione fluentis humoris potiùs eſſe revellendum, quàm trahendum ad partem fluentem humorem, dictat ratio. Præterea, quia materia in vulnus commota, corrodit, & dolore, ac intemperie cauſata, auget illud. Præterea, quia potiùs cruda materia deberet attemperari, & concoqui, quàm agitata moveri in partem læſam, ex Hippocrate 1. *aphor.*22.

§. III.

Qualiter in febrium diarrhœa purgandum?

REſolvendum *primò*, quod ſi diarrhœa ſymptomatica accidat febri ſine conferentia, & tolerantia, petit cohiberi, & ante fortiora adſtringentia purgari. Sic ſancivimus loco nuper citato.

Probatur *primò*, quod diarrhœa non ſtatim petat cohiberi. Tum ex Aëtio *tetrabili* 3. *ſerm.*1. *§. In principio enim aliena à natura ſalubriter evacuare conſuevit, ipsâ videlicet naturâ undequaque ad ſuperfluum, & incommodum cogente, quemadmodum in febribus & morbis frequenter fieri videmus.* Tum Hippocrates 1. *aphor.* 23. ſolas dejectiones damnat, quæ fiunt ſine conferentia, & tolerantia. Ex quo patet, has ſolas eſſe cohibendas.

Probatur *ſecundò*, quod quæ petunt cohiberi, ante fortiora adſtringentia petant

tant

tant purgari. Tum ex Galeno 1. *aphor. comm.* 23. ubi inquit: *Sive à natura, ſive à nobis evacuatio fiat, oportet omninò conſtituere quendam ipſius modum: ſicut enim humorem moleſtum pro qualitatis ratione oportet evacuare, ita utique etiam quantitatem evacuationis magnitudinis noxæ reſpondere: ſed qualitatis quidem indicia ſuperiùs diximus, ubi illum aphoriſmum expoſuimus.* Ubi in naturæ evacuatione, & artis evacuatione petit ſequi indicationem indicatam ratione humoris peccantis qualitate. Tum patet ratione, quia ſi ante purgationem humoris, qui tollit conferentiam & tolerantiam ſua malignitate, retineatur ille humor, ex toto febris accenditur ab illo retento, & ut inquit Avicenna *cap. de diarrhœa*, retentus conturbat, & irritatione iterum violenter movet, & concitat naturam. Ergo ante illius retentionem per fortiora adſtringentia, neceſſaria eſt evacuatio per purgans medicamentum ſelectivum peccantis humoris cum aliquo levi adſtringente.

§. IV.

Pro dyſenteria ſiſtenda confert purgans pharmacum.

RESolvendum, quod licèt purgans medicamentum non indicetur ratione partis affectæ, indicatur tamen à cauſa antecedente. Hanc doctrinam roboravimus plurium authoritate, inter quos referuntur à nobis præſtantium claſſicorum major pars.

Probatur prima pars, quod ratione partis affectæ non indicetur in dyſenteria purgatio, ex rationibus in contrarium adductis: revellere enim ratione ulceris, & inflammationis indicatur; non autem movere ad partem læſam.

Probatur ſecunda pars, quod purgatio in dyſenteria indicetur à cauſa antecedente, cacochyma, fovente affectum. Tum quia Hippocrates *lib.* 4. *Epidem. in hiſtoria Leambi*, ſic docuit; ubi inquit: *Leambo inteſtinorum exulceratione laborante,* E *in dyſenteria pharmaco curato, &c.* Et *lib.* 7. *de morb. popular.* filium Erotholai lacte & ſero purgavit in dyſenteria. Et *lib.* 4. *de rat. victus*, in linioſa cacochymia liberavit à dyſenteria ægrum per purgationem humoris. Cœlius Aurelianus, Dioſcorides, & Avicenna pro dyſenteriæ curatione conſulunt purgationem, non ob indicationem deſumptam ab ulcere inteſtinorum. Ergo ob deſumptam

A ab humore cacochymo, à quo fovetur. Tum docetur à Galeno 2. *de ſimpl. Medic. facult. cap.* 14. ubi reddit rationem hujus remedii, quia nequit ſine illo evacuare cauſam foventem morbum Medicus, nec ſine ejus evacuatione curari ulcus; inquit enim: *Fortè igitur nos roget quiſpiam, an ullam unquam cacochymorum mordicationem curaverit? Equidem id non raro factum cognovi; verùm ea duo non temperando, verùm id quod mordicabat, educendo, mordicationem ſanaſſe.*

B Ex quo apparet, quod cùm aliter nequeat conſequi curatio mordicationis, deveniendum eſt ad evacuandum. Tum probavimus, quod motio per partem læſam humorum, non impedit purgationem. Nam humor purgans non movet humores ad ulcus, & partem affectam; ſed per illam movet illum in partes externas. Tum quia pars læſa non recipit humorem, ut in ſe retineat, ſed tanquam via tranſitus. Tum quia purgatione facta evacuatio eſt ſine mora, ut C non valeat exulcerare, & corrodere: evacuatio facta à natura eſt paulatina, & materia retenta in ulcere fovet, & auget illud. Ergo ratione humoris cacochymi, à quo fovetur ulcus, ſecurior eſt evacuatio à medicamento purgante, quàm à ſola natura intenta.

§. V.

Purgantia in dyſenteria debent eſſe torrefacta.

D RESolvendum *tertiò*, quod pro purgatione in dyſenteria, præcipua purgantia ſunt myrobalani citrini, & rhabarbarum torrefacta. Receperunt juniores hanc doctrinam, contra Hollerium, Rondeletium, Amatum, Sclanum, & alios, qui renuunt torrefactionem.

Probatur *primò* ex Avicenna 16. 3. *tract.* 2. *cap.* 7. §. *Et ſi fuerit neceſſaria evacuatio propter malitiam humoris, fac eam cum timore, & cautela, & ſtude ut ſit ſolutivum, non vehementer nocivum ulceri: immò ſit ſicut myrobalanum.* Et infrà: *Et rhabarbaro quidem ineſt proprietas mirabilis in ulceribus inteſtinorum, & in fluxu algaras.*

Probatur *ſecundò* ratione, quod purgantia medicamenta debent offerri poſt primam fluxionem, & ulceris principium, in quo magis contraindicatur purgatio. Nam tum temporis duplex eſt indicatio in dyſenteria, altera purgandi, altera

altera adſtringendi, & corroborandi partes mittentes, & recipientes. Sed medicamentum purgans torrefactum adimplet utramque indicationem, quia ut purgans, evacuat humorem cacochymum foventem fluxionem: ut torrefactum, compreſſione ſimul expellit contentum in partibus, & corroborat, ut non recipiant. Ergo pro utraque indicatione adimplet intentum.

Probatur *tertiò*: Si quid obſtaret torrefactioni, maximè quia torrefacta purgantia fiunt calidiora, mordaciora, & potentia ulcus irritare, & augere. Sed neutrum obſtat pro ejus utilitate. Ergo admitti debent pro dyſenteriæ curatione. Probatur minor. Tum quia leviori torrefactione non fit empyreuma. Tum quia ſi quod fit in majori torrefactione, aufertur per lavationem medicamenti. Tum quia torrefactione purgantia fiunt ſicciora, & adſtrictiora, & magis prodeſſe poſſunt pro ulcere curando, quàm nocere in ſuo tranſitu.

§. VI.

Poſt purgationem fit ſecurior tranſitus ad fortiora adſtringentia.

RESolvendum *quartò*, quod ſecurior via adſtringendi in his ſymptomatibus, eſt poſtquam à natura, & ab arte evacuatâ copiâ cacochymi humoris, quam vires valent tolerare, cogimur pro adſtringendi indicatione ad retinendum.

Probatur. Tum quia in eis quæ indicantur, ſinere oportet. Tum quia retenta materia febrem auget. Tum quia materia cacochyma ſemper petit ſui evacuationem, ſi vires permittant. Tum quia retenta conturbat, & iterum cogit naturam, & majorem expulſionem. Tum quia majori copiâ depoſita, dum vires delabuntur, per evacuationem urgentior eſt reliquis retinendi indicatio, ne vita deficiat.

§. VII.

Solvuntur fundamenta negantium purgationem.

AD *primum* reſpondetur: Tum pro *primo*, quod Galenus non prohibet purgationem in quovis fluxu ventris, in quo vires poſſunt ſubſiſtere pro illa ferenda; ſed in ventris profluvio, ideſt nimio, & concitato fluxu, in quo vires proſternuntur, & ſunt ſine tolerantia: tunc enim, etſi non ſufficiat profluvium pro multitudinis ratione; non tamen eſt opus ſuperaddere aliam evacuationem, quia vires, & vita deficient cum illa. Vel dicimus, quod Galenus in profluvio ventris prohibet evacuationem ſolius pharmaci ſolutivi, à quo ſolùm adimpletur evacuatio cacochymi humoris. Non tamen prohibet evacuationem per pharmacum ſolutivum, quod ſimul habeat vim corroborandi, à quo completur utraque indicatio, quæ reperitur in profluvio ventris, & evacuandi cacochymum humorem, & ſimul cohibendi profluvium. Tum pro *ſecundo*, quod idem intendit Avicenna, quod ſcilicet pro purgatione in profluvio ventris purgans medicamentum ſimul roboret, quia eſt timoroſum ſolvere ventrem ſupra ventris ſolutionem abſolutè. Tum pro *tertio*, dicimus quod Celſus loquitur de fluxu ventris ſalubri, & critico. Nos de fluxu ſymptomatico in febribus.

Ad fundamenta ſecundæ partis reſpondetur: Tum pro *primo*, quod Leambus obiit adhuc purgatus, quia licèt erat utile & indicatum remedium, purgatio non fuit ſufficiens pro ſymptomate. Ad Hippocratem dicimus, quod curat vomitu dyſenteriam: non negat tamen, quod ſi ille non ſufficit, ſit tranſeundum ad alia auxilia. Tum pro *ſecundo*, idem dicimus de remediis, quibus Galenus utitur. Tum pro *tertio*, quod ſumpta indicatione ab ulcere, aliis utimur auxiliis: nec obſtat, quominus pro indicatione ſumpta à cacochymo humore fovente ulcus, ſit ſæpe utilis purgatio. Tum pro *quarto*, quod rationes hujus argumenti probant, quod non indicetur purgatio ab ulcere, ut ſuprà diximus; non tamen, quod non poſſit urgentior indicatio ſumpta ab humore cacochymo fovente ulcus, cogere ad purgandum in dyſenteria.

RESOLUTIO XI.

Utrum ſudor poſſit dari in febre uſtiva & ardente ſymptomaticus?

§. I.

Quid ſudor, & variæ ſudoris differentiæ.

DE ſudore diſputavimus *tom. 1. diſput. unica de ſudore*. Eſt effluvium vaporoſæ ſubſtantiæ per cutem: alter naturalis, alter criticus, alter ſymptomaticus. De hoc præcipuè agimus ſub hac re-

ſolutio

ſolutione,eſtque qui à naturali, & critico A
differt in modo,in cauſis,& accidentibus. Sumuntur illius differentiæ à ſubſtantiæ modo, à quantitate, à qualitate, à relatione, à ſitu, ab habitu, ab actione, aut à paſſione. Ratione ſubſtantiæ ſudor ſymptomaticus aut eſt craſſus, aut tenuis. Craſſus majori lentore fit talis: tenuis fit fluxibilior, quia tenuiores habet partes. Sub craſſo, & tenui, ſunt ſudor diaphoreticus, & ſyncopticus, ſeu ſyncopalis: in iis reſolvitur alimentitia, aut ſpirituoſa ſubſtantia, ob quam vires B
celeriter reſolvuntur. Diaphoreticus,& calidus, & frigidus eſſe ſolet. Diſſipatur in illo magis de materia, præcipuè rorida, & glutinoſa. In ſyncoptico, ſeu ſyncopali, qui ſemper frigidus, magis profunditur de ſubſtantia ſpirituoſa; & ideo morti eſt proximior: nec ſolùm à frigore fiunt craſſi humores, ſed à calore etiam, ùt *diſput. de ſudore*, diximus cum Galeno *text.2.prognoſt. comm.39.§. Quin etiam ſinceri humores craſſiores exiſtunt; pituitoſus quidem, propter frigiditatem* C
quaſi concretus; bilioſus verò, propter exuberantiam caloris evaporatus, & tanquam aſſatus. An ab illo fiat ſymptomaticus ſudor, dubitamus.

§. II.

Pars negativa proponitur, & probatur.

SUnt plures actiones pro ſudore neceſſariæ, præcipuè naturali. Admodum copioſa evaporatio, confertim facta propulſio vaporum per vaſa in tertiam re- D
gionem, vaporis concretio in tertia regione, concreti vaporis expulſio per poroſitates, in naturali ſudore ſemper ſunt neceſſariæ: ſed in ſudore ſymptomatico ſuperveniente in febre ardente, videtur quod ſaltem nequeat reperiri vaporis concretio, & conſequenter nec in illa poſſit dari talis ſudor ſymptomaticus. Probatur minor ex dictis à nobis *tom.1. diſp. de ſudore, ſect.1. reſol.10.* Tum *primò*, quia vapor ut mutetur in aquam, debet in illam mutari per denſitatem à E
frigore acquiſitam, cujus eſt ſecunda qualitas, ex Ariſtotele 4. *Meteor. & lib.2. de generat.* Sed in febre ardente in corporis poroſitatibus nulla eſt frigiditas, ſed ingentiſſimus calor. Ergo nullus poteſt in illis vapor denſari, nec ſudor. Tum *ſecundò*, vapor ut concreſcat in tertia regione, debet denſari in illa à contrariis cauſis, à quibus priùs acquiſivit raritatem. Sed vapor in febre ardente acquirit raritatem intra corpus à nimio calore. Ergo cùm idem ſit in poroſitatibus, & in cute, ab illo conſervatur eadem raritas. Tum *tertiò*, ſimili modo debet vapor in corpore acquirere denſitatem, ut fiat ſudor; ac vapor elevatus ex terra in aërem, ut fiat aqua. Sed vapor elevatus ex terra in nubem, fit aqua, quia denſatur à frigiditate ſecundæ regionis. Ergo vapor ſine frigiditate in febre ardente nequit denſari in vaporem. Patet conſequentia, quia non datur tunc frigiditas in cute, & tertia regione, à qua denſetur.

§. III.

Pars affirmativa proponitur, & ſuadetur.

REſolvendum *primò*, quod denſitas, per quam vapor in corpore fit denſior, non provenit à denſitate qualitativa orta ex frigore; ſed à denſitate locali cauſata medio impulſu per qualitates locomotivas vapori communicato. Sic ſancivimus *loco citato*, & ibidem comprobavimus.

Probatur *primò* per rationes nuper propoſitas, ex quibus patet, quod in febre ardente, ſeu cauſone, non poſſit dari ſudor cauſatus per denſitatem qualitativam ortam à frigore: ſed conſtat evidenter, quod datur. Ergo, quia cauſatur per denſitatem localem ratione impulſus, quia non eſt alia denſitas, & à negatione unius membri ad affirmationem alterius valet conſequentia.

Probatur *ſecundò* ratione deſumpta ex Galeno *lib. 1. de ſanit. tuenda, cap. 12.* Evacuatio inſenſibilis, quæ fit per tertiam regionem, continuò effluit, & continuò fit per inſenſibilem halitum. Sed ſi fieret concretio à frigiditate tertiæ regionis, non poſſet fieri continuò per inſenſibilem halitum, quia cùm ſit materia apta concreſcere, à cutis frigiditate concreta exiret continuò, & ſub forma ſudoris. Ergo cùm hoc conſtet experientiâ non contingere, dicendum quod nec datur frigiditas ſufficiens pro denſitate qualitativa, & multò minor in febre ardente.

Probatur *tertiò* ex ſummo Dictatore Hippocrate, qui primus hanc docuit veritatem *lib. de flatibus, num.91.§. Coaleſcit enim ſpiritus qui in aquam abit*: id eſt, impulſus. Tum *lib. de loc. aëre, & aquis*, docet quomodo per impulſum fit pluvia ex vapore, ibi: *Cùm igitur diſ-*

perſa, nedum collecta fuerit, in ſublime fertur: at ubi coacervata, & à ventis inter ſe contrariis, de repetentè in ſe coacta fuerit, tunc deorſum prorumpit, qua parte collecta copioſè fuerit. Ubi localem denſitatem docet congelantem vapores pro aqua pluvia: & ſimilis eſt ratio, ut ab illa congeletur in corpore vapor pro ſudore: Tum confirmat Galenus *lib. 1. de ſanit. tuend. cap. 12. & lib. de rigor. & tremor.* docens requiri pro ſudore confeſtim factam propulſionem, à qua fit localis denſitas. Tum vapor concreſcit in corpore pro ſudore, ſicut in pericardio, dum fertur ad illud. Sed hoc fit locali denſitate, quia nulla eſt ibi frigiditas, à qua denſetur. Tum concreſcit vapor in corpore pro ſudore, ſicut in vaſis deſtillatoriis, dum vertitur in aquam, in quibus ob intenſam eorum caliditatem non denſatur à frigore, ſed ab impulſu localis motus. Ergo à ſola locali denſitate fit ſudor in febre ardente.

§. IV.

Pro retinendo ſudore ſymptomatico plura proſunt.

Reſolvendum *ſecundò*, quod cùm ſudore ſymptomatico vires proſternantur, plura ex uſu petunt adhiberi remedia comprobata.

Probatur: Tum ex Paulo *lib. 2. cap. 46.* cui adhæret Perdulcis *lib. 9. cap. 24.* qui in ſudore ſymptomatico, aut vires exſolvente, docent ſiſtendum eſſe aëris refrigerio, corporis ventilatione, cibis adſtringentibus, frigida perfuſione ex oxycrato, omphacio, decocto ſtiptico, diapaſmatis, ſeu pulveribus adſtringentibus inſperſis corpori, ex roſis, balauſtiis, myrtillis, malicorio, gallis, nucibus cupreſſi, ſuccino: oleipaſmatis, ſeu inunctionibus ex oleis adſtringentibus, roſato, melino, myrtino, maſtichino. Tum Zacutus *tom. 1. lib. ult.* poſt plura communia remedia, ut meatus occludat, hoc proponit unguentum.

℞. olei myrtillor. ℔. iij. olei roſati omphacini ℔. ß. olei papaverini ℥. ij. ſucci burſæ paſtoris ℥. iij. bulliant ad conſumptionem ſuccorum. Adde ſarcocollæ ℥. ß. aloës ʒ. v. thuris ʒ. iiij. myrrhæ ʒ. ij. corall. rubri ℈. ij. aluminis uſti ℥. ß. ceruſſæ ʒ. ß. lithargyri ʒ. ij. pompholygos ʒ. j. ß. folior. plantag. m. ß. lapidis hæmatitis ʒ. j. ſanguinis draconis ʒ. j. cum cera fiat unguentum. Tum Bauderonius præcipuè pro ſudore frigido

A ſyncoptico proponit vinum ſtipticum aromatizatum, poſt cujus lotionem convenient pulveres adſtringentes nuper enumerati. Tum Carreirus *lib. 4.* de febribus, *in fen. 1. 4. Avicennæ, tract. 2. cap. 13.* plura proponit remedia cum Avicenna, pro regimine ſuperflui ſudoris: alia ſuperaddit, ut unguentum ſimile illi, quem propoſuimus cum Zacuto.

Sed generoſum aliud proponam cum illo remedium, quod ob vim adſtringentem & emplaſticam, quam habet, mul-
B tùm prodeſſe expertus ſum, etiam in me ipſo, qui per illud in diaphoretico ſudore ad vitam reſtitutus ſum, dum pro deplorato relinquebar à Medicis. Fit ex gypſi pulvere & albuminibus ovorum mixtis, & plurimùm agitatis, cum quibus ſuperaddo vini rubri generoſi quod ſufficiat, ut fiat ad modum cataplaſmatis, de quo omnes corporis partes reſudantes debent inungi, ſeu incruſtari: cum illo per aliquas horas ſomno me contuli: expergefactus à ſudore per-
C manſi liber, à febre immunis, & partes emplaſticæ reſiccatæ paulatim defluebant, à corpore ſeparatæ.

§. V.

Rationes primò propoſitæ ſolvuntur.

Ad rationes primò adductas reſpondetur, quod duplex eſt denſitas: alia qualitativa, quæ fit à frigiditate, tanquam qualitas ſecunda, orta ab illa:
D alia eſt denſitas localis, quæ fit à locali motu comprimente; & ab hac fit ſudor, tam naturalis, quàm ſymptomaticus. Ex quibus patet pro rationibus dubitandi.

Resolutio XII.

Utrum frigiditas in febribus poſſit eſſe utilis?

§. I.

E *Frigoris diverſitas in corpore proponitur.*

Frigus eſt qualitas in ſummo aquæ debita, prope ſummum terræ, mixtis juxta debitum illis qualitativum temperamentum. In homine aut accidit ab extrinſeco, aut oritur ab intrinſeco. Quæ ab internis fit, vel ab anima, ut eſt forma mixta, provenit, vel ab internis cauſis. Si ab anima, vel medio ſubſtantifico naturali temperamento, adimplet temperamentum qualitativum naturale,

&

& debitum per ætates. Si autem oriatur medio temperamento ſubſtantifico præverſo per partes materiales frigidas, ut in hydrope, tunc frigus eſt homini præter naturam, licèt reſultet ab anima, tanquam à forma mixta. Frigus verò, quod oritur ob cauſas intra corpus ſupervenientes in febribus humoralibus, illarum eſt ſymptoma. Aliud accidit in principiis acceſſionum, aut aliquarum criſium: aliud in ipſis acceſſionibus; & vel in toto, vel in partibus. De omni frigore, ſive naturali, ad naturales peragendas operationes; ſive ſymptomatico, ad naturæ commodum, inquirimus, an frigus aliquam in febrientibus pro ſalute, aut in ſanis pro naturalibus operationibus præſtet utilitatem.

§. II.

Pars negativa proponitur pro utroque eventu.

PRimò apparet, quod nulla poſſit expectari utilitas ex frigore ſymptomatico: nam ut colligit Manelphus ex Hippocrate in obſervationibus adductis *in libris Epidemiorum*, omnes quibus frigus ſupervenit in febribus, mortui ſunt. Ergo conſtat, quod frigus ſymptomaticum ſemper eſt lethale. Probatur antecedens. Tum de frigore ſuperveniente in determinatis partibus, ipſiſque extremitatibus: *lib. enim* 1. *Epidem.* de Pario in Thaſo, & de muliere in eodem Thaſo decumbente, tenet quod friguerunt illorum extremitates, & ambo mortui ſunt. Tum de frigore ſuperveniente in toto corpore plures demonſtrarunt eventus, quod fuerit ſignum lethale, ut conſtat ex Hippocrate 3. *Epidem. ſect.*3. per plurium interitum: & idem demonſtratur in aliis Epidemiorum ægris, in Philiſco, Sileno, uxore Philini, Eraſino, uxore Dromadæ, in duodecimo ægroto, *lib.* 1. *Epidem.* in filia Euryanactis, in adoleſcente in foro Mendacii, in muliere apud Pantimedem, in altera decumbente in foro Mendacii, in Pythione in Thaſo, in Calvo in Lariſſa, in Apollonio in Abderis, in muliere in Cyzico, in Dealcis uxore. Tum & frigus in febribus lethale eſt, etſi interpolatum, ut apparuit in filia Euryanactis, & in pluribus aliis febricitantibus. Tum ſi extremitates ſint frigidæ, & æger cupiat extra ſtragula retinere, lethale etiam eſt, ut demonſtravit Menon *lib.* 7. *Epidem.* qui poſt hanc frigiditatem, refert Hippocrates, quod morbus interitu fuit terminatus. Ergo ex quacumque ſymptomatica frigiditate in febribus, ſine ulla utilitate, interitus expectandus.

Quod verò frigus intra ſanitatem nequeat etiam eſſe cauſa alicujus naturalis actionis, maximè controvertitur; ut fatetur Zacutus *tom.*1.*lib.*3.*quæſt.*46. Galenus *lib.*3. *de cauſis ſympt. cap.* 3. negativam partem fatetur, dicens: *Calor adauctus valentiùs alterat, modò tamen eò incrementi perveniat, ut jam colliquet: tum namque ad omnia eſt inutilis. Frigus verò nulli functioni eſt ex uſu.* Avicenna *fen.* 1. 1. *doct.* 6. *cap.* 3. ait: *Et frigus non intrat in ſervitium harum virtutum; niſi per accidens: ſi enim in ipſum ingrederetur, operationibus noceret, & motiones debilitaret.*

Conciliator *differ.* 61. pluribus rationibus comprobat, frigus eſſe ex uſu pro naturalibus actionibus exercendis: patet enim ex temperato frigido plures perfici; & intemperato plures lædi, quarum ſuperaddit exempla. Valleſius, Veiga, & Vega intendunt componere has opiniones dicendò, quod frigus non per ſe, ſed per accidens conducere poteſt ad actiones, ut ad inſtaurandam famem, corrugando ventriculum. Zacutus judicat, quod quia calor majorem amicitiam habet cum noſtro corpore, ideo frigus minùs utile eſt pro operationibus: vel quia calor potiùs agit movendo, & frigus comprimendo.

§. III.

Pro operationibus noſtri corporis qualiter juvet frigus ad operandum.

REſolvendum, quod frigus ad noſtras operationes juvat diſpoſitivè, non verò concurrit activè, ſicut calor. Hoc comprobatur ex propoſitis opinantibus.

Ratio hujus eſt, quia ex quatuor primis qualitatibus fit temperamentum qualitativum naturale: aliud univerſale totius corporis, quod eſt diſpoſitio conſervativa animæ in toto homine: alter eſt particularis unicuique corporis parti, quod conſervat partem, & facultates illi inhærentes, diſponitque eas, ut debitè eliciant ſuas operationes: & hoc eſt commune omnibus quatuor primis qualitatibus, prout adintegrant debitum partis temperamentum. Præter hunc modum diſponendi ad naturales operationes; habet calor quod concurrat activè inſtrumentaliter cum aliquibus po-

tentiis

tentiis gradus vegetativi, ut ad coquendum in ventriculo, in jecore, in venis, & in tertia regione, in qua concurrit etiam cum nutritiva, augmentativa, & generativa: unde illius concurſus pro actionibus in calore eſt ad diſponendum ut facultates benè operentur, & ut inſtrumentum eſt ad agendum inſtrumentaliter cum aliquibus potentiis. Poſſet dubitari de frigore, an ſolùm diſpoſitivè conferat ut actiones fiant perfectæ, an ſimul inſtrumentaliter: & de hoc ſecundo concurſu Galenus, & Avicenna negant reperiri in illo, & nos cum illis negamus: admittimus tamen quod diſpoſitivè conferat ad perficiendas operationes, & probat Conciliator: & hoc eſt commune omnibus quatuor primis qualitatibus, dum debitè adintegrant naturale temperamentum, ut ſi intemperentur, cuilibet intemperiei annectitur caſus virtutis, & propria partium operatio.

§. IV.

Symptomaticum frigus, ſive in toto, ſive in extremitatibus, lethale.

RESolvendum *ſecundò*, quod ſymptomaticum omne frigus, pro prognoſi funeſtum.

Probatur ex Hippocrate 2. *prognoſt.* ibi: *Caput, & manus, & pedes frigida exiſtentia, malum, ventre, & interioribus calidis exiſtentibus. Optimum verò univerſum corpus calidum, & molle eſſe.* Ubique enim in febribus non intermittentibus damnat frigiditatem Hippocrates, ut *in lib.* 1. *Epid.* & *in coacis*, ubi inquit: *Si exteriora frigent, interiora verò uruntur, & ſitim habeant, lethale eſt.* Similiter *in coacis*, inquit: *Aures frigidæ periculoſæ ſunt.* In 4. *aphor.* 8. ait: *In morbo acuto frigus partium extremarum malum.* Et 4. *aphor.* 40. ſic: *Ubi in toto corpore mutationes fiunt, ſi corpus calefiat, vel rurſus refrigeretur, longitudo morbi ſignificatur.* Loquitur Hippocrates de frigiditate in febribus continuis, non de intermittentibus; inquit enim 4. *aphor.* 48. ſic: *In febribus non intermittentibus, ſi partes externæ fuerint frigidæ, internæ verò urantur, & ſitim habeant, lethale eſt.* Repetit idem *in coacis*, *text.* 121. & admittit Celſus *lib.* 2. *cap.* 6. dicens: *Cui febre non quieſcente exterior pars friget, interior ſic calet, ut etiam ſitim faciat, ſervari non poteſt.* Tum ſuadet ratio. Nam extremorum frigiditas in febribus continuis, aut fit ratione internæ inflammationis, quæ ad viſcera externum retrotrahit proprium calorem; vel à maligna qualitate abſumente ſpiritus, ob ſui malignitatem, & venenoſitatem. Sed utraque cauſa imminens minatur periculum. Ergo in omni ſymptomatico frigore periculum imminet.

§. V.

Aliqua offeruntur auxilia pro frigore partium.

RESolvendum *tertiò*, quod ſymptomaticum frigus petit auxilia ex variis indicationibus.

Probatur. Tum, quia ſi ex interna inflammatione fiat, qualiter contingit in febre lipyria, in qua offeruntur frigida cardiaca, apponuntur clyſteres, fiunt ſanguinis miſſiones, applicantur cucurbitæ, & ſcarificantur, apponuntur ſanguiſugæ, & ad extra ſupra ventris partes frigida applicantur, præcipuè refrigerantes ſucci, & pro potu & victu, quæ magis valent attemperare. Si autem venenoſitate malignæ qualitatis deficiunt ſpiritus, pro illis generandis utendum cibis boni ſucci, & facilis concoctionis: ad cor apponuntur epithemata, ad intus alexipharmaca. Tum ſi ſic fovet calorem plenitudo, ſanguis copioſè mittendus, ad vitandas venarum interceptiones. Tum ad revocandum calorem ad partes externas, utimur calefacientibus, avocantibus, attrahentibus, inunctionibus calidis calidorum oleorum, præcipuè camemæli, & Mathioli. Zacutus conſulit hanc potionem.

℞. Aquæ cardui benedicti ℥. iij. aquæ naphæ ʒ.j.ß. aquæ papaveris erratici ʒ. viij. dictami ℈. ij. theriacæ ℈.j. confect. Alkermes, confectionis hyacinthor. ana ʒ. j. Miſce, & fiat potio calida aſſumenda, quæ ſpiritus generat, revocat calorem ad partes externas, refrenat malignitatem.

RESOLUTIO XIII.

Utrum ſymptomata in febribus acutis ſint certa ſigna pro earum eventu?

§. I.

Proponuntur aliqua utilia pro hac diſſolvenda Reſolutione.

PRæcipuè diſputamus de eventu cognoſcendo in morbis acutis per ſua ſymptomata. Eſt morbus acutus, ut docet

cet Galenus *lib.2. aphor. comm.* 19. qui cum celeritate, & magnitudine finitur: ſive, qui finitur brevi tempore cum periculo. Alter eſt febris, alter ſine febre; alter pendens à calidis humoribus in toto, ſeu in genere venoſo; alter à parte determinata in corpore.

Pro præſagatione in morbis, pluribus in locis egerunt Hippocrates, & Galenus, præcipuè in libris prognoſticorum, in coacis, in Prorrheticis, ubi ex variis ſymptomatis varios prænuntiant eventus. Sed pro omni eventu morborum docet Galenus *lib.3. prognoſticorum*, quod ſumma totius præſagationis in morituris, aut ſanaturis, ſumitur ex comparatione virium ad morbum; ſi enim vires ſuperant morbum, cauſámve morbificam, liberatur æger; ſin minùs ſuccumbit morbo. Signa morbi, aut virium exſuperantium latiùs proſequitur Andreas Laurentius *lib. de criſibus*, Galenus 3. *prognoſt. text.* 6. ex magnò exceſſu naturæ ſupra morbum, aut morbi ſupra naturam, tenet ſtatim cognoſci & morbi durationem, & eventum: ſicut & inter duos luctantes, ſtatim juxta illorum vires cognoſcitur & luctæ duratio, & qualis alteri ſuccumbet ex luctantibus. Dum verò in principio præ exiguitate ſymptomata non apparent, *lib. 1. prorrhet.text.*1. pro prognoſi docet Galenus, quod Medicus pro prognoſi imitetur ruſticos; qui cùm herbas parvas non ſtatim à ſimilibus valent diſtinguere, expectant illarum augmentum, quo ſuperveniente in ſymptomatibus; Medici fiunt aptiores ad prædicendum. Dubitatur verò, utrum modo dicto cognitis morbis; & illorum ſymptomatibus, præcipuè in morbis acutis; Medicus poſſit per hæc prædicere morborum eventus.

§. II.

Proponitur pars negativa, & comprobatur.

LIcèt tot in locis Hippocrates doceat prædicere morborum eventus per ſua ſymptomata; eventus tamen ita inconſtantes ſunt, ut plures in ea ſint opinione, ut nulla ex illis certa prædicendi ratio conſtitui poſſit.

Probatur *primò* ex ipſo Hippocrate; qui licèt reliquos exſuperet Medicos in hac Medicinæ parte, ſicut & in reliquis; fatetur tamen *lib.2.aph.*19. non eſſe certam morborum prognoſin; inquit enim:

A

Acutorum morborum prædictiones ſalutis, aut mortis, non ſunt omninò certæ. Ergo ex Hippocratis documentis, ex ſymptomatibus acutorum adhuc morborum nulla certa prædictio poteſt dari.

Secundò: Si ex ſymptomatibus Medici poſſent prædicere eventus morborum, maximè quia ex peritia artis, juxta morborum debitas indicationes, omnes valerent proſequi debitam curationem. Sed magna pars Medicorum ſunt imperiti, & inepti pro debita curatione exequenda. Ergo prognoſis in iis nequit eſſe certa.

B

Tertiò, adhuc ſi Medici omnes ſint periti, & prò uſu debito Artis operentur; ſunt tamen plura alia requiſita pro curatione, quæ nequeunt ab ipſis exhiberi, per quæ prævertitur curatio, & eventus eorum quæ promittuntur ex ſymptomatibus. Ergo nequit eſſe certus eventus pro iis morbis. Probatur minor ex Hippocrate *lib.1.aphor.*1. dicente: *Oportet non ſolùm Medicum ſe præſtare opportuna facientem, ſed ægrum, aſſiſtentes, & reliqua exteriora.* Ergo curatio morbi ab aliis quàm à Medico dependet.

C

Quartò: Symptomata ex ſua natura ſunt res præternaturales, contraria ſanitati, & ſtatui naturali. Ergo ſemper debent prædicere funeſtum eventum; & nequeunt eſſe indifferentia ad prædicendam ſalutem, aut mortem.

§. III.

Qualiter à ſymptomatibus febrium, prognoſis earum deſumatur.

D

REſolvendum, quod febrium ſymptomata ex ſe prænuntiant earum durationem & eventum, niſi aliunde invertatur eventus. Sic convincitur ex Arte prognoſtica ab Hippocrate ſancita.

Probatur ex Hippocrate, præcipuè *lib.3.prognoſtic.text.*28. qui poſtquam per tres libros antecedentes ex variis ſymptomatibus propoſuerit integram prognoſin pro dignoſcendis eventibus acutorum morborum, & præcipuè febrium acutarum, ſancivit ultimò, quanta ſit certitudo prognoſis, quæ ex iis deſumitur ſymptomatibus, dicens: *Rectè oportet comprehendere omnia ſpectantia ad conjecturas certas, & alia ſigna: nec te lateat, quod omni anno, omnique tempore mala malum; bona bonum ſignificant. Quandoquidem in Libya, & in Delo; & in Scythia, quæ ſuperiùs ſcripta ſunt ſigna,*

E

veracia apparent. Ex quibus noſſe oportet, quod in ipſis regionibus non eſt difficile multa affinia ipſis conſequi, ſi quis ea perdiſcens, judicare, & ratiocinari rectè ſciat. Nec ullius morbi nomen efflagitare opus eſt, quod hîc non fuerit ſcriptum. Omnia igitur, quæ temporibus prædictis judicantur, cognoſces ex eiſdem ſignis. Ergo ex Hippocrate, ex ſymptomatibus poteſt ſumi ratio præſagiendi in omnibus febribus.

Probatur *ſecundò* ex Galeno 3. *prognoſtic.* qui ſummam totius præſagationis ponit in comparatione virium ad morbum, quarum activitas & virtus prævidetur in ſymptomatum viribus, juxta morbi vigorem, & virium reſiſtentiam. Ergo ex illis ſumitur ex ſe ratio prædicendi in febribus acutis, & aliis morbis.

Probatur *tertiò*, quod poteſt poſt cognitam prognoſin, aliunde præverti effectus. Tum ex imperitia Medici; ſicut enim ab ejus peritia morbi vehementia tunditur, inquit enim Hippocrates *lib. de lege*, quod *Medici eſt vehementes morborum impetus tundere*: & Galenus *in lib. Meth.* gloriatur ſanguine miſſo jugulaſſe febrem. Similiter ab imperitia Medici morbi ſanabiles fiunt lethales; inquit enim Avicenna *fen.* 1. 4. *cap.* 20. quod *quandoque ſanguinis miſſio auget putredinem, & intendit febrem*, viribus collapſis ob imperitiam Medici. Et in aliis obſervatur, ob intempeſtivam ſanguinis miſſionem, in ipſa ægros interiiſſe. Sic & in aliis remediis indebitè adhibitis contingere poteſt, quod aliunde proveniat alter eventus ac ille, qui primò poterat prædici ex morbi ſymptomatibus. Tum ſi æger non ſit obediens, ſi aſſiſtentes, & reliqua exteriora opponantur eis, quæ pro ægri ſalute debent offerri, neceſſe eſt, quod ei, qui ex prognoſi ſymptomatum exſpectabatur eventus, omninò contrarius eveniat. Ergo præter prognoſin, quæ ex ſe prævidet eventum morbi ex conjectura ſymptomatum rationali, aliunde poteſt eventus alius ſupervenire.

§. III.

Pro fundamentis primò poſitis reſpondetur.

AD *primum* reſpondetur, quod prædictiones quæ ſumuntur à ſymptomatibus febrium, ex ſe ſunt certæ in Scythia, in Delo, in Libya, & in quavis regione. Sed poſſunt fieri non omninò certæ, quaſi ab extrinſeco, dum eventus mutatur ob indebitam curationem; quia in illa, ut diximus cum Hippocrate, oportet non ſolùm Medicum ſe præſtare opportuna facientem, ſed ægrum, & aſſiſtentes, & reliqua exteriora, à quibus poteſt variari eventus.

Ad *ſecundum* reſpondetur, quod inquirimus de ſymptomatibus febrium, an ex ſe præſtent vera indicia ad prognoſin, ſaltem pro peritis in Arte: & hoc aſſerimus, quod non tollit, quin imperiti inutiles maneant ad prædicendum ex illis, ſicut & ad veram proſequendam curationem.

Ad *tertium* reſpondetur, quod non probat quod per ſe à ſymptomatibus non ſumatur vera ratio præſagiendi; ſed tantùm, quod prædictiones deſumptæ à ſymptomatibus, non ſint omninò certæ, quia poſſunt eventus ab aliis immutari cauſis propoſitis.

Ad *quartum* reſpondetur, quod ſymptomata ſunt res præternaturales, & ut tales ſemper malum prænuntiant; ſed ob ſuam intenſionem, aut remiſſionem demonſtrant quantum poſſint morbi ſuperare vires, aut ab illis ſuperari, penes quæ ſumitur ratio prædicendi ex illis.

SECTIO VIII.

De infrequentium febrium differentiis.

FEBRIUM omnium una eſt ſpecies infima phyſica, ſub morbis in intemperie, quam Galenus *lib. de differentiis febrium*, diffinit dicens, quod eſt *calor præter naturam lædens operationes.* Medici qui pro fine habent illius curationem, varias invenerunt illius differentias accidentales, penes quas variæ ſumuntur indicativæ curationes, variaque remedia pro illius curatione. Præcipua & communior eſt indicatio, quæ per ſe ſumitur ab ipſa febre, attemperandi præternaturalem calorem per ſuum contrarium. Per accidens ſumitur curativa indicatio febrium ab earum cauſis conſervantibus, quatenus priùs unamquanque cauſam abſcindere oportet: & cùm omnium febrium triplex ſit cauſa, ſpiritus, humores, aut propria viventis ſubſtantia; ideo communis febrium curatio in iis auferendis cauſis conſiſtit, juxta

indica

indicationes ab illis deſumptas. Contingit tamen, quod conjungantur febri aliqua accidentia, quæ urgeant, aut induant rationem morbi, aut cauſæ morbificæ, & ab iis variæ etiam ſuperaddantur curativæ indicationes. De aliquibus earum, quæ communiora ſunt ſymptomata in febribus humoralibus, aliqua diſputavimus ſectione antecedenti; ſed ſunt alia infrequentiora, quorum infrequentia etiam ſolent eſſe remedia, de quibus agendum ſub hac Sectione, ut frequentior fiat harum febrium cognitio.

Resolutio Prima.

Utrum typus in febribus ſit uniformis?

§. I.

Febrium humoralium ponuntur differentiæ.

GAlenus *lib.2. criſium, cap.3.* febrem humoralem dividit in continuam, & intermittentem. Continua eſt, quæ continuò affligit: intermittens, quæ per typos, ſeu acceſſiones. Diſtinguntur ulteriùs, quia continuæ febres, periculoſiores ſunt, ex Hippocrate 4. *aphoriſm.* 41. febres verò intermittentes periculo vacant, ex Hippocrate 4. *aphor.* ratione febris, niſi ab alio fiant lethales, ut demonſtravimus *tom.3. Reſol. Medicar.* Diſtinguntur inter ſe febres intermittentes, quia breviores ſunt tertianæ, ex Galeno 1. *ad Glauc.* 8. *&* 2. *criſ.* 11. quotidianæ ſecundo loco. Quartanæ ſunt longiores: quod provenit ob humorum tenuitatem, aut craſſitiem. Præcipuè differunt penes focum, aut mineram putredinis, quam intra vaſa majora determinant Galenus, & Avicenna pro febribus continuis: in ambitu corporis, pro intermittentibus; inquit enim Galenus 1. *Epidem. ſect.2. comm.20. Tertianæ fiunt cùm in totius corporis carnibus dominatur flava bilis. Proinde ſpiraculis impeditis eorum, quæ naturâ bilioſa ſunt, quantum bilis in carnoſo congeſtum genere antea vacuabatur, in hoc ſtatu non vacuatum tertianas generavit ardentes, & frequentiores.* Et *lib.2. febr. cap. 3. in principio,* ait: *Nam cùm flava bilis per ſenſibiles corporis partes delata, oritur febris, cum rigore vehemente invadit.* Et *cap. 4.* ait: *Eſt & alia exquiſita ſimplicitas febris, quæ ex pituita putredinoſa ortum habet, per ſentientes corporis partes à natura occluſa.* Avicenna adhæret Galeno, faceturque omnes febres intermittentes fieri, quia natura ſuperfluos humores contentos intra venas trudit in tertiam regionem, in qua putreſcentes typum cauſant. Fernelius *lib.4. Pathologiæ, cap.9. & 10.* cui adhærent alii, intra viſcera, primamque regionem aſſerunt dari in febribus intermittentibus focum putredinis, variis fulciti rationibus. Nos verò cum junioribus fatemur, quod cùm natura ſe exoneret in partes debiliores, juxta majorem, aut minorem reſiſtentiam, ſæpe ſe exonerat in ambitum corporis, tertiamque regionem; ſæpe in primam. Et ideo utraque harum, ut probant argumenta, poteſt eſſe minera putredinis, & in utraque poteſt cauſari febris intermittens, & de utraque dubitamus, an æqualem ſervet ſemper durationem.

§. II.

Pars affirmativa proponitur, & fulcitur.

VIdetur, quod in nulla differentia febrium intermittentium poſſit variari ordo debitus in typis, aut acceſſionibus. Primò, quia ut diximus ex Galeno, acceſſionum conſtitutiones, & durationes proveniunt juxta humorum materialem cauſam tenuiorem, aut craſſiorem: Sed nequit ſubſtantiæ modus humorum variari, manente formâ, ita ut amittat debitam conſiſtentiam. Ergo nequit mutari duratio debita pro acceſſionibus.

Secundò, ex Hippocrate 1. *aphor.* 12. acceſſiones, & conſtitutiones morbi indicant durationem: *&* 2. *aphor.* docet, tertianam terminari ſeptem circuitibus. Sed hæc non eſſent vera, niſi typus harum febrium eſſet determinatis circuitibus incluſus. Ergo nequit variari typus intermittentium febrium.

Tertiò, ſicut unicuique ſub ſua ſpecie debentur determinatæ ætates, & durationes: ſimiliter unicuique morbo, & febri debentur determinata tempora & durationes, intra quas febres intermittentes ſuos eliciant typos, & exacerbationes. Ergo extra illa nullas valent exercere.

§. III.

Pars negativa præfertur, & firmatur.

REſolvendum *primò*, quod typus febrium intermittentium; præter communiorem illis, ſæpe fit infrequens,

& monſtruoſus. Hoc comprobant Schenkius & Moroldus in variis obſervationibus.

Probatur ex eiſdem. Tum Schenckius cum Hectore Gibalto *comment. ad cap. 7. lib. Galen. de differ. febr.* obſervat febrem hebdomadariam per ſeptimanas typum invadentem cum ſudore: & in alio menſtruam febrem, quæ ſingulis menſibus invadebat unica tantùm acceſſione. Decimanam febrem obſervat Zacutus *de PP. MM. hiſt. lib. 1. obſervat. 24.* Tum dari febres quintanas, ſextanas, octonanas, nonanas, tenet Moronus ex Schenckio, qui ita ex variis Authoribus, & ex Hippocrate obſervat, & tenet Tulpius *obſervat. lib. 3. cap. 52.* Amatus *cent. 5. curat. 67. & cent. 7. curat. 75.* Zacutus *tom. 1. lib. 4. hiſt. 39.* Tum Schenckius ex Valerio Maximo & Plinio anniverſariam obſervat febrem in Antipatro Sidonio Poëta, qui omnibus annis in ſolo die natali febricitabat. Idem vidit Rhaſis *text. 16. continentis*, & obſervat Gentilis vidiſſe in Jacobo Vendefirmo, & Benivenius *cap. 87.* & Thomas Veiga *lib. 2. de differ. febr.* Tum de ſeptennio in ſeptennium febricitantes obſervat Schenkius cum Foreſto *lib. 3. obſervat. 43.* Plinius narrat Mœcenatem *lib. 7. c. 51.* perpetuò laboraſſe febre. Schenckius per quinquennium obſervat alium febricitaſſe. Tum Ronſeus *epiſtola* 13. ut tenet Schenckius, per plures annos tertianam cum ſuis typis paſſus fuit. Ergo præter communes typos febrium intermittentium, poſſunt alii infrequentes ſupervenire.

§. IV.

Aliqua proponuntur pro curatione.

RESolvendum *ſecundò*, quod pro intermittentibus infrequentibus febribus conferunt plura.

Probatur. Tum quia cùm superveniant ob infectam materialem cauſam, illius evacuatio neceſſariò debet prodeſſe, præcipuè in proximioribus temporibus, pro ſolitis paroxyſmis proderunt pilulæ aggregativæ, & de tribus, cum diagrydio: pulveres antimonii & ſcammoneæ, ac tartari, cum præparatione Cornachini: vel in Gallici morbi ſuſpicione, alexipharmaca pro ipſo morbo. Tum Schenckius *lib. 6.* tria proponit empyrica remedia utilia, ut ipſe judicat, pro iis febribus. Tum ut ſuprà propoſuimus, Paracelſus, Vanhelmont, &

A Riverius, aliqua offerunt febrifugia pro cunctis febribus, in quibus ſolùm experimur eſſe nebulonum figmentum. Tum noſtris temporibus in uſum veniunt pulveres de Chinachina apud noſtros, quæ fiunt ex corticibus arboris de Quarango, qui exhibentur in vino in principio acceſſionis: cum illis componunt Angli vinum contra longas acceſſiones; & hæc febrifugia utilia experiuntur. Tum Beverovicius aliqua proponit, ſed pleraque
B que ſuperſtitioſa. Areyes plura proponit ex variis Authoribus, & cum Freytagio in principio acceſſionum laudat decoctum centaureæ minoris, ex foliis, & floribus centaureæ minoris: vel decoctum chamædryos, vel ʒ.j. pulver. ejus in jure pulli, vel decoctum aſari, vel ʒ.j. ſucci radic. ſambuci, vel aquam gentianæ inſtillatam. Sic ex aliis alia ſimilia deducit, & extollit ex variis Authoribus ſudores, ſimul & uſum chalybis, & de aliis diſputat, quæ potiùs pro fre-
C quentibus diurnis febribus, quàm pro infrequentibus poſſunt eſſe ex uſu.

Tum Hodegus plura offert febrifugia pro longis intermittentibus febribus, & quartanis, quæ deducit ex vegetabilibus, animalibus, & mineralibus: præcipuè ab Spagyricis, ex remediis ſelectis ex animalibus, proponuntur ab illo aranearum telæ, bezoar orientalis, caput ſerpentis, caſtoreum, cor hirundinum, lucius piſcis, ranæ, lacerta viridis, lapis limacis: ſimiliter & alia de collo ſuſ-
D penſa. Sed ab Spagyricis detrahit antimonium diaphoreticum, antipyriton Poteri, crocum Martis, elixir proprietatis Paracelſi, flores reguli antimonii, magiſterium Martis Mynſ. Mercurium præcipitatum ſolare, pulverem Joëlis, ſpecificum febrile Crollii, & alia quæ ejuſdem ſunt farinæ, ac reliqua ab Spagyricis ſummis encomiis commendata. De ſpecifico, ſeu univerſali remedio pro omnibus curandis morbis, quale proponatur, & quibus impugnetur, di-
E ximus *ſect. 1. harum Reſolutionum Practicarum.*

§. V.

Solvuntur argumenta pro parte negativa ſuprà poſita.

AD *primum* reſpondetur, quod febres humorales dupliciter poſſunt habere ſuos typos, ſeu acceſſiones: uno modo frequentes, & regulares: alio modo raras, & infrequentes. Frequentes,

regula

regulareſque ſunt, quæ proveniunt ratione putredinis humorum, de quibus agit Galenus, docens earum durationes, & modum ſuperveniendi juxta naturam cujuſlibet humoris, & juxta majorem, aut minorem craſſitiem humorum, aut quantitatem. De infrequentibus typis non agit ibidem Galenus; hi enim non ſuperveniunt ratione putredinis in humoribus; ſed ratione fermentationis, quia dum humores contingit generari conſpurcatos, aut præditos aliqua qualitate impediente illorum coctionem & repoſitionem in partes noſtri corporis, & ſimul putredini reſiſtunt, natura ut ſe exoneret ab illorum ſarcina, commovet ſpiritus, per quos illos fervere facit, & fermentatione fit infrequens acceſſio, per quam humores amittunt conſpurcationem, vel ſubſtantiæ modum impedientem coctionem, & habiles relinquuntur, ut coquantur, & perficiantur: ſicut perficitur muſtum, cerviſia, & panificium, dum fermentatione alterantur: & à ſimili cauſa contingit etiam, quod ſimilis infrequens fiat typus.

Ad *ſecundum* reſpondetur, quod Hippocrates loquitur de febribus ſecundùm frequentes typos, quos habent ratione putredinis: quod non tollit, quin ſit alia doctrina de febribus, ſeu typis fermentatione ortis.

Ad *tertium* reſpondetur, quod nos idem fatemur in temporibus febrium, quæ oriuntur ratione putredinis; non in typis qui irregulares ſunt. Idem enim contingit in hominum durationibus ætatum; diverſo enim modo menſurantur ætates in Pygmæis, ac in reliquis hominibus, qui valde majoris ſunt durationis.

Resolutio II.

Quid ſit febris rheumatica, & per quid fiat talis?

§. I.

Quid Rheuma, ſeu catarrhus, & de ejus origine.

RHeuma eſt defluxio à capite in ſubjectas partes: ideo Hippocrates *lib. de glandulis*, inquit: *Radix omnium malorum caput eſt.* Caput mobile membrorum, in quo locatum eſt cerebrum, ſedes facultatum rectricum, fons ſenſuum internorum, & motricis virtutis origo: ideo plurimis abundat ventriculis, ſinu-
A bus, vaſibus, meatibus, infundibulis. Pluribuſque ſcatet excrementis, quia amplum, & plurimo indigens alimento, ex quo plurima reſultant excrementa; quia eſt membrum ſeminale frigidum, quia eſt tectum corporis, à quo plures recipit evaporationes: ideo & natura pro illis rejiciendis excrementis varias illi adaptavit vias pro naturali eorum excretione, nares, palatum, oculos, aures, commiſſuras. Hæc cùm non ſufficiant, cogitur natura abuti aliis viis, &
B in metaptoſi, aut epigeneſi, per omnes corporis vias excrementa diffundit, per venas ad partes proximas, per quas foventur ophthalmiæ, inflammationes, dentium dolores, anginæ: ſi per palatum mittit in œſophagum, fiunt diarrhœæ, dyſenteriæ, teneſmi, dolores ventriculi, inteſtinorum, corruptiones cibi, inappetentiæ, imbecillitates, vomitus, viſcerum obſtructiones. Si fiat transfuſio homorum per fauces ad aſperam arteriam, fiunt tuſſes, raucedines,
C gravedines, difficilis reſpiratio, aſthmata, ſuppurationes, & tabes. Si tamen nequit natura expurgare ſuperflua excrementa, nec à capite detrudere, retenta in cerebro varia alia lethalia procreant ſymptomata, deliria, ſomnum, lethargum, paralyſin, apoplexiam. Dum à capite confluit fluxio in partes ſubjectas, rheuma, ſeu catarrhus vocatur, ut tenuit Socrates, Plato & Avicenna. Galenus 3. *aphor. comm.* 12. tripliciter accipit
D catarrhum: *primò*, communiſſimè: *ſecundò* propriè: *tertiò* ſtrictiſſimè, prout eſt motus ad pectus. Secundo modo acceptus dividitur à Gerardo ex Herculano 9. *ad Almanſorem*, ſic:

Dum fluit ad pectus, tunc dicitur Rheuma catarrhus:
Ad fauces Bronchus: ad narem, dico Coryzam.

§. II.

Vera ratio febris Rheumaticæ proponitur.

E REſolvendum, quod febris quæcumque orta ex catarrho latè ſumpto, qui eſt fluor excrementi præter naturam à cerebro ad partes ſubjectas, induit naturam febris catarrhalis. Sic admittit Zacutus ex Galeni doctrina.

Probatur *primò* ex Galeno apud eundem. Tum *lib. 2. de differ. febr. cap. 11. §. Ex deſtillatione à capite ad inferiores partes, oculos, aures, tempora, labra, dentes, malas, palatum, gingivas, gar-*

gareonem, pulmonem, fauces, ventriculum decumbente, febrem oriri aſſeberat, quando nimirum cerebrum, vel aliquando caput acervatam in ſe ſuperfluitatem ad partes inferiores expellit: qui affectus rheumaticus à fluxionibus appellatur. Sed quamlibet hujuſmodi catarrhoſam fluxionem poteſt concomitari febris ex illa defluxione ſuborta: Ergo quælibet ejuſmodi febris erit catarrhalis dicenda. Probatur minor ex variis Authoribus, qui hujuſmodi febres catarrhales admittunt in ſuis obſervationibus. Tum Zacutus *lib. 3. Praxis Medicæ, obſervat. 12. de febre rheumatica*, ipſam conſtituit primò diariam, poſtea verò putridam, juxta diverſa ſymptomata, quæ illam denotant. Tum Maſſarias, in conſilio pro febre rheumatica, admittit febrem humoralem intermittentem, ortam ex catarrho, quæ focum putredinis habebat circa cervicem, in quam pro acceſſionibus defluebat catarrhoſus humor in cerebro ſuperfluus. Et Mercurialis *tom. 1. Conſilior. conſ.* 102. obſervat tertianam catarrhalem intermittentem, cum aliis complicatis accidentibus catarrhalibus. Tum Epiphanius *hiſtor.* 69. curavit febrem hecticam catarrhalem. Poterus *centur.* 2. agit de catarrho cum febre lenta. Guarinonius *conſilio* 12. & in pluribus aliis, varias obſervat febres catarrhum inſequentes. Lælius à Fonte *conſilio* 10. febrem proponit complicatam cum catarrho confluente in pectus. Ergo catarrhalis febris poteſt concomitari, & ſequi quamcunque catarrhalem fluxionem.

§. III.

Proponitur curatio aſtrictior febris catarrhalis.

RESolvendum *ſecundò*, quod pro catarrhali febre curanda, præter indicationem attemperandi, per ſe deſumptam à febre, per accidens à cauſa concomitante variæ ſumuntur indicationes.

Probatur. Tum, quia à prima fluxionis catarrhoſæ origine ſumitur prima indicatio, ſive foveatur in capite catarrhus à ventriculo, ſive à ventris obſtructionibus, ſive ab uteri vaporibus, ſive à jecore, ſive à liene. Unde à morbis illarum partium prima attenditur indicatio, quæ proſequenda ex illorum curatione. Tum à capite, à quo confluunt excrementa, quæ fovent febrem

A & fluxionem, ſumitur indicatio corrigendi cerebri intemperiem, evacuandi ſuperflua excrementa, corrigendi contractam intemperiem, & debilitatem confortandi. Tum juxta partes, in quas confluit fluxio, & juxta morbos contractos cum febre, variæ aliæ ſumuntur indicationes. Tum ſi frequentior fiat febris catarrhoſa, Jonſtonius ad præcautionem conſulit purgationem ſingulis menſibus ante plenilunium, cum vino Adriani Papæ, quod ſic præſcribit.

B ℞. Cortic. myrobal. omnium cum nucleis priùs exſiccator. ana ʒ. ij. ß. cinnamom. ʒ. j. caryophyl. galangæ, cubebar. cardami, granor. paradiſi moſchat. ana ℈. ß. roſ. rubr. ſiccar. ʒ. j. ß. flor. anthos, lavendulæ, ana ʒ. ß. contuſa mixta in ſeptem vini menſuris miſce, & per intervalla exhibe. Tum ſi non ſufficit præcautio dicta, roborandæ partes, in quas irruit fluxio, ex Galeni doctrina, qui *lib. de ſanguinis miſſione, cap.* 8. inquit: *Quibus ergo carnoſo genere pulmo, lien, ac cerebrum naturâ robuſtiora*
C *ſunt, in iis ad adenas & carnes fluxiones perveniunt, ubi totus nimirum habitus infirmus fuerit, veluti in rheumaticis affectibus accidere ſolet. Meritò ergo in iis curandis ſcopus eſt, non evacuatio, ſed corporis totius roboratio; quum tamen curationis initium in illis à miſſo oriatur ſanguine. Si verò excrementa cum qualitate priùs fuerint, purgationem adhibemus.* Tum ſi febris ex inveterato fiat catarrho, ob viſcidas contentas materias in pulmone, conſulit Zacutus uti hoc ſy-
D rupo, quatuor in die binarum unciarum quantitate.

℞. ſtrobilor. mundator. num. 50. urticæ recentis m. ß. flor. violar. ℥. j. ficuum pinguium num. vj. dactylor ſine nucleis, num. v. paſular. ſine nucleis ℥. j. ß. ſcabioſæ, hyſſopi, praſii, adianthi, ana m. j. ſeminis card. bened. bombacis, aniſi, fœniculi, papaveris albi, ana ℥. ß. tuſſilag. glicyrrhyzæ, enulæ campanæ, ana ℥. ij. cinnamom. ʒ. ij. pulegii, thymi, calaminthæ, ana ℥. v. oxy-
E mel. ſimpl. ℥. iij. oxymel. ſcillitici ℥. j. ß. omnia bulliant, & ſecundùm artem fiat ſyrupus, & aromatizetur cum ʒ. ß. ſpecier. diaïreos.

Gieſvvein in Hodego Medico, pro impedienda fluxione catarrhali plura proponit auxilia, ſimplicia, compoſita, & Spagyrica, inter quæ ſunt electuarium ad fluxionem Cratonis, Sennerti, Sclani: de opio Plateri, laudanum minerale

rale Mynſ. morſuli catarrhales Horſtii, pilulæ ad tuſſim Schrœderi, benedictæ Benderi, de ammoniaco Quercetani, pulvis reſtrictivus Mynſ. ſyrupus anticatharticus, ſuffimentum ſandarach, tinctura corallorum Fabri. Alii præferunt cauterium retro aures, alii in catarrho ab aquoſo humore laudant ſudorifica, vel lac ſulphuris.

Resolutio III.

Utrum nulla febris complicata cum interna inflammatione, indicet ſui curationem.

§. I.

Pars affirmativa proponitur, & fulcitur.

Febris alia per ſe oritur primariò à cauſa fovente illam, tanquam morbum primarium lædentem operationes: alia oritur, & conſervatur ab alio morbo, à quo dependet, tanquam illius accidens, & proprium ejus ſymptoma; & hæc febris accidens vocatur, quia ut tale, nullam ſui indicat curationem, ſed ſolùm illam exigit, quæ indicatur à morbo, cujus eſt accidens, quo ablato, ipſa aufertur; ut febris orta ex pleuritide, aut angina, aliiſve internis inflammationibus, cum quibus febris dupliciter poteſt reperiri, vel tanquam accidens illarum, vel tanquam complicata illis, pendens tamen per ſe ab alia fovente cauſa, per cujus ablationem petit auferri.

Videtur, quod omnis febris complicata cum interna aliqua inflammatione, ſit accidens illius, & nullum indicet remedium præter ea, quibus inflammatio concomitans petit curari. Suaderi videtur ex Galeno locis citatis à Carreiro *in fen.* 1. 4. *tract.* 1. *cap.* 1. *diſput.* 3. Tum *primò* Galenus 4. *aphor.* 73. inquit: *A febribus moleſtari dicebant antiqui, eos qui abſque inflammatione, vel abſceſſu, vel dolore, vel eryſipelate, vel ut ſimpliciter dixerim, abſque aliquo membro præcipuè affecto ægrotabant. Quod ſi vel propter lateris inflammationem, vel pulmonis, vel talis partis alterius febricitarent, non febricitantes ipſos nominabant, neque à febribus moleſtari dicebant; ſed pleuriticos, aut peripneumonicos, & aliis ſimilibus nominibus, veluti hepaticos, & lienoſos.* Tum 7. *aphoriſm.* 43. inquit: *Verùm tales morbos, aut laterum inflammationes, aut pulmonis, aut hepatis, aut lienis, antiqui nominabant, volentes febrem non eſſe morbum ipſum, ſed caſum morbi. In quibus autem ſine partis inflammatione, putreſcentes in venis humores febrem accendunt, in illis ſolis dicebant homines à febre moleſtari, & ipſum à febre haberi: atque in ipſis febrium ſcripſere differentias, hepialon, lipyriam, elodem, & typhodem peſtilentem, & cauſam nominantes.* Tum *lib.* 1. *Epidem. ſect.* 3. *comm.* 4. inquit: *Nam ſi jecoris inflammationem, vel lateris, alteriuſve partis febris conſequatur, pleuritin, vel peripneumoniam, vel hepatin morbum, non febrem.* Tum idem repetit *lib.* 6. *Epidem. ſect.* 1. *comment.* 38. Tum *lib.* 1. *de Arte curat. ad Glaucon. cap.* 3. idem confirmat, dicens: *Reliquæ verò febres nonnullæ ex inflammationibus accenduntur, & quæ ex inflammationibus fiunt, ſunt veluti quædam accidentia partium phlegmone laborantium, & morbus magna ex parte ab inſtrumento patiente denominatur phrenitis, aut peripneumonia, atque pleuritis, aut aliud tale.* Ergo conſtat ex Galeno, quod omnis febris concomitans internam inflammationem, tanquam illius ſymptoma, nullum indicat remedium.

§. II.

Proponitur qualis indicatio curativa ſumatur à febre, quæ eſt ſymptoma.

Reſolvendum, quod licèt febris accidens ſit ſymptoma internæ inflammationis, ab illa ſemper ſumitur indicatio, quæ per ſe deſumitur ab illa, ut febris eſt, licèt non ſumatur indicatio per accidens, quæ petit ſumi à cauſa fovente.

Probatur. Febris, utcumque ſit accidens, eſt per ſe morbus lædens operationes. Sed omnis morbus, quia eſt res præter naturam lædens operationes per ſe, indicat per ſe ablationem per ſuum contrarium. Ergo febris accidens, licèt non indicet ſui ablationem per accidens per cauſæ ablationem, illam indicat per ſe per ſuum contrarium, ſcilicet per frigiditatem attemperantem illam.

§. III.

A

§. III.

Non omnis febris complicata inflammationi petit per accidens curari per illius ablationem.

RESolvendum *ſecundò*, quod febris ſuperveniens cum interna inflammatione, ſi ſit ejus ſymptoma, curatur per illius ablationem; ſi ſolùm complicata, per ablationem cauſæ foventis.

B Probatur prima pars ex locis nuper adductis ex Galeno, ex quibus conſtat, receptum ſemper fuiſſe apud vetuſtiores, quod ſi febris ex inflammatione oriatur, ablata indicatione per ſe, quæ ab illa ſumitur, ſine proſequutione ad cauſæ indicationem, ex ſola inflammationis curatione, febris curatio ſiſtere debet.

Probatur ſecunda pars. Febris petit curari per ablationem cauſæ foventis, & conſervantis illam. Sed multiplex febris poteſt complicari cum internis in-
C flammationibus, quæ non oriuntur, nec foventur ab illis. Ergo in iis proſequenda eſt indicatio curativa ad evacuationem propriæ cauſæ foventis illas. Probatur minor. Tum, quia poteſt febri perſiſtenti ſupervenire inflammatio. Ergo & in quacumque illius ſpecie. Ergo proſequenda indicatio curativa cauſæ foventis illam. Tum plures febres, quæ complicantur inflammationibus pleuræ, aut aliis, priùs apparent quàm inflammatio, aut ſimul cum illa, ita ut humor,
D qui movetur ſimul, maneat putreſcens in parte, à qua movetur. Ergo tunc, licèt febris ſubſequutæ ex inflammatione curatio pendeat ab ejus curatione, curatio tamen febris, quæ in alio fovetur foco, illius cauſæ foventis indicat evacuationem. Tum, ut tenet Serrier, ſi quæ febris concomitans videtur non indicare ſui curationem per ſuæ cauſæ ablationem, maximè quæ provenit ex tranſitu ab exercitio ad refrigerationem, ut in labori deditis. Sed nulla ex iis experitur, quæ non antecedat inflammatio-
E nem. Ergo licèt illam concomitetur, propriam petit curationem per cauſæ ablationem, à qua primò fovetur. Tum à poſteriori patet, quia in complicatis iis febribus ſolet ſæpe curari febris, quæ non pendet ab inflammatione, & cum perfectis ſignis coctionis in lotio, & permanere quæ fovetur ab inflammatione, aut pure, à quo poſtea periclitatur æger. Ergo ex propria indicatione, hujus curatio eſt tentanda.

§. IV.

In febre non ſymptomatica, plura remedia, & ipſi, & inflammationi proſunt ſimul.

RESolvendum *tertiò*, quod ſi febris ſit ſymptoma inflammationis, auxilia ſunt communia; ſi tantùm ſit complicata, poſſunt & aliqua ſimul prodeſſe utrique.

Probatur. Si enim primò fiat febris, & poſtea inflammatio accidit, ab utraque indicatur ſanguinis miſſio, quæ eſt commune auxilium pro auferenda cauſa fovente febrem & inflammationem. Solet autem variari locus, ex quo fit; nam ex brachiis magna ex parte petit febris ſanguinis miſſionem; inflammatio verò in principio à diſtantiori parte, poſtea à proxima, tandem ab eadem affecta parte, aut proximiori: ex Hippocrate enim, *Statim revellere, derivare, renitentem cedere*. Præterea ſi diverſæ aliæ indicationes ſimul ſuperveniant ex iis affectibus, *Conſilium curantis dirigi debet ad id quod magis urget, altero non neglecto*, ex Galeno *lib.*1. *ad Glaucon.cap.*14. fluentes humores incraſſandi ſyrupo granatorum, ſyrupo de roſis ſiccis, cum aqua portulacæ: dolor præcipuè partium vitalium temperandus. Prodeſt ſyrupus qui ſic præſcribitur. ♃. flor. papaveris rhœados p. iij. roſ. rubrar. p. ij. bulliant in decocti quantitate ſufficienti, cum ſaccharo: ferveat ad ſpiſſitudinem, paulatim ſumatur. Revulſiones ſimul tentandæ: ſic pro aliis inflammationibus paranda topica.

RESOLVTIO IV.

Utrum ex chyli, & ſanguinis excrementis poſſit ſupervenire obſtructio, ex qua ſequatur febris lenta.

§. I.

Quid, & quotuplex ſit febris lenta.

FEbris lenta dicitur à Jonſtonio, quæ cognoſcitur exinde, quod calore lento, cum quo notæ putredinis in urina, & pulſu apparent, affligit, ſed nullo gravi ſymptomate ægro moleſta ſit. Gieſvvein inquit, quod eſt affectus continuus, ab inquinamento fermentali cordi communicato inductus, quo ægri ob ſuorum temporum decurſum tardè

afficiun

afficiuntur. Hæc lenta febris in communi non tam aptè definiri poteſt, quàm deſcribi per ſua accidentia. Nullo gravi ſymptomate, inquit Jonſtonius, ægro moleſta fit, vires collabuntur, ut æger vix progredi poſſit; corpus ſenſim contabeſcit, ultra quadrageſimum diem protrahitur, purgantium uſu exaſperatur, nullum ſervat ordinem. Oritur ex materia extra vaſa effuſa in ſubſtantiam alicujus viſceris, aut in capillaribus vaſis per viſceris ſubſtantiam diſperſis impacta, ejus putredine viſceris ſubſtantiam labefactante.

Dividitur febris lenta ratione cauſæ foventis illam vario modo. *Primò*, ſupervenit in infantibus ob lac corruptum in ventriculo, aut inteſtinis, ob aliamve ciborum corruptelam in illis, ac ex lumbricis congenitis, quæ apparent ex ventris tumore, & ſimul cum febre redundantibus flatibus, & elevatione ventris, cordiſque compaſſione. Curatio perficitur lactis, aut alimentorum correctione, evacuatione excrementorum, & ex appropriatis medicamentis pro lumbricis.

Secundò, provenit febris lenta ex putredine alicujus viſceris, ob putridos vapores cordi communicatos, ex corruptione, ſeu putredine in ſubſtantia pulmonis, ob fiſtulas penetrantes ad interiora, in omento, meſenterio, aut utero, vel ex viſcerum inflammatione, cujus cauſa eſt ſanguis in viſceris ſubſtantiam effuſus, & putreſcens, à cujus putredine in cor feruntur halitus, à quibus fovetur lenta febris, ex qua corpus colliqueſcit, vires proſternuntur, nullo gravi apparente ſymptomate.

Pro iis ſua ſunt ſigna: alia demonſtrant lentam febrem: alia partem, à qua fovetur. De febre ut lenta aliqua propoſuimus; ſed præcipuè lenta ab ulcere procedit, cum corporis macie, molis colliquatione, calore primo tactu non ſatis acri, ſed immoranti manui fit mordax: lotium laudabile apparet: ſudoris, & rigoris ſunt viciſſitudines, intenſior febris, dum pus conficitur, jactatio, & inquietudo intenſiores, quàm in alio tempore: facta ſuppuratione fiunt ſudatiunculæ, & rigores non periodici, ceſſant dolores.

Pars fovens febrem, ob illius ulcus, denotatur per ſigna ulceratæ partis: ſi ſint renes, comitatur dyſuria, ſtranguria, urinæ aut aqueæ, aut turbidæ, cum nympharum inflammatione. Ulcus in pulmone denotant, ſicut & quamlibet viſceris inflammationem, mutuò repetentes ſudores, & rigores, ex Hippocrate *lib.1. coacar.* 10. dicente: *Qui frequenter exſudant, & ſubinde rigent, peſſimè habent, & ad extremum ſuppurationem habere comperiuntur, alvoſque perturbatas.* Concomitantur difficilis reſpiratio, ſtertoſus anhelitus, inanis tuſſis, clavicularum dolores, ex Hippocrate *lib. 1. coacarum, §. Ex pulmonis ſuppuratione circa ventrem aliquando, ac claviculas, dolores, & anxiè ſtertere, puris copiam in pulmone ſignificant.* Præcipuè minantur periculum in viſcere, partium ſpiritualium ſtertor, & ephidroſis, ſive ſudatiuncula apparens circa caput & thoracem, quam damnat Hippocrates *in coacis, cap. 1. aphor.* 12. *&* 43. *&* 54. Præterea febris lenta, quæ ex tabe, phthiſi, aut ulcere pulmonis fit, inter has referenda: hæc contrahitur aut primariò ex apertione venæ, aut deſtillatione à capite, acri, & erodente; aut ex apertione venæ demittentis mordacem, aut ſalſuginoſum ſanguinem erodentem carnes pulmonis, de quo Hippocrates, *A ſanguinis ſputo puris ſputum, à puris ſputo tabes.* Secundariò fit phthiſis, & illius lenta febris, ex ſucceſſione anginæ, ex Hippocrate *in coacis, cap.*15. *aphor.*3. aut ex pleuritide, *in coacis, cap.*16. *aphor.*1. *& aphoriſm.*12. aut ex peripneumonia, *ibi aphoriſm.*17. ubi confirmat hoc dicens: *Qui ſuppurati ſunt, maximè ex pleuritide, aut peripneumonia, eos febres continuæ comitantur, interdiu leves, noctu vehementiores: nihil memoratu dignum ſpuunt, circa cervicem, aut claviculam ſudant: oculi cavi fiunt, malæ rubent, & quod deterius eſt, digiti ſummi caleſcunt, atque exaſperantur: ungues aduncæ fiunt, ac refrigeſcunt, circa pedes tumores habent, & per corpus puſtulas, &c.* Febris lenta ex ulcere, raro curatur; tamen naturæ potenti nihil eſt difficile. Eques Mediolanenſis apud nos empiemate fuit correptus, vomicamque paſſus: rupto abſceſſu, diu multùm fœtidi puris exſpuebat: nulla auxilia proderant. Uſus fuit ſudorificis cum decocto ligni ſancti & ſantalorum rubrorum. Poſtea inunctionibus unguenti mercurii: nullis proficientibus, miſſus ad aquas thermales ſulphureas ſanus evaſit.

Tertiò, fit febris lenta ſi humor, à quo provenit febris humoralis, non coquitur, aut extra corpus mittitur; ſed

à natura tranſmittitur in partem ignobilem, & intra venas ibi retinetur contumaciter, & latenter; unde putreſcit, & præcipuè intra viſcera. Sic permanens febrem lentam fovet: quod apparet, ſi febris putrida remiſit ſine ſenſibili evacuatione; & lenta manens, vires dejicit citra ſymptoma grave, quæ nullis reficiuntur alimentis. Ad hanc etiam judicarem reduci febrem lentam, ortam ex humore tranſmiſſo in partem determinatam, ob percuſſam partem ictu, percuſſione, aut extravaſatione, ob aliquem caſum violentum, poſt quem, poſt plures dies videmus ægrum, ſi non priùs ſanguis mittitur, lentè extenuari, cum febre lenta, nullo ſymptomate, aut ſenſibili ſatis intenſione cognita, ex qua ultima, aut paulatina extenuatione, aut ſenſibili alio ſuperveniente morbo, ægri periclitantur. Ad hanc eandem lentam febrem reducit Fernelius febres albas, amatorias, ſeu chloroſin; quem ideo Serrier reprehendit *lib.* 2. *cap.* 10. & nos inquirimus, an hujuſmodi febris ſit ponenda inter febres lentas.

§. II.

Proponitur pars negativa, & ejus fundamenta.

SErrier contra Fernelium invehitur, quia inter febres lentas reponit febres ſupervenientes virginibus chloroſi laborantibus. Nam febres lentæ fiunt ex latente quadam obſtructione inhærente in viſcere, vel ab ejus corruptela. Sed hæ febres fiunt ex ſeroſa, aut pituitoſa eluvie in corpus effuſa, & putreſcente. Ergo non ſunt inter febres lentas reponendæ.

Sebaſtianus Bartolus Parthenopœus Philoſophus, liber in ſyſtemate novo Aſtronomiæ Microcoſmicæ intrudendo, ſua libertate, quâ gloriatur uti, nudâ fronte gloriatur opponi veritati receptæ à Rationalibus Medicis & Philoſophis, contenditque in viſceribus nulla poſſe reperiri excrementa ex chylo, aut ſanguine aggregata, ex quibus illa reſultent; quia nec datur chyli generatio in ventriculo, nec humorum generatio in jecore, ex qua fiant.

Probatur *primò*. Non generatur chylus in ventriculo per coctionem. Ergo nequeunt ex illo fieri excrementa, ex quibus in viſceribus per putredinem eorum reſultet febris lenta. Probatur an-

A tecedens. Si fieret chylus ex alimento in ventriculo, maximè quia per coctionem à calore naturali ventriculi alimentum tranſiret in chylum. Sed in ventriculo alimentum non coquitur à calore ventriculi, ſed à proprio ſuo calore fermentatur, & per fermentationem alimentum nudatur à ſuis excrementis, & manet purum, ut tranſeat in corporis partes, quas ſua ſubſtantia conſervat. Ergo non datur in corpore chylus in ventriculo per coctionem genitus. B

Probatur *ſecundò*. Non datur ſanguis in corpore, qui ſit aliud ab alimento depurato in ventriculo per fermentationem. Ergo ex ſanguine, aut aliis humoribus non fiunt obſtructiones in partibus ventris, ex quibus poſſit cauſari febris lenta. Probatur antecedens. Tum quia ſanguis deberet generari ex chylo per coctionem facto in ventriculo. Sed in ventriculo alimentum non coquitur, ſed tantùm fermentatur. Ergo non datur ſanguis in corpore. C Tum quia alimentum per fermentationem depuratum, non fertur in jecur, ut generet ſanguinem; ſed in cor, ut tranſmiſſum in omnes corporis partes per ſui adhærentiam illas conſervet. Ergo ex illo non fit ſanguis. Tum quia alimenti pars perfectior non mutat formam ſubſtantialem, ſed ſolùm accidentalem per colorem, dum tranſit ad jecoris approximationem. Ergo non mutatur in ſanguinem.

Probatur *tertiò*. Si chylus generaretur in corpore, & ſanguis, maximè ut D per eorum formas perficeretur alimentum, ut per nutritionem tranſmutaretur in ſubſtantiam noſtri corporis, & ex illo partes inſtaurarentur nutritione, & augmentatione. Sed nutritio, & augmentatio partium noſtri corporis non fiunt ex alimento, quo utimur. Ergo in hunc finem nequeunt in corpore generari ex alimento chylus, nec ſanguis. Probatur minor. Nam augmentum, quod acquiritur in partibus, non fit per materiam repoſitam per nutritionem ex alimento de- E ſumptam, ſed quia partes ſpermaticæ primò productæ in utero, tractu temporis extenduntur à ſeipſis ob propriam virtutem ſeminalem ſine aliqua de novo à ſanguine abſumpta portione. Ergo nutritio & augmentatio partium non fit ex chylo, nec ex ſanguine.

§. III.

Ex retentis excrementitiis humoribus, aut aliis pravis ſuccis intra viſcera ventris inferioris, fit febris lenta.

REſolvendum quod una ex differentiis febris lentæ eſt illa, quæ fovetur à pravis ſuccis infarctis in partibus ventris, in jecore, liene, utero, in venis meſenterii, in glandulis, in pancreate, in veniſve lacteis.

Primò ſic ſancivit Fernelius de partium morbis *lib. 7. cap. 7. §. Ego tamen hoc affirmo, & profiteor, choleræ, melancholiæ, diarrhææ, dyſenteriæ, cachexiæ, atrophiæ, languoris, lentarum, errantiumque febrium, latentium denique morborum cauſas me in iis plerumque ſedibus animadvertiſſe, quarum depulſione deploratis ſalus reddetur.* Tum Matthæus Martinus *lib. de morb. meſenterii, in principio*, inquit: *Et hæc febrium complicatio mirandas ſuſtinet vires, prout in vaſorum meſenterii diſtinctis locis, ſanguinis, aut alterius humoris ſanguini commixti, originem habuerit putredo, vel unà cum meſenterio, etiam in omento, hepate, utero, aut venæ cavæ ramis ſanguis putruerit: unde pro materiæ, aut fomitis diverſitate, modò continuæ, vel tertianæ, aut quartanæ ſimplices, & conjugatæ; modò nothæ, aut legitimæ, lentæ, aut languidæ febres emergunt.* Tum Vvillis *tom. 1. cap. 11. de febribus*, inquit: *Inter febres ſymptomaticas refertur, quæ vulgò lenta appellatur: qui hac laborant, plus debito incaleſcunt, præſertim à paſtu, motu quovis, aut exercitio: urina plerumque rubicunda eſt, ſpiritus ſunt debiles, & vires dejectæ: circa appetitum & ſomnum mediocriter ſe habent, tuſſi, aut ſputo copioſo carent: verùm in dies tabidorum inſtar, & ſine cauſa manifeſta emarceſcunt. Vitium plerumque adſcribitur obſtructionibus in viſcere quodam, putà hepate, liene, aut meſenterio, cujus culpâ alimentum non benè coquitur, nec benè diſpenſatur.* Tum Zacutus *tom. 1. lib. 3. cap. 10.* inquit: *Febrem lentam adeſſe in fœminis, quibus menſtrua non ritè, aut nullo modo reſpondent, experimento quotidiano eſt compertum in illis, quæ uteri obſtructione laborant.* Sic etiam apud Dogmaticos communiter eſt receptum.

§. IV.

A partium conformatione fit etiam lenta febris.

REſolvendum *ſecundò*, quod ſæpe provenit lenta febris ob vitium contractum in prima conformatione in partibus capitis, ſcapularum, & pulmonis, ſeu pectoris.

Probatur: Nam communiter expertum eſt, quod ſi caput imbecillum ſit, thorax anguſtus, & ſic compreſſus, collum oblongum & gracile, ſcapulæ ſint extuberantes retrorſum, & ſint excarnes in modum alarum, denotant hæc omnia facultatis formatricis debilitatem, ob quam omnes partes parvæ ſunt reſiſtentiæ. Præcipuè ſi caput imbecillum repletur vitioſis excrementis, quæ dum confluunt in pulmones; varios morbos, lentaſque fovent febres; ſi thorax ſit anguſtus, cor, cerebrum, & pulmo parva: debet enim eſſe inde remiſſus calor influens, & harum partium debiles actiones. Unde propter collum oblongum juxta thoracis anguſtiam, & ob indebitam conformationem, varii illarum partium oriuntur affectus, difficilis reſpiratio, cordis accenſio, ob calorem attractio, ob pectoris anguſtiam defectus debitæ attemperationis, excrementorum debilis expulſio: inde & febris, præcipuè lentæ, conſervatio.

§. V.

Quid dicendum pro ratione dubitandi.

AD fundamentum Serrier dicimus, quod probat, quod febris lenta orta ex obſtructionibus ventris, ſit diverſa ab ea quæ provenit ex ulcere pulmonis; non tamen ſequitur quod non ſit illi ſimilis, & cum ſimilibus accidentibus.

Ad Philoſophum Liberum, quod non eſt liberum Philoſopho non libero, reſpondere ad ſua deliramenta, inſomniis reperta, contra id quod intellectus, & ſenſus evidenter percipiunt, præcipuè cùm nullum illi ſit fundamentum, niſi quia philoſophus liber liberè loquitur.

Resolutio V.

Utrum in febre ſyncopali conferat ſanguinis miſſio.

§. I.

Quid ſit febris ſyncopalis, de qua agimus.

FEbris ſyncopalis eſt cui ſupervenit ſyncope. Eſt ſyncope præceps virium lapſus. Tres ſunt illius gradus, ut tradidimus *tom.4. diſp.1. ſect.3.* in principio dicitur lipothymia, poſtea ſyncope, poſtea mors. Eſt lipothymia, ſeu animi deliquium, repentina imminutio virtutum ſenſitivæ & motivæ, propter debilitatem caloris vitalis cordis. Eſt ſyncope deſtructio virtutum ſenſitivæ & motivæ, propter debilitatem caloris cordis, ex Avicenna *fen.* 1.1. *doct.*3. *text.*2. *cap.6.* Galenus *lib.* 1. *ad Glauc. cap.* 14. inquit, quod eſt *præceps virium lapſus.* Mors eſt illius terminus, & ſeparatio animæ à corpore, ob cordis caloris defectum. Horum graduum cauſa eſt defectus caloris vitalis, qui debebat cordi communicari ab ſpiritibus vitalibus, & reliquis corporis partibus. Supervenit ſyncope febri à duplici cauſa; ideo & duplex eſt febris ſyncopalis: alia minuta, quæ provenit ex humore bilioſo, acri, confluente ad os ventriculi, quod ſtatim languet ob nimiam ſui ſenſibilitatem, & corde compatiente fit ſyncope. Alia, de qua agit Galenus *lib.*12. *Method. cap.*3. dicitur ſyncopalis humoroſa, quia provenit à copia humorum crudorum, qui apti ſunt ſuffocare calorem, ob cujus inopiam fit ſyncope. Dicuntur humores tripliciter crudi. *Primò* ſtrictè, ſuccus crudus dicitur quædam ſpecies pituitæ, gravis, & craſſæ, qualis eſt ſuccus in lotio puerorum, & aliorum deditorum ingluviei, & otio, qui eſt albus, craſſus, puri ſimilis, ex Galeno *lib. de plenit. cap.* 11. Differt à pure, quia non fœtet, nec eſt lentus. *Secundò* latiori acceptione ſucci crudi vocantur, qui extra ſanguinem apparent albi, quales ſunt omnes ſpecies pituitæ. *Tertiò* crudi dicuntur ſucci, quicumque à natura nondum ſunt cocti, ſive ſint frigidi, ſive calidi, ſive excrementa. Sic cruda dicitur urina, & flava bilis, ex Galeno 2. *acut.*44. Cùm igitur ex copia crudorum ſuccorum extinguatur naturalis calor, & superveniat, aut immineat periculum ſyncopis, aut lipothymiæ, ob caloris extinctionem in corde, inquirimus, an pro febre curanda, in qua ſyncope ſupervenit, ſit mittendus ſanguis.

§. II.

Tralliani cum Galeno apparens contradictio proponitur.

GAlenus *lib.*12. *Methodi, cap.*3. agens de febre ſyncopali humoroſa, negat abſolutè, ſanguinis miſſionem poſſe exerceri pro ejus curatione; inquit enim: *Nulli talium ſanguis mitti ſine maximo diſpendio ſolet; cùm tamen vacuationem deſiderent. Verùm nec ſanguinis miſſionem, nec purgationem ſuſtinent, utpote quos ſine iis ſyncope facilè adoritur. Quænam igitur eſt ratio talibus medendi, qui cùm evacuari poſtulent, vacuantia præſidia non ferunt? Sanè nullam aliam iis idoneam vacuationem inveni, præter eam quæ ex frictione paratur, &c.* Trallianus *lib.* 12. *cap.* 3. agens de iis qui ſyncope periclitantur, inquit: *Curandi ſunt, qui ex humorum copia in ſyncopen incidunt, tenui victu, atque omnibus quæ extenuare poſſunt, quantum ad copiam attinet: vacuationem per ſectam venam moliri, & eam irritare oportet, præſertim ſi humor ita exſuperaverit, ut periculum ſit, ne vires ſuffocentur; nam tum ex copia modicum extrahere abſurdum non eſt, & gravatas ipſas levare, præſertim ſi vires robuſtæ ſint. Si verò imbecilles, & cruditas multa ſubſit, frictionibus utendum.* Averroës *lib.* 7. *collig.*2. & Rhaſis 16. *continent. cap.* 2. adhærent Tralliano, diſcedentes à Galeno, qui renuit mittere ſanguinem in febre ſyncopali humoroſa. Zacutus *tom.* 1. *lib.*4. *hiſtoria* 39. *& lib.*3. *de Praxi admirabili, obſervat.* 23. de hac febre agens, conatur concordes reddere Galenum, & Traſſianum, aſſerens quod cùm humor eſt extremè crudus, præcipuè ſi vires renuant, ſanguis non eſt mittendus: quod loco citato fatetur Trallianus, dicens: *Metus enim eſt, ne vires proſtratæ humorem crudum nequeant concoquere, & diſtribuere. Satius igitur arbitror, ut venæ ſectionem potiùs vitemus.* Si autem ſubſiſtant vires, & humores ſint ſemicocti, & ſanguis abundat, Galenus non renuit mittere ſanguinem; inquit enim *lib. de curand. rat. per ſanguinis miſſionem, cap.*12. *Ubi ergo multa evacuatione eſt opus, verùm vires ſunt imbecilliores,*

in

in iis vacuationem partiri expedit, uti A *nimirum & me feciſſe vidiſtis in iis, quibus ſuccorum crudorum copia inerat: nam pauco ſanguine detracto, protinus melicratum exhibeo probè coctum, cum incidentium medicaminum copia, velut hyſſopi, origani, aut pulegii, aut certè cum melicrato, oxymelite, aut oxyglici: ac ſi rurſus ſanguinem minuo, vel ipſo eodem, vel nonnunquam die poſtero, in quo rurſum exhibito propoſitorum medicamentorum quopiam, iterum de ſanguine quid aufero, &c.* Ex quibus conſtat, quod B Galenus, dum vires ſunt debiles, ob crudorum humorum copiam, dum tamen non omninò renuant, nec ipſe omninò renuit ſanguinem mittere.

§. III.

In febre ſyncopali continua quid agendum, & quando in intermittente purgandum.

RESolvendum, quod in febre ſyncopali continua, nullum utile reme- C dium magnum: in febre ſyncopali humoroſa intermittente, ſi vires permittant, priùs purgandum.

Probatur prima pars. Febris humoralis ſyncopalis continua continuam habet cauſam, humorem ſcilicet foventem, aut minantem ſyncopen; cùm ipſa ſit continua, & ab illius cauſa proveniat ſyncope. Ergo nullum eſt tempus, in quo poſſit exerceri magnum remedium. Probatur conſequentia. Tum quia exhibito remedio magno, fit mag- D na commotio humorum, & neceſſariò ſubſequitur ſyncope imminens. Tum quia imminet in febre continua ſyncope continuò, ob vaporoſas, crudaſque materias, quæ magis commotæ in cor, magis valent infrigidare. Tum quia ſyncope ſupervenit ob ſpirituum defectum, & continuò minatur periculum. Ergo multò magis ſi ab aliquo remedio magno imminuantur vires, & reſolvantur ſpiritus vitales. Tum quia ſyncope eſt præceps virium lapſus, & ultimus gra- E dus proximus ad mortem. Ergo non debet infamari ars exhibitione medicamenti, cum quo poſſit ſupervenire, aut concitari.

Probatur ſecunda pars, quod ſi febris ſyncopalis ſit intermittens, primo potiùs debet exhiberi purgatio, ſi vires ſubſiſtant. Tum quia in febre ſyncopali eſt duplex indicatio, altera mittendi ſanguinem, ratione febris; altera purgandi, ratione crudorum ſuccorum. Sed purgandi indicatio ratione ſuccorum, à quibus fit ſyncope, magis urget. Ergo ſi febris, quia intermittit, permittat, priùs purgandum, quàm mittatur ſanguis. Tum quia ſemper in febri ſyncopali humoroſa ſuperabundant ſucci crudi. Ergo priùs purgandi, quàm mittatur ſanguis, ex Galeno *lib. 9. Methodi*, dicente: *Quod ſi præcedat ciborum cruditas, tantopere venæ ſectionem differre jubebis, quantum ſufficere videbitur, tum ad eorum coctionem, tum ut excrementa deſcendant.* Idem docuit *lib. de ſanguinis miſſione*. Tum patet in reliquis febribus intermittentibus lethalibus, de quibus *tom.* 3. docuimus, quod in die intermiſſionis petunt purgari ante miſſionem ſanguinis. Tum quia in die ante acceſſionem moventur ſucci crudi, à quibus ſubſequente die fit acceſſio ſyncopalis. Ideo Hippocrates docet, *quibus futura acceſſio, nox gravis ante acceſſionem.* Ergo cùm ſunt ſeparati à conſortio ſanguinis, in die, in qua nec timetur acceſſio, nec ſyncope, datur opportunum tempus pro ſuccorum purgatione. Tum quia in die intermiſſionis inſtaurantur vires pro ferenda purgatione, quæ in febre continua continuò reſolvuntur. Ideo Hippocrates docet, in febribus intermittentibus non dari periculum. Ergo indicata purgatio, quæ prævalet ad indicationem miſſionis ſanguinis, in die intermiſſionis, in quo non timetur ſyncope, petit exerceri.

§. IV.

In febre ſyncopali humoroſa, quando mittendus ſanguis.

RESolvendum *ſecundò*, quod ſi præcedente purgatione ſyncope remittatur, vires inſtaurentur, & permaneat febris, ſanguinis miſſio exercenda eſt modo præſcripto à Galeno nuper citato.

Probatur ex Galeno *lib. de curandi rat. per ſang. miſſionem.* Sanguinis miſſio petit exerceri dum adeſt præſentia poſtulantium, & abſentia impedire valentium. Sed viribus inſtauratis, in febre ſyncopali humoroſa, poſt crudorum humorum purgationem, ſi manet febris, adeſt ipſa febris humoralis indicans ſanguinis miſſionem, & ſubſiſtere poſſunt vires. Ergo & ratio adeſt ad ſanguinem mittendum.

Resolvtio VI.

Utrum in putrida lumbricorum febre ſit ſanguis mittendus.

§. I.

Qualia extranea valeant in homine generari.

MIſera hominum conditio ob varias alterationes, putredines, corruptiones, & fermentationes, quibus ſubditur, varias procreat omnium entium ſortes, variaque viventium genera, à quibus dilaniari contingit, ut latè proſequitur Areyes *in Campo Elyſio, quæſt.* 36. Mixta procreat homo non viventia, ut lapides, & metalla. Gypſum produci in homine, gypſeoſque tumores in arthriticis, confirmant Practici, & obſervat Braſſavolus 4. *aphor.* 79. De mineralibus à pluribus receptum, dentem aureum natum in puero Sileſio. Bartholinus *hiſtor. cent.* 2. *hiſt.* 24. obſervat puerum, in quo dens ferreus ortus fuit. Lapides poſſe generari in omnibus partibus corporis, obſervant Marcellus Donatus *lib.* 4. *hiſt.* & Horſtius *lib.* 2. *ſect.* 4. *fol.* 449. In cerebro eum vidit Hildanus *cent.* 5. & Schenckius *lib.* 1. ubi & de dentibus idem obſervat. In faucibus idem obſervat Tulpius *lib.* 2. *obſerv.* 25. in pulmone vidit etiam Dodoneus *obſervat. cap.* 23. in jecore referunt Schenckius & Hildanus *cent.* 1. *obſerv.* 10. in liene Schençkius *lib.* 3. & idem in utero *lib.* 4. Langius agit de calculo renum & veſſicæ *lib.* 2. *epiſt.* 57. de cauſis calculi Schenckius *lib.* 3. *obſervat.*

Frequentiora animalia, quæ in homine generantur, ſunt ſerpentes, reptilia, & lumbrici, à quibus plerumque dilaniati intereunt, ut varii tradiderunt Authores collecti à Franciſco Areyes. Mercurialis *de Arte gymnaſtica lib.* 1. *cap.* 1. refert quoddam genus morbi circa Mare Rubrum viſum, in quo vermes alati in hominibus generabantur, unde ſequebantur dura ſcabies, & mors. Strabo, & Diodorus horum referunt turpitudinem, & horridam figuram. Plutarchus idem refert de accolis Maris Rubri. Avicenna *lib.* 4.3. *tract.* 3. *cap.* 21. cui adhærent plures juniores, de dracunculo morbo egerunt. Pediculis in ſe genitis periere Dictator Sylla, Alemanes, Poëta Pherecides, Speuſippus, Acaſtus, Calliſthenes, Mumius, Calvinus, Caſſander Rex, & Honorius. Moronus variam deſcribit lumbricorum congeriem in corpore humano genitam, firmatque variis obſervationibus ex Schenckio: variam in inteſtinis viſam copiam protulit, in aliis per umbilicum excretam, ſæpe in veſſicula concluſos: de alio refert quod ob illos congenitos loquebatur linguâ ſibi ignotâ: ab illis capitis dolorem obſervat, cum Claudino: cum Zacuto ab eis provenire convulſionem: cum Hildano, poſſe in capite generari: cum Benivenio, in naribus: cum Amato in angulis oculorum: cum Schenckio, in auribus: cum Benivenio, ex pectore: cum Vvolfango, in corde: cum Schenckio, in jecore, renibus, inguine: cum Roſeo, in meatu urinario, in utero: cum dolore ventriculi, ex Amato: cum febre, ex Montano, & Termiſone. Vermem prodigioſæ magnitudinis obſervat cum Amato *cent.* 6. *curat.* 74. cum Augenio *tom.* 2. *lib.* 6. cum Hildano *cent.* 2. *obſervat.* 72. cum Horſtio *epiſt. ſect.* 18. cum Fontano *exempl.* 6. cum Tulpio, Schenckio, & Zacuto. Præcipuè currit difficultas de lumbricis, qui in magna copia ſolent generari in prima corporis regione, cum quibus ſolet complicari febris, ob materias putridas commixtas, ex quibus fiunt ſimul febres periculoſæ, & plurima accidentia lethalia.

§. II.

Pars affirmativa proponitur, & ſuadetur.

VIdetur quod omnis febris, quæ cum lumbricis ſupervenit ex putredine humorum, ex quibus fiunt lumbrici, petat curari per ſanguinis miſſionem. Probatur ex Galeno *lib.* 9. *Methodi*, dicente: *Saluberrimum, ut prædiximus, eſt in omnibus febribus non continuis modò, verùm & aliis omnibus, quas putreſcens concitat humor, ſanguinem mittere.* Sed ex putredine humorum, ex quibus generantur lumbrici, variæ, & malignæ ſolent ſupervenire febres. Ergo petunt curari ſanguinis miſſione.

§. III.

Febres ex putredine humorum cum lumbricis extra ſecundam regionem renuunt phlebotomiam.

REſolvendum, quod febres cum lumbricis, ex putridis humoribus, extra ſecundam regionem, non phlebotomiâ,

miâ, ſed purgatione, & appropriatis pe-tunt curari.

Probatur prima pars. Nam ſanguinis miſſio, ut diximus, indicatur à morbo magno pendente ex vitio ſanguinis, qui fovet illud intra venas. Sed febris lumbricorum fovetur ex putridis humoribus extra venas, qui ſeparati à ſanguine putreſcunt. Ergo non petunt ſanguinis miſſionem.

Probatur *ſecundò*, quod purgatione indigeant febres lumbricorum, quia pendent ex putridis humoribus cacochymis, & ſeparatis à ſanguinis commixtione. Ergo petunt curari purgatione, quæ indicatur ab illis.

Probatur *tertiò*, quod appropriatis præcipuè exequatur curatio. Tum per medicamenta acria, amara, acida, ſive per potum, ſive per cibum commixta exhibeantur, vel ſub quacumque forma, per potiones, purgationes, clyſteres, inunctiones. Tum purgantia per ſe indicantur, per quæ excernantur lumbrici, qui ſunt toto genere præter naturam. Conferunt pro illis pulveres hieræ picræ ad ʒ.ij. quia enecant, & expellunt: rhabarbarum pulverizatum ad ʒ.j. ſantal. citrin. ℈.j. in aqua portulacæ, cum ſyrupo viol. Tum proſunt propriis viribus remedia, quæ ſic præſcribuntur.

℞. radic. gramin. & acetoſæ, ana ℥. j. folior. endiviæ, cichorii, acetoſæ, portulacæ, ana m.j. ſummit. hypericonis, ſcordii, centaurii minor. ana p.j. corallinæ ʒ. iij. coque ad ℔. j. diſſolve in colatura ſyrup. de ſucco limonum ℥.iij. pro duabus doſibus in die. Tum appropriata plura conferunt, ex Hodego, inter quæ acetum Prævotii, antidotus lubricaria Spigerii, arcanum contra lumbricos Timæi, julepium **A** contra lumbricos Tilemani, mercurius dulcis, rotulæ contra vermes Mynſic. vel ex eodem, unguentum contra lumbricos.

Tanquam ſpecificum præſtantiſſimum remedium contra lumbricos proponit Riverius mercurium, præcipuè præparatum, ſic.

℞. Mercurii dulcis g̃. xij. diagrydii g̃.vj. fiat pulvis, qui detur in pomo cocto, ſaccharo conſperſo, vel panatella **B** ſaccharata. Nec tamen alienum à ratione judicat uſum mercurii crudi pro lumbricis exterminandis, adhuc in pueris, cujus ſecuritatem approbat, ex variis Authoribus, ex Mathiolo *epiſtola 4. ad Stephanum Laureum, Medicum Cæſareum*, ex Fallopio *tract. de morbo Gallico, cap.76.* ex Platero *in curatione lumbricorum*, ex Baptiſta Zapata *lib. de ſecretis mirabilibus, cap. 5.* ex Baricello *in hortulo geniali*, ex Sanctorio *in Methodo vitandor. error. lib. 5. cap. 11.*

C

§. IV.

Solvitur ratio dubitandi primò poſita.

AD rationem dubitandi reſpondetur, quod Galenus docet, quod febris poteſt provenire ex putredine humorum, vel ut ſunt cacochymi & ſeparati à ſanguinis commixtione, ut contingit dum provenit ex lumbricis; & tunc indicat purgationem. Simili modo dum humores ſunt concocti, ut docui- **D** mus *tom.1. Reſolut. Medicar.* Alio modo provenit febris ex humoribus putridis ſanguini commixtis; & in iis convenit ſanguinis miſſio, & de iis loquitur Galenus, dum docet, quod in omnibus febribus putridis convenit ſanguinis miſſio. De iis latè *tom.1. diſp. de ſanguinis miſſione*, egimus.

DISPUTATIO MEDICA DOGMATICA.

Contra Sectatores qui opponuntur veræ Medicinæ.

Propoſitio Diſputationis.

MEDICINA à medendo dicta, ſumitur pro quacumque medendi operatione, præcipuè pro vera medendi ſcientia, & pro Sectis quæ illi opponuntur. Eſt vera Medicinæ ſcientia, quæ dicitur dogmatica, aut rationalis: ſunt Sectæ, quæ illi opponuntur, Empirica, Methodica, & Paracelſiſtica, quæ ab illa differunt in confictis principiis & modo curationis. Empirica, & Methodica Secta antiquiores ſunt, & à Galeno refutatæ, & excluſæ à communi, & recepto uſu medentium. Paracelſiſtica recentior eſt, & noſtris temporibus ab agyrtis ludicris impoſturis adaucta, quarum præcipuè abuſum refutare conabimur.

RESOLVTIO PRIMA.

Utrum Medicina Dogmatica ſit aliis Sectis præſtantior.

§. I.

Pars affirmativa ſancitur, & demonſtratur.

RESolvendum, quod Medicina Dogmatica, & Rationalis, eſt præſtantior, & nobilior reliquis Sectis Medicinæ.

Probatur *primò*: Omnes ſcientiæ ſunt præſtantiores & nobiliores quàm Sectæ quæ illis opponuntur. Sed Medicina Dogmatica eſt ſcientia, reliquæ quæ illi opponuntur, ſunt Sectæ. Ergo & præſtantior, & nobilior illis eſt habenda. Probatur major: nam ſcientiæ ſunt habitus certus, & evidens, acquiſitus per demonſtrationem: Sectæ verò ſunt habitus erronei, ſeu opinabiles, acqui-
A ſiti ab aliquibus ſcientiarum innovatoribus. Ergo ſcientiæ, & nobiliores, & præſtantiores illis debent haberi. Probatur minor. Quod ſcilicet Medicina Dogmatica, quæ agit de inſtauranda ſalute per naturales rerum virtutes modo rationali applicatas, ſit ſcientia, docetur in Univerſitatibus, acquiritur per demonſtrationes; & ideò definitur, quod ſit ſcientia, quâ humani corporis diſpoſitiones noſcuntur. Ex parte, quâ ſa-
B nantur, vel ab ea removentur, ſunt ſub Rationali Medicina maximæ propoſitiones indemonſtrabiles, & per ſe notæ, ex quibus fiunt demonſtrationes, quibus carent ſuæ Sectæ, quæ in fictitiis & lubricis præſuppoſitis fundantur à ſuis innovatoribus.

Probatur *ſecundò*. Præſtantior, & nobilior habenda Medicina, quæ à præſtantiori provenit origine: Sed dogmatica Medicina provenit à vero, rerum origine; reliquæ Sectæ ab innovatoribus
C quibuſdam hominibus. Ergo illa nobilitate has excedit, firmitudine, & præſtantiâ. Probatur minor. Tum de Medicina Dogmatica, de qua docet ſacra Pagina, quod creavit Deus Medicinam de terra, ideſt de virtutibus medicinalibus rerum, quæ ſunt in terra, & earum cognitione; & quod ideo vir prudens non abhorrebit illam, quia tanquam Rationalis eam cognoſcet; licèt ſint plures, qui illam abhorrent, quia *ſtultorum infi-*
D *nitus eſt numerus*. Tum patet de Sectis, quæ ab innovatoribus ſunt inventæ; Empirica enim Secta antiquior ex plurimis experimentis artem formavit, & conatur oſtendere nihil conferre artificioſa præcepta. Juniores nomen fugiunt, in ſolo exercitio aliquorum remediorum ſiſtunt, ipſis ſolùm experientiâ receptis, ſine alia obſervatione. Prior magis ornata habuit inventorem Philinum Coum, & Antenorem, quem ſe-

quuti

quuti ſunt Crito, Philiſtion, Menodotus, Serapion, Marcellus Empiricus, Leonellus, Faventinus, Claucias, Apollonius, Diodorus, & alii plures.

Tum contra Dogmaticam Medicinam, novam ſectam, Methodicam dictam, invenit Themiſon Laodicæus Syrus, cui adhæſit Theſſallus, à carpendis lanis ad ipſam ſequendam, ut inquit Galenus, elatus: proſequuti ſunt Trallianus, Maſæus, Antipater, Archigenes, Agatinus, Proclus, Olympicus, Meſſeſius, Minemacus, Soranus, & alii. Exterminavit hanc Sectam Galenus *lib. de ſectis, & lib. Methodi.*

Tum proximior noſtris temporibus Bombaſtus Paracelſus, contra Rationalem Medicinam, novam Medicinæ condidit Sectam, quæ Severina etiam nuncupatur, ab aliis Spagyrica. Severinus enim ille commixtus fuit in chymicis, & dæmoniacis propoſitionibus, in chymicis proponendis auxiliis. Sequuti ſunt illum Quercetanus, Crollius, Hartmanus, Schrœderus, & alii plures, non ſolùm ex Spagyricis, ſed etiam ex Dogmaticis: inter quos Vanhelmont, rejectâ Dogmaticâ Medicinâ, tranſtulit ſe etiam ad impoſturas Paracelſi; & in nulla ſubſiſtens Secta, aliam condere viſus fuit, conſtituens morbos in depravatione imaginationis, & illorum cauſas in depravatione Archæi: pro quibus varias ſuas adjunxit depravationes, variaſque ineptias in oppugnandis auxiliis Medicorum Rationalium. Ergo iis relictis Sectis, inventis ab innovatoribus quibuſdam, tumultuariiſque hominibus, ratione originis Dogmatica Medicina Adamo à Deo condonata in ſubſidium ſalutis humanæ, nobilitate, utilitate, dignitate & præſtantiâ præferenda.

Probatur *tertiò:* Scientia quæ nobiles facit ſuos Profeſſores, præſtantior, & nobilior eſt, quàm Sectæ, quæ illi opponuntur. Sed Medicina Dogmatica reddit nobiles ſuos profeſſores. Ergo eſt nobilior quàm Sectæ, quæ illi opponuntur. Probatur à nobis *tom. 2. Apologetico*, minor. Tum quia Medicina Dogmatica, ut demonſtravimus *tom. 1. Reſol. Medicar.* eſt ſcientia, & omnes ſcientiæ valent nobiles facere ſuos profeſſores, ut cum Tiraquello comprobamus *tom. 2. ſect. 2. reſolut. 1.* quod in Sectis innovatorum reperiri non poteſt. Tum quia ſpecialiter Medicina Dogmatica, ut patet ibidem, ſuos nobiles per ſe red-
A dit profeſſores, ut demonſtravimus §. 2. ejuſdem Reſolutionis latiſſimè.

Probatur *quartò:* Qui cùm non ſint veri Medici Dogmatici, perſonam Medici induunt, & quaſi tragœdi Medicos ſe eſſe profitentur, ipſam veram Medicinam Dogmaticam, & ſuos profeſſores videntur reddere ignobiles, quaſi ipſis ſe commiſcentes. Ergo quia reliqui profitentes, ſeu abutentes vera Medicina Dogmatica, ignobiliores ſunt & indigni, ut ſuo nomine illuſtrentur. Probatur antecedens ex Hippocrate *lib. de lege*, dicente de Medicina Dogmatica,
B quam profeſſus fuit, docuit, & ampliavit: *Medicina omnium artium præclariſſima eſt; verùm propter ignorantiam eorum, qui eam exercent, & ob vulgi ruditatem, quod tales pro Medicis judicat, & habet, jam eò res devenit, ut omnium artium longè viliſſima cenſeatur: ac verò hoc peccatum ob hanc potiſſimùm cauſam mihi committi videtur; ſoli namque Medicinæ nulla pœna in Rebuſpublicis ſtatuta eſt, præterquàm ignominiæ. Verùm hæc ipſa non ſufficit, neque contingit eos, qui ex compoſito perſonam ipſius induerunt;*
C *ſimillimi enim hujuſmodi Medici ſunt perſonis, quæ in tragædiis introducuntur; quemadmodum enim illi figuram quidem, & habitum, & perſonam eorum, quos referunt, habent; illi ipſi autem non ſunt: ſic & Medici fama quidem, & nomine multi, re autem, & opere valde pauci.* Ergo ab iis qui à vera & Dogmatica Medicina recedunt, dum illius perſonas induunt, ipſa ignobilis, & viliſſima judicatur.

Probatur *quintò:* Illa Medicina præ-
D clarior reliquis Sectis, & impoſturis judicanda, quæ à prudentibus Legiſlatoribus ſelecta, approbata, in uſu recepta, honoribus condecorata, in Scholis recepta, conſervata, & conclamata fuit. Sed ſola Dogmatica Medicina eſt hujuſmodi, quæ in omnibus regnis & Rebuſpublicis, in Univerſitatibus, & ſtudiis publicis, per omnem Europam recepta fuit, reliquis Sectis & impoſtoribus rejectis, & exterminatis. Ergo
E hæc venit præferenda, ut nobilior, utilior, & præſtantior reliquis, quæ legibus exterminantur. Probatur minor ex communi uſu Cathedrarum illius in Academiis, ex honoribus, quibus in illis honorantur Profeſſores ejus per gradus Bacchalaureatus, Licentiaturæ, & Doctoratus; per privilegia, quibus utuntur Profeſſores approbati ad curandum,

natica.

nt remedia, vel metallorum
us, & tranſmutationibus de-
ocatur Spagyrica, Chemia,
lchymia, Ars Hermetica, &
a. Ea utuntur veteres, præ-
metalla, & mineralia: Ju-
a omnia mixta, ut puriores
ubſtantiæ, & ſelectiora red-
dicamenta; quod ignis vi
ur, nullo dæmonis requiſito
Ergo Paracelſi Spagyrica re-
ter admittenda à Medicina
, ſeu Pharmaceutica pro mor-
i methodo curandis.

ſecundò latiori calamo in
efatione, in qua demonſtra-
Chymiæ Spagyrica remedia
la eſſe cum Dogmaticorum

ecundò ex communi con-
qui illum magicum fuiſſe
& impium, dæmonique
t patet apud Eraſtum, &
d Sennertum *tom.* 3. ubi
nibus noſtram confirmat
. Tum Sociſpus in vita
illi per duos annos fuit
ert audiviſſe ab Operino,
us is fuit, in quo nullam
it nec pietatem, nec eru-
d erat totis diebus, & no-
i & crapulæ deditus; nun-
nec curabat ſacra. Papam &
ncordes redditurum pro-
alia impia de illo refert
m Georgius Vetterus te-
quod fuit Magiæ nefandæ
cacodæmonem non aliter

gmatica.

nt : ſed qui religionem Chri-
ſtodire deſiderat , tota animi
a contemnat.

ESOLUTIO III.

agyrica remedia ſint præſtan-
remediis Dogmaticorum.

§. I.

nuntur Artifices , & eorum
præparationes.

cina Dogmatica , aut eſt ſcien-
a , ſiſtens in theoria ; aut pro-
in ſuum finem , qui eſt cura-
perficitur per tria inſtrumen-
ætam, Chirurgiam , aut Phar-
am. Pharmacia eſt ea Medici-

ta conferunt, ut apparet
ntia vitrioli, quæ alexi-
lditur utile, ſicut allium,
nedicamenta Dogmatica.
icamenta Spagyrica non
a, quia vi ignis proprias
s, fiunt cadavera, & ab-
ormis, propriæ etiam pe-
per quas induunt ratio-
ntorum. Nam Medicina
præparat remedia per va-
s, quæ interturbant præ-
npoſitionem, & mixtio-
ipſas ſubſtantias nu-
ra noſtra immutat, &
tione, coctione, & de-
nec per quaſlibet tranſ-
at alterationes, adhuc

natica.

non contendant per expe-
omprobare ineptias ; con-
n per ludicras rationes il-
quæruntque confictas vir-
ſuprà promiſſis, & pro un-
ario ſuſtinendis, eaſque
eticas, ut occultatæ novis
nominibus, videantur ali-
e fidem pro promiſſis, &
is à ſuo Magiſtro, de qui-
nter diſputabimus, & pri-
oſſint ſupervenire à cauſa
m naturalium.

§. II.

untur principiorum placita
o ente naturali.

placita principiorum entis

ione tenent res omnes
tione corrumpi, & re-
originari ab ipſis va-
, conjunctis, aut ſe-
m gravitate res move-
s eorum figuras & pro-
oriri proprietates mix-
et Paracelſo ſui adhæ-
aliqui tamen ſuperad-
eter compoſitionem à
putam, à cujus princi-
ratio ad inveniendas
e ab illis finguntur, &
ntur, admittunt com-
priorem atomorum; à
à primo materiali prin-
riri ſympathicæ pro-
confictæ. Ratio eorum

o alio fieri petit. Tum in uno plantæ creſcunt & diverſæ, e, cum diverſis modis ſub- in eodem corpore variæ di- s, quæ ex diverſis atomis, aut craſſioribus petunt co- d non apparet ratio, quare attrahantur. Ergo admitten- principium non fortuitum, & ſelectivum fortuiti con-

§. IV.

communis atomorum ratio propoſita.

crum fundamentum quoad um ineptias: Reſpondetur, umque portentoſa, & effe-

rimò , mundus generat
eliqua ſenſibilia. Ergo
ia impoſſibile eſt , ſen-
b inſenſibili. Tum *ſe*-
oſtrum eſt vivens , &
o vivit mundus , aliàs
us partes. Tum *tertiò*,
unt in mundo hominis,
trum conformatio, in-
les animalium & reli-
perationes, antipathiæ,
ris diſperſio per omnes
cœleſtium mutationes,
queunt fieri ſine cauſâ
n hoc mundo nulla poſ-
ndus per ſuam animam
ret operationes. Tum
ſtra, & cœli; & idem

, à quibus poſſibiles opera-
ſtat provenire. Tum impo-
gyrtæ , qui recurrentes ad
nam, promittunt operationes
confictas ineptias, in ſolis
ſtunt, ſolùm per palinodias,
rculatores, fallentes vulgares
& ſimplices incautos. Ergo
eſt recurſus ad mundi for-
ua Capreolus & plures Sancti,
e generalis Conſtantinopo-
mantem opinionem damnant,
ue inter Origenis errores.

§. IV.

ur rationes foventes mundi animam.

damenta pro anima mundi

torrefactorum , cerebrum
liquid ſantal. rubr. odorati,
mumiæ , & hæmatitis,
x adipem humanum : idem
rmat quod ſuprà poſitum
de quo & ſimilibus affir-
iſtæ , quod ſi cum illis un-
nentum vulneris ſanguine
um , vel quodvis aliud fer-
num , etſi non applicetur
tæ , & æger ſit per diſtan-
um ſejunctum ab unguen-
imas leucas, curatur mag-
guenti. Superaddunt alii,
ndus *tom.* 1. *Practicæ*, *ſect.* 1.
um unguentum Armarium,
& ſympathicum dictum;
licunt de pulvere ex cal-

nventiculis. Tum, ut patet ex
, plura ſuperadduntur à ſequa-
acelſi, quæ ſunt ceremoniæ
ecromanticæ, & ſuperſtitioſæ.
dium inunctum in loco mun-
alido, ne inferat dolorem in
er plures leucas diſtante. Te-
immerſum in vulnere, immer-
guento: in punctura jubet gla-
gendum à cuſpide versùs capu-
æſura ab acie versùs tergum:
igandum gladium ſecundùm
tem tantùm, quæ in vulnere
as impoſturas, ſuperſtitiones,
, & nullius efficaciæ operatio-
em confictum nihil conduce-
t Vvecherus *loco citato*. Ergo
entum damnandum, ut ſuper-
, & ſola ope Dæmonis valens

l per occultas, nobis in-
mperceptibiles, & quæ
anifeſtentur nobis, poſ-
roducere effectus. Sed
, dari aliquas occultas
loctiſſimi admittunt Me-
ous tamen impoſſibilibus
ndum ad ipſas; nam non
æ tanquam ſubterfugium
Tum occulta rei qualitas
ntrariorum admixtionem;
ur pro vulnere curando;
venenis, alexipharmacis;
vi agentibus. Tum quia
culta vi operantur, non
ur naturæ leges, ita ut
non applicata paſſo, &
activitatis agentis na-

ſſet eſſe utilis corpori, in quo
non in corporibus extraneis.
a ſi eſſet utilis, eſſet extracta,
nans à corpore vivo animato,
us cadavere. Tum ſi à cadavere
nullam ei ſuperadderet virtu-
d fuerit cadaver corporis ſuſ-
virtus balſamica oriatur ex
n paritas, quod adeps humana
plicata vulneri nervorum, non
tatem, ut etiam cranium abra-
on applicatum vulneri in parte
poſſit prodeſſe. Tum quia aſſe-
Gocleano, quod duo ſpiritus,
vulnerati, mutuò ſe ament,
e quærant, mutuò moveantur
m locum, mutuò ſe uniant,
ilenæ ridiculæ, quibus nullus
ocris intellectus ſe irretiri per-

corpus ſimplex, à præ-
m,& in ſummo; humi-
num, cum aliquali ſic-
abilis eſt quæ pro com-
tura fuit deſtinata ani-
conſervatione vegeta-
aria: præcipuè ut deſer-
minis, petit eſſe pura,
ſaporis expers, guſtu
pellucida, tenuis, & le-
rtus, aut manſionis alia
pluvialis, alia fluvialis,
alia lacuſtris, alia pa-
variæ pro uſu ſunt uti-

elementum, in ſuo loco
as retinet qualitates, ibi-
uſu eſt, ut adimpleat
ſibi deſtinatum, ut ſer-

gmatica.

od ſciunt quoddam conficere
entum univerſale, aptum ad cu-
nnes morbos poſſibiles : ſed in
cribendo variant , at verò in
litate adimplendi promiſſum
ormes.

s inventor hujus impoſturæ
mundus Lullius *lib. de ſecretis*,
nnes homines reddat immorta-
erſale promittit remedium, cum
omni dubio omnis poſſibilis
urari poteſt ; & lato calamo ex
nere ſimplicium adimplet ſuum
e miraculoſumque medicamen-
od ex iis adimplet.

c mineralibus, & lapidibus

n puriſſimum,
orum.

inibus.

ibus.

lces.

Aloëm hepaticam,
Myrrham,
Thus,
Maſtichem,
Laudanum,
Storacem,
Sarcocollam,
Gummi hederæ,
Gummi helemi,
Terebenthinæ,
Camphoræ.

Totam hanc farraginem omnium medicamentorum ſimplicium, quæ aſſervantur in Pharmaceutica, ſeu producuntur in univerſo, proponunt Lullii ſectatores; ſed non ſine nova impoſtura. Tum quia ſi proponunt omnia univerſi medicamenta pro omnibus morbis, non unum, ſed omnia medicamenta offerunt, quæ Deus creavit pro illis. Tum quia ex illis omnibus nec poteſt una aqua deſtillari, nec formari unum medicamentum ex tanta farragine & diverſitate, quod ſimul contineat tot virtutes. Tum quia nequit una virtus univerſalis coadunari ex tot diverſis virtutibus oppoſitis & contrariis. Tum quia ſi illa ſic proveniens virtus prodeſt pro frigidis, nocebit pro calidis. Tum quia ſi talis curativa virtus omnium morborum eſt in rebus, debet adaptari alicui formæ ſubſtantiali, tanquam illius proprietas; & non apparet qualis ſit hæc forma, an ſimplex, an mixta, an vivens, an ſenſitiva, aut rationalis.

Secunda medicamenti univerſalis impoſtura, eſt quam ſuſcitavit Paracelſus, magnus ſectator Raymundi Lullii, & quam ſequuti ſunt Sectæ Paracelſiſticæ ſequaces, qui affirmant poſſe dari univerſale remedium, quod valeat omnes morbos curare, ſine conſideratione naturæ, loci affecti, morbi, & cauſæ morbificæ, ætatis, ſexus, aut aliorum, quæ in methodo Rationalium obſervantur: & per hoc medicamentum promittunt ætates primas conſervare, prægreſſas retrotrahere, à morbis imminentibus liberare, à præſentibus omnes curare, & cunctos homines immortales reddere. Sic promittunt quidam circulatores, ſed præ reliquis maximus aſſertor refertur Coringius, de quo inquit Freytagius, quod uſque ad mortem texit impoſturam ſuam, affirmans quod nulli hoc revelari remedium volebat, ne manifeſtaretur alicui: ſed ipſi etiam fuit occultum, cùm nulla illius operatio fuerit experta.

Contendit Coringius ſuam cantilenam
A ſuadere, non ab effectu, per quem deberet manifeſtari & convinci tam decantata univerſalis virtus; ſed per quaſdam ſophiſticas rationes. Tum Freytagius proponit pro illo, quod datur univerſale in rebus. Ergo & univerſale medicamentum, quod poſſit prodeſſe pro omnium morborum curatione. Tum *ſecundò*, fruſtra fiunt per plura, quæ poſſunt fieri per pauciora. Sed per unum medicamentum univerſale pro omnibus morbis, tutiùs, & ſecuriùs omnes poſſunt curari. Ergo tale
B medicamentum poſſibile dedit nobis Deus, aliàs deficeret in neceſſariis. Tum *tertiò*, contrariorum eadem eſt ratio. Sed Deus creavit venenum, quod eſt morbus univerſalis. Ergo & remedium aliquod univerſale. Tum *quartò*, ignis eſt univerſale agens, valens omnes alterare, conſumere, & in ſe convertere. Ergo poterit dari univerſale medicamentum, valens agere in omnes morbos, & illos curare.

Sed ridiculus horum conatus ſuis inep-
C tiis cedit. Si daretur univerſale medicamentum, retrotrahens homines ad prægreſſas ætates, præcavens omnes morbos, qui poſſunt ſupervenire, curans ſupervenientes, & vitans omne genus mortis, poſſent Paracelſiſtæ homines omnes reddere immortales, & impedire quod à Deo fuit ſtatutum, omnes homines ſemel mori. Tum fuiſſent calamitoſæ antecedentes mundi ætates, in quibus omnes homines moriebantur. Tum, ut tenent Alexander de Angelis, Freytagius & alii, maximè no-
D tandus eſſet Paracelſus, qui habens remedium ut fierent reliqui immortales, ipſe anno quadrageſimoſeptimo ſuæ ætatis veniam dedit morti, ut vitam commutaret in illam. Tum fruſtra Coringius cavillationes quærit contra evidentes rerum eventus.

Proro *primo* dicimus, quod datur univerſale in rebus per intellectum abſtractum, non in rebus individuum: quod erat neceſſarium, ut operaretur; quia actiones ſunt ſuppoſitorum. Pro *ſecundo* admittimus, quod quæ æquè bene poſſunt
E fieri per pauciora, fiunt fruſtra per plura. Sed quia nullum poterat individuum operari per omnium rerum virtutes, ipſas Deus partitus eſt in innumeris rerum ſpeciebus, & individuis. Tum pro *tertio*, quod ſunt ſpecies morborum innumeræ, & unicuique correſpondet ſua ſpecies, ſicut & variæ medicamentorum ſortes. Tum pro *quarto*, quod ignis eſt agens univerſale in ſuo genere calefaciendi, non tamen univerſale in omni genere agendi.

Corta

ur, ex quo fiunt ſæpè ra-
anguſtæ, & alia veneno-
, etiam depaſcentibus ovi-
ſubſequuntur peſtilentes
llatores hujuſmodi roris
oſitatem cognoſcere. Er-
ahant aquam vitæ, po-
s inſtillabunt.

qua vitæ, etiamſi ſit op-
oſa, & lethalis, dum ex-
gyricis parum peritis, ut
nventores; quia cùm ne-
gnis gradus applicare pro
, non ſolùm extrahunt
quæ debet eſſe clara, te-
noſa; ſed aliam veneno-
pireumatis fœtidam, ad-
bidam, corroſivam, quæ
ationem habet, & ut in
ſe, quia Spagyrici inex-

m de immortalitate adepta,ad
, proponit falſa & ludicra fun-
orum, qui fabulantur, poſſe red-
ra immortalia. Tum *primò* te-
animam mundi, à qua foven-
, & humidum radicale produ-
novatur, & conſervatur. Tum
animæ mundi ſpiritus undique
piratione, & cibis attractus, no-
iò reparat noſtræ conſervatio-

nus Hiſpaniarum Regum
ec plura ad tam futilem
llandam potuit proferre
ſed fato ita diſponente:
alitate doctrinam ratio-

E D.

AVO

ONTE

ud. induc.

ſtea ad ea quæ per diſcraſiam
pportet pervenire. Indicat ma-
ı ſui ablationem : aufertur de-
evulſione, evacuatione. Fiunt
gna auxilia, ſanguinis miſſio-
gationem. Fiunt & per parva,
s, ſuppoſitoria, frictiones, cu-
ſcarificationes, & alia hujuſ-

miſſio, & purgatio, quæ ſunt
gna, maximam exigunt conſi-
s multùm enim valent juvare,
plicentur : multúmque nocere,
s utamur. Differunt inter ſe
ſa illarum indicantia. De iis
lura dedere, ſed confusè ſunt
os in Reſolutionibus Medicis,
guinis miſſione, & diſput. de Pur-
ne, ſat plura diſputavimus,
ceſſaria pro hoc Opere tran-

a illi qui erant ſanguini
dine alterati, fiunt inepti
nequeunt concoqui in ju-
ur tamen in nocitivo, &
n ſeparantur à ſanguinis
fiunt cacochymi; quos
s purgari docet, dicens:
, *ac movere, non cruda,*
orborum, niſi materia tur-
urgeat, ſine coctione fit
ideo ſtatim eadem die
Ex dictis conſtat quot
ores cacochymi, à quibus
io.

ponere ſigna, quibus co-
uſmodi indicantia ſangui-
x purgationis. A morbo
e ex vitio ſanguinis in
tate, aut motu; diximus

tud. induc.

s modus, dum alii humores intra ſanitatem à jecore ge- xpurgantur debitè per vias à deſtinatas, ſerum per renes, ſiculam felleam, melancholia Natura enim provida, quia oſſent ſuperflui ij ſucci redun- purgarentur, & ob alios fines, ceptacula, quæ ſi impediantur bus, aut aliis cauſis, humores ntes nequeunt ſanguini com- ſuperflui & ſuperabundantes fiunt, & varios procreant mor- os, & per ſigna obſtructionum um, manifeſtantur hujuſmodi e.

te cacochymia magnum mor- e, apparet jam indicans pur- o ipſo humore purgando indi-

ci. Conferunt olea ex ſe-
orum, amygdalinum, oli-
c axungiæ talpæ, gallinæ,

ne materiæ pilorum, utile
oleo maſtichino, vel cum
æci. Iuvant ſuccus cepa-
phani, tapſiæ, abrotani,
ſtillatitia mellis, mel ana-
m avellanarum, laurinum,
el in quo coxerint radices
ani emblici. Iuvant apes
res aſellorum, pellis talpæ,

rchigene plura componit.
nthii, ana partes æquales,
peri num. x olei q. ſuff.
Vel ℞. cum Fumanello
um melle, vel ut laudat

ad. induc.

rotani , polytrici aurei , ana
yrth.roſar. abſinth. ana p. ij.
, & vino rubro, ad vini con-
: cola , exprime, & ex ℥. iij.
dani ℥. j. maſtich. ℥. ß.miſce
tem.
us hoc laudat unguentum.
nipero, de abrotano, ana ℥.ij.
acei terreſtris ℥. ß. pellis talpæ,
abrotani ʒ. ij. cineris veſpa-
æ candel. nigrar. q. ſuff. pro

effluentibus pilis, ℞. corticis
vellanar.uſtar. granor. myrth.
nth. thuris, ana ʒ.ij. cum oleo
guentum.
Moroldo proſunt lotio capill.
tio olei ſtœchados, laudanum
yrthino, naſturtium, deco-

ni, & polytrici. Facta lo-
nda pars linteo molli, ad
quo non apparente, nec
nda. Conferunt ſimiliter
phlegmatiſmi.
unt debiliora abrotanum,
undinis. Sunt forciora, na-
pis, radices liliorum albo-
ur liquida cum adipe urſi-
ia vehementiora, euphor-
, helleborus albus, ſtaphiſ-
s melanii, cineres apum,
rino, urſino, vulpino, ana-
iperino, ex quibus variæ
ones, ſimul & ex aliis.
no, folior. arundinis uſtæ
ʒ. ij. diſſolve cum aceto,
ʒ. j. iline. Vel ℞. murium
orum, panniculi lintei uſti-

& ſynapiſmis ſimili modo cu-
ſerando vias, & pilos auferen-
nit Theſſalo.

i ſuis utuntur arcanis pro pur-
antecedente. ♃. Folior. ſen-
t infuſio in ſero per noctem,
e ad liquefactionem acidi tar-
ës ſacchar. ℈. ß. miſce. Vel
ri vitriolati, ſcammonii, ana
albi, & gummi hermodactylor.
ʒ. ß. olei caryophylior. & cin-
ß. Fiat pulvis. Doſis à ʒ. ß.

ervæ roſar. vitriol. ℔. iij. rhob
e ribes, ana ℔. j. ſyrup. acetoſi
charo agreſtæ, ana ℔. ß. pul-
ndîti, conſervæ cortic. citri,
nth. ſpiritus vitriol. ℥. vj. nitri
ij. Miſce. Fiat electuarium.

vт VII.

utricatione , fiſſura ,
criſpitudine.

nica egimus de pilorum
ta , ex criſi morbi orta.
proveniens cauſis. Hæc
atio , fiſſura , & criſpi-
rs affecta ſunt pili.
lorum eſt mutua eorum
plicatio , adeo arcta , ut
, aut extricari. Fiſſura
ra , quâ inæqualitas quæ-
io inducitur in illis. Cri-
m contorſio , ex eorum
rorumve conformatione

d. induc.

& fiſſura fiant ex criſpitu-
us remediis: ſi intricatio fiat
hujus auxiliis curatur.
onſulit pectinationes, blan-
es capitis, lotiones ex aqua
coctione camomillæ, flor. &
malvar. viol. fumariæ, bor-
: vel quod pilis raſis fiat in-
amygdal. cum modico ace-
dullæ bovis recentis ℥.j. olei
ʒ. j. ß. vini albi dulc. ʒ. j.

APVT VIII.

hirſutie capillorum.

æedam rigiditas ſupervenit
non ſolùm accidit in viris,

ß. Adde albuminis ovi &
n parum : excipiantur in
: illinc, maneatque per

pigmenti ʒ. j. gummi he-
puivis : adde ovor. formi-
cochlear. j. incorporentur
adde ſanguinem veſperti-
narum, & ſuccum byoſ-

cione abſcindantur pili for-
lefacta aquâ, vel lexivio ca-
mectatâ, ut pili poſſint ab-
ermaneant radices pilorum,
laſtris eradicare conten-

ietinæ, vel lariceæ cochlea-
inſtar avellanæ : diſſolve,

Capvt X.

canitie, & pilorum tincturis.

lorum albus color dicitur capillo- canities : alia à nativitate acqui- iquibus regionibus ; aliam metu, ſic provenire in aliquibus repen- erunt hiſtoriæ : aliam ab ætate ientem experiuntur ſenes ; alia à morbo ſupervenit, qui dicitur Harum hæc curationem exigit a Medica : reliquis magis favet a ars, quâ pili tinguntur. Pro varii appetuntur colores, pro qui- iemus remedia.

. nativitate fit canities, in regio-

tionales utuntur pro morbo-
erapeuticis , pro incurabili
i fit à vitiligine , phlegma
hlegmagogis , diaphoreticis,
utendum calidis alimentis,
l cutem. Confert exercitium,
tio cum pectine corneo , vel
intincto oleo cedrino , pice
oleo mixta , oleo myrthino
tario plumbeo. Aut fiat talis

ulci,olei coſtini,& myrthini,
ario plumbeo,ana ℥.j. ß. pi-
cci juglandis recent. ladani,
er. lapidis nigri, gallar. plum-
nis reſinæ , vel thuris , ana
gummi Arabici extracti in

tud induc.

nello, ♃. lexivii ex cineribus
q. ſuf. vel centaurii major. ʒ. iij.
fæcis ℥. viij. aluminis rochæ, cu-
abici, ana ℥. ij. ſaponis albi, la-
agacanthi, ana ʒ. iv. aquæ ℥. vj.
medietatem : cola. Vel ex Tro-
ſtipites ex radice caulium, pulve-
Adde raſuram buxi : fiat lexi-

rtus laudat lexivium, in quo flo-
ſtæ, verbaſci lutei, ſtœchados ci-
amæmali, cortex citri, radic. cu-
gentianæ infundantur. Vel fiat
n aqua, in qua coquantur lupini.
hoc proponit. ♃. olei tartari &
tm, ana ℥. ij. miſce, verberentur
n ſole quater in die : continuetur
ant bene flavi pili. Vel ut pili nigri

ptu inter pilos ſurgunt, & ...tur. Cauſa ſunt vitioſi ico- & melancholico ſanguine, ...provenientes, cuticulamque ...erodentes. Porrigo alia eſt ...iens ex vaporibus reſudan-...em ſiccatis.

...terior, facta ex reſolutione ...ccam intemperiem, ortam ...oribus, in qua, & pruritus, ...ſura ſolet ſupervenire. Pri-...go ſanis eſt communis, quæ-...paret, & ejus diſtinctio ab

...opicis tendunt ad curatio-...us Empiricus laudat capitis ...tio tauri: terit rorem ma- exhibet ſuccum in aqua, ... conſulit lexivium ex ci-

lbæ. Pro fortiori, felle taurino,
t aphronito, temperatis cum oleo
l ♃ malvæ, betæ, pro porrigine
neam, lapathi acuti, cum radice
boreæ, centaur. minor. ana m. j.
ar. m. ß. colocynth. ʒ. iij. agarici
ſennæ ℥. ß. hellebori nigri ʒ. ß.
aqua communi ad ℔. ij. ß. adde
alis communis p. j. lava caput.
rigine aliqua obſervarunt Fore-
num. 12. & 13. Zacutus *lib.* 1. *ob-*
ſervat incurabilem porriginem
ctam lotione ex decoctione an-
r quadraginta dies. Marcellus
lib. 1. *de hiſt. mirabili*, obſervat
n per totum corpus, per totam
aſſe in Ludovico Volao.

ti, ana ℥. ß. aloës, myr-
centaurii minoris, ſalis,
j. Fiat unguentum. Fo-
ediculorum genere præ-
edium tenet eſſe, quod
, licèt hoc in pueris mi-

iculis nos pulverem ni-
n capiti, curationi ſuffe-
oderit lotio decoctionis
, vel ſuccus earum: vel
s, ℞. acetum ſchilliti-
m aloës diſſolvatur, quo
nt.
rgatur pulvis hic. ℞. ſe-
ʒ. ij. ſalis ʒ. iij. aloës ʒ. j.
at pulvis.
pro illinitione hoc un-
. ℞. argenti vivi ʒ. j. te-

ud. induc.

ulcera manantia in pueris li-
ilepſia, & aliis morbis. Si favi
perveniant, aut achores diu
Hippocrate *in prorrhet.* fiunt
, magnam inferunt turpitudi-
ineam, alopeciam, & maligna
eunt.

ione Empirici proponunt ali-
dus proponit ſic. ℞. Abſinth.
mali, ſerpilli, matricariæ, ana
. laur. radic. ireos, ana ℥. j. ra-
ß. incidantur, & ſacculo con-
atur in lexivio ex ligno june-
cinere, ex quo fiat, cum quo,
ſcente, lava caput quotidie.

uam terræ ſanctæ ejuſdem Au-
℞. aquam decoctionis piſorum,
ercus, lava caput, & poſt lotio-
tinam, inunge cum oleo ſul-

i roſacei, & aceti , ana
t. Fiat unguentum. Fu-
roponit. ℞. ſucci betæ,
℥. ij. axungiæ porcinæ
lbi ℥. j. Fiat unguentum.
ert. ℞. myrrhæ, radicis iri-
gri , ovorum , ana quan-
ita miſce in formam un-
tus proponit unguentum
atonis, & Aragonis , cum
e argenti vivi. Mercuria-
decoctum. ℞. aquæ cha-
neris è ligno ficus ℔. ß.
in quo bulliant folia lapa-
s betæ, ana p.ij. Poſt de-
lava caput, & poſt exſic-
m hoc linimento. ℞. fæ-
calcis aceto maceratæ ℥.iij.
rum ℥ ß. olei veteris q.ſuf.
Vel pro adultis ℞. lithar-

tud. induc.

orcina capiti raſo, quod cruſtam
tio vigintiquatuor horarum.
nius Empiricus hoc proponit un-
♃. hellebori utriuſque, ſulphu-
tramenti, auripigmenti, lithar-
ioli, aluminis, gallarum, ana
nti vivi extincti, viridis æris, ana
erizentur, & bulliant cum ſuc-
inis, ſcabioſæ, fumariæ, lapathi
ofulariæ, ana ℨ. iij. olei ℔.j. cum
ta, & cera fiat unguentum.
perimponunt oleum vitrioli, vel
m Mercurii, vel cum oleo amyg-
pinguedine gallinæ, & ſale, &
rtibus ſulphuris faciunt linimen-

r decem dies purgant cum ℥. iv.
lypodii. Et apponunt fæces uſtas
melle exceptas, vel oleum pico-

lliant ad conſumptionem

fovet ſantalis, furfure vel
mi,applicando priùs pſy-
coctum cicerum, vel faba-
nveteratam tineam nullis
m curari tenet oleo, bom-
x ſemine plantæ, quæ di-
m, à Dioſcoride per ex-
, ex quo guttulæ diſten-

udat linimentum. ℞. myr-
ana ʒ. j. ß. lithargyrii ʒ. ij.
miſce. Vel ℞. ſaponis ni-
lis, ana ℥. j. abſinth. ru-
ſempervivi, hederæ, ſal-
iant in oleo communi: co-
phoræ ad quantitatem fa-
ʒ. ß. viridis æris quadran-

rpitud. induc.

e capitis, ſimiles eis, quæ apparent
ulis mammillarum. Sycoſis, & ex-
mata, ſunt ulcuſcula, ſeu leves ef-
rentiæ, papulæ, ſeu eroſiones cuti
s ſupervenientes. Similia ſunt hel-
, quæ ſunt efflorefcentiæ in cute ca-
roductæ.
s affecta in omnibus eſt cuticula, &
imul. Cauſa pro illis ſanguis, præci-
ituitoſus, ebulliens in capitis cute.
guuntur, quia in pſydriacis apparent
dura tubercula, quæ ſi compreſſa
niei quid effluit. Helcydria obſident
puſtulis calidiſſimis, modo quo ex-
mata per faciem, & caput ſe diffun-
Supervenit pſydriacus affectus ple-
ne in fervido ſudore. Sunt ii affe-
viores tineâ: accidunt magis in pue-
uàm in adultis. Lactantes non facilè

Fit vel intra calvariam,
s affecta, in qua fit colle-
utem, & pericranium, vel
& cerebri membranas,
nas, & cerebrum. Cogno-
u. Pars affecta apparet,
n, & pericranium colligi-
evidens, mollis, pelluci-
s. Si inter cranium, & pe-
differt ab antecedente:
magis ſenſibilis. Si fiat
membranas, dolor eſt
ſenſui apparet mollities;
nitur, lacrymæ apparent
us obtuſi. Supervenit hic
s frequentiùs quàm adul-
paulatinam congeſtio-
terna: ſi ſuperveniat le-
plexia; in propinquo eſt
ontinetur extra cranium,

tud. induc.

huris triti parum : excipe ſtupis,
a.

nfert hoc emplaſtrum. ♃. pul-
chamæm. thymi, calaminthæ,
ſerpilli, gallarum, cupreſſi,
ni, corticis citri, & macis, ana
æ liquidæ ℥. iij. ſucci majeranæ
emplaſtrum. Vel ex melle & pul-
ulphuris, quæ plurimùm agiten-
de ſtercore caprino, vel bovino;
aſtro de baccis lauri utendum.

nna concoquit cochleas in deco-
miſiæ, ſtœchados, calaminthæ,
, vel cymini, vel ebulorum, &
s contundit, calidaſque applicat
o.

us laudat oleum extractum ex
is, & avellanis, ex fœniculo, & ſe-
vel ♃. mellis ℔. j. ſalis ℥. ß. ori-

ervis, membranis, & car-
alligata, mandendis, præ-
is primò à natura inſti-
plex fit generatio. Prima
ſecunda à lacte: tertia
s. Dentium multiplex eſt
t præparent cibos pro pri-
ventriculo. Secundus, ut
articulationem. Tertius
ui ſi non deſerviant, va-
pitudines ex eorum vitiis,
nt illorum vitia dolor, cor-
, defectus, coloris im-
ia concomitantur eorum
a labiorum, gingivarum,
bus omnibus agemus ſub

t Unicum.

d. induc.

deræ , exuvio ſerpentis. Alii per noctem intra manum concem dentiliariæ , ſeu herbæ nii.

variis utuntur auxiliis. Hartat radicem lapathi acuti exenti appoſitam , ante germiollectam : vel radicem lapecoctum urticæ majoris , vel pauxillo nucis moſchatæ raci in vino , & aceto coctis, denti recentis : vel decoctum n vino.

s laudat oleum Heraclinum. parat dentifritium ex cineribus Vel ♃. tormentillæ, & ſtaſeminis plantaginis, ana ʒ. ß. rioris hyoſcyami, ſucci papa. ß. reduc in decoctionem cum

acori, aekekengi, ligni-
ſ, flor. balauſtior. roſar.
, ana ʒ. j. Herbar. pilo-
a m. ß. contuſa coquan-
. vini. Diſſolve in cola-
mi ʒ. ij. Vel ex Fallopio,
ʒ. v. Miſce pro unguen-
imponendo denti. Ron-
tionem cum adſtringen-
t pilularum exibitionem,
. ♃. folior. ſalicis m. j.
ʒ. j. gallar. ʒ. ß. Coque

cco portulacæ & corian-
to , vel cera alba mixta

dentium à calida cauſa
xta cum melle roſaceo
qua infrigidata cum ni-
dolorem dentis ex cauſa

t Lermiſon *conſilio* 24. Ron-
at *epiſtola* 25. prodeſſe uſum
tis pro dentium dolore. De
ore obſervationem attulit Bel-
. *conſil.* Sæpe oriri à cauſa ca-
vat Schenkius : plures addu-
iones, varia protulit remedia :
Amatus retulit *cent.* 5. In im-
titione infantium, qualiter ſit
obſervat ibidem Schenkius :
tuis ex dentis eruptione, de
lpius *lib.* 1. Germani *in anno* 1.
. obſervant ſex in puero den-
m aureum immunem à dolore
Pater Euſebius, & antiquiores
fuiſſe natum in puero Seleucio.

X
ARUM,
um Tomo

eræ verò a, b, c, d, e,
ſtas deſignant.

ortis cauſa, ex Galeno,

a

vim nullam agendi habent.
eq.
vinis & humanis legibus pro-
8.1.d,e
ihil præſtant phyſica virtute,
m auxilio dæmonum. 9.1.c
Anima.
nundi, ſeu totum mundum in-
, proponitur opinio antiquo-
liquibus rationibus fulcitur. 11.
eqq.
ti mundo communem nullam
dis rationibus oſtenditur.12.1.c,d
nundi controverſia vetuſta, à
s expugnata, à Paracelſiſtis
185.1.a,b
nundi opinio non eodem modo
iioribus, & junioribus ſuſtine-
ibid. c,d

id, & quatuplex ſit, &
s uſus. ibid.d,e
s ſit, & quali uſui Chy-
192.1.b,c
nominibus à Chymicis
ibid.d,e
loco medicamenti uni-
unt juniores impoſto-
quomodo componatur.

aqua mortis,quàm vi-
llari. ibid.d,e,& ſeq.
optima, poteſt venenoſa
ibid.2.a,b
um impoſtorum nullum
it, perniciem plurimis
ibid. b, c, d
uid ſit,& qualis ejus for-
114.2.c
a, Syrupus.
Area.

m curatione , ſumpta ab eis
, vel à præternaturali calore.

uarum thermalium non eſt
m ad febrium curationem,
pta indicatione per accidens
ris. ibid. d,e
um thermalium calidarum &
nultæ febres nequeunt curari.
. 1.a,b,c
rum thermalium potius cau-
res, quàm curantur. 33.1.d
ueunt diſcuti humores febres
ntra internas partes contenti.

urea & calida potiùs impedi-
juvent evacuationom cauſæ
orem. ibid.2.b
Balſamica virtus.

& volatilium, tanquam
ſanorum & ægrorum,
um opinio. 67.1.c, d, e
drupedum & volatilium
hominibus, tum ſanis,
us & ægris ſumitur ali-
us aliis. ibid.2.b,c
endæ ad aptius hominis
ibid.2.d,e
tio varia ad varios uſus.

te diluvium an licitus.

Cauſa
am quæ ſit. 134.1.d
ram, ſeu extra naturam
ibid.
uæ ſint, & quales earum
ibid.e, & ſeq.
am an poſſit morbos, aut
ter naturam hominibus

n hæc inferiora influxus & vi-
tæ ſunt ſapientibus. ibid.2.d,e
bes & virtutes ſublunaria om-
nt. 20.1.c,d
fluxus variis modis alterant,
liqui recenſentur. ibidem e,

fluxus vim tantùm habent ſub-
alterationes immutandi, non
oprias eorum actiones efficien-
ibid.2.c,d
ſtris aliquæ poſſunt communi-
tes & qualitates utiles pro fe-
ratione. ibid.e
m empireum valet agere in
riora. 22.1.b
ui ſunt inferioribus, in quæ me-
varias poſſunt alterationes in-
ibid.c
fectus etſi immutabiles inæ-

a. 52.2.e
næ pars quare veteribus
ognita. 35.1.c
Alimentum, Cibus.
iarrhœa.
matica febri accidens, an
ittat. 154.1.e
t. ibid.c
omatica febri accidens,
t cohiberi. ibid.2.e
Diuretica.
a quæ dicantur. 127.2.c
iæ differentiæ. ibid.d.e
mpoſitorum variæ deſcri-
128.1. a,b, & ſeq.
s curandis non conferre,
nibus probatur. ibidem e,
è ſunt ex uſu pro febrium
æcipuè poſt manifeſtam

universſale quomodo operे-
ejus inventorum inſomnia.
l.
universſale, etſi nunquam in-
poſſe tamen dari, aliquibus
probari videtur. 5.1.c,d
rbo *Medicamentum.*
varia ſpecifica agyrtarum &
rum proponuntur. 9.2.a,b
mpiricorum, in quibus nulla
nis apparet ſuſpicio, à Dog-
ſſunt uſurpari. ibid.d,e
aria Empiricorum à Dogma-
ta referuntur. 10.1.a,b,& ſeqq.
multa ſpagyrica recenſentur,
antius judicatur febrifugium
n noſtra ætate receptum, &
m parandi, atque doſis. ibid.
perſtitioſis uti prohibitum eſt

internæ inflammationis
dicat ſui curationem. ibid.

ens cum interna inflam-
llius ſymptoma, curatur
ionem; ſi ſolùm compli-
onem cauſæ foventis. 168.

toma inflammationis, au-
nunia; ſi tantùm ſit com-
t & aliqua ſimul prodeſſe
ibid. 2.a,b,c
& quotuplex ſit. ibid. 2.a,b
o. 169. 1.a,b
a diviſio ratione cauſæ fo-
ibid. b,c
e & ſigna traduntur. ibid.

ulcere orta rarò curatur.

i humor, à quo provenit

Hirſuties.
illorum quale vitium ſit, &
cauſa. 206.2.b,c
curandum varia proponun-
a. ibid. & ſeq.
ſpitudo.
Hirudo.
uſus pro venis aperiendis, &
his aptæ ſint. 87.2.b,c,d
tum inſtrumentum ſunt pro
da in febribus, & aliis mor-
88.1.c,d,& ſeq.
um applicatione præcepta tra-
quot obſervanda. ibid.2.d,e
Homo.
miſera conditio deſcribitur.

nixta viventia, & non viven-
ntur, illius deſtructiva. ibid.

ibid.2.a,b
is miſſionis & purgatio-
c deſumitur. ibidem c,

lus.
alis victus. 58.2.c
nodus proponitur, mul-
entia aſſignatur. 59.1.

a carnis cum aliis attem-
victus utilis pro febrium
borum curatione. ibid.

quibus morbis curandis
omodo parandus. ibid.

us morbis conferat. 60.

L

ti univerſalis miraculoſi præ-
roponitur ex Raymundo Lul-
192.2.b, c, & ſeqq.
ti univerſalis præſcriptio &
o,tanquam impoſtura rejicitur.

tum univerſale, etiam ipſis
s ignotum eſt, dum aliis occul-
ibid.d,e
um univerſale dari, non ab
t fieri debuit, ſed quibuſdam
rationibus convincitur, qui-
reſpondetur. ibid.2.a,b,& ſeq.
edicina, & Medicus.
quivocè accepta, de qua arte
. 2.1.b, c
ſolutè dicta pro ea arte ſumi-
verſatur circa humanam ſalu-
ervandam, vel inſtaurandam.

Mulier.
...tiſſima febre ferè extin-
...dæ potu ante coctionem
...m reſtituta. 29.1.a

O

...dontalgia.

...id ſit, & quomodo cu-
221.1.c, & ſeq.

...n dolor.

...peratio.
...ltæ mixtorum à qua cau-
... nondum apertè conſtat.

...ltæ ob ſympathiam &
ibid.

...Ophiaſis.
...& qualis ejus cauſa. 202.

& conſumpti, ab hiſtoricis 214.2.a,b
& phthiriaſi variæ aliæ recen-
ſtoriæ. ibid.

Perſpiratio.

humano corpori neceſſaria.
verbo *Tranſpiratio.*

Pharmaceutica.

ica medicinæ pars quid ſit, &
ria præſter inſtrumenta pro
n curatione. 100.1.d,e

Phlebotomia,

omnium chirurgicorum re-
n maximum. 71.1.e
nguinis miſſio, Venæ ſectio.

Phthiriaſis.

norbus eſt toti corpori com-
ed præcipuè in capite ſub pi-
ur. 212.2.c
in curandam varia proponun-

orboſa ſiti. ibid.d
ndi modus præſcribitur.

oribus aliquibus rationi-
40.1.d,e,& ſeq.
ntiſſimum remedium in
t quæ foventur ex inter-
ammatione. ibid.2.c,d
mentum & alimentum
rium curatione. ibid.e
us acutis eſt remedium
indicatum. 41.1.c
uſitatus, tum veteribus,
us. ibid.e, & ſeq.
bus tenuis, plerumque
oribus acutis. ibid.2.a,b,c
erpera.
xibenda purgatio indi-
s lochiis, ad febris cu-
132.2.b,c, & ſeq.

electivo pharmaco exerceri.
& ſeq.
mor.
èt non indicata, de cura ta-
a exercenda eſt ante coctio-
cum aliquo periculo, ſi ne-
vitari periculum mortis, licèt
rgandus non ſit ſeparatus à
commixtione, nec coctus,
chymus. 120.2.c,d
cura Regulari, crudâ materiâ
et exerceri; ſecus de cura
121.1.e, & ſeq.
ſanguinis miſſio de cura coacta
eadem cauſa indicari. ibid.2.a
quolibet menſe prægnantiæ
rceri, ſi adſit orgaſmus, & vitæ
imminear. 131.1.c,d, & ſeq.
ſit puerperæ exhibenda tem-

uod non poſſit intendere
rationes aliquæ affe-
ibid.2.c,d
in febribus putridis auget
intendit febrem, ſi vires
r eſſentiam. ibid.e
non contraindicatur ab
rilis caloris, ſi fiat inten-
aut putredine. pag.76

contraindicatur ab in-
lis caloris, ſi fiat inten-
rmentationem superve-
77.1.d
evacuatoria ex venis
fieri, ſi febris provenit
humorum, qui habent
dinis intra mediam re-
79.1.b,c
ex venis inferioribus eſt

s non eſſe utile remedium
us curandis, aliquibus rationi-
ari videtur. 70.1.c,d
a frigidum, & ob alias illius
, febrium curationi aptum
n. ibid.e, & ſeq.
te ſeparandi modus duplex
r. ibid.2.b,c
oribus & aliis morbis curandis
nſendum. ibid.d,e

Signum.

uinis miſſionem indicantia
int, & unde deſumantur

chymiæ varia dantur, ſicut
eſt cacochymia. ibid.d,e

Singultus.

quid ſit, & quomodo fiat.

edicis præſcribi poſſit,

ium ex ſe prænuntiant
nem & eventum; niſi
ır prognoſis. ibid. 2.d,e
morborum & febrium
dictiones non omninò
162.1.e, & ſeq.
, *Febris.*
mpathia.
tes quæ ſint, & ex quo
187.2.e, & ſeq.
ium unguentum, *Spiritus*.

Syncope.
, & quot illius gradus.

s mors. ibid.e
yncopalis.
Syrupus.
vi præſcriptio. 114.2.d

is inſenſibilis quantitas quo-
probata. ibid.
is rectè procedentis utilita-
itæ verò nocumenta. ibid.e,

em qui cibi magis impediant.

em febrium curationi noce-
: videntur rationes aliquæ.

ræſtantiſſimum eſt auxilium
s curandis, in quibus ipſa
ibid.d,e
pro febrium curatione maxi-
ır. ibid. 2.b
tionem promovendam quæ
ibid.c,d
is neceſſitas & utilitas con-
ibid.e. & ſeq.

ſeratæ incommoda vitanda
uratione. ibid.d
, unde proveniat, & va-
mmoda. 137.2.c, & ſeq.
auxiliis curanda. 138.1.a

Vinum.

, variæ ejus differentiæ, &
nficiendi. 34.1.d,e
febribus curandis, variæ
orum; tum recentiorum
iniones. 35.1.c,d,e
febre poteſt eſſe præſtan-
edium, ſumpta indicatio-
reſolutione. ibid.2.c
maximè ſubitò & celeri-
lapſas refocillare poteſt.
arandas vires in febribus
ri. ibid. & ſeq.

arum.

variæ formulæ à recentio-
s inventæ & præſcriptæ.

Z

Zona.

præſcriptione Rulandi ad
orum curationem proponi-
213. 1. c, & 2. d
culi, Phthiriaſis.